

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת פנחס | גיליון 143 | תמוז תש"פ

מכתב נוקב בדבר החיוב לשמירת הנחיות הבריאות
מהגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א

ב"ר אהרן לנדו שליט"א

אי חבישת מסכה כפי הוראות הרופאים היא עוולה גדולה ועבירה
חמורה וכל אי-ציות להוראות הרופאים בכל ענין הקורונה הוא בכלל זה.

ואין שום תירוץ או טעדקי או משהו אחר משמועות שוא המתהלכות
בין מ"הוראות" ו"פסקים" מכל צד שהוא שלא לציית לחילה וחלילה
להוראות הרופאים, רק לקיימם במילואם בלי שום שינוי.

והנזהר והמזהיר אחרים בזה רבה זכותו ואשרי חלקו.

יש להוסיף עפ"י ד הרופאים כי מי שאינו חש בטוב מחויב ללכת להיבדק
ללא שום התרשלות.

א"ר א"ר

מתורת גדולי ראשי
הישיבות שליט"א
בענין עדות שאי אתה יכול
להזימה בעדי קיום

ראש ישיבת עטרת שלמה
וראש ישיבת נתיב הדעת

- יסודות אמונה בין בתרי הפרשה**
הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א
- אז נדברו**
מחשבות לבני הישיבות
- תוספת שבת**
מעלת השבת וקדושתה
- שמעתא עמיקתא**
הלכות מצויות לבין המצרים - חלק א
- בירור הלכה**
בירורי הלכה אקטואליים מתוך הסוגיות והפוסקים
- מים זכים**
משא ומתן ופילפול בנידונים ערבים ונחמדים
- הפרשה המחכימה**
לקוחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע
- לענין הלכה**
הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין
- עולם התורה**
מדברים כמו שמותר

- עטרת השבת**
שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א
- ענייני י"ז בתמוז**
שיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א
- יעלת חן**
מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
- תמצית הש"ס**
תמצית הרף היומי
- לדעת**
מבחן בדף היומי
- עינינו גל**
מאמרי 'עין לא ראתה'
- עומק הפשט**
דיוני הלכה אקטואליים
- פניני הלכה**
מראשי ורבני החברות בישיבת מיר
- שיעורי דעה**
מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

- חשבת דרכי**
נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
- נפשו גחלים תלהט**
ניצוצות ממשנתו של
הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
- שיעורי חומש**
מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א
- שיעורי בינה**
שיעורים על סדר המצוות
מאת הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- מגיד דבריו ליעקב**
שיחות הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א
- מתוקים מדבש**
מאת הגאון רבי יעקב ישראל בייפוס שליט"א
- נחל אליהו**
משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

לע"נ שרה איטה בלייברג-קנול ע"ה בת הר"ר צבי הערש קנול ז"ל - כ"ד תמוז תשנ"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת פינחס

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
21:12	20:29	19:12	ירושלים
21:15	20:31	19:27	בני ברק
21:17	20:32	19:20	חיפה
21:14	20:30	19:21	מודיעין עילית
21:13	20:29	19:11	בית שמש



אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

“ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

‘אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב‘אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה‘אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,

ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא“ל.



ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות “נדרים פלוס” או “קהילות”

בחיפוש המילים “אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641



מערכת ‘אוסף גיליונות’

9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט“א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט“א

הרב חיים וכסלר שליט“א

הרב משה הכהן שליט“א

הרב יוסף בן יהודה שליט“א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט“א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט“א

הרב בנימין יודלביץ שליט“א

הרב אליעזר וייס שליט“א

מבית ‘צוף’

הוצאה לאור



נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

יעלת חן | 35

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
אב"ד חיפה

תמצית הש"ס | 37

תמצית דף היומי

לדעת | 40

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 41

מאמרי 'עין לא ראתה'

ברכות לראש משביר | 45

להרב נתן פלדמן שליט"א

ראש המערכת

עומק הפשט | 49

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 53

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה | 57

הלכה דעה ומוסר

מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 59

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 61

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 67

מעלת השבת וקדושתה

שמעתא עמיקתא | 69

הלכות מצויות לבין המצרים - חלק א

בירור הלכה | 73

בירורי הלכה אקטואליים מתוך הסוגיות והפוסקים

מים זכים | 77

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

לענין הלכה | 79

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

הפרשה המחכימה | 81

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

הרחבה לימי בין המצרים

עולם התורה | 88

מדברים כמו שמותר

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינשטרויב זצוק"ל

שיעור חומש | 13

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

תורת ראשי הישיבות שליט"א | 15

מתורת רבותינו

ראש ישיבת עטרת שלמה

וראש ישיבת נתיב הדעת

בענין עדות שאי אתה יכול להזימה בעדי קיום

שיעורי בינה | 19

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 21

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 27

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 29

נספי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת השבת | 31

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי קידוש

ענייני י"ז בתמוז | 33

שיעורי הגאון רבי נחום בנצאל שליט"א

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

אלעד	בת ים	מודיעין עילית
בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה"	רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)	ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
אופקים	זכרון יעקב	בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי
בית שמש	טלזסטון	נתיבות
ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל"	בית הכנסת "קהילת בני תורה"	בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"
ביתר עילית	יסודות	פתח תקוה
בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A	בית הכנסת המרכזי	ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר
בני ברק	ירושלים	ראשון לציון
כולל "פוניבז" כולל "חזון אי"ש" כולל "בית הלל" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88 רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)	ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד
רחובות	רכסים	תל אביב
בית הכנסת "כולל בר שאול"	בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'	מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)
תל ציון	תל ציון	תל ציון
בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי
תפרח	תפרח	תפרח
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת פנחס תש"פ | גלין מס' 139

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

בין המצרים – סדר הזמן ההפוך מסדר הזמן של החודש הזה לכם

וכך, המועדים כולם הם הזמנים שבהם מתגלה לאן אנו הולכים. תמיד מתגלה במועדים משהו מתוך הדרך, לאן אנו עומדים להגיע. וכך מצינו שהמועדים נקראים גם רגלים, והם מחייבים ללכת לאהל מועד.

במועדים מתגלה משהו מהיעד

הנה חז"ל כבר אומרים, [עניין זה מוזכר במהר"ל נצח ישראל פמ"ו ועוד], שכשם שהשבת היא מעין עולם הבא כך המועדים כולם הם מעין ימות המשיח. השבת היא מעין עולם הבא, שמה שובתים מכל מלאכה שהיא, ואילו במועדים, שהם מעין ימות המשיח, שם השבתה היא כמעט מהכל, אבל כל מה שאדם צריך לחיי גופו, מותר לעשות. מלאכת עבודה אסור לעשות, אבל "אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", לכן המועדים הם הזמן שבו אנו מכינים אוכל נפש, [עיי"ש בדברי המהר"ל, שזה עניין עירוב תבשילין, שאם התחיל לבשל קודם יו"ט יכול לבשל אף ביו"ט לשבת, וכך הוא בימות המשיח, רק מי שהתחיל לתקן קודם לכן יוכל להמשיך ולתקן בהם את מה שיאכל לעוה"ב]. מכל מקום, למדנו כי המועדים כולם הם מעין ימות המשיח. היינו, המועדים כולם הם מיני זמנים כאלו, שבהם מתגלה משהו מתוך הדרך. משהו מהיעד.

באותו הגילוי שבוא העולם גילה את פרשת יציאת מצרים, הפרשה שבה כביכול נולדנו, כמפורש ביחזקאל (ט"ז ד') "ומולדותיך ביום הולדת אותך", הוא גילה שנולדנו על מנת ללכת ולהגיע לאותה תכלית. לכן, כמו שלכל סוף מעשה צריכה להיות נקודת התחלה, ותמיד צריך לומר מראש את הגילוי לאן זה מוביל, כך פרשת יציאת מצרים מחייבת את הגילוי לאן כל זה צריך להוביל. המקום שאליה יציאת מצרים צריכה להוביל אותנו, אלו הם כל דיני המועדות. לכן, כאן זה נאמר.

היינו, במילים אחרות, את הברכה שאנו מברכים, "מקדש ישראל והזמנים", וכפי שאומרת הגמרא בכרכות (מ"ט ע"א) "ישראל דקדשינהו לזמנים", אנו יכולים לומר רק בגלל פרשת החודש הזה לכם. כי הלא מובן, שהפירוש ב"קדשינהו לזמנים", הוא, שאנו מייחדים את הזמן ומכוונים אותו לתכלית אחת, כדרך כל קודש, וכעניין ההקדש שעניינו ייחוד דבר מסוים לתכלית אחת, וכך "ישראל דקדשינהו לזמנים", פירושו, שאת הזמן עצמו אנחנו מייחדים, מכוונים, ומקדשים, לאותה תכלית שאליה הוא צריך להגיע. דבר זה נאמר וניתן לנו בפרשה הזאת של החודש הזה לכם.

הוא סדר הזמנים שבתוכו אנו חיים, זה סדר זמנים שלם, הסדר של כל המועדים, וזה מהלך השנה כולה, ראשי חדשים. שלשת הרגלים, המועדים הטובים, כל הזמנים, זה מה שנתחדש ביציאת מצרים, וזה המהלך של השנה שלנו, זה סדר הזמן שלנו. אנחנו הולכים לקראת, הולכים אל. החודש הזה לכם ראש חדשים. היינו, נקבעה פה מלכתחילה התחלה של מהלך שיביא לתכלית. זאת יציאת מצרים. נקודת ההתחלה שלה היא שנוצר כאן מהלך, שהתחיל ביציאת מצרים, ויביא אותנו, את יוצאי מצרים, אל התכלית המקווה. אל אותה תכלית שאליה יעד אותנו בורא העולם.

דברי המשנה בתענית בעניין הימים האלו

שינינו בסוף תענית "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר".

בהמשך המשנה כתוב "אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו', וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו", וברש"י שם "זה מתן תורה, יום הכיפורים שניתנו בו לוחות האחרונות".

אנו נמצאים בזמן שעליו כתוב באיכה (א' ג') "כל רודפיה השיגוה בין המצרים", בין המצרים, זה, בין שבעה עשר בתמוז מצד אחד, לבין תשעה באב מצד השני, שני הזמנים האלה נידונים כתחילה וסוף. וכפי שיבואר.

עניינו של מועד הוא הליכה לקראת יעד

סדר הזמן של עם ישראל הוא סדר זמן שהולך לקראת תכלית. כך מתחילה פרשת יציאת מצרים. אחרי שעברו תשעת המכות, כתוב "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר", והגילוי הראשון היה "החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה" ולאחר מכן נאמרת כל הפרשה, "דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו', ובהמשך, "ועברתי בארץ מצרים וגו', ולקחתם אגודת אזוב וגו', ועבר ה' לנגוף את מצרים וגו' ולא יתן המשחית וגו'", זאת הפרשה של יציאת מצרים, ותחילתה, בגילוי המצוה והדין של קידוש החודש ועיבור השנה. עצם יציאת מצרים, פירושו, שאנו נכנסים למהלך הנקרא המהלך של המועדות.

עניינם של המועדות, נמצא בעצם פירוש המילה מועד. עניינה של המילה מועד בלשון הקודש הוא סוף ותכלית של מסע ומהלך, וכלשון הפסוק (עמוס ג' ג') "הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו", שפירושו, אם הם לא קבעו והתקשרו ביניהם לתכלית משותפת, אז הם לא הולכים יחדו. שנים, שהולכים יחדו, אז הם נועדו. נועדו, הכוונה, לתכלית מסוימת, וכאן בפסוק הכוונה היא לתכלית המשותפת לשניהם. סוף הדרך נקראת מועד. הסוף, הסוף הגדול והסופי, נקרא "בית מועד לכל חי" (איוב ל' כ"ג), בר מינון, לשם מגיעים כולם. בסוף דרך זו או דרך זו, בסוף כל הדרכים כולן. שם התכלית, לשם מגיעים, שם סוף המסע.

כך הוא אף עניינו של אהל מועד, זה המקום שעיקר בניינו, הוא, כפי שכותב הרמב"ם בתחילת הלכות בית הבחירה "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה", היינו, אהל מועד נוצר מלכתחילה כדי שאליה נלך, נעשה אותו למקום שאליה כולם הולכים, זה נקרא אהל מועד.

בין המצרים – המהלך ההפוך ליציאת מצרים

הזמן הזה, שאנו מצויים בו עתה, זה זמן שמתחילתו ועד סופו, עניינו הפוך. כל ענינו כולו, הוא כנגד. זה המהלך ההפוך והנגדי לכל יציאת מצרים, אבל זה סדר זמן, סדר זמן שלם. תחילתו, בהתחלות של צרות, בפתחה של מהלכים רעים, וסופו באבדון גמור, כפי שאירע בתשעה באב. זה מהלך הפוך ממש העומד בקוטב הנגדי, בצד שכנגד מה שנפתח וממשיך ביציאת מצרים, כאן נפתח מהלך שהוא כולו כנגד, כולו הפוך. נבאר מעט בדברים כפי שמגלים לנו רבותינו.

שתי אותיות ה"א – שתי הנתונות

המשנה מדגישה את העובדה שחמשה דברים שאירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב, המספר של חמשה, של התחלה, מצד אחד, וחמשה מצד שני, הצירוף שביניהם הוא מספר שלם. כך אנו מוצאים כי הלווחות ניתנו שנים, הידים הם שנים, הרגלים הם שנים, ובשם הוי"ה ברוך הוא נמצאות שתי אותיות ה"א, כל הדברים האלה מקבילים זה לזה, כפי שמפורש בדברי חז"ל. ננסה לנגוע קצת, עד כמה שאפשר לנו, בעומק העניין, ולבאר באופן הפשוט והבסיסי ביותר.

רש"י מביא (בראשית ב' ז') על הפסוק "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", את דברי חז"ל, מדוע נכתב "וייצר" בשני יודיים, וז"ל "יצירה לעולם הזה ויצירה לתחיית המתים", זו כאלו יצירה כפולה, יצירה בעולם הזה ויצירה לעולם הבא.

הגמרא במנחות (כ"ט ע"ב) דורשת מהפסוק "כי ביה ה' צור עולמים", שהעולם הבא נברא ביו"ד והעולם הזה נברא בה"א. יו"ד זאת אות מעדת ההופכת דבר לעתיד, היא מעבירה דבר לעתיד, זה העולם הבא, ואילו האות ה"א מיידעת דבר. כאשר אנו אומרים על דבר מסוים "הדבר", בה"א הידיעה, הכונה היא לדבר שלפנינו, הדבר הגלוי והמסויים. בעוד שיו"ד מעלימה, מעתדת, מעבירה את הדבר אל עתיד, הה"א מיידעת את הדבר, פותחת אותו, ומגישה אותו לפנינו. עניינה של אות ה"א, ליידע, ואילו האות יו"ד היא אות של העלם והסתור. להעביר את הדבר לעתיד, ולא למצוי לפנינו. כיון שעניינו של העולם הבא הוא כולו עתיד, זה עצם שמו, העולם הבא, לכן העתיד נברא ביו"ד, ואילו ההווה נברא בה"א.

אמנם, מעשה הבריאה כולו נקרא בה"א בראם, כפי שדורשים חז"ל את הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", "אל תיקרי בהבראם אלא בה"א בראם", כביכול בורא העולם גם את השמים וגם את הארץ ברא בה"א. כל המערכת כולה, גם המערכת העליונה והנעלמת יותר, הפנימית יותר, גם היא נבראה בה"א [עי' רמב"ן ריש בראשית ש"שמים" הכונה לכל העליונים].

האות ה"א, בנוסף לכך שהיא מיידעת, יש בה דבר נוסף, במשמעות שמה. ה"א, כשמה, מתפרשת כלשון הפסוק שאמר יוסף למצרים (בראשית מ"ז כ"ג) "הא לכם זרע וזרעתם את האדמה", הא לכם, הנה אני מגיש לכם, משמעה של האות ה"א הוא, הנה, קח, הא לך.

באמת, פעמיים כביכול בורא העולם אמר לנבראים, לבריאה, הא לך. בכריאת העולם העליון, העולם הבא, כביכול בורא העולם נתן לנו אותו, זאת ה"א אחת, ובכריאת העולם הזה, כמובן, שזו ה"א היותר קרובה אלינו. אלו הן שני ה"א בשם הוי"ה ב"ה.

המערכת העליונה יותר, הפנימית יותר, היינו, מהלכי החכמה שמונחים ביסוד המציאות כולה, אותו "כולם בחכמה עשית", שכל מה שנמצא, בין מה שאנו רואים ובין מה שאיננו רואים, בין הדברים שאיתנו ובין הדברים שמעבר לנו ואם נזכה נראה אותם, כל הדברים האלה הם "כולם בחכמה עשית", וכביכול בורא העולם נתן לנו אפשרות שכל מהלכי החכמה האלה יתפסו ויקלטו אצלנו, יובנו על ידינו. כביכול, בורא העולם הגיש ונתן לנו את כל העומק, הוא נתן לנו אפשרות, וזו אף חובה, להתבונן בכל חכמתו יתברך, כולה. היינו, ניתנה לנו אפשרות להשתייך, להשיג, ולתפוס, את חכמתו יתברך. זאת הה"א הראשונה. זאת הנתונה הראשונה.

חזון מהמערכת הזאת שהיא המערכת הגבוהה, הפנימית, והעמוקה יותר, בורא העולם מנהיג את העולם בהנהגות, שהן הנהגות של צירוף דינים וחסדים יחד. כך הוא מנהיג את כל העולם כולו, כך, בצורה כזאת הוא מגלה את מידותיו, וכך הוא משפיע עלינו את חסדו ומעניק לנו מטובו. וכאן, כביכול בורא העולם צירף אותנו, שאנחנו נהיה אלו שעל ידינו יתגלה כבודו. זאת נתונה נוספת. זאת ה"א נוספת.

הה"א הראשונה מדברת על כך שניתנה לנו אפשרות להתבונן בחכמתו ואפילו בכל חכמתו כולה, זאת מערכת אחת, זאת הה"א העליונה, הנקראת כלשון חז"ל ה"א עילאה. והה"א השנייה, הנקראת ה"א תתאה, בה ניתנה לנו האפשרות להשתייך לכבודו, כפי שאנו אומרים "ברוך אלהינו שבראנו לכבודו", היינו, שעל ידינו מתגלה מלכותו, על ידינו מתגלות כל הנהגותיו כולן.

על ידינו מתגלה חסדו, על ידינו מתגלה משפטו, כל מידותיו כולן מתגלות בהנהגה שהוא נוהג איתנו. בורא העולם נתן לנו את האפשרות להיות שייכים למה שנקרא כבודו יתברך. זאת נתונה נוספת. כך שאנו חיים בשתי מערכות.

במילים אחרות, פשוטות יותר, אלו שתי המערכות שנקראות תורה ומצוות. אלו שתי מערכות נפרדות. התורה היא כולה חכמתו של בורא העולם. שייכות לחכמתו, לתפיסה ולהבנה של מהלכי החכמה שנמצאים בשרשי הדברים כולם, זאת נתונה אחת, והיא בעצם הנתונה של העולם הבא, שעניינו הוא, כלשון הגמרא בסוף כתובות (ק"א ע"ב) "כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו", זה העולם הבא בעצמו.

המערכת השנייה, היותר קרובה למעשה, אשר יותר שייכת לכל צורת החיים שלנו, לחיי היום יום, זו המערכת הזו שבה נמצאת הה"א השנייה, ובה נמצא עניין המצוות, שהן כולן סוד ההנהגה בפועל, זאת הה"א שנקראת כבוד. הה"א העליונה היא הבינה והה"א התחתונה היא הכבוד, המלכות, אלו הם שני הדברים שניתנו לנו.

תכלית יציאת מצרים – על מנת שתקדשו שמי ברבים

באמת, כל מציאותנו כולה, כל קיומנו, הסיבה שלשמה נבראנו ובאנו לעולם, היא כפי שדרשו בתורת כהנים על הפסוק שנאמר בסוף פרשת שור או כשב, לפני פרשת המועדים, (ויקרא כ"ב ל"ג), "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם. המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, אני ה'". לשון רש"י שם "המוציא אתכם, על מנת כן", והרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה ט') מביא גירסא אחרת, וז"ל "ולשון ספרא על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקדשו שמי ברבים".

את הפסוקים האלו אנו אף מצרפים לקריאות של המועדים. הקריאה הכללית של המועדים, חוץ מהקריאות המיוחדות ששייכות לענין המועדים, זו הקריאה בפרשת אמר, "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש וגו'", ואותה אנו מתחילים לקרוא מפרשת שור או כשב. העובדה שגם זה מצטרף לקריאת פרשת המועדים, מרומזת בתפילות השבת והמועדים, בנוסח שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, כפי שאנו אומרים "וינוחו בו ישראל מקדשי שמך", ובמועדים "וישמחו בך ישראל מקדשי שמך", כך, זהו הגילוי, זהו אופן אחד מהגילויים של המועדים, "על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים", על מנת שתהיו מקדשים את שמי, ואותו מקדשים את שמי, הוא זה ששם אותנו על המהלך של המועדים.

אנו לומדים, שהעניין המיוחד שביציאת מצרים, הוא, שבורא העולם הוציא אותנו מארץ מצרים, "על מנת שתהיו מקדשים את שמי", ו"ברבים", לשם כך הוציא אותנו מארץ מצרים.

עומק הדברים הוא, אנו נמצאים בעולם כדי להוציא לפועל, ולגלות במעשינו ובעצם קיומנו, את אותו "כולם בחכמה עשית", שבורא העולם התכוין. את אותם מהלכי חכמה, על ידם הוא ברא, יצר, ועשה את כל העולם, אותם אנו צריכים לגלות. זה מסלול הקיום שלנו. על המהלך הזה נבראנו, לשם כך נבראנו. על מנת כן נולדנו. על מנת כן הוציא אותנו הקב"ה מארץ מצרים. זה המסלול. כאן אנחנו נמצאים.

אכן, עכשיו, כיון שמפני חטאינו גלינו, קלקלנו, ופגמנו, שמנו את עצמנו בסדר זמן הפוך, וניתן לנו סדר זמן שעיקרו, היינו, ראשיתו, במהלך הפוך, וסופו אבדון גמור. זה סדר זמן שלא מביא אל התכלית, אלא הוא מביא לקוטב הנגדי, למקום הנגדי לגמרי, לצד שכנגד.

כ"ב ימי בין המצרים כנגד כ"ב ימי מועד

אלו הם כ"ב הימים האלו, משבעה עשר בתמוז ועד תשעה באב, וכבר מצינו שחשבו וזמנו, שהימים האלו מכוונים כנגד כ"ב ימי מועד, שהם, שבעת ימי פסח, שמונת ימי סוכות, שבועות ר"ה ויוה"כ, ועוד ארבעה מועדים שכתובים בתורה שבכתב, והם, שבת, ר"ח, [שבת, חוזרת על עצמה מדי שבוע, וכל השבתות נמנים כאחד, וכן הוא בראש חודש, אולם המועדים של פסח וסוכות, הם מועדים שכל יום נמנה לעצמו], פורים, ותשעה באב.

שבת, אף שהיא עצמה אינה נקראת מועד כדאיאת בערכך (י' ע"ב) אולם היא נכללת בפרשת "אלה מועדי ה' וגו'" המתחילה ב"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון", זה לא מועד בעצמו, אבל זה תחילה למקראי קודש. ר"ח איקרי מועד, כפי שמפורש שם בגמרא, ותשעה באב אף הוא נקרא מועד כפי שנאמר באיכה (א' ט"ו) "קרא עלי מועד לשבור בחוריי", כל אלה הם המועדים, שבאיזה אופן שהוא הם כתובים בתורה שבכתב.

לכ"ב ימים התורה קוראת באיזה אופן שהוא, מועד. הם שייכים למערכת הזאת, וכנגדם קיבלנו כ"ב ימים של כנגד מועד. תכלית שהיא כנגד התכלית. עד שהדברים מגיעים לסוף הדרך שממנו ואילך אין המשך. אתריתה כיום מר.

ננסה לנגוע מעט ולהביץ, בעניינם של כל חמשת הדברים שאירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וכנגדם כל חמשת הדברים שאירעו את אבותינו בתשעה באב. כל מה שאירע בשבעה עשר בתמוז שייך לביטול תורה, בטלה תורה מישראל, וכל מה ששייך לתשעה באב עניינו שבטלה מלכות. אלו הם חמישה כאן וחמישה כאן.

הכוונה בזה, כי בעוד, שכאמור, עיקר המכוון בעצם הבריאה שלנו, הוא, שנולדנו כדי לקדש את שמו. נולדנו כדי להוציא לפועל את כל מהלכי החכמה ולגלותם [ובלשונונו היום, לייצג אותם], ואנו חייבים ב"ישמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה" כדי שכולם יאמרו "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", זה קידוש שם שמים, זאת חובתנו, כך אנו מקדשים את שמו ברבים, אולם, אחר שפגמנו, קילקלנו, עווינו, הוצאנו עצמנו מהמהלך הישר, וסטינו למהלכים עקומים ודרכי עקלקלות, הרי שאנו פשוט עושים את ההיפך, ואז, הפסדנו את החיבור שלנו למה שנקרא "חכמתכם ובינתכם", והדבר הזה מוביל לאבדן הכבוד, אבדן המלכות, אבדן כל התכלית כולה. עתה נבא להביץ את כל הדברים, אחד לאחד.

בשבעה עשר בתמוז נעקרנו ממעמד הר סיני

הדבר הראשון הוא שבירת הלוחות, כאן הלא ברור שהכוונה לביטול מתן תורה בכלל. שבירת הלוחות, הכוונה בזה, שמתן תורה נעקר. צריך היה שמשא רבינו יהיה בשמים עוד שמונים יום בנוסף לארבעים הראשונים, כדי שנוכל לקבל לוחות אחרונות, לוחות שניים, בעצם, כאן, בשבירת הלוחות שהיתה בשבעה עשר בתמוז, נעקרנו ממעמד הר סיני. הוצאנו את עצמנו מחיבור ל"חכמתכם ובינתכם", מחיבור לתורה, מחיבור למעמד הר סיני, מחיבור למתן תורה.

כך זה בשבירת הלוחות, וכך זה גם בשאר הדברים שאירעו. כך זה בשריפת התורה. כך זה בהעמדת צלם בהיכל. ההיכל, שמשם צריכה תורה לצאת ולהתגלות, כפי שנאמר באהל מועד, שהוא המקביל להיכל, "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א' א'), בו הועמד צלם. וכך זה גם בוטל התמיד, כפי שדורשת הגמרא בחגיגה (ו' ע"ב) על הפסוק "עולת תמיד העשויה בהר סיני", שזו עולה שהתחילה בהר סיני ולא פסקה. המשך הר סיני זה קרבן התמיד. כשבוטל התמיד, נותקנו ממעמד הר סיני. הלא כל אחד ואחד יודע בנפשו מה המשמעות של ביטול התמיד, ברגע שזה מפסיק להיות תמיד, אז זה נקטע, אז מתנתקים מאותו שורש. אם זה לא תמיד, אז זה לא זה. אלו הם ארבעה מחמשת הדברים שאירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז.

הדבר החמישי הוא, הובקעה העיר. הפירוש בזה שהובקעה העיר הוא שנכנס דבר נוסף לירושלים. נכנס בירושלים משהו שלא שייך אליה. העיר הובקעה, פירושו, העיר היתה חזומה, היא היתה מבוצרת באופן שאי אפשר היה להיכנס אליה לכו שלא שייך אליה, וכאשר היא הובקעה, הכוונה בזה, שנפתח כאן פתח שיכנסו גם כאלה שאינם שייכים, היינו, הם לא שייכים ל"כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", זה נקרא הובקעה העיר.

באופן, שמה שקרה בזמן הזה של שבעה עשר בתמוז, הוא, שכאן ניתק החיבור שלנו ממעמד הר סיני, כאן ניתקנו ממעמד הר סיני. ומעתה, אם איננו מומשיים את מעמד הר סיני, לאן אנו הולכים. כשאנו מנתקים עצמנו ממעמד הר סיני, אז הדרך מובילה למקום אחר. אנו הולכים אל חמישה דברים שאירעו את אבותינו בתשעה באב. וכמו שאותם חמישה דברים ראשונים הפקיעו אותנו מזהה"א העליונה, שהיא גילוי של תורה, מאותו נתינה, שהיא נתינה של תורה, כך אותם חמישה דברים שאירעו את אבותינו בתשעה באב, הפקיעו אותנו מזהה"א התחתונה, וביטלו את בחינת המלכות. ונבאר עניינם אחד לאחד.

תשעה באב-ביטול המלכות-איבדנו את התכלית

נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. הקב"ה נשבע (במדבר י"ד כ"א) "ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ, וגו', אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה", וכפי שכתוב בספר תהילים (ק"ו כ"ו) שכביכול הקב"ה נשבע "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות". כל גזירות הגלויות שנגזרו עלינו, כל מה שנמסרנו בידי כל ארבעת המלכויות, כל זה נגזר באותה שבועה שבה נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. כלומר, שני הדברים האלו הם שנים שהם אחד. אם אותו דור, כלל ישראל יוצאי מצרים מקבלי התורה, לא באים הנה לארץ ישראל, "במדבר הזה יפלו פגריכם" (שם י"ד כ"ט), אף אחד מכל אלה, כל אותם האנשים לא קיימו את אותה תכלית שלשמה כביכול בורא העולם הוציא אותנו ממצרים.

לא לזאת התכוין בורא העולם כשהוא הוציא אותנו ממצרים, שנשטובב במדבר. המכוון היה, הפנים היו להביא אותנו הנה, וכל אחד ואחד, יהיה פה,

לא באופן של גילוי שכינה, עמוד ענן ועמוד אש, היקף ענני כבוד, אכילת מן ושתיית מי באר, לא זאת היתה הכוונה, אלא הכוונה היתה להביא אותנו למה שנקרא "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהלים קי"א ו'). את כל מה שקיבלנו וראינו, את כל עומק הדברים, את כל מה שהיה במדבר, היינו, את כל מתן תורה כולו, אנו צריכים להוציא לפועל פה, בחיים רגילים של "איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו", זאת הכוונה של בורא העולם.

כשנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, פירוש הדבר, שהפכנו להיות ללא תכלית. אין לנו מועד, איבדנו אותו, איבדנו את היעד הסופי, את המקום שאליו צריכים ללכת. זו הבחינה הראשונה. שאותם יוצאי מצרים ומקבלי התורה לא מגיעים בכלל אל התכלית. הם לא מגיעים בכלל למציאות כזאת, למצב כזה, שהם יהיו שייכים לגילוי מלכות. "במדבר הזה יתמו פגריכם ושם ימותו".

שורש כל המלכויות, הוא בעובדה שבורא העולם יעד לנו מקום שנוכל להיות בו, נוכל להיות בו את ה"יהוה" אלקים מלככם" (שמואל א' י"ב ב). פסוק זה נאמר בזמן שביקשנו מלך משמואל הנביא, אחרי זמן השופטים, אחרי התקופה שעליה נאמר (שופטים י"ז ו') "כימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה", בקשו בני ישראל מלך, כפי שנאמר בחומש דברים (י"ז י"ד) "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי", ושם כתוב ששמואל הקפיד מאד, ואמר להם מה לכם מלך "יהוה אלקים מלככם", היינו, הוא לא אמר שלא צריכים מלך, אלא אמר שיש להם מלך. זאת בחינת המלכות, חיים באותו אופן שחיים כל הגוים אשר סביבותינו, וחיים כך שה' אלקינו מלכנו. זאת המלכות האמיתית. אבל מי שלא מגיע לזה בכלל, הרי שהבחינה הזאת לא קיימת.

חרב הבית בראשונה ובשניה. כאן ברור הדבר, שאיבדנו את כל האופנים של גילוי מועד. את כל אהלי מועד איבדנו. הפירוש, חרב הבית בראשונה ובשניה, כי הנה, שני מיני מלכויות היו לנו. כל משך זמן בית ראשון היו מלכים בכלל ישראל, ונבוכדנצר לקח עמו לבבל את המלך האחרון, ועשה איתו מה שעשה. מה שנבוכדנצר עשה לצדקיהו, זה נקרא ביזוי גמור של המלכות של כלל ישראל. אחר כך, בזמן בית שני, כשהממלכה היתה אחרת, צורת המלכות היתה אחרת, המלכות היתה שייכת יותר לחכמים, "בי מלכים ימלוכו", [וכמו שכתוב בחז"ל "מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה"], זו צורה נוספת של מלכות. גם זה אבד, גם זה חרב.

חורבן ביתר. היתה עוד מלכות, מלכות נוספת, שהיתה מעין המלכות לעתיד לבוא שצריכה להתגלות במהרה בימינו, משהו מעין המלך המשיח. זו מלכות שהיתה זמן קצר אחרי החורבן, "דרך כוכב מיעקב", וכפי שמוסיף הרמב"ם בהלכה על מה שכתוב במשנה שחרבה ביתר, וז"ל ("פה מהל' תעניות ה"ג) "ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבעות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש", כלומר, זו עוד נקודה של מלכות שנמצאת אצלנו, וגם היא חרבה. כל בחינות המלכות כולן חרבו. כל מציאות המלכות בכלל ישראל, אבדה.

הדבר החמישי והאחרון, הוא, "ונחרשה העיר", וכלשון הרמב"ם שם "ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים ציון שדה תחרש".

המקום שבו מתגלה מלכותו יתברך בעולם הוא בית המקדש, כמו שנאמר בפסוק בירמיה (י"ז י"ב) "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו", וכן בישיעה (ס' י"ג) "לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד". כאן נמצא כבודו יתברך, כאן נמצאת מלכותו יתברך, כאן מתגלה המלכות.

נחרשה העיר, פירושו, כי הנה, איתא בפסחים (פ"ח ע"א), אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, ויעקב קראו בית. עוד בזמן שהמקום הזה היה הר ולא היה שם שום דבר, יעקב אבינו גילה את ה"קראו בית", כפי שכתוב "וישכב במקום ההוא", ולאחר מכן "ויקץ יעקב משנתו", "וירא ויאמר מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים". בית, זה מקום ששם מתגלה המידה שנקראת נורא, כפי שנאמר "נורא אלקים ממקדשיך". יעקב קראו בית.

כשבא אותו רשע וחרש את המקום, והפך אותו בחזרה לשדה, "לקיים מה שנאמר ציון שדה תחרש", החורבן הוא כך, שגם מה שנתגלה על ידי יעקב אבינו, ואותה מידת נורא, הנקראת מה נורא המקום הזה, חוזרת, חלילה, אחרת. נחרשה העיר, והעיר חזרה להיות שדה.

עיקר ימי בין המצרים מהלך זמן שמוביל ליום בכי

וכך, עניינו של הזמן הזה, הרי כל יום הוא יום לעצמו, מה שקרה בשבעה עשר בתמוז קרה אז, מה שקרה בתשעה באב קרה אז, אכן, לקחו את שני הימים האלו והפכו אותם לתחילה וסוף, וכל משך הזמן נקרא בין המצרים. ללמדנו, שהזמן הזה, הוא זמן, שאנחנו, בחטאינו ובעוונותינו, שמנו עצמנו במהלך הפוך לאותו מהלך שכביכול בורא העולם שם אותנו עליו. תחילת הדבר משבירת

הלוחות, היינו, מניתוק ממעמד הר סיני, וכשאנו מנתקים את עצמנו ממעמד הר סיני, אז סוף הדרך הזאת מובילה לאבדון גמור, אנחנו אבודים לגמרי. אלה הם חמשת הדברים, שמרומזים בה"א העליונה, הה"א הראשונה, וחמשת הדברים שמרומזים בה"א האחרונה.

ימי בין המצרים עניינם לא רק בצרות שאירעו, אלא במהלך הזמן לאן זה מוביל. זה סדר זמן שמוביל עד לסוף, והסוף הזה הוא סוף, שבו הכל נגמר, זה מוביל לאבדון. היום הזה הוא יום בכי, יום מספר, היום הזה, כמו שכתוב בגמרא, צריך להיות דומה לכל אחד ואחד, כמי שמתו מוטל לפניו (עי' תענית ל' ע"א). בין המצרים, הכוונה בזה, שאנחנו הולכים מצדה אחת, אבל זה מוביל אותנו לצרה שעומדת בצד השני, בסוף הדרך. שם זה נגמר.

כ"ב יום כנגד הימים מראש השנה עד שמחת תורה

נמצא בדברי רבותינו, זה מרומז במהר"ל, ונמצא בעוד מהקדמונים, ולמעשה זה כמעט מפורש בדברי חז"ל [ועי' בדברי המהרש"א בכורות ח' ע"ב] כי כ"ב הימים האלה, הם כנגד כ"ב הימים שמראש השנה ועד שמחת תורה. אלו ימי התיקון, ואלו ימי הפגם, ימי הקלקול.

ראש השנה עומד כנגד שבעה עשר בתמוז. ראש השנה הוא היום שבו בורא העולם דן אותנו לחיים, ושבעה עשר בתמוז היה יום שבו כביכול בורא העולם דן אותנו להיפך, כמו שהקב"ה אמר באותו יום למשה רבינו, "לך רד כי שיחת עמך, וגו', ועתה הניחה לי ויחר אפי בם ואכלם", ומשה רבינו, עוד כשהיה בשמים לפני שירד, כבר כתוב, "ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך וגו', זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם כך וגו'", עד "וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו", אבל, אותו וינחם לא נגמר, עד הסוף, עד היום שבו ניתנו הלוחות האחרונות, רק אז זה נגמר. היום שמידת הדין פגעה בנו, ודנה אותנו להיפך מחיים, עומד כנגד ראש השנה.

יש עוד יום, שכל ענינו של היום הזה הוא אך ורק כ"בגילה ונשמחה, כך, כפי שדורשים חז"ל בשיר השירים רבה (א' ל"א ג') על פסוק זה "בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה", זה הוא יום כ"ב תשרי, יום שמחת תורה. יום שכל ענינו שמחה, כל עצמו שמחה, ושמחה בלבד. זה יום של חיבור וצירוף שלם כביכול בין בורא העולם לכלל ישראל. והצירוף האמיתי הוא בזה שבורא העולם מבקש מאיתנו, עשו לי סעודה קטנה, ואני ואתם נשמח יחד, (עי' סוכה נ"ה ע"ב, ילקוט שמעוני תורה פרשת פינחס רמז תשפ"ב), זה החיבור השלם. כנגד היום הזה עומד יום תשעה באב. יום תשעה באב זה יום נידוי, יום השלכה, יום של "שלח מעל פני ויצאו" כפי שנאמר בפסוק בירמיהו (ט"ו א').

חז"ל הרי אומרים, על חורבן הבית הראשון, (יומא נ"ד ע"ב) "בשעה שנכנסו נכרים להיכל מצאו כרובין מעורין זה בזה", הם ראו את הכרובים במצב שהוא כאילו אנו נמצאים עם בורא העולם בחיבה, בקשר נכון, והם הוציאום לרחוב, להראות את החרפה.

הריטב"א שם ביומא אומר שהיה זה נס לרעה. נעשה נס לרעה כדי שיתגלה קלונם. זה מה שעומד לגמרי כנגד לגודל החיבה, ליחס הפנימי האמיתי האומר שאף אחד לא יצטרף הנה, אנחנו רק שנינו לבד, אני ואתם נשמח יחד, אף אחד לא יעבור בגבולנו. הצד שכנגד, ממש, הקוטב הנגדי וההפוך לגמרי, הוא, לקחת את אותו דבר ולעשות ממנו נס לרעה, כדי שיתגלה קלוננו ברבים. את הדבר הזה עצמו לקחת ולהשליכו החוצה, לגלותו לעיני כולם באופן מחפיר, כדי שיתגלה קלונם. נס לרעה כדי שיתגלה הקלון.

אלה הם שני הקטבים. הזמן הזה, זמן הקלקול והפגם, והזמן הזה, זמן התיקון. זמן התיקון שתחילתו בראש השנה, מביא בסופו ליום העשרים ושנים, אותו יום שהוא כולו שמחה, כולו חיבור, והזמן שכנגד, שתחילתו בשבעה עשר בתמוז, מביא בסופו של דבר להיפך הגמור, לאותה תכלית שכל עניינה הוא כליה גמורה, דחיה גמורה, השלכה גמורה החוצה. מנודים, אבלים, ומושלכים. זאת התכלית. לשם מגיעים, באותו הזמן, שתחילתו של המהלך הזה היא בשבעה עשר בתמוז. אלו ימי בין המצרים.

ימי בין המצרים לא מגלים את הצרות בלבד, אלא הם מגלים את מהלך הזמן, שהוא כנגד מהלך הזמן שנתחדש ביציאת מצרים. אותו סדר זמן שנתחדש ביציאת מצרים, שהוא כולו "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה", זה זמן שכל ענינו הוא לחדש את המועדים הטובים, את הגילוי של התכלית והיעד, אשר לשם אנו הולכים, כאן, העניין כולו הוא הפוך, המהלך כולו התהפך. זה מהלך שתחילתו ניתוק מלמעלה, וסופו אבדון גמור.

זה סדר דברי המשנה. זה הדבר שהמשנה באה ללמדנו. סדר הדברים במשנה הוא כך, "חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמישה בתשעה באב", בהמשך כתוב "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב

וכיום הכיפורים", חמישה עשר באב עומד כנגד תשעה באב, זה הזמן שבו נהיה מתוקן מה שנפגם ונחרב בתשעה באב, ויום הכיפורים, עומד כנגד שבעה עשר בתמוז, ובו נהיה מתוקן מה שנפגם בשבעה עשר בתמוז.

והמשנה מסיימת "וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו, ביום חתנתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו", ומפרש רש"י "זה מתן תורה, יום הכפורים, שניתנו בו הלוחות האחרונות", יום הכיפורים, הוא יום התיקון לפגם שנפגם בשבעה עשר בתמוז בשבירת הלוחות. וחמשה עשר באב, כפי הנראה, זה המכוון במשנה, "ויום שמחת ליבו זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו", וכפי שמצינו בדברי חז"ל בפסיקתא, שעניין הבית השלישי יגמר בחמישה עשר באב.

זה כל המשך דברי המשנה, יום הכיפורים מתקן את שבעה עשר בתמוז, את תחילת הענין, את שבירת הלוחות, וחמשה עשר באב מתקן את כל מה שנפגם, קולקל, הושחת, ונחרב בתשעה באב. החידוש שמתגלה אחרי תשעה באב זה חמישה עשר באב. המשנה מתכוונת, לא היו ימים טובים לישראל, שהם העומדים כנגד אותם חמישה וחמישה, שהם הימים הרעים של כלל ישראל.

תחילתו של כל מהלך מכוונת אל סופו

זה המהלך שהולך משבעה עשר בתמוז, שתחילתו ניתוק ממעמד הר סיני, תחילתו שבירת הלוחות, שריפת תורה, העמדת צלם בהיכל, ביטול התמיד, והדבר האחרון, וכפי שמשמע בפיוט לשבעה עשר בתמוז, "יום גבר האויב ותיבקע העיר", זה הדבר העיקרי, "והובקעה העיר". כעיר פרוצה שאין לה חומה, השונא תקע עצמו בתוך החומה שיצרת לעצמי, והמלחמה מבפנים ומבחוץ. אני כבר לא מוקף חומה.

עלינו להבין, כי הלוחות, כפי שאומרים חז"ל, הם הלב, וכלשון הפסוק "כתבם על לוח לבך" (משלי ג' ג') ועל לבם אכתבנה" (ירמיה ל"א ל"ב), שבירת הלוחות, פירושה, הכתב שהיה חקוק על הלב פרח והסתלק, והלוחות נשברו. ההיכל גם הוא הלב. כאשר צלם עומד בהיכל והתורה בוערת, כל מה שעושים, קטוע, כך גם בזה שבוטל התמיד, והעיר הובקעה. זאת תחילת הדרך, על דרך כזו נאמר בספר תהילים "כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד", זה נגד דרך. זה ההיפך מדרך. כל ההתחלות האלה מובילות לחורבן סופי. לחורבן עד כדי כך, שאין אפילו זכר ושארית שאי פעם היה פה בית, נחרשה העיר, גם העבר נמחק, שום דבר לא היה פה. לכאן זה מוביל.

את זה הקב"ה מלמד אותנו כל שנה ושנה מחדש. המהלך היחיד שעליו אנו יכולים לצעוד וללכת, הוא באופן שסדר הדברים זה מיציאת מצרים, מהרגל הראשון, היינו, מראש חודש ניסן, ראש השנה לרגלים, ועד המועד האחרון, שהוא, מדאורייתא, שמחת תורה, ואחר כך, כל השנה כולה, עם ראשי החדשים, עם המועדים מדרבנן, עד ששוב מתחילה השנה עם אותה הדרך, דרך שתחילתה בהחודש הזה לכם, וסופה, בשמחה הגדולה, בחיבור ובקשר הגדול, אותה שמחה של "אני ואתם נשמח יחד". אבל, כנגד זה כביכול בורא העולם נתן לנו סדר זמן, ללמד, שזמן שכאן התחלתו, כאן סופו, כל מה שמתחיל במהלכים של שבעה עשר בתמוז, מסיים במהלכים של תשעה באב. כל ניתוק מהשורש האמיתי, מהקשר ומהחיבור האמיתי, מביא לחורבן, ולחורבן אחרי חורבן.

הדבר המיוחד בתשעה באב, הוא, שהיום הזה נעשה יום מועד לפורענות, וכלשון הרמב"ם (שם) "ובו ביום המוכן לפורענות", באותו יום המועד לפורענות, זאת הטיה של המועד למועד לפורענות. זה נקרא "קרא עלי מועד לשבור בתורי". לכאן זה מוביל. וזה לא נגמר במה שהיה, היום הזה נהיה המועד של החורבן, וכידוע, כל החורבנות הגדולים שלנו קרו ביום הזה. החורבנות הגדולים, הכלליים, של כלל ישראל, התחילו ביום הזה, כידוע.

זה הוא המועד של תשעה באב, במקום המועדים שאליהם אנחנו הולכים בפרשת החודש הזה לכם, שזאת פרשת יציאת מצרים. אנו שמים את עצמנו חלילה במהלך, שבו, המועד, זה המועד לפורענות. רחמנא יצילנו. אלו הם שני הזמנים שאנו הולכים בהם. אם אנו הולכים במהלך של יציאת מצרים וההמשך, אז נגיע למקום שצריכים היינו להגיע, ואם אנו שמים עצמנו על המהלך הזה, אז ידוע סופו. על זה נאמר דרך רשעים תאבד. אנו נמצאים עתה בבין המצרים, העניין של בין המצרים הוא לתפוס את אותו סדר הזמן, שהוא הזמן ההפוך, הזמן שסדרו ומהלכו הוא הפוך למהלך של יציאת מצרים.

הפייטן יסד בקינות לתשעה באב, שני דברים זה כנגד זה. בצאתי ממצרים, בצאתי מירושלים, זה כנגד זה, צאתי ממצרים כנגד צאתי מירושלים. הקב"ה שהוציא אותנו ממצרים, יחזיר אותנו גם לירושלים במהרה בימינו.

נפשו גחלים תלהט

גליון 277 פנחס תש"פ

דבר המערכת

1nafsho@gmail.com

ולמיייל 0527697944 ובטלפון: 0527697944 והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944

שלמות האדם באחרית הימים בהכנעת

החוצפה דעמלק וגוג ומגוג [עיני ישראל ח"ב]

אחרית הימים – שלמות בנין האדם

תקופת אחרית הימים היא השגת שלמות בנין האדם בתיקונו הנצחי, שהרי האדם הוא תכלית הבריאה כמ"ש חז"ל לעולם יאמר אדם כל מה שנברא לא נברא אלא בשבילי, וממילא תיקון הבריאה הוא במה שנתקן האדם.

והנה ביום שנברא האדם התקלקל בחטאו, ונגזר עליו "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", שהוא ביטול גמור של קומת האדם, ולאחר כ' דורות נעשה ניסיון ע"י האבות הק' להעמיד את האדם בחזרה והתפתח לע' נפש, עד שנעשו אומה שלמה של ס' ריבוא [שהוא כלל כל האישים הנצרכים למציאות של אומה], ויצאו ממצרים "גוי מקרב גוי", ועמדו על הר סיני, וחזרו להיות אדם שלם, מעודת לחיות לעולם כמ"ש אני אמרתי אלהים אתם, ונעשה "חרות" על הלוחות, חירות ממיתה ומשעבוד מלכויות, והגם שאח"כ חטאו בעגל, וחזרה גזירת המיתה כמ"ש "אכן כאדם תמותון", והיה בזה שוב ביטול מסוים של קומת האדם, אבל הגרעין שהניחו במתן תורה לא התבטל לגמרי, וייצא אי"ה לפועל שוב באחרית הימים ע"י כלל המעשים של עם ישראל לדורותיו, שישובו למצב המתוקן של האדם, באופן שלא יתקלקל עוד לעולם.

הנקודה המרכזית והעיקרית של "האדם" שתגיע

לשלמותה באחרית הימים

הנה האדם נברא בצלם אלוקים, ולכן משקף את כל דרכי הנהגות השי"ת למעלה. השי"ת מנהיג את העולם בהרבה דרכים כפי שפירטם דוד ב"ויברך דוד" [שאומרים בפסוד"ז] לך ה' הגדולה והגבורה וכו' [עיין ברכות נ"ח שנתבארו מידות אלו]. ישנה מדה עליונה שכוללת ונושאת את כל דרכיו יחד, היא מדת "כי כל בשמים ארץ" שנושאת בבת אחת את כל מה שבעליונים ובתחתונים, ובלשון חז"ל נקראת מידה זו "צדיק יסוד עולם", ועיין ברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ד. גם בעולם הקטן של האדם מידה זו חובקת את כל העליונים והתחתונים [כפי שהאריך בנפח"ח ש"א], מרוכז במדה זו.

מדה זו הנושאת את הכל, אין לה תכונה משלה, אלא כל מהותה שהיא בית קיבול, שאוחזת את כולם, ומקשרת בין כולם, וע"כ מדה זו קשורה עם ענין השלום, שאמרו עליו חז"ל [סוף עוקצין] לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, וכן אמרו במד"ר [בחוקותי] דכל ההבטחות של גשמים ופירות וכו', אינם שוים כלום אלא אם כן יש שלום בארץ. נמצא שהשלום הוא ה"בית קיבול" לכל הברכות, וכן מדת ה"כי כל", הוא בית קיבול לכל דרכי הנהגותיו ית', ומאחד ביניהם, ומוציאם לפועל בעולם.

וכן בהנהגות האדם במדות טובות, הכלי המחזיק את כולם הוא השלום, כמש"כ הגר"א ז"ל [בסוף מגילת אסתר], וז"ל המדות הטובות הן יותר מכולן, כמ"ש שלא נכתבו המדות הטובות בתורה, כי הם כוללין כל התורה, כמ"ש כל הכועס כאילו עובד ע"ז וכו', ושלום הוא כלל הכלי לכל המדות וכו', וז"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום וכו' עכ"ל.

וע"כ באחרית הימים, שיבנה האדם בשלמות מדת ה"כי כל" כמש"כ, יהא שלום בארץ כמש"כ הרמב"ם בהל' תשובה, דהנהגה בעולם היא כפי מדרגת האדם, וכיון שהושלם הבית קיבול שבאדם לכל הנהגות הטובות, יש שלום בעולם, שהוא הכלי המחזיק את כל הברכות.

מלחמת גוג ומגוג נגד ה' ומשיחו - מדת החוצפה הוא

ה"כי כל" בסיטרא דטומאה

הנה למלכויות שנועדו לשעבד את ישראל שם השי"ת גבול עד שיבוא משיח צדקנו. אבל גם אחרי ביאת משיח תהא צרה גדולה של מלחמת

רבינו ז"ל התפרסם בציבור בעיקר במאמרי ההשקפה הבהירים שלו אודות התקופה בה אנו חיים – **סיום גלות אדום תחת שלטון הערב רב**. יסודות הדברים באו בספר "התקופה בסערת אליהו" (שזכינו להוציא לאור במהדורא חדשה בתשס"ז ואח"כ בעוד מספר מהדורות). ובמשך השנים בעוד מאמרים רבים. לא כל כך מורגלים להעמיק בארועי התקופה ולזהות בה את אותות התקופה. לא בבחינת ניחוש זמן הגאולה אלא להבין את הנדרש מאיתנו והסכנות האורבות לנו. צורת החיים בארץ הקודש תחת אפוסטרופוסות הערב רב משפיעה על ציבור היראים ורבינו ז"ל היה תדיר חוזר ומהיר על חובת העמידה על המשמר. אך זאת למודעי שבהירות מאמרו נבעה מנטייתו משטחיות המבט וחידירתו לעומק הסוגיות ומשם שאב מימיו המתוקים. בהעמקה זו ספק בכל הסוגיות כדי להגיע לשורשן. ומרגליה בפומיה שרדירות המחשבה היא בעוכרי דורנו וגורמת לרעות רבות ובעיקר לנהירה אחר רוחות הרחוב. על כן ראה במעלה ראשונה להעמיד בני תורה אשר מבטם מעמיק בכל דבר ולא רק בסוגיות הגפ"ת אלא בכל רובדי החיים.

צריך לדעת שדבריו החדים נאמרו לפני שנים רבות לפני שמושג הקנאות הפך לשחוק ומעורב בהרבה אינטרסים זרים. וכל גדולי ישראל סמכו ידיהם על דבריו.

יש המבקשים "להוריד" את הדברים בשפה יותר אקטואלית. עבורם יוצא עלון נוסף בשם "להב מפיו תצא" על מנת להבדיל בין דבריו המדויקים של רבינו זצ"ל לבין תרגומם על ידי העורך בסגנון אחר ועם הוספות. נית ולקבלו על ידי פניה למערכת במייל.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

ישנה אפשרות להכניס העלון ל"אוסף גליונות" המופץ באלפי עותקים בארץ ובעולם. כל המעונין לתרום למטרה זו יפנה למערכת. ויזכה לשותפות בזכו הרבים.

המערכת

גוג ומגוג, שילחמו במשיח עצמו כמ"ש [תהילים ב'] "יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו", עיי"ש ברש"י בשם חז"ל, וביחזקאל יש ב' פרקים שלמים על התיצבות זו נגד ה' ומשיחו. צרה זו תהא עצומה ונוראה, יותר מכל הצרות שקדמו לה, כמ"ש ע"ז חז"ל סוף"ק דברכות משל לאדם שפגע בו זאב וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה זאב, פגע בו ארי וניצל והלך וסיפר מעשה ארי, פגע בו נחש וניצל ממנו, שכח מעשה שניהם, והיה מספר והולך מעשה נחש וכו' עיי"ש, עיין בפ"י אגדות לגר"א ז"ל שם שמדובר על מלחמת גוג ומגוג, ולאחריה לא תקום עוד צרה, כמ"ש בספרי עה"פ והרעותם בחצוצרות וגו' ונושעתם מאויביכם עיי"ש.

הגדרת מלחמה זו [של גוג ומגוג] היא חוצפה נוראה כלפי שמיא, שלמרות הגילוי העצום של כבוד ה' שיהיה בבריאה בביאת המשיח יתיצבו על ה' ועל משיחו, ויאמרו ננתקה את מוסרותינו וגו', ומשום גודל הפלא על תופעה משונה זו, כלום יש עבד שמורד ברבו? הוצרכו להביא ראיה מאבשלום שמצינו בן מורד באביו [ברכות י"א].

ננסה להגדיר מהי מידת החוצפה. "חוצפה" היא ההיפך הגמור של מדת ה"כי כל", כי חוצפה היא שבירת עול מלכות שמים, וכיון שביתק המוסרה הקושרת את האדם ומכוונת את הכל לכיוון החיובי, הרי הוא מוכן לכל התכונות הרעות שבנפש. נמצא שחוצפה היא ה"כי כל" בצד הטומאה בהיותה הבית קבול לכל התכונות הרעות, ההיפך הגמור של מדת ה"כי כל" דקדושה, שנושא את כל המדות טובות כנ"ל.

ועוד נוסף שהחוצפה כלפי שמיא למרוד בו ולחלוק עליו היא שיא המחלוקת, שהוא ההיפך הגמור של "השלום" [המקביל למדת ה"כי כל" כנ"ל], ולא בכדי הגדירוהו חז"ל באמרום ה"ל [ספ"ק בברכות] פגע בו "נחש", כי הנחש הוא המרוד ובעל המחלוקת הראשון בעולם, כי "זה לעומת זה עשה האלוקים". כנגד מה שעם ישראל, שהם "האדם" בבריאה יגיעו לשלמות במדה זו של ה"כי כל", יעמד ה"כי כל" בצד השבי, למרוד ולחלוק על ה' ועל משיחו.

מהות החוצפה דעיקבתא דמשיחא

מדת החוצפה שתהא בתקופת אחרית הימים בדורו של משיח ממש כמש"כ, חודרת כבר לדורות ה"עיקבתא דמשיחא" כמאחז"ל דחוצפא

קיבלה, והלכה ונעשית פלגש לאליפז בן עשו ונולד ממנה עמלק דצערניהו לישראל ע"כ. עומק הדברים הוא כך. הגרות היא הפיכתו של גוי שאינו קרוי אדם להיות "אדם", ומאחר שהיתה כאן טענה - דקה מן הדקה - על יעקב אבינו ע"ה שלא גיירה, יצא מזה אחד הנקרא "אדם" בצד השני, ומקטר על נקודת האדם הישראלי.

זהו העומק הפנימי של ה"חוצפה" של עמלק בן הבליעל הקופץ לאמבטיה רותחת, וחותר מילות וזרק כלפי מעלה, וחולק על מלכות שמים בעוז ובחוצפה שהוא שיא המחלוקת שבעולם, וכמשנ"ת בדברי הגר"א ז"ל [באבן שלמה הנ"ל], שבעל המחלוקת הוא מדתו של עמלק, והוא ההיפך הגמור של מדת השלום, שכאמור מדת ה"כי כל" הוא מדת השלום.

כחו של דוד להכניע את עמלק - מרות המואביה שביטלה את מדת החוצפה של מואב

הנה המלכות באחרית הימים, היא מלכות בית דוד כמ"ש "ועבדי דוד נשיא עליהם", ואיתא בתנחומא ריש וישלח, "ויהי לי שור וחמור", "שור" זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, והוא שטנו של עשו שנאמר בית יוסף לאש ובית עשו לקש, ו"חמור" זה יהודה, שאף הוא שטנו של עשו שנאמר "עני ורוב על החמור", ומבואר שיש למשיח בן דוד את הכח להכניע את עשו. והיינו דבתקופת העיקבתא דמשיחא, שיהיו בישראל ערב רב בתכונת החוצפה של עמלק כמ"ש הגר"א ז"ל, יבוא משיח, ויתגבר עליהם, ויכניע את ישראל וכל העולם, תחת מלכות שמים.

ומה שיש למשיח בן דוד את הכח להכניע את עשו, הוא משורש ה"אמא של מלכות" - רות המואביה, דתכונתה של אומת מואב היא חוצפה, שהרי הבכירה פירסמה את המעשה המגונה וקראתו מואב, ורות שיצאה מאותה אומה, ונכנסה תחת כנפי השכינה היא תחילת ההכנעה של מדת החוצפה, וע"כ משיח בן דוד שיצא מזרעה, יש לו כח להכניע את עשו, ועמלק בראשו, שתכונתו חוצפה ומרידה כלפי מעלה כמשנ"ת.

וכן גם במלחמת גוג ומגוג שתהיה בתקופת אחרית הימים גופא, אמרו בסוכה נ"ב א' דאין בכחו של יוסף להתגבר כנגדם, דיהרג משיח בן יוסף, והיינו דהמרידה שלהם בזמן הגילוי הברור של כבוד ה', לעמוד נגד ה' ונגד משיחו, היא חוצפה נוראה מאוד, שאין בכחו של יוסף לבטלו, ורק משיח בן דוד, שנשרש בו הכח מרות המואביה, להכניע את מדת החוצפה, הוא יוכל להתגבר עליהם ולהכניעם.

עני ורוב על ה"חמור" - השתלטות על מדת החמור החומרי ומוכן לכל רע

יש לעמוד על דקדוק דברי התנחומא הנ"ל שהכח של דוד להיות שטנו של עשו, הוא בתכונת החמור כמ"ש ויהי לי שור ו"חמור" הוא יהודה, שנאמר עני ורוב על ה"חמור", מהו המיוחד בתכונת החמור, וכן צ"ב למה בחרו בפסוק "עני ורוב על החמור" שנאמר במצב של "לא זכו", ולא הביאו את הפסוק של הזמן הרצוי יותר באם זכו, "וארו כענני שמיא", עיין סנהדרין צ"ח א'.

המהר"ל (בספרו נצח ישראל) מברר דהחמור הוא הבע"ח הפשוט ביותר, "חומר" גמור, מופשט מכל צורה, דכל בע"ח יש לו בטבע קצת דיעה הנצרכת לו, אבל החמור מופשט משכל לגמרי, ולכן קל ביותר להשתלט עליו, והנה בהיותו מופשט מכל צורה, הוא מסוגל לקבל כל צורה, דמי שיש לו כבר כוון אחד, קשה לו להשתנות, אבל החמור שאין לו כוון מסוים, הרי הוא בית קיבול להכניס בו כל התכונות שבעולם, דאין לו ציור עצמי.

ונמצא דיש השוואה בין החמור למדת החוצפה, דהרי העומק של החוצפה, הוא שבירת הרסן והעול, ומוכן לכל רעות שבעולם, והוא ההיפך הגמור של צורת אדם שתכונתו העיקרית היא ההכנעה תחת עול שמים, ומדת ה"כי כל" שבו, הוא נקודת המרכז שבו שמקבל את כל המדות טובות בתוכו, והחוצפה, הוא "זה לעומת זה" של מדת האדם כמשנ"ת, וה"ז ממש מציאות החמור, שהוא חומרי לגמרי, מופשט מצורת אדם לגמרי, והוא בית קיבול לכל הרעות שבעולם.

וע"כ הביטוי החד ביותר לכחו של דוד, להכניע את כח החוצפה של עשו, הוא במה שהוא עני ורוב על ה"חמור", שאף בזמן ש"לא זכו" ישראל, ויהא בהם תכונת החוצפה דעמלק, ירכב ויתגבר עליהם משיח בן דוד, לבטל את החוצפה כלפי שמיא, ולהכניע את כל העולם תחת מלכותו ית', ויחישו השי"ת ויגלה כבוד מלכותו עלינו בקרוב אכ"ה.

יסגי. פירוש הדבר שבזמן שנפתחים מהלכים בדרכי שמים, לסובב בדרכים נעלמות להביא את הגאולה וכביכול ה"עקביים" של המשיח נמצאים כבר בחלל הבריאה [והיא תקופת "פתיחה" של אחרית הימים], מתחדשת בתקופה זו כח החוצפה הנוראה שתהא באחרית הימים של פריקת עול בציבור גדול - חוצפא יסגי רח"ל. ויתקיים דוקא בציור של מלכות וממשלה על עם ישראל שכן המלוכה היא כלל כל הציבור [ע"ד דברי הרמב"ם פ"ג מלכים ה"ו עיי"ש] ובחפצא של כלל הציבור תכנס מדת העזות והחוצפה, לפרוק עול מלכות שמים רח"ל.

והוא אשר דיבר רבינו הגר"א ז"ל שמה שנתקלל אדה"ר "ואתה תשופנו עקב" כלומר שתכונת הנחש החצוף ומורד כלפי מעלה יכנס באדם, כמ"ש חז"ל שהטיל בה הנחש זוהמה, יצא בעולם בדור ה"עקב", שיהא בו תכונה של חוצפא יסגי, [ובאמת הגם שבקומת האדם דקדושה, הוא מקום ה"עקב" - הנמוך ביותר, אבל בקומת האדם דטומאה הוא להיפך, שהעקב הוא הראשית הקומה, והכח החזק ביותר שלו], והואים אנו לצערנו הרב את הקללות הנוראות המונחות בזה, שהיו גזירות ומיתות משונות במלחמת העולם, בציורים נוראים, שלא היו מעולם ה' ירחם, שהוא ממהלך של צרת הנחש דגוג ומגוג הקשה מכולם כנ"ל, כי הפנים החדשות של החוצפה שיהא בדורו של משיח, התחיל כבר בעוה"ר בדור עקבתא דמשיחא, שהוא הפתיחה של תקופת המשיח רחמנא לשיזבן. וזהו שכתב הגר"א ז"ל דיש ב' פנים בגלות אדום, חלק אחד מזיק ד"שור", דקרו בוונתו להזיק, והחלק ה' הוא "בור", שתחילת עשייתו לנזק, כי מציאות הבור הוא מזיק בעצם הכלי קיבול שלו, והוא ה"זה לעומת זה" של מדת השלום, שהוא כלי מחזיק ברכה, כי החוצפה והמרידה של דור עקבתא דמשיחא, היא חפצא של מחלוקת, היפך השלום כמשנ"ת.

עמלק מדת החוצפה - האדם דסיטרא דטומאה

כתב רבינו הגר"א ז"ל [הובא באבן שלמה פ"א ח'] "ז"ל ה' מיני ערב רב יש בישראל, אחד בעלי מחלוקת ולה"ה, ב' בעלי תאוה וכו', ובעלי מחלוקת הם גרועים מכולם והם נקראים עמלקים, ואין בן דוד בא עד שימחו מן העולם עכ"ל, [ויש לזה מקור בחז"ל שאמרו, דהר"ת של מלחמה לה' בעמלק הוא בגי' ע"ב, דע"ב אומות יבואו לעת"ל להלחם על ה' ועל משיחו, שהם ע' אומות וכו' הכלליים, ומבואר דהמלחמה תהא באופי של עמלק].

עפ"י האמור, הדברים מבוארים היטב, כי עמלק משונה מכל בית עשו, שיכול להתאים עצמו להיות האדם בצד הטומאה, בדיוק "זה לעומת זה" כנגד ישראל, שהם ה"אדם" בבריאה, טוב יותר מסבו עשו הרשע, כפי שנבאר.

ביאור הענין בפשוטו, דיחודו של עמלק הוא במדת החוצפה, שהרי דימוהו חז"ל לבן בליעל שקפץ לאמבטיה רותחת, וע"כ הוא המתאים לעמוד בראש מלחמה זו, שכל מהותה חוצפה ומרידה כלפי מעלה כנ"ל. אמנם המובן הפנימי שבזה הוא שעמלק הוא ה"אדם" של סיטרא דטומאה, העומד לעומת ה"אדם" דקדושה, כן מבואר במאחז"ל [מגילה י"א א'] בקום עלינו "אדם" זה המן, ולא כשאר כל המלכויות שנראו בחזון דניאל כ"חיות", אלא הוא בגדר אדם דהסט"א, ומכל בית אדום שהם ה"לאום מלאום יאמץ", עמלק הוא בתוקף של ה"זה לעומת זה", בדרגה של אדם ממש.

ומה שעמלק הוא ה"אדם דהסט"א" נגד ישראל, מתבטא במה שיש בו את מדת ה"כי כל", של צד הטומאה, שהוא שורש כל הדעות הרעות, ושורש כל המדות הרעות שבעולם, וכולל את כולם, שכל התכונות הרעות שיש בע' האומות, כלולים בעמלק, שהוא שורש של כולם וכולל אותם, וזהו מדת ה"כי כל" בסיטרא דטומאה, ולעומת האדם בקדושה שנקודת המרכז שלו היא מדת ה"כי כל" כמשנ"ת בתחילת דברינו, נעמד עמלק בתכונת ה"כי כל" להיות מרכז הרע שבבריאה.

והוא משי"ב רבינו הגר"א ז"ל הנ"ל, שהחלק ה' של גלות אדום הוא "בור המזיק" שהרי כאשר הבור ריק ממים דקדושה - "נחשים ועקרבים יש בו" כלשון חז"ל הק', והוא בית קיבול לכל הרעות שבעולם, דכשם שהחפצא של מדת ה"כי כל" דקדושה, שאין לו תכונה משלו, אלא ה"בית קיבול" של כל ההנהגות הטובות כמשנ"ת לעיל, כן לעומתו הע"ר, בעלי המחלוקת, שהם בתכונת עמלק [וכמ"ש הגר"א], הוא מדת ה"כי כל" - בית קיבול לכל הרעות שבעולם.

סיבת הדבר שעמלק נעמד ב"זה לעומת זה" בתוקף של כח אדם הוא עפ"י חז"ל דתימנע היתה בת מלכים ורצתה להנשא ליעקב ולא

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת פנחס תש"פ

בן, לכן כתוב 'והעברתם', שאין זה אלא העברה, ולא נתינה חדשה.

יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. (כ"ז, ט"ז).
וכתב רש"י, אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי
וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה
עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו.

והנה להלן בפסוק י"ח כתוב, ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע
בן נון איש אשר רוח בו וגו', וכתב רש"י, כאשר שאלת, שיוכל
להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והיינו דבזה נאמר שנתקבלה
תפלתו של משה.

והנה בתרגום מפרש, איש אשר רוח בו, 'גבר די רוח נבואה ביה'.
וצריך ביאור, מה השייכות של נבואה, לענין בקשתו של משה רבנו
שיהא איש על העדה שיודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ויש לומר, דהנה בסוף תרי עשר בסוף נבואת מלאכי, שהוא סיום
כל ספרי הנביאים, והוא סוף הנבואה בישראל [עד שתחזור בב"א].
כתוב 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בהורב על כל ישראל
חוקים ומשפטים', ואיתא מהגר"א לבאר בזה, שבזמן שעמדו להם
נביאים לישראל, היה הנביא אומר לכל אחד ואחד את עיקר עבודתו
ותפקידו בעולם, ומה הוא תיקונו המיוחד לפי שורש נשמתו, ובזה
היה מתחזק, אבל כשפסקה נבואה מישראל, אז אין מי שיהא מודיע
להם לישראל, מהו עיקר עבודתו של כל אחד, ממילא צריך כל אחד
ואחד, להתחזק בכל ענייני התורה והמצוות כולם, וממילא בכלל זה
יעשה את עבודתו המיוחדת לו. ולפי"ז פירש הגר"א, שבסוף נבואת
מלאכי שהוא הנביא האחרון, אמר להם מלאכי זכרו תורת משה
עבדי, שמעכשיו כבר אין מי שיאמר לכל אחד עבודתו המיוחדת,
ועל כן צריכים הם לזכור את כל תורת משה, ורק ע"י קיום כל
התורה כולה, יגיע כל אחד לתיקון שלו.

ולפי"ז יש לומר, דבקשת משה רבנו, איש שיודע להלך כנגד רוחו
של אחד ואחד, כוללת גם שידע מהו עיקר עבודתו ותיקונו המיוחד
לו לפי שורש נשמתו, ובזה נענה שיהושע הוא איש אשר רוח נבואה
ביה, וממילא יוכל להעמיד כל אחד על תיקונו המיוחד לו.

יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. (כ"ז, ט"ז).
וכתב רש"י, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי, שירשו בני את גדולתי,
א"ל הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול
שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה
יאכל פריה.

ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה וגו', שאו את ראש כל עדת
בני ישראל וגו'. (כ"ז, א').

הנה יש הפסק פרשה באמצע הפסוק, וצריך לבאר למה הפסק
הפרשה באמצע הפסוק, ואם ראוי המקרא ליהלק, למה לא נתחלקו
לשני פסוקים.

ונראה לבאר בזה, דהנה ברש"י כתב שתי טעמים למה נמנו, משל
לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע
מנין הנותרות, דבר אחר, שכשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו
לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירים במנין.

והנה לפי הטעם הראשון שהמנין הוא משום המגיפה, כמו הרועה
המונה את צאנו, א"כ תחילת הפסוק ד'יהי אחרי המגיפה' הוא
נתינת טעם להמשך הפסוק, לציווי על המנין, וא"כ הוא דבר אחד
וענין אחד, וצריך ליכתב בפסוק אחד, אכן לפי הטעם השני, דמשום
שנמסרו לו במנין, מחזירן במנין, אין זה שייך למגפה, וא"כ תחילת
הפסוק אינו שייך להציווי על המנין. ונמצא דמחד הוא הקדמה
להמשך הפסוק, ומאידך הוא ענין בפ"ע.

ולפי"ז יש לבאר דלכן הוא נכתב בפסוק אחד, ומ"מ הפסיק הפרשה
באמצע, דמה שנכתב בפסוק אחד, הוא משום דלפי הטעם הראשון,
הוא דבר אחד עם המנין, ומה שהפסיק בפרשה באמצע, הוא משום
דלפי הטעם השני, המנין הוא ענין בפ"ע שאינו שייך למגפה.

והעברת את נחלת אביהן לחן וגו', וכן אין לו והעברתם את נחלתו
לבתו. (כ"ז, ז' ח').

ופירש רש"י והעברת, לשון עברה, ד"א, על שם שהבת מעברת
נחלה משבט לשבט וכו', ככולן הוא אומר ונתתם, ובבת הוא אומר
והעברתם.

ועוד יש לפרש בטעם השינוי, דככולן הוא אומר 'ונתתם', ובבת
הוא אומר 'והעברתם', דשאני ירושת כל היורשים אחר הבן,
מירושת הבת במקום שאין בן, דשאר יורשים, הרי קורבתם יותר
רחוקה מהבן, אבל בבת קורבתה להאב היא כמו קורבת הבן, ורק
דיש דין קדימה של בן על הבת, ומטעם דבמקום אביו קאי, או מטעם
אחר, אבל בקורבתם שוים הם הבן והבת.

לפי זה יש לבאר, דבכל הירושות נתחדש ונאמר בזה נתינה חדשה,
ולכן כתבה תורה 'ונתתם', שזהו נתינה אחרת מהנתינה שהיה אצל
הבן, אבל בבת, דירושתה במקום שאין בן, אינו מכח קורבה
ושארות אחרת מהקורבה והשארות של הבן, א"כ אין זה נתינה
חדשה, אלא רק העברת הירושה להבת, שהיא באותה קורבה של

הנה נמשלה הנהגת יהושע שלא למוש מתוך האוהל, לנצירת התאנה, ונראה לבאר בזה, דהנה בנצירת התאנה יש ענין מיוחד יותר מכל פירות, שלעולם צריך לשמור על התאנה, וזה עפ"י המבואר בעירובין דף נ"ד דתאנה כל זמן שאדם ממשמש בה, מוצא בה תאנים, ופירש רש"י שאינן מתבשלין בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, וכל שעה ראוי לאכול מהן, ומבואר דבנצירת התאנה יש ענין מיוחד, שכיון שאינה מתבשלת בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, ובשביל לאסוף התאנים צריך לשמור עליה כל הזמן בלא הפסק, ותמיד להיות מוכן ומזומן ללקט התאנים המוכנות מיד כדי שלא יפלו מהעץ ויפסדו, וכדאיתא בגמ' באלו מציאות, דתאנה עם נפילה נמאסת.

והנה איתא בכיצה דף כ"ד, אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי, כי אמרה להא שמעתא, באורתא אמר מותרין באכילה, בצפרא אמר מותרין לקבל, אנא דהואי כי מדרשא הדרי בי, לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה. הרי שבתורה יש ענין מיוחד ומסויים שלא ימנע עצמו אפילו שעה אחת מבית המדרש, אלא בכל עת ובכל שעה לא להמיש מתוך האוהל, ואם מחסר שעה אחת, הרי מפסיד בזה, וכמו שהביא רב, דלוי דלא היה בבית המדרש שעה אחת, לא הדר ביה, וכן מצינו עוד בכמה מקומות בש"ס דבשעה אחת נתחדשו הלכות וזכו להם אותם שהיו בבית המדרש באותה שעה. ולפי זה יש לומר הביאור במה שנמשלה הנהגת יהושע שלא ימיש מתוך האוהל לנצירת התאנה, דכמו דבנצירת התאנה מחמת דרך בישולה שהיא מתבשלת היום מעט ולמחר מעט, לכן מיוחדת היא בנצירתה שתמיד צריך לשמרה, ואם שעה אחת אינו נוצרה היא נפסדת ולא יאכל את פריה, כמו כן הוא בתורה, דאם מונע עצמו שעה אחת מבית המדרש, הרי הוא מפסיד בזה את אותם החידושים וההלכות שמתחדשים באותה שעה שמנע עצמו ולא היה בבית המדרש.

וזהו שאמרו חז"ל, דיהושע שלא מש מתוך האוהל, הוא נהג בבית המדרש, כמנהג נוצרי התאנה, שכלו שנוצרי התאנה שומרים על

התאנה תמיד, וכך אינם מפסידים שום תאנה, כמו"כ יהושע שלא מש מתוך האוהל, לא הפסיד שום דבר הלכה, וכל התורה מסורה בידו, ורק על ידי כך שלא מש מתוך האוהל לא הפסיד, אבל מי שמונע עצמו שעה אחת מבית המדרש הרי הוא מפסיד.

ולחדיא מבואר כן בדברי הגמ' בתמורה דף ט"ז, בשעה שנפטר משה רבינו א"ל ליהושע שאל ממני כל הספקות שיש לך, א"ל רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת כי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. ומבואר דבכך שלא מש מתוך האוהל ולא הניח את משה רבנו שעה אחת, לא היה לו שום ספיקות, וכל התורה הייתה מסורה בידו, הרי דהענין שיהושע לא מש מתוך האהל, הוא בשביל זה שלא יהא מפסיד שום דבר הלכה בהעדרו, וזהו שיהושע היה נוצר התאנה.

זאת עולת חדש בחדשו וגו'. (פ"ה, י"ד).

צריך ביאור למה כתוב זאת עולת חודש בחדשו, רק על עולת ראש חודש, ולא נאמר גם על הטאת דראש חודש, שיהא זה הטאת חודש בחדשו, ולמה הבדיל בזה בין העולה להטאת.

ונראה לבאר בזה, דהנה כמשנה בריש שבועות תנן, דהטאת ראש חודש בא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. והנה לעתיד לבא הרי לא יהא טומאת מקדש וקדשיו, ועיין בתוס' ובהים דף מה ע"א, דבהלכה של איסור, לא שייך לפסוק הלכתא למשיחא, ובגליון שם הביאו מתוספות ישנים הטעם דאז יהיו כולם צדיקים.

ונמצא דלעתיד לבא, לא תבא החטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ושאיני החטאת דלעתיד לבא, מהחטאת שבאה עד אז, דהשתא החטאת באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, מה שלא יהיה כן לעתיד לבא.

אשר לפי זה יש לומר, דלכן הכתוב אומר זאת עולת חודש בחדשו, רק על העולה, ולא על החטאת, דבעולה אין שום חילוקים, ולעולם היא באה באותו אופן ובאותה תורה, אבל בחטאת, יש חילוק, דלא לעולם היא באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, על כן לא אמר הכתוב שחטאת זו תהיה מידי חודש בחדשו.

ולא תהיה עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה

מתוך דברים שנאמרו בהכתרת הגרמ"מ לובין שליט"א לרב שכונת רמת אהרן ב"ב - חשוון תש"פ

כתוב בפסוק בפרשת פנחס 'ולא תהיה עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה', ולכאורה צריך להבין הרי הכתוב מדבר בענין מינוי של מלך על העם, והעמדת איש על העדה, ומה שייך בזה הענין של צאן ורועה.

ומבואר דכלל ישראל הם כמו צאן, וצריכים רועה שינהיגם וינהלם, והוא מכלל ענייניו של המלך, וממילא כשמשה רבנו מסתלק נחשבו כלל ישראל כצאן אשר אין להם רועה, וגם זה הוא אחד מהדברים שבשבילם היה צריך למנות את יהושע במקומו של משה רבנו.

והביאור הוא על פי דברי הרמב"ם סוף פרק ב' מהלכות מלכים שמדבר על חיובי ותפקידי המלך ובתוך דבריו כתב וזה לשונו, לעולם יתנהג בענוה יתירה, אין לנו גדול ממשה רבנו והרי הוא אומר ונחנו מה, ויסבול טרחם ומשאם ותלונותם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק, רועה קראו הכתוב, לרעות ביעקב עבדו, ודרכו של רועה מפורש בקבלה כרועה עדרו ירעם בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל.

ומבואר דאחד מענייניו של מלך בישראל, הוא להיות רועה על כלל ישראל, ומהות התפקיד של רועה, גם הוא מפורש בכתוב בישעיה וכמו שהביא הרמב"ם, להנהיגם כרועה שמנהיג בנחת, ולקבצם בזרועו בנחת, ואת הקטנים הוא מנהל ונושא בחיקו.

מו"מ בענין עדות שאי יכול להזימה בעדי קיום

בעודינו מצויים בעידנא חדתא של שינויי סדרי עולם, לא שקט עולם התורה לכל גוונים, ולא הניח לתנודות השיגרה המתחדשות, להסיטו ממהלך חייו וממבטו התורני על כל המאורעות המתחדשים. בני ציון היקרים המסולאים בפז, העשירו את אוצרות התורה בנידונים הלכתיים שלא נידונו מעולם ובפסקי הלכות מחודשים ע"י גדולי מורי ההוראה שליט"א. עמל התורה שאינו פוסק ולא נרפה מחמת השתנות המצבים, מעמיק את שייכות כלל ישראל לאורייתא, בהיותם מקיימים את דברי התורה בעצמותם בחינת "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה ולילה".

נתבדר בני עמודי דבי מדרשא נידון שנתעורר בימים אלו בהם מצוים כולם מכוח החיוב לשמירת הנפש, לעטות מסיכות על פניהם למניעת הדבקה במחלה ה"י, לענין כיסוי פני עדי קידושין במסכה בשעת הקידושין. נתפרסמה ברבים הוראתו של הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד, שעל עידי הקדושין להסיר את המסיכה בשעת הקידושין, בהיות והם עידי קיום ובעינין שבשעת העדות תהא עדותם ראויה להזמה, וכל עוד פניהם מכוסות במסיכה ואין יכולים להכירם, חשובה עדותם כעדות שאי יכול להזימה הפסולה מעיקרא. דברי רבנו ראשי הישיבות שליט"א נתפרסמו בקרב קהל תופסי התורה, ובאנו בשורות אלו להציג את המו"מ שהתנהל בין גדולי ראשי הישיבות כדרכה של תורה, בתוספת הסבר והטעמה כפי שנתקבלו הדברים מאת גדולי ראשי הישיבות אצל התלמידים שדנו לפניהם בסוגיא זו, ודברי תורה פרים ורבים ועוד חזון למועד.



הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א מרא דאתרא שיכון ה' ב"ב פנה והציג שאלה זו אל הגאון הגדול רבי חיים פינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה ונענה בתשובתו הרמה, אלו דבריו בתוספת הבהרות מאת תלמידיו.

בע"ה

בס"ד, ב' תמוז תש"פ

כבוד ידידי הגרמ"ב זילברברג שליט"א

אחדשה"ט כראוי

א. הנה בדבר הנידון דהוי עדות שאי יכול להזימה, נראה דזה לא חשוב אי אתה יכול להזימה, דרק אם מצד גוף העד א"א להזימה, כמו בטריפה בסנהדרין (ע"ח ע"א), או מצד עצם העדות כמו בעדות בן גרושה בתוס' מכות (ב' ע"א). אבל מה שמכוסה פניו, שזהו דבר צדדי וחוף לגוף העד, כל כה"ג יכול להזימה חשיב, וכמו עדים שראו בלילה וא"א להכירם בלילה, או עדים שראו ואין איש עמהם שיכול להכירם בשעת מעשה ולהזימם, דודאי מהניא עדותם.

ב. גם יתכן, דאף שבשעת מעשה א"א להכירם, סגי במה שיכול להזימה אח"כ כשיעידו בב"ד שראו ביום פלוני, ואז יכול להזימם והלא ביום פלוני עמנו הייתם, וסגי מה שבשעת מעשה הוי המצב דיכולו להזימם כשיעידו בב"ד.

ג. וכל זה מלבד יסוד הנובי"ק (אה"ע סי' נח) דבקידושין אי"צ יכול להזימם, ואף דהחת"ס פליג מ"מ אחר דרבנן ביטלו מהני ע"ש.

בידידות ובכבוד הראוי

חיים פינשטיין

ואלו דברי תלמידי הגאון שליט"א:

הוספת והבהרת דברים שמענו מפי רבנו שליט"א במשא ומתן בעומקה של הלכה, 'הנה כשעדים רואים בלילה ואין אחרים יכולים להכירם, או שהם במקום שלא יוכל להיות איש, וכגון שרואים מבית נעול לא יוכל איש להכנס ולהכירם, בודאי שאין כהאי גונא חסרון של אינו יכול להזימם, דאם נאמר דבשביל להחשב יכול להזימה צריך שיהיו באופן שאפשר שיבואו מזימים, אם כן נמצאת אומר דבכל עדות מלבד העדים עצמם הרואים את המעשה צריך עוד שתי אנשים שיהיו שם כדי להחשיב העדות יכול להזימה, ואם כשהם מאחורי כותל חשיב יכול להזימה, אם כן מה לי מאחורי כותל או מאחורי מסוה.

ועיין ברמב"ן במכות דף ה' ע"א שכתב דעדים מזימין שאינם מתקבלים בבית דין מחמת חשש משקר, אינו מחשיב העדות לאין יכול להזימה, הרי מבואר דאין צריך שהעדות תהיה באופן שאפשר שיבואו מזימים, והיינו משום דכהאי גונא אינו חסרון בגוף הדבר ובאמת חשיב יכול להזימה'.

ובמה שמבואר בתוס' בסנהדרין בדין שאין עד נעשה דיין, דחשיב אין יכול להזימה מפני שלא ירצו לקבל הזמה על עצמם, אמר הגאון שליט"א 'דכשבי"ד אינם יכולים לקבל ההזמה, זה חסרון בגוף הדבר, כי הבי"ד מנועים מהזמת העדות, וחדשו תוס' דלא רק כשהמניעה היא מוכרחת מדינא שהם אינם יכולים לקבל הזמה נחשב בי"ד שאינו יכול לקבל הזמה, אלא גם אם רק אינם רוצים לקבל ההזמה, נחשב לבי"ד המנוע מהזמת העדות, אבל עצם החסרון הוא במה שהם בי"ד שאינו בר עשיית הזמה, אבל מה שבמציאות לא יבואו עדים להזימם, איך יחול על העדות גדר שזה עדות שאינו יכול להזימה.

ויש להעמיק ולהוסיף עוד בביאור התוס', דהחסרון שבי"ד לא יקבל הזמה על עצמם, הוא בכך שנמצא שקיום העדות ואי הזמתן מסור הוא ביד

העדים עצמם ותלוי הוא ברצונם, ונמצא שאין איום הזמה על עדותם כלל, והעדים עצמם הם הבעלים על קיום עדותן, ואנן בעינין שקיום העדות ונידון הזמתן יהא מסור ביד אחרים, ואחרים יהיו הבעלים על קיום העדות, ובזה יש איום הזמה על עדותו, וכל זה אינו ענין לאופן שבמציאות אין עדים שיבואו להזים, שזה אינו משפיע מידי על גדר הענין מי הבעלים על ההזמה'.

ובעיקר הדברים הוסיף הגאון שליט"א 'דגם אם נימא דבעדי קיום צריך שיהא יכול להזימה, מ"מ אין צריך שיהיה יכול להזימה על שעת הראיה, כי הרי בשעת הראיה הם הרי עדי אמת, אלא בעינין שהעדים הרואים יהיו ראויין להזימה בשעת ההגדה בבי"ד, כלומר שבשעת הראיה נדון אם כשיבא להעיד עדות זו בבית דין יוכלו להזימו, ודבר זה הוא מוכרח מיניה וביה, דאיך אפשר לומר שצריך שיכולו להזימם על שעת הראיה, והרי בשעת הראיה הם עדי אמת, ועדות אמת לעולם אי אפשר להזימה, דלא שייך לומר עמנו הייתם, ורק על ההגדה שייך להצריך שיהא יכול להזימה, שאם הגדתו היא הגדת שקר, יוכלו עדים להעיד שלא ראה את המעשה, אבל אי אפשר לומר שצריך שהראיה תהיה באופן שאפשר להזימה, דלא שייך לומר שהאמת תהיה באופן שאפשר להזימה, והרי זה דבר סתור מיניה וביה'.



דברי הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א הובאו קמיה הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א, והעמיד את שיטתו במכתב זה:

מכתבו קבלתי,

והנה טענת הגר"ח פיינשטיין שליט"א אם כי דמסברא ודאי יש לה מקום רב, אך מוכח שאינו כן. חדא, מהא דדנו הראשונים מ"ט דאין עד נעשה דיין, ואחד הטעמים שנאמרו בזה הוא כי הדיינים לא יקבלו הזמה על עצמם. וכפשוטו, היינו שאינם יכולים לקבל הזמה על עצמם, אבל התוס' בסנהדרין (ט א) כתבו שלא ירצו לקבל הזמה על עצמם, וכבר דנו בזה למה הוצרכו לזה תיפ"ל דגם אם ירצו הא אינם יכולים.

אבל עכ"פ כך הרי מבואר בתוס', דגם אם יש עדים ויש מזימים רק שבפועל ב"ד לא ירצה להזדקק לזה זה נקרא עשאאי"ל. והרי הדברים ק"ו, כשבפועל אין עדים וא"א להזדקק לזה שהוא עדות שאאי"ל. הא חדא.

ועוד ראיה לדבר דבתשו' בני ציון (סי' קנג) הביא קו' מרבינו ישראל מסלנט זי"ע בהמבואר בגמ' בכתובות (דף כ) דלא דכירי אינשי טפי משיתין שנין, אבל עדות כיון דרמיא עליי' דכירי. והקשה, דעדות אחר ס' שנה הוי עשאאי"ל כי המזימים הא לא הוה רמיא עליי' והם אינם זוכרים, וע"ש. הרי להדיא דנקט כדבר פשוט שכשבפועל אין עדים שיכולים לזכור ולהזים הוי עשאאי"ל, ואפי' שהרי עד ס' שנה היה ראוי להזמה מ"מ עכשיו אין עדים שיכולים להזים, וכ"ש הכא שאין עדים שראו בכלל מעולם.

ולענין הטענה השניה שטען חכ"א שיהא יכול להזים כשיבא לב"ד, אין זו תשובה, כי הנידון כאן אינו על העדות לברורי שבזה, כ"א דהנידון הוא על העדות לקיומי, והנידון הוא האם בעדות לקיומי איכא חסרון דעדות שאאי"ל, וממילא הנידון שכשיבא לב"ד אינו שייך כלל לכאן.

ומה שטען חכ"א עפ"ד הנוב"י, כבר נודע בשערים דזו הלכה שנויה במחלוקת גדולה.

אכן הנידון האמיתי כאן הוא האם בעדות לקיומי איכא חסרון דעדות שאאי"ל, וזה משני טעמים, חדא דאין זו עדות דהגדה, ולא מיבעיא אם הטעם דבעינין עדות שאאי"ל מצד מירתת דודאי אינו שייך, אלא גם אם הוא גזה"כ, אפשר דזה נאמר רק בעדות דהגדה. ועוד, דעדות לקיומי היא עדות כזו שקיימת רק כשהיא אמת ואין היכ"ת שהיא תהיה שקר והיא תהיה קיימת, [ועי' מנח"ח (מצוה ד) בקטנים שהגדילו בר"ח לענין עדות שאאי"ל, והוא כעין זה אך אינו דומה, ודוק].

זה מה שנסתפקתי בנידון זה, וכמובן דאפשר לומר סברות לכאן ולכאן, אך בשביל למעשה צריך ראיה, ואני איני כדאי להכריע, ויבוא מי שדעתו רחבה מדעתי ויכריע.

ביקרא דאורי"י

ישראל בונם בלאאמו"ר הגר"פ זצוק"ל שרייבר

אחר שנתפרסמו הדברים ונתלבנו במקומות התורה, פנה הרה"ג רבי אליסף פרלמן שליט"א מחשובי האברכים בשכונת רמות א', לברר מקחו ושיטתו של הגאון שליט"א, ונענה על ידו בנפש חפצה. להלן הובאו שאלות הגר"י פרלמן ותשובתו של הגרי"ב שליט"א בצידם בתוספת ביאור והרחבה.

אי בעינין ארבע עדים למעשה הקידושין

לשיטת הגאון שליט"א עולה דגם בעלמא בשביל עשית קידושין לא די בחתן וכלה ושני עדים, אלא בעינין לכל מעשה קידושין ארבע עדים מלבד החתן והכלה - שני עדים לקיומי ועוד שני עדים שיכירו את עדי הקיום ע"מ שיהיה ניתן להזימם, האמנם אין די בשני עדים כמו ששגור על לשונינו 'אין דבר שבערוה פחות משנים', ולא שמענו להביא עדים נוספים. וענה ואמר הגאון שליט"א על פי הרמב"ן הידוע ד'לא שמענו' אינה ראיה, ואכן לכתחילה יש לחוש שיהיו אנשים נוספים שיראו את העדות כולה, שהרי כאמור עידי הקידושין צריכים להיות ראויים להזמה ובעל כרחך ע"י ב' עדים נוספים שיכירו ויהיה אפשר להזים את עדות הקידושין.

על מה שנתפרסם בשם הגאון שליט"א עידי הכתובה משמשים כעדים על הקידושין, השיב הגאון שליט"א שהדברים שנתפרסמו נמסרו בטעות בשמו, אך הוא לא אמר בענין זה מאומה.

האמנם יש ראיות לומר שמספיק ב' עדים בלבד

לאחר מכן העלה הגר"י פרלמן ע"ג הכתב מקורות וראיות שונות לכך שמספיק שתי עדים בלבד למעשה הקידושין, ושיגרם אל הגאון שליט"א. הגר"י"ב שליט"א הביע את שביעות רצונו מהדברים הערוכים בטוב טעם ודעת, אך שב ודחה את הראיות והעמיד את דעתו הרמה באופן ברור, דאכן בעיניו ב' עדים נוספים מלבד עדי הקיום. להלן המכתב והתשובות בענין זה בתוספת הטעמה לדברי הגאון שליט"א.

לכבוד הגאון הגדול ראש הישיבה הרה"ג בונים שרייבר שליט"א

ראיתי את המשא ומתן ההלכתי בענין העדים לקיומי הלוששים מסכות ואי אפשר להכירם, ונתעוררתי לדון בזה כדלהלן, ואיני דן אלא כאחד מן התלמידים.

בענין עדים לקיומי בקידושין שאין עוד עדים מלבדם, שאינם ראויים להזמה דאין מכירים, ואף על גב שזה רק חיסרון מצד המציאות, מכל מקום מוכח כן על פי תוספות סנהדרין דף ט. דאין עד נעשה דיין משום שלא ירצה לקבל הזמה הא קמן דגם בכה"ג שאין חיסרון דיני לענין 'ראוי להזמה' אלא מצד המציאות בלבד בלתי ניתן להזים את העדים הוי חיסרון של 'אי אתה יכול להזימה'.

(א) חשבון לכאורה שבכל חופה רגילה אין לנו עדים נוספים חוץ מה'עדי קיום'

ידועה שיטת הש"ך חו"מ סי' לו ס"ק ח דעדים שלא נתכוונו להעיד, ויש עמם עדים הפסולים לעדות, הרי הם נפסלים מדין נמצא מהם אחד קרוב או פסול, אע"ג דלא נתכוונו העדים הפסולים להעיד, ולפי זה אין לנו בחתונה רגילה עדים שיכולים לברר בעדות את עדי הקידושין, כיון שלא יחדנו עדים על כך [כמו שאכן מיוחדים את העדים לקיומי לעדות בכדי למנוע חיסרון הנ"ל], אם כן כולם פסולים על ידי קרובי החתן והכלה שנמצאים שם, ועל כרחך דלמעשה נהגין דלא איכפת לן בהא ולא נפסלו העדי קידושין על ידי כן, אף על גב שאי אפשר לבררם, ועל כל פנים בחתונה שלא יחדנו עדים שיכולו להעיד על העדי לקיומי, אין שום מעלה בכך שלא יהיו עם מסיכה, דהא בלאו הכי אין עליהם עדים ואי אפשר להזימם.

תשובת הגר"י"ב שליט"א: הטענה הראשונה אינה – כיון שעל ידי הזמה יכולים להיות קרובים לחתן וכלה וצריכים להיות רחוקים רק מהמוזמים (ורק בתורת הכחשה הם פסולים ודו"ק)

[א"ה – פירוש הרי העדים הנוספים וכן עדי ההזמה אינם העדי קידושין עצמם אלא רק עדים על העדים וכל כהאי גוונא שאינן מעידים על גוף הקידושין אף על גב שעל סמך עדותם מתקיימים הקידושין או נפסלים אין להם פסול קורבה על ידי כן, ורק בהכחשה שיכחישו שלא היה קידושין אם כן שוב הוי עדות על הקידושין עצמם והרי הם בפסול קורבה.

באופן אחר יתכן שהכונה שהחלק הפסול בעדותם של הקרובים הוא מבחינת ההכחשה היוצאת על הקידושין המונחת בהזמה אבל עיקר ההזמה איננה בפסול, לענין אם יהא נפק"מ לקבל את ההזמה בלי חלק ההכחשה שבו ועל כן חשיב עדין ראוי להזמה]

(ב) הרי גם כשיש עדים אחרים על העדי קידושין הדבר יתברר לב"ד רק לאחר זמן

גם כשיש עדים המכירים אותם ורואים אותם, הלא עדין אי אפשר להזימם בבית דין כל עוד שלא נתקבלה בבית דין עדות עליהם שהם העדים ה'לקיומי' של הקידושין, ואין בכך חיסרון של 'אין ראוי להזימם' במצב כמות שהוא בשעת הקידושין, אף על פי שבאותה שעה לא קיימת לפני בית דין עדות שהם העדי קידושין, מכל מקום נחשב ראוי להזמה על ידי שיקבלו בית דין עדות עליהם שהם העדים לקיומי ויקבלו ההזמה עליהם לבטל עדותם, והכי נמי מה לי שיוכל להיות כן רק על ידי עצמם, על ידי שיעידו בבית דין שהם הם העדים לקיומי, ונאמנים על עצמם בזה, ויוכלו להזימם בכך, ומעיקרא נמי חשיב שראויים הם להזמה על ידי אפשרות זאת.

תשובת הגר"י"ב שליט"א: הטענה השניה לא הבנתי כי אם בשעת מעשה הוא פסול מה יועיל מה שאפשר לברר אח"כ.

[א"ה הגאון שליט"א לא הרחיב לחלק בין עדים אחרים לעדי הקיום עצמם, אך נראה כונתו דפשיטא דכשיש עדים אחרים הרי זה חשיב כבר בשעת קידושין ראוי לברר וראוי להזמה, אבל מה שהדבר ניתן לברר רק על ידי עדי הקידושין עצמם הרי זה לא חשיב ניתן להזמה מעיקרא, והוי התחדשות של אחר כך אם יבררו בעצמם שהם העדי קידושין, וזה לא מהני דבעינן ראוי להזמה בשעת הקידושין עצמם שאז נעשית עדותם]

(ג) חשבון לומר דגם אם יהיו עדים נוספים לא יעזור זאת לענין 'אתה יכול להזימה'

מאחר דבעינן עדים שיראו דאיכא עדי קידושין, אם כן יקשה דהא על ידי זה עצמו נעשה עדות שאי אתה יכול להזימה, דממה נפשך עד כמה שיש לנו עדים כאלו הרי הם יכחישו את העדים המזימים, ושוב לא שייך בהו הזמה בפועל, ויש לדחות דשייך הזמה על ידי שהעדים המזימים יאמרו גם על העדים הרואים את עדי הקידושין 'עמנו הייתם', אך קשה דכל כהאי גוונא אם כן בטלו העדים המבררים את עדי הקידושין, ושוב לא שייך להזים את עדי הקידושין עצמם כיון דלמפרע ליכא עדות עליהם,

תשובת הגר"י"ב שליט"א: הטענה השלישית אינה כי אי"צ שיהי' אמת רק שיהי' מצב שיוכלו לומר שאינו נכון וכשיש אפשרות לראות את זה יכולים להזימה.

[א"ה פירוש מאחר שיוכלו לבא עדים ולהזים את העדי קידושין, גם אם בית דין לא יקבלום מחמת שיש עדים אחרים המכחישים אותם, מכל מקום

בכך שיש עליהם עדות הזמה בבית דין כבר מתקיים הדין של 'יכול להזימה', יש לציין שאין אנו צריכים בכאן יכול להזימה' שיהא עונש 'כאשר זמם' שהרי כלל לא העידו בבית דין, אלא 'יכול להזימה' של ביטול העדות]

ד) חשבון מהגמ' 'בפני שנים נותנו לה או בפני שלשה'

מחלו' בגמ' גיטין דף ה: לגבי נתינת הגט של שליח גט הבא מחו"ל, 'בפני שנים נותנו לה או בפני שלשה', והנה נתינת הגט נמי בעינן עדים לקיומי שהרי הלכה כרבי אליעזר בגיטין כמבואר גיטין פו: [ולרבונו תם בתוס' גיטין דף ד. גם רבי מאיר מודה בהא דבעינן עדי מסירה לקיומי] ואי נימא דבעינן עוד שנים חוץ מהם אם כן כבר הוו בהם יותר מתלתא, ואם כן ה'מאן דאמר' של שנים הוא מחמיר מאשר 'מאן דאמר' שלשה, ואי אפשר כן דהא בכלל אותם הארבעה כבר איכא שלשה ויועיל להו מטעם דיינים.

תשובת הגר"ב שליט"א: הטענה הרביעית היא טענה יפה, אבל הרי אין ב"ד שקול וכשזה ארבע אינו רשאי לדון.

ה) גמ' קידושין דף מג. 'ובית הלל אומרים שליח ושני עדים'

בגמ' קידושין דף מג. יש מחלוקת אם שליח נעשה עד או לאו, ולמאן דאמר דאינו נעשה עד משום דהוי בעל דין ד'הוה ליה כגופיה' ועל כן בעינן עוד שנים, ומלבד לשון הגמ' בסתמא 'ובית הלל אומרים שליח ושני עדים' משמע דסגי בהכי לעשות קידושין, אבל נראה לדון בזה עוד דאי בעינן עוד שנים עדים שיוכלו להעיד על העדים לקיומי, אם כן יוכלו הם להיות העדים על הקידושין והשליח יוכל להיות עד עליהם שהם העדים לקיומי דבחלק זה אינו בעל דבר, רק במה שמעיד על עצמו שהוא השליח, אלא משמע שאין לפנינו רק השליח והעד, ולכך אין השליח ראוי להיות עד בשום אופן, ובעינן תרי עדים חוץ ממנו לפי שהוא בעל דין.

תשובת הגר"ב שליט"א: הטענה החמישית אינה טענה דהא לא ראו הקידושין רק ראו שיש כאן עדים.

א"ה פירוש בשביל שיעידו על העדים לקיומי אין צריך שיראו העדים השניים את הקידושין עצמם אלא כל שמעידים על אותו מעמד של חתן וכלה בשעה פלונית במקום פלוני היו עמהם אלו העדים המעידים על הקידושין מהני שיוכלו עדים אחרים להזימם]

ו) שיטת הקצות החושן דמהני אפי' בעל דין בלבד לעדות לקיומי אם יכול לברר ע"י הודאת בע"ד

שיטת הקצות החושן סי' רמא ס"ק א' דכל הדין 'לקיומי' הוא מחמת מה שאפשר לברר זאת לאחר מכן, ועל כן אפילו שבמזון גם צריכים עדות לקיומי אבל מועיל לזה במה שאפשר לברר על ידי הודאת בעל דין לאחר מכן, ועל סמך הבעל דין שנמצא בשעת הקנין מועיל הקנין במקום העדים לקיומי, ואם כן נראה דהוא הדין בעידי לקיומי בקידושין, גם אם יש חיסרון כמות שהם בשעת ראית הקידושין אבל אם ראויים הם להעיד על כך לאחר מכן לכאור' לא גרע מהודאת בעל דין במזון וכיון דאם יעידו בבית דין שפיר יהני להו שיכולים להזימם אם כן מעיקרא יועיל להם להיות עדים לקיומי בכהאי גוונא.

תשובת הגר"ב שליט"א: הטענה השישית הרבה טענו כך, והוא טעות, דהרי עד שבשעת הקידושין הוא פסול ואחר כך יהי כשר ודאי שהוא פסול ואי נימא דבעי יכול להזימה, אין מועיל כלום מה שאחר כך יוכלו לברר וז"פ.

א"ה פירוש המצב של העדים בשעת העדות אם אין יכולים להזימם באותה שעה הרי זה כעדים פסולים ממש, ולא יהני עדים פסולים כ'עדים לקיומי' גם אם נדע שאחר כך יתחדש בהם כשרות, אבל בעל דין הקיים בשעת הקנין הוא כשר גם ברגע זה לברר בהודאתו את הקנין, והרי הוא עומד במקום עדים כשרים לענין 'לקיומי'

ז) עדי היחוד

הנהוג בפועל בעדי היחוד שמניחים אותם כולם והולכים, ולפי זה על כל פנים במשך הזמן הזה לא יהא בהם מעלה להוריד המסיכה באותו הזמן.

א"ה הגר"ב שליט"א השיב בזה בע"פ, שבד"כ בתחילת העדות יש רבים נוספים עם עדי היחוד, ודי בכך שיש עדים שיוזעמים שהם מעידים, ואף בהמשך הזמן שעומדים ורואים, יכול להיראות ע"י המצויים שם ודי בכך]

ח) צירוף ג' שיטות להקל בזה

והנה לענין למעשה יש לנו כאן ג' שיטות פוסקים להקל בזה, א' הרי לנו את שיטות הפוסקים דלא בעינן אפשר להזימם בעידי קידושין שהרי אינם צריכים עידי חקירה ודרישה, ב' ויש לנו גם כן את שיטת תוס' מכות דף ב. בתרוץ השני דכל היכא דאי אפשר להזימם לא בעינן ראוי להזמה, והרי עדות לקיומי אי אפשר להזימה כיון שלא הועדה כלל בב"ד ולא שייך בה כאשר זמם, ובנודע ביהודה קמא סי' נז' כתב דתירוץ השני בתוספות הוא עיקר, ג' ויש לנו גם את דברי השב שמעתתא שענ' ז' פרק ט"ז [שהביא הגרמ"ב זילברברג שליט"א] דמהני הכרת הפדחת על ידי טביעות עין ואם כן ראויים הם להזמה ע"כ, [ולכאור' סגי במה שאפשר שיהא במקום מישהו שמכירם בטביעות עין אף על פי שבפועל לא היה, שהרי גם לענין הזמה מנין שעל הצד שהם משקרים יש מישהו בעולם שראה אותם באותו זמן במקום אחר ואדרבה מסתמא השקרנים בוחרים אופן שלא יראם אדם באותה שעה במקום אחר, אלא מספיק שאפשר שיהא כן, והכי נמי אפשר דמספיק במה שיתכן שמישהו יכירם ויכול להזימם על ידי כן, ואין צריך שנדע שיש בפועל כזה מישהו].

תשובת הגר"ב שליט"א: מה שראוי להכריע למעשה עם כל מיני צירופים של שיטות זה תפקיד של פוסקים היודעים בכל מקום, שהם יודעים את המשקל הנכון בצדדים אלו, ואולי מע"ת הגיע לדרגה זו, אני לא הגעתי!

א"ה נראה שהדגיש שלא בא להכריע להלכה, אלא כל דבריו לחומרא ככל הנהוג לערוך קידושין שיועילו מכל הצדדים.]

מצוה פא
לפדות פטר חמור
שנאמר ופטר חמור תפדה בשה וכו'
מצוה פב
לערוף פטר חמור
שנאמר ואם לא תפדה וערפתו

פדיון הקדש שנאמר בו "ונתן הכסף וקם לו" דשייך לפודה, או דלמא דשייך לבעלים שיש לו זכות בפדיון דכשיפדה בשה ירויח את ההפרש שבין שויו של החמור לשויו של השה. ומדמדמי לפדיון הקדש, חזין דפטר חמור שייך לקודש.

ובתוס' (ב"ק סח:) כתבו כן להדיא, שרצו לפרש מאי שנא פדיון פטר חמור דפשיטא לגמ' דאף אחר יכול לפדותו ולא רק הבעלים, מפדיון מעשר שני וזכרם דבעי שאינם נפדים אלא ע"י הבעלים. וכתבו התוס' דשאני פטר חמור שהוא קודש ואסור בהנאה, וא"כ אינו כבעלים גמור ולכן יכול כל אדם לפדותו.

אכן בחי' הגר"ח הלוי (פ"ח מהל' מעשר שני פ"ז) כתב דלולי דברי התוס' היה אפשר ליישב דפדיון פטר חמור אינו כפדיון מעשר שני, דפטר חמור הוא איסור בעלמא והפדיון הוא רק הפקעת איסור ולכן אין צריך לזה בעלים, אבל פדיון מעשר שני הינו קנין ורק הבעלים יכולים לעשות את הפדיון. וא"כ נאמרו שני צדדים אם פדיון פטר חמור הוא הוצאת הקודש לחולין או שהוא הפקעת איסור בעלמא.

אי פדיון פטר חמור דמי לגמרי לפדיון הקדש

הטורי אבן (מגילה כג:) ובמנחת חינוך (מצוה כב) דנים בפדיון פטר חמור, אמאי אמרי' דצריך לפדות פטר חמור רק בשויו [כשפודה בדבר אחר] והרי יכול לחול הפדיון כשאר הקדש שנפדה אף שלא בשויו כדאי' בגמ' בכמה מקומות (בכורות כה. ועוד) "הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל". ואע"פ שדין זה הוא רק בדיעבד הא סוף סוף מהני הפדיון, ולמה לא יהיני אף לדברים שנמנו במשנה (שם יב.) שאין לפדות בהם פטר חמור ["אין פודין לא בעגל ולא בחיה, לא בשחוטה ולא בטריפה, ולא בכלאים ולא בכוי"] ואם פדה אינו פדוי. ולכאוי' יועיל פדיונו כשאר הקדש שפדאו בשוה פרוטה. ותרץ הטורי אבן ע"פ דברי התוס' בתמורה (כז:) דפדיון הקדש שלא בשויו דמהני אף בשו"פ הוא רק היכא דהבעלים פודה היות והוא יכול להישאל, והלכך בפטר חמור דאין בו שאלה לא מהני פדיון שלא בשויו מצד פדיון הקדש. אמנם הרמב"ם פליג על התוס' וס"ל דבכל גווי מהני פדיון הקדש בשוה פרוטה ואף שלא ע"י הבעלים, ויקשה לשיטתו מפני מה לא יועיל פדיון הקדש אף שלא בשויו.

וצריך לפרש, דאין קדושתו של פטר חמור קדושה בעצם ואינו שייך להקדש ולא לבדק הבית, אלא כל קדושתו לענין פדיונו שצריך ליתן את דמיו לכהן וכמו שכתב הרא"ש. וכמו שהוזכר (בשיעורים על מצות פדיון בכור בהמה טהורה ומצות פדיון הבן) נוסח חתימת הברכה של פדיון הבן שהוזכר בבית יוסף "מקדש בכורי ישראל לפדיונם". ולפיכך אין פדיונו כדרך פדיון שאר הקדשות שאם נתן שוה פרוטה חילל והפקיע את ההקדש. וכשם שא"א ליתן לפדיון הבן שוה פרוטה מאחר ונתקדש לענין נתינת חמש סלעים, כך קדושת פטר חמור היא לענין דמיו ואינו יוצא בחילול על שוה פרוטה.

אך יש לשאול שאין פדיון פטר חמור שווה לפדיון הבן לגמרי, שהרי נאמרה בפטר חמור מצות פדיון בשה ואף שלא בשויו, וא"כ אין פדיונו דווקא לדמיו.

נאמר בפרשת בא - "וכל פטר חמור תפדה בשה, ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבנין תפדה" (שמות יג ג) מצות פדיון פטר חמור ועריפתו ענינם אחד, ויש לברר מהותו של פדיון זה. דיתכן לומר שהוא קדוש ופודים אותו כדרך שפודים שאר הקדש, ואפשר שהוא איסור הנאה שפוקע ע"י הפדיון, או שאינו קדוש אלא מתנת כהונה בלבד שיש לפדות בשה וליתן השה לכהנים.

מחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה אם פטר חמור אסור בהנאה

נחלקו רבי שמעון ורבי יהודה (בכורות ט:) אם פטר חמור אסור בהנאה קודם עריפה או לא. ר"ש סבר שמותר בהנאה ולדעת ר"י אסור בהנאה, ומוסבר בגמ' טעמא דר"י, דאין לך דבר שהקפידה עליו תורה לפדותו בשה והוא מותר בהנאה. וכוונת הגמ' דדעת ר"י דאם יש קפידה על פדיון בשה ש"מ שהוא פדיון של איסורי הנאה ואינו מתנת כהונה סתמא, ובפשטות ר"ש דפליג ואמר דפטר חמור מותר בהנאה ס"ל שהוא מתנת כהונה. ולא התפרש בדברי הגמ' בדעת ר"י מהות הפדיון אם הוא פדיון הקדש או של איסור וכאמור לעיל.

נחלקו הראשונים מכח איזה דין נאסר פטר חמור באיסור הנאה. בפירוש הראב"ן על הגמ' במכות (כא:) כתב דהחורש בפטר חמור עובר בלאו ד"לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך" (דברים טו יט) שהוא לאו על איסור עבודה בקדשי מזבח. וכן נראה מדברי רש"י (בכורות ט:) שכתב שמשברא נאסר פטר חמור בהנאה דלא גרע מבכור בהמה טהורה.

אבל הרא"ש (בכורות פ"א ס"י ד) כתב שפטר חמור לא שייך בלאו דלא תגוז בכור צאנך דאינו קדוש, ואף אינו קדוש קדושת דמים ולא נאסר בגיזה ועבודה ככל קדשי בדק הבית, דאין פדיונו לבדק הבית, ואעפ"כ נאסר באיסור הנאה. וברמב"ן (בהשגות לשה"מ שכתת הלאוין ו') מפרש את האיסור בכמה איסורי הנאה והזכיר בתוך דבריו את עגלה ערופה שאסורה בהנאה, דכפרה כתיב בה כקדשים, וכתב דאיסור הנאה מפטר חמור נלמד בגזירה שוה מעגלה ערופה (שם י:). ובאמת דמיא עגלה ערופה לפטר חמור שאינה קדשי מזבח ולא קדשי בדק הבית ואסורה בהנאה כקדשים.

ודברי הראב"ן ורש"י טעונים הסבר, דפטר חמור אינו קרב ואינו שייך כלל לקדשי מזבח ומה"ת שיאסר בהנאה מצד איסור הנאה מקדשי מזבח, וכטענת הרא"ש.

כמה ראיות דפטר חמור יש בו קדושה

אי' בגמ' (יא.) דהפדיון בשה אינו לפי שווי של החמור, אלא כל חמור נפדה בשה אף אם אין דמיהן שוים, אך אם אין לו שוה יפדהו בכל דבר לפי שויו. ומבואר בגמ' דאף רבי יהודה דאמר שהקפידה תורה לפדות פטר חמור בשה בלבד, ס"ל דאפשר לפדותו בשויו, וסברתו דלא היא חמור מן ההקדש, ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו, אלא להקל עליו. ומדברי הגמ' מוכח דקדושתו של פטר חמור אינה איסור סתמא, אלא מצד ששייך לגבוה ופדיונו דומה לפדיון הקדש.

וכמו כן יש ללמוד מהגמ' (שם) דאמר רב הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי, ומסתפקת הגמ' אליבא אדריבי יהודה דפטר חמור אסור בהנאה, האם כשפודה אחר את החמור שייך החמור לפודה ככל

לשון הרמב"ם (בסה"מ מצוה פא) "שציונו לפדות פטר חמור בשה לבד ושלא יפדה בזולתו", ולא הזכיר כלל שאפשר לפדות בשויו. ובב"י (יו"ד שכא) הוכיח מלשון הרמב"ם (פי"ב מהל' ביכורים הי"א) דכתב "אם אין לו שה לפדותו פודהו בשווי ונותן דמיו לכהן, לא אמרה תורה שה להחמיר עליו אלא להקל עליו", הרי דאם יש לבעל החמור שה מחויב לפדותו בשה ולא בדבר אחר כלל, והפדיון בשויו הוא רק היכא דאין לבעלים שה לפדות את הפטר חמור. ולדבריו פשיטא דהפודה פטר חמור בשויו אינו מברך דאינו מקיים את המצוה בפדיון זה. אבל הרא"ש כתב להדיא (בכורות פ"א ס' יד) שהפודה מברך בין כשפודה בשה בין כשפודה בשויו בכל דבר. ובשו"ע (יו"ד שכא ז) כתב דכאשר מפריש את השה תחת החמור מברך אקב"ו על פדיון פטר חמור, ולא הזכיר אם מברך היכא דפודה בדבר אחר. ונמצא דלדעת הרמב"ם מה שאמרו בגמ' שאפשר לפדות בשה דלא היא חמור מן ההקדש, אינו קיום מצות הפדיון אלא שניתנה היכא תמצי להפקיע את הקדושה של הפטר חמור. אבל המצוה עצמה מתקיימת רק בפדיון בשה. ולפי"ז יש להסתפק כשפודה בשויו ע"מ להפקיע את הקדושה, אם הדמים שייכים לכהן או לא. אכן, לדעת הרא"ש מתקיימת מצות הפדיון בב' אופנים - פדיון בשה ופדיון בדבר אחר בשויו, ופשיטא דהדמים לכהן.

חמפריש פדיון פטר חמור ומת אינו חייב באחריותו

במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון הנ"ל התפרש בגמ' (בכורות ט:) נפק"מ בספק פטר חמור, דלר"י דאסור בהנאה יש להפריש אף על הספק כדי לאפקועי מאיסורא מיניה, ולר"ש דמותר בהנאה אין צריך להפריש מספק. ואף שיש מצות פדיון ס"ל לר"ש שהמצוה היא ליתן מתנת כהונה, וכיון דהוא ספק והמע"ה ליכא למצוה כלל. ובהמשך הגמ' (שם יב:) שנינו דהמפריש פדיון פטר חמור ומת, לרבי אליעזר חייב באחריותו ולרבנן אין חייב באחריותו וקיי"ל כרבנן. והקשה במהרי"ט אלגאזי דלדעת רבי יהודה שהוא פדיון הקדש שאינו שייך למתנת כהונה, אפשר דאינו חייב באחריותו. אבל לדעת ר"ש שהוא מתנת כהונה אמאי אינו חייב באחריותו, כמו מפריש ראשית הגז ואבד קודם שנתנו לכהן דהוא חייב באחריותו (תוספתא חולין פ"א). ולדעת מהרי"ט אלגאזי לר"ש באמת חייב באחריותו, אבל החזו"א כתב דמהסוגיא מוכח דאין נפק"מ בין ר"י לר"ש בדבר זה ולכו"ע אין חייב באחריותו.

ויש לפרש טעם הדבר, דגם לר"ש אין פטר חמור ככל מתנות כהונה אלא הוא פדיון שצריך ליתן דמיו לכהן, ואף לר"ש נאמרה הלכתא דצריך לפדותו בשויו, ולכן במקום שפדה אינו חייב באחריותו. דכל פלוגתת ר"י ור"ש היא לענין מה חלה הקדושה, דלר"ש כיון דהקדושה מתבטאת בפדיון בלבד אין סיבה לאסור את החמור בהנאה דלא חלה קדושה על גופו של החמור, וכשם שבכור אדם לא נאסר בהנאה עד הפדיון דכל קדושתו היא לענין פדיונו, כך לא חלה קדושה על החמור ולא נאסר בהנאה. ומאי דבספק אמרי' דהמע"ה ואין דין פדיון כלל. ור"י סבר דהתורה הטילה קדושה על פטר חמור וציותה על פדיון ואת דמי הפדיון יש ליתן לכהן, ומאחר שהבכור קדוש יש עליו איסור הנאה, וכל עוד לא פדה המצוה מוטלת עליו וחייב באחריותו אם אבד.

ולפי"ז היה נראה ליישב את שאלת הטורי אבן והמנחת חינוך דיהני פדיון בפחות משו"פ כפדיון דמים של הקדש, דמאחר ונתכוון לפדות בשה ולא בדמים, תלי נידון זה בויכוח הפוסקים (יעו"ש שו"ת רעק"א קמא ס' לז) לענין מי

שעשה קנין שאינו מועיל ונתכוון לקנות בקנין זה, ועם הקנין שאינו מועיל עשה גם קנין המועיל ולא התכוון לקנות בו, אם חל הקנין או לא. וה"נ יש להסתפק אם מהני הפדיון בשויו כשנתכוון לפדיון בשה. וכבר היה מעשה בפדיון פטר חמור שפדוהו בשה ונמצא שהיה השה טריפה, ונסתפקו אם מהני הפדיון כפדיון בשויו, ולכא' לא יתכן דמהני, דאם כן הוא הפודה בעגל ובחיה ובכל המנויים במשנה יהני מדין פדיון בשויו.

החילוק בין פדיון פטר חמור בשח לפדיון בשויו

אבל באמת נראה פשוט דחלוק לגמרי פדיון פטר חמור בשה לפדיון בשויו. דהפודה פטר חמור בשה עוברת קדושת החמור לשה, והשה קדוש לענין שצריך להינתן לכהן. אולם הפודה פטר חמור בשויו הוא חידוש אחר שמועיל מדין פדיון הקדש, ובפדיון זה באמת לא עוברת קדושה אל הדבר הפודה, אלא ניתנה אפשרות להפקיע את הקדושה ולתת במקומה מתנת כהונה לכהן. לכן בודאי לא מהני פדיון מדין שויו בנתכוון לפדות בשה, דכיון שלא נתכוון לפדות בשויו לא חל הפדיון.

מצות עריפה

תוס' מפרשים דאף לר"ש היה צריך להיות הדין שיפדו בספק כדי שלא יצטרכו לערוף את החמור, וע"ז כתבו התוס' שאם הוא ספק וא"צ לפדות ה"נ דא"צ לערוף את החמור. וכתב הרש"ש לבאר את הקשר בין דין פדיון לדין עריפה, דכיון דהעריפה אינה באה אלא תמורת הפדייה, וכדאי' בגמ' "הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו", ממילא בכה"ג שאינו חייב לכהן היות והוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, לא שייכא האי סברא דכיון דלא הפסיד ממונו של כהן, לא נתחייב בעריפה.

הגר"ש שקאפ (שערי יושר שעו ז פ"ה קי) השיג על דבריו וטען דכ"ז שייך רק אי דרשי' טעמא דקרא, אך כיון דלא דרשי' טעמא דקרא אין לתלות דין עריפה בדין פדיון. אך במנחת חינוך יישב בפשטות דאף אי לא דרשי' טעמא דקרא אפשר להבין את דברי התוס' דלר"ש הפדיון הוא רק דין מתנ"כ, ודין עריפה הוא כשאינו מקיים מתנ"כ, וכיון דהקדושה מתבטאת בנתניה לכהן אם אינו קדוש אין בו דין עריפה.

ויש להוסיף דהרמב"ם (פי"ב מהל' ביכורים ה"א) מונה מצות פדיה למצות עריפה כשתי מצוות, והראב"ד משיג אומר דאין מצוה לערוף אלא העריפה אינה מצוה אלא עונש למי שלא פדה. ומאי דתנן בבכורות (ג:) מצות פדיה קודמת למצות עריפה לא שתיחשב מצוה אלא דכך הוא החיוב לערוף. אכן, הרמב"ם (בסה"מ מצוה פב) כתב דהיה ראוי למנותם במצוה אחת כפי הכלל שיסד בשורש השביעי שיש למנות כל פרטי המצוה עם המצוה ולא כמצוה בפ"ע - "הנה יודע הא-ל כי ההקש היה מחייב זה לולי מה שמצאנו לרבותינו ז"ל לשון יורה על היותם שתי מצות והוא אמרם מצות פדיה קודמת למצות עריפה, ומצות יבום קודמת למצות חליצה". וא"כ גם לדעתו העריפה היא פרט במצות פדיה, והכוונה בזה נראה, דכשם שחליצה במקום יבום אינה מצוה, אלא יש מצוה לייבם, ואם לא מייבם מצוה להפקיע את הזיקה ע"י חליצה. וה"נ יש מצוה לתת לכהן, ואם אינו נותן לכהן יש מצוה להפקיע את הקדושה ע"י עריפה. ממילא כתבו התוס' שעד כמה שאין מצות פדיון בספק דהמע"ה לא שייכא מצות עריפה דאין מה להפקיע.

נמצא - דלהראב"ן ורש"י פטר חמור דומה לקדושת הקדש, דבאמת הוא קדוש וכמו דילפי' מעגלה ערופה, אך כו"ע מודו דהקדושה לענין דמיו ולר"ש הקדושה רק לענין דמיו ולר"י הבכור קדוש וצריך להפקיע את הקדושה ע"י הדמים.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי **יעקב חיים סופר שליט"א**

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת פנחס

קנאותו של פינחס שקינא לה' יתברך. וכל זה מכח אהבתו להש"ת.

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא

ורבינו חיים בן עטר זצ"ל, באור החיים הקדוש בפרשה שלנו מאריך בדברים נפלאים, על גודל ועוצם אהבת הבורא יתברך לכל כלל ישראל, הוא מדייק את הפסוקים, הרי כל מילה ומילה בפסוק מדוקדקת היטב. מדוע התורה מאריכה במקראות לתאר את שמו, ושהוא 'איש ישראל', מה הנקודה בזה? וכאן מלמד אותנו האור החיים הקדוש יסוד גדול ונפלא, "יתבאר", המקרא הזה, הפסוק הזה, "על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים", כלומר, יש לנו ידיעה, הקדמה, אשר קיבלנו מגדולי המקובלים, על פי חכמי האמת (וע' ליקוטי תורה פר' האזינו לב ה, ושער הפסוקים ישעיה פרק מט), "שלא ידח נידח מכל ניצוצי הקדושה", של כל כלל ישראל ונשמות ישראל, "וכולן לבסוף יזכו למקום שממנו בא", בורא עולם, הקב"ה ית"ש, אבינו מלכינו אוהבינו, בגודל חיבתו ואהבתו לעם ישראל, הוא ית"ש דואג לסבב בעולמו את כל הסיבובים כדי שלכולם יהיה בסוף 'תיקון'. שלא ידח ממנו נידח. שכל נשמה בסוף תגיע לתיקון השלם שלה, למקום שממנה באה. כולם יחזרו למקום מהם נחצבה נשמתם מתחת 'כסא הכבוד'. והגם שיריע איש ישראל אף יצריח נפשו", פירוש, שהוא יכול לרדת ירידה רוחנית נוראה עד לדיוטא התחתונה, על ידי מעשיו הרעים הוא יכול לקלקל ולהרע ולהשחית כל כך, (אנחנו לא יכולים לשער עד כמה אדם יכול לרדת מבחינה רוחנית), עם כל זה, "סוף כל סוף יחזור לשורשו", הוא יעשה מה שיעשה, אבל הקב"ה ית"ש יש לו את החשבון שלו, הוא יחזיר את הכל לתיקון ולשורשו.

אף על פי שחטא סוף הנשמה לחזור לכור

מחצבתה

דהיינו לימד אותנו האור החיים הקדוש יסוד נפלא: זה ברור ופשוט שכל אחד מכלל ישראל נפשו חצובה מתחת 'כסא הכבוד', יש לו נשמה אלהית קדושה, 'מאן דנפח - מדיליה נפח' (וע' זוה"ק ח"ג דף נו ע"ב ומדרש הנעלם פר' בראשית ורמב"ן בראשית ב ז), ומעלתה אפילו יותר ממלאכי השרת כידוע (נפש החיים שער א פרק י ועוד). ולכן יהיה מה שיהיה, אפילו אם האדם

'בריתי שלום'

בעזרת ה' יתברך, פרשת השבוע פרשת פינחס. 'ידבר ה' אל משה לאמר, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קינא לאלהיו, ויכפר על בני ישראל. ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני. ושם האשה המוכה המדינית, כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא' (במדבר כה י-יט). אשרי ילוד אשה שזכה לדבר הזה, שהקב"ה ית"ש נותן לו את בריתו שלום. ברית שלום נצחית. לו ולכל זרעו אחריו. וכמו שרש"י מביא, שהקב"ה מחזיק לו טובה וחוץ, כאדם המחזיק טובה וחוץ לחבירו.

קנאותו של פינחס

ומכאן יש לנו לימוד מוסר השכל גדול, על השכר הגדול של מי שמקנא לכבוד ה' יתברך, כמה רב חלקו וגדול שכרו, אמנם צריך לדעת מתי להשתמש במידה הזו, אבל לפעמים יש חובה לנהוג במידה הזו. הרי פינחס מסר נפשו, הכניס עצמו לתוך סכנה, ומדובר כאן על 'נשיא בית אב לשמעוני', הנשיא של שבט שמעון, יכלו כל שבט שמעון להרוג אותו, ורבותינו (סנהדרין פב:) - וגם בתרגום יונתן בסוף פרשת בלק (כה ה) - האריכו על כל הגסים שנעשו לפינחס במעשה הזה. ובזכות קנאותו להש"ת, השיב את חמתי מעל בני ישראל, הרי במגיפה' הזו שהתחילה נהרגו עשרים וארבע אלף מישראל, וחלילה וחס, מגיפה זו הייתה אמורה להיות על כל כלל ישראל, ומי מנע וסילק את 'חרון אף' הש"ת?

'גדול המחטיאו יותר מן ההורג'

ומכאן למדים על גודל הרשעות וגודל השנאה שלהם, 'שם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא' (במדבר כה טו), בשביל להחטיא את ישראל, לוקחים את בת המלך, את הבת של 'צור', שהוא ראש אומות בית אב במדין, ומפקירים אותה, בשביל לקלקל לחבל ולהרוס את קדושת ישראל. 'גדול המחטיאו יותר מן ההורג' (ספרי פר' כי תצא, הובא ברש"י שם כג טז). ולכן מיד נצטווה: 'צורר את המדיינים והכיתם אותם' (במדבר כה יז).

גזירת ה'קנטוניסטים'

מי שיוזע קצת בדברי הימים, יודע שלפני קצת יותר ממאה וחמישים שנה, הייתה 'עת צרה ליעקב' עד למאד בארצות רוסיה, הייתה את גזירת ה'קנטוניסטים', וזו הייתה גזירה נוראה שהדאיבה והכאיבה לכלל ישראל שישבו ב'רוסיה', (למעלה משלוש מליון יהודים היו שם), ממש 'ערבה כל שמחה' (ישעיה כד יא), כמעט לא היו עושים חתונות וכו'. ויש תיאורים נוראיים בדיוק מה היה שם. ומי שרואה את התיאורים של אותו דור, יש בספר 'זכרון יעקב' (ויש עוד הרבה ספרים שנכתבו על זה), הלב נקרע, לראות את גודל ה'אסון' וה'צרה' שהייתה שם, בשבת אי אפשר לקרוא בזה.

ה'צאר' הרשע של 'רוסיה', 'אלכסנדר', ו'ניקולאי', רשעים ארורים, רצו לקעקע ביצתן של ישראל, רצו לעקור את כלל ישראל מהשורש, ומה הדרך לעשות את זה? הדרך ידועה, למדו את זה מאחז', [ראה מגיד דבריו ליעקב (הלך לו פרשת חוקת עמוד יז). ע"ש], ובאותה דרך נהגו כל שונאי ישראל בכל הדורות כולם, כשרצו להחריב את ישראל הדבר הראשון שעשו היה לסגור את מרכזי התורה, את ה'ישיבות' את ה'תלמודי תורה'. עד הדור האחרון, ועד בכלל.

וכך רצה הצאר הרוסי לעשות. הוא ראה שיש שלוש מליון יהודים במדינה שלו, וכולם שומרים תורה ומצוות במסירות נפש. עם כל הצרות והרדיפות והגזירות הקשות שהטילו עליהם, עמדו במסירות נפש כנגדם. והוא נועץ עם יועציו הארורים, והחליטו שהם יודעים את ה'פתרון'. הם גזרו לקחת את הילדים מגיל שש-שבע ועד גיל שתים עשרה, לקחת אותם לצבא הרוסי למשך עשרים וחמש שנה! וממילא על ידי שהם מגיל קטן כל כך, שלא הספיקו בקושי ללמוד תורה וכו', ובמשך כל כך הרבה שנים מנותקים מתורה, נמצאים וגדלים אצל כל ה'קוזקים' וכל ה'רוסים' ה'שיכורים', בודאי יעברו על כל התורה כולה, ישכחו את היהדות שלהם, וכך הוא יצליח לבטל את ה'יהודים', אם לא יהיו 'גדיים', לא יהיו 'תיישים'.

ובאמת כך היה, במשך שנים על גבי שנים, הגזירה הזו של ה'קנטוניסטים', אותם ילדים חטופים, ילדים רכים בשנים, היו נחטפים ונלקחים לצבא הרוסי. ועל כל עיר ועיר הייתה מוטלת עליה 'מס', צריכים לתת 'מכסת ילדים', לפי גודל העיר, וכך היו צריכים היהודים למסור את הבנים שלהם לשמך הזה ולצרות הללו. עד שאחרי הרבה שנים בטלה הגזירה.



ה'קנטוניסטים' - גלגולם של 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון

וכבר ידוע מה שגילה רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל ממה שנגלה לו מסוד ה' ליראיו 'מאחורי הפרגוד', לחש לתלמידו הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל (הובא בספר קובץ מאמרים להגרא"ו ח"א עמוד מא, וע"ש עמוד שלו), דבר נורא: כל הנערים האלה שהלכו

ח"ו ירד לדיוטא תחתונה, ויעשה מעשים מגונים ומכוערים ומקולקלים עד למאד, כל מיני תועבות שבעולם, עם כל זה נשמתו לא תאבד! והקב"ה מגלגל כל הגלגולים ומסבב כל הסיבות, ידאג שבסוף תחזור הנשמה הזו לצור מחצבתה, למקום שממנו באה. כמובן שזה לא קל, וזה מגיע אחרי 'זיכוך' על גבי זיכוך מרובה של 'סורים' ושל 'צרות', מינים ממינים שונים. אבל אחרי הכל, הנפש לא תאבד. וזה יסוד גדול.

'איש ישראל' - שלא נעקר משרשו

וזה מה שהתורה מלמדת אותנו בפרשה הזו, "והוא אומר ושם איש ישראל", מה באה התורה להדגיש וללמד בזה שהוא 'איש ישראל'? ללמדך את היסוד הגדול הזה, שאחרי שנשיא בית אב לשמעוני הרשיע כל כך, עם כל זה "הרי שאפילו אחר מעשה", המעשה המכוער הזה, התועבה הגדולה הזו קבל עם ועדה, חילול ה' ובזיון שאין כדוגמתו, הרי היה הוא נשיא בישראל, ואחר שעשה מה שעשה, אף על פי כן "בשם ישראל יכונה", עדיין הכתוב מכתיר אותו בתואר 'איש ישראל'. "הא למדת שלא נעקר משרשו", עדיין עם כל מה שהרשיע וחטא, יש לו את השורש הטוב.

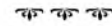
'שלא הוכה באבדון נפשו'

והפסוק ממשיך ומתאר, 'איש ישראל' "המוכה", מה באה התורה ללמד בזה? "פירוש, שהכה פינחס. מודיעך הכתוב, שלא הוכה באבדון נפשו", לא שנכרתה נפשו מכל וכל חלילה, רק הייתה כאן הכאה של פינחס שהכה והמית אותו, ובאה התורה והדגישה 'המוכה', "אלא 'אשר הוכה את המדינית', פירוש אותו החלק הרע שנדבק בו מאת המדינית, שיתכנה אליו שם הכאה, הוא שהוכה ומת באמצעות הכאת פינחס", דוקא החלק הרע שנדבק בו מהמדינית בטל ומת ממנו, "הא למדת שיצא הפסדו, מה שהפסיד בעבירה, נפרע ממנו העון בהכאתו של פינחס, שהרגו, ומיתתו כפרתו". אבל אחרי הכפרה שלו, נשאר בו את החלק הגדול של הקדושה שבו. (וכדאי לראות דברי האור החיים' בפנים, הוא עוד מדבר על הענין הזה עוד).

הנהגת ה'ש"ת' - 'כבשי דרחמנא'

אמנם לנו זה לא כך כך נוגע הדבר הזה, שלא ידח ממנו נידח, כי אלו הם 'חשבונות שמים', איך בורא עולם מנהג את עולמו. כי ההנהגה שלנו צריכה להיות על פי מה שבורא עולם מצווה אותנו, שפוקד עלינו. אבל על כל פנים רואים בזה את החיבה היתרה של בורא עולם לעמו ישראל. כאן אנחנו לומדים ורואים את עוצם החיבה והאהבה היתירה של בורא עולם לעמו ישראל, שדואג שלא ידח ממנו נידח. הקב"ה ית"ש מגלגל את כל הגלגולים לבל ידח ממנו נידח. אנחנו לא יודעים ולא מבינים איך זה בדיוק נעשה, זה 'כבשי דרחמנא' ממש, אלה הם הדברים הנשגבים מבינתנו וגלויים רק לפניו יתברך, שהוא עושה ומסבב ומחשב את כל החישובים, כדי שלכל כלל ישראל תמיד יהיה תיקון. הרבה פעמים רואים כל מיני מאורעות ודברים שדעתו של אדם קצרה מלעכל ולהבין אותם, אבל הקב"ה מסבב את הכל.

לשמד, שהלכו לגלות השחורה הזו, אלה הם 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון, והקב"ה ית"ש מגלגל כל הגלגלים, רצה שיהיה להם 'תיקון', וחזרו בגלגול, וזה היה ה'תיקון' שלהם, במה שמסרו נפש על יחוד קדושת שמו יתברך. כמה מהם הרגו את עצמם, הטביעו את עצמם במים וכו'. יש הרבה סיפורים נפלאים על המסירות נפש של אותם תינוקות, כדי שלא לעבור ל'שמד', כדי לקיים תורה ומצוות כמה שיותר, וזה היה התיקון שלהם.



גודל ועוצם אהבת השי"ת אלינו

וכל זה מחמת גודל אהבת ה' יתברך אלינו. מי שיראה בספר הזהר הקדוש בפרשת שמות (דף ה ע"ב), מובא שם לשון נפלאה מאד, "אמר רבי יהודה, אלמלי הווי ידעין בני נשא", אם היו יודעים בני אדם, "רחימותא דרחים קוב"ה לישראל", האהבה הגדולה שהקב"ה אוהב את ישראל, "הווי שאגין ככפיריא למרדף אבתריה", היו רצים ורודפים אחריו ושואגים ככפירים, לגודל אהבת השי"ת אותנו, וכדאי לכל אחד ללמוד בספר הקדוש 'ראשית חכמה' שער האהבה (פרק ז) שהאריך בגודל אהבת השי"ת לעמו ישראל.

חיוב העבודה

זה מחייב אותנו על גודל חיוב העבודה. אוהבים אותך, רוצים ומצפים בשמים לעבודה' שלך. אתה לא סתם איזה מציאות של 'בטל', אלא מציאות של 'בן אהוב'. וממילא אי אפשר שתהיה 'כפוי טובה', וממילא אתה מחוייב לעשות הכל מתוך 'אהבה' ולא מתוך 'כפיה'. בכל מצוה ומצוה ב'שמחה' ו'בחיות'. מתוך 'אהבה' ומתוך 'רצון'. בבוקר 'יתגבר כארל', לא ילך לתפלה 'עייף' וחצי 'רדום' (הולך יחד עם ה'מיטה' שלו... מתנמנם וישן בתפלה...). וכן על זה הדרך בכל מצוה ומצוה. בקביעות עיתים לתורה, בשיעורי תורה, וכו'. בכל המצוות כולם. על הצד היותר טוב.

חובת ההתבוננות באהבת השי"ת אלינו

אצלנו זה ידיעה 'אבודה' כמעט, אדם לא חושב על זה כמעט, לא מרגיש שמסתכלים וחושבים עליו, מרגיש את עצמו 'לבד'. וזה טעות גדולה. אוהבים אותו בשמים עד מאד. רוצים את טובתך יותר משאתה מעלה על דעתך. וזה מחייב ומעודד את האדם לעבודת השי"ת, וקיימא לן "יותר משהאדם אוהב את עצמו, השי"ת אוהב אותו", וכמו שכתב רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ב, שם עולם ח"א פרק כג).



התביעה אפילו על הרשע ביותר שלא עסק בסודות התורה

מספרים על הגאון מוילנא זצ"ל (אבן שלמה מהד"ח דף רל ע"א),

שפעם אמרו לו על יהודי שרוקד באיזה 'בית מרזח' של גויים, שותה 'יין נסך', ורוקד עם איזה 'גויה'. אמר הגאון מוילנא: את היהודי הזה, יגיע הזמן שישאלו אותו בשמים 'מדוע לא עסקת במעשה מרכבה' ו'בסודות התורה' בזמן הזה שהיית בבית מרזח?!

לכאורה אחד כזה שהוא כל כך רשע, שותה 'יין נסך', מטמטם את ה'נפש', ורוקד, ו'פריצות' ו'עריות', הכל יש בו, יורד עד 'שאל תחתית', ירידה רוחנית גוראת. מה לו ולשאלות ולתביעות: 'למה לא עסקת במעשה מרכבה?', 'למה לא עסקת בסודות התורה?'.

אלא הביאור כמו שאמרנו, אחרי הכל הנפש חוזרת לשרשה. יש 'בחינה' אחר 'בחינה', ומעלה' אחר 'מעלה', וה'נפש' מתעלה זיכך אחר זיכך. עד שיגיע לשאל ולתבוע את התביעה הזו שבשעה זו לא עסק בסודות תורה, במעשה מרכבה, ייקח לזה הרבה זמן, הרבה שנים. יעברו עליו כל מיני גלגולים, וכל מיני ייסורים, וכמה תיקונים יצטרך. אבל בסוף, הוא יגיע לרגע הזה שיהיה ראוי כבר לתביעה הזו, ויתבעו ממנו בשמים: 'מדוע לא עסקת במעשה מרכבה?', 'מדוע לא העמקת בזהר פרשת נשא?'.

התביעה על 'ירבעם בן נבט'

כי נפש האדם אינה נאבדת לעולם. גם אם יעשה האדם מה שיעשה, ימיר דתו אלף פעמים, הוא נשאר יהודי באשר הוא יהודי, ואינו יכול לצאת מכלל ישראל. הרמב"ם באיגרת תימן (ובמאמר קידוש ה') כותב שאת 'ירבעם בן נבט' [תמיד כאשר רוצים לציין אדם שהוא 'רשע', מזכירים את ירבעם בן נבט, שחטא והחטיא את הרבים. הוא היה הגרוע שבחבורה. להבדיל אלף אלפי הבדלות ממנו, הוא משה רבינו ע"ה שזכה וזיכה (אבות פ"ה משנה יח)], שהוא היה גדול הפושעים שהחטיא את ישראל, שגרם החטאה לעשרה שבטים מכלל ישראל, (רבות נפשות, מי יודע כמה היו - וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס במעלת ובמהות יום ט"ו באב עמוד טז), הוא גרם להם שעזבו אלהים חיים והלכו אחר ה'הבל' אחר ה'תועבה' אחר ה'עבודה זרה', הדבר החמור ביותר, מי יודע איזה עונש נמרץ יש לו, איזה עונש חמור יש לו. ואומר הרמב"ם: אל יעלה בדעתך שלא יתבעו אותו גם על 'עירוב תבשילין' דרבנן והדומים לו, אם ירבעם בן נבט לא נטל ידיו לסעודה, תאמר 'קים ליה בדרבה מיניה', 'סך הכל לא נטל ידיו, זה כאין וכאפס בייחס למעשיו.. אף על פי כן, על הכל יבוא בחשבון. הוא לא יכול לומר, 'מה רוצים ממני? הרי אני עבדתי עבודה זרה, פרקתי עול, אני כבר לא 'יהודי' אלא 'כגוי' לכל דבר!'. אין דבר כזה! כי אתה 'יהודי', ומי שהוא יהודי אינו יכול לצאת מכלל ישראל, כל מה שיעשה וכל מה שישתדל. אפילו שיעשה מה שיעשה, נולד יהודי ימות יהודי.



הזכות הגדולה של כלל ישראל שלעולם יש להם

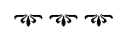
תקנה

נפקא מינה לכל אחד ואחד שלא יתיימשך לומר: 'אני נכרתתי מכלל ישראל, נאבדתי מכלל ישראל, אין לי תקנה, אין לי סיכוי'. ח"ו. אם אתה יהודי - יש לך את הזכות הזו של יהודי. אתה צריך להיות שמח ומאושר שאתה יהודי. אפילו אם האדם ח"ו חטא וקלקל, אבל הוא לא מנותק מבוראו. הוא יכול בתשובה אחת קלה, שבאה באמת מעומקא דליבא - בא ובוכה ומתחנן לפני בורא עולם: 'ריבוננו של עולם חטאתי עויתי פשעתי, ואני מבקש לפתוח דף חדש, תעזור לי', ואם יעשה כך בודאי הגמור יעזור לו מן השמים - יקבלו אותו חזרה. וכל כמה שיבוא יותר, כך יעזרו לו יותר.

אהבת הקב"ה לישראל - אינה אהבה התלויה

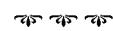
בדבר

אהבתו של הקב"ה אלינו היא אהבה לעד. היא לא אהבה התלויה בדבר שאם בטל דבר בטלה האהבה (ע' אבות פ"ה משנה טז). זה היסוד שרואים בפרשה שלנו, עם כל החטאים שאדם חוטא, הקב"ה אוהב אותו. ומי שיתחזק בזה יראה שלא אבדה תקוותו ולא בטל סיכויו. יש לכל דבר עדיין תקנה ואחרית טובה - רק תלוי בך. 'לרצונך'. בהתעוררות שלך ובתשובה שלך. וצריך להתעורר בדבר הזה, זה דבר גדול שאדם יתקע את הדברים היטב בלבו, שהוא אוהב בשמים.



'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא'

אבל צריך להיזהר חלילה, שלא יטעה האדם, יגיד: 'הרי אפילו בשעה שאדם עושה עוון הקב"ה אוהב אותו, אם כן אעשה מה שאעשה, הרי הקב"ה אוהב אותי בכל מצב, והותרה הרצועה, חלילה וחס, זה בכלל 'מגלה פנים בתורה שלא כהלכה', לא יעלה על הלב ועל הדעת כדבר הזה. זה מדרגות שונות, הבדל גדול יש בין מי שמקיים תורה ומצוות למי שלא, אבל כאן אנחנו למדים אפילו על המצב השפל ביותר כמה גדולה האהבה של הקב"ה, ועל אחת כמה וכמה מי שגזר ומקיים מצוותיו של הבורא יתברך. 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא', אבל לא כתוב שהוא צדיק... 'ישראל הוא', צריך להתעורר ולתקן ולשוב בתשובה, ויפה שעה אחת קודם.



ביאור דברי חז"ל שהקב"ה 'שמח בחלקו'

במדרש תנא דבי אליהו (פ"א) יש דבר פלא פלאות, מובא כמה מהמידות של הקב"ה ית"ש, ואחת המידות שהוא 'שמח בחלקו'. והמדרש הזה הוא פלא, מה שייך אצל הבורא יתברך 'שמח בחלקו'. אתה יכול להגיד על האדם שהוא 'שמח בחלקו', אבל אצל הקב"ה מה שייך 'שמח בחלקו'?

ואמרו הביאור בזה בשם הגאון מוילנא זצ"ל (שיחות הח"ח ח"ב עמוד קסח, הפץ היים עה"ת פרשת האזינו עמוד רפח בהערה, וע' אוצרות ירושלים פרושים ח"ד עמוד יט), שהכוונה היא, שהרי בכלל ישראל היו תקופות תקופות, הייתה תקופה של 'דור דעה', דור של יציאת מצרים, אותו דור שהקב"ה אהב אותנו עד למאד, וזוכר לנו חסד שהלכנו אחריו במדבר (ירמיה ב ב), והיו דורות שפלים, דורות של עובדי 'עבודה זרה', (מי שילמד בספר מלכים יראה נוראות), מה תגיד, שהקב"ה כשאהב את ישראל בדור המדבר, אהב אותם יותר מאשר הדור האחר שהיו בו עובדי עבודה זרה? לא כך, בכל מצב ומצב של כלל ישראל הקב"ה אוהב אותנו. ותמיד הוא 'שמח בחלקו'.



'עם סגולה'

הדרשנים אומרים (ע' אורח לצדיק פרשת וישב דף יז סע"ב) שהקב"ה בחר אותו לעם סגולה, 'סגולה' מלשון 'סגול', כמו שיש ניקוד 'חיריק' ו'פתח' ו'קמץ' ו'סגול', הניקוד של 'סגול' איך שאתה הופך אותו, תמיד נשאר 'סגול', מכל זווית. כך זה כלל ישראל, באיזה מצב שיהיה, הקב"ה אוהב אותנו.



טעם הדבר שה'מת' הוא אבי אבות הטומאה'

ועל המעלה של הנשמה של כלל ישראל, יש עוד באור החיים הקדוש בתחילת פרשת חוקת, וכדאי לנו לחזור על הדברים ולשנן אותם. הרי בתחילת פרשת חוקת בפרשה של טומאת אהל אומרת התורה 'אדם כי ימות באהל' (במדבר יט יד), וה'אור החיים' הק' (במדבר יט ב) עומד לבאר מה מיוחד יש בטומאה החמורה ביותר 'טומאת מת', שהוא 'אבי אבות הטומאה' ('המת' עצמו זה 'אבי אבות הטומאה', והנוגע בו 'אב הטומאה', ומי שנוגע בו נעשה 'ראשון לטומאה'), ואין בשום מקום חוץ מה'מת' עוד דוגמא של 'אבי אבות הטומאה', אפילו 'שרץ' זה רק 'אב הטומאה' כידוע. הרי לנו שאין לנו טומאה יותר חמורה מ'טומאת מת'. ומה הטעם בזה?

טעם הדבר שטומאת מת החמורה אינה שייכת בגוי

ועוד דבר שצריך להבין, מדוע דוקא היהודי הוא זה שמטמא ב'מת' ואילו 'גוי' נכר' לא מטמא ב'מת', הוא לא נעשה 'אבי אבות הטומאה'. וכמו שהגמרא (יבמות סא.) לומדת את זה מהפסוק 'אדם כי ימות באהל', שאתם, כלל ישראל, קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים 'אדם' (בהמות ממש, פחות מזה בהרבה, אין להם מציאות, בטל ומבוטל כעפרא דארעא). ורק מי שהוא 'אדם' שייך עליו הדינים של פרשת טומאת מת. לשון הרמב"ם (פ"א מהל טומאת מת הל' יג) על גוי שמת, הרי זה כאילו 'בהמה' 'חמור' מת. וכמו שחמור לא מטמא ב'אהל', כך גם ה'גוי' ש'מת' לא מטמא ב'אהל'. מי ש'נע' בו, ומי שה'אהיל' עליו, כאילו שה'אהיל' על 'החמור' שאינו מטמא ב'אהל' (וראה עוד בהשגות הראב"ד פ"ב מהל שאר אבות הטומאה ה"י). מה הטעם

'חמור', באים קצת כוחות טומאה, אבל לא יותר. גוי מטמא ב'מגע', מי שנגע בו כאילו נגע ב'עכבר מת', אבל לא יותר מזה. אין אצלו 'טומאת אהל' כמו שיש בישראל שמת.

'אל חי חלקנו צורנו'

שאדם ידע, שהוא מטמא כ'מת' מחמת מעלתו. ואילו הגוי, שהוא אפס אפסים בחייו, וקל וחומר במוותו, הוא לא מטמא באהל. זה עצמו לימוד מוסר השכל, כמה מכניס לאדם אהבה לבוראו שנתן לנו חלק ונחלה איתו יתברך, 'ברית עולם' לא תופר. כמה צריך להודות ולשבח ולשמוח. יהיה מה שיהיה, אבל יש לך חלק ונחלה עם השי"ת, 'אל חי חלקנו צורנו'. תמיד אתה דבוק ומחובר איתו.

להכין את הנשמה שתהיה ראויה לשוב למקום שממנו נחצבה

וצריך להכין ולהתכונן איך להחזיר את הנשמה לבורא. ח"ו לא פגומה ומקולקלת, אלא אדרבא, צריך לתקן יותר ויותר. צריך האדם לדעת, הוא בא לכאן לעולם הזה, קיבל 'נשמה' קדושה מתחת 'כסא הכבוד', בשביל לאסוף עוד 'תורה' ועוד 'מצוות'. לא חסר לקב"ה 'מלאכים' בשמים. הוא צריך 'נשמות' שירדו כאן לעולם המעשה, עם כל הנסיגות ועם כל הקשיים שיש, ולהוסיף עוד ועוד תורה ומצוות. זה העיקר. צריך להכיר במדרגתו ובמעלתו ובקדושתו ובעבודה הנצרכת לו.

על החובה להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים ולא להסתפק ב'סוד מרע'

לא מספיק שלא 'לקלקל' ול'פגום' ב'נשמה'. אלא צריך להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים!

ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר על זה משל נפלא, על יהודי אחד שפעם בא לאחד העשירים בעירו, אמר לו, 'תעשה לי טובה, אני צריך לחתן את בתי, ואני צריך הלוואה גדולה של עשרת אלפים רובל למשך שנה שלמה!', והעשיר הסכים, הוציא מהמגירה שלו עשרת אלפים רובל, ספר אותם, שם עליהם 'גומיה', כתב 'שטר', ונתן לו. עברה שנה, ובו ביום של הפרעון בא ה'לווה' אל ה'מלווה' והחזיר לו בדיוק את אותה חבילה שקיבל ממנו, אותם שטרות שקיבל, אפילו עם אותו גומי... אמר לו העשיר: 'אני נתתי לך הלוואה בשביל הצרכים שלך, כי אמרת שאתה צריך לחתן את בתך וכו', ובסוף החזרת לי את אותו הכסף שהבאתי לך, לא נגעת בו כלל, הרי הזקת לי! אם הכסף היה נשאר אצלי, הייתי עושה איתו עוד עסקים, הייתי יכול להלוות אותו לאחרים שהיו מתפרנסים וחיים מזה. כי אם היית לוקח ומסתחר ומחתן את בנותיך וכו', ניחא, אבל החזרת לי את הכל בדיוק כמו

בזה? הרי לכאורה הפוך היה צריך להיות, הגוי היה צריך לטמאות, וה'יהודי' לא היה צריך לטמאות. והרי הדין הוא בדיוק להיפך, שה'יהודי' יש בו את הטומאה החמורה של 'טומאת מת', ואילו 'גוי' הוא לא מטמא בטומאה החמורה הזו, אין אצלו 'טומאת אהל'. איך זה יכול להיות, מה הטעם והסברא בזה? כך שואל ה'אור החיים' הק'.

משלו הנפלא של האור החיים הקדוש

וה'אור החיים' מפרש הסבר נפלא מאד, מביא על זה משל (ונקריא קצת מלשונו), "לשני כלים שהיו אצל בעל הבית", יהודי אחד היה לו שני כלים בבית, "אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל", שני 'קערות', שני 'צנצנות', אחת מלאה 'דבש', ואילו השניה מלאה 'זבל', 'פח אשפה', 'ופינה אותם', רוקן את ה'צנצנות' הללו, מה'צנצנת' של ה'דבש' הוא הוציא את כל ה'דבש', ומה'צנצנת' השניה הוא הוציא ופינה את כל ה'אשפה', הוציא אותם "לחוץ מהחדר", מחוץ לביתו, זרק אותם בשדה. אומר ה'אור החיים', תתבונן ותראה, "אותה שהייתה מלאה דבש, מתקבצים לה", אליה, מסביבה ועליה, "כל הזבובים והרמשים", אותה 'צנצנת' שהיה בה 'דבש' שזרק, כל ה'זבובים' וכל ה'דבורים' כולם מתקבצים ובאים לצנצנת הזו, אבל כנגד 'צנצנת' זו, ה'צנצנת' השניה, "ואותה שהייתה מלאה זבל", והוא זרק אותה, "הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים", נכנסים בה קצת מהרמשים, גם לשם באים 'יתושים' ו'זבובים' וכו', אבל "לא ישווה" ולא ידמה "לשל הדבש", לצנצנת של ה'דבש' באים יותר. זה המשל. [וממש כזאת הביא בספר חן טוב (פרשת הקת דרכ"ט ע"ד) ששמע משם רבינו האר"י ז"ל ע"ש, והובא בפירושו מלאכת שלמה על מסכת אהלות (פ"ה מ"ז) עיין שם].

מעלת היהודי

והנמשל פשוט, "כמו כן אדם מישראל שמת", יהודי שמת, "להיותו מלא קדושה המתוקה והערבה", היהודי יש לו בחיים חיותו נשמה אלוקית, הוא מלא 'קדושה', ומשכך, "בצאת הנפש ונתרוקן הגוף, יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה להינות מהערב", מתקבצים כל כוחות הטומאה, הם באים לינוק ולהינות מה'שיירים' של ה'קדושה' שנשארו ב'גוף' של האדם, "ולזה יטמא באהל", היהודי מטמא טומאת אהל, "ואפילו אלף בתים מקורים, ואחת פתוחה לחברתה, הטומאה תמלא" את "כל החלל המקורה", הטומאת מת מתפשטת, יכולה לטמאות עיר שלמה ויותר, כל עוד שהבתים 'מקורים' ויש פתח מבית לבית, כך ה'טומאה' עוברת מבית לבית ומטמאת את הכל. כי כוחות הטומאה יש להם עגין להינות מאותם 'שיירים' של קדושה שנשארו בגופו של האדם לאחר פטירתו, אחרי שהנשמה האלוקית נסתלקה ממנו.

כל זה ביהודי זרע ישראל. אבל ב'גוי', "מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל, להיותו משולל מהקדושה, אין כל כך התקבצות מהטומאה, אלא חלק הממית הנדבק בגוף", כי כבר בחיים חיותו היה 'בהמה' 'חמור', וגם אחרי מותו נשאר

'יתומים בחיי האב'

ישנם בני אדם שחיים כאן בעולם הזה כאילו הם 'יתומים בחיי אב', דהיינו שיש להם 'אבא', אבל הם מרגישים 'יתומים'. שוכחים שיש להם 'אבא'. אבא בשמים. אבא אוהב. אבא רחום וחנון. והרבה כאלה יש, במקום שיפנו לקב"ה בתפלה ובתחנון ובבקשה, הולכים ומבקשים דרכים אחרות. [וראה המעשה על החפץ חיים זצ"ל שהובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד טו הערה יד). ע"ש].

'אבינו - מלכנו'

רק שהאדם מרגיש את עצמו 'יתום'. לא מצוייר בעיניו 'אבינו שבשמים'. הוא יכול להגיד אלף פעמים 'אבא שבשמים' אבל לא 'מצייר' ומרגיש את זה כמו 'אבא'. אם כבר, הוא מצייר את זה בתורת 'מלך'. אבל צריך להקדים תחילה שזה 'אבא'. 'אבינו - מלכנו'. קודם 'אבא'. אבל אם חסרה ההרגשה שזה 'אבא', הוא מפסיד את הכל, הוא לא מרגיש גם 'מלך'.

חומרת השוכח את בוראו

ובאמת מי שהוא לא חי ולא מרגיש את עצמו שהוא 'בן מלך', בן לאביו שבשמים, אלא הוא מתנהג כיתום בחיי האב, כל החיים שלו אומללים ומסכנים, כי הוא שוכח את בוראו. וזה עיקר הצרה שאדם שוכח את מדרגתו, שוכח את מעלתו. שאדם ידע מעלתו ומדרגתו וישמחה בזה שמחה רבה. שיש לו קשר עם בוראו.



להתפלל ולבקש מהבורא יתברך

צריכים לחזור ולשגן, הקב"ה ית"ש אוהב את האדם ורוצה את טובתו. אבינו שבשמים 'חי וקיים'. רק תפנה ותבקש באמת. ואל תחפש סיבות ותואנות לפטור את עצמך מה'תפלה' וה'בקשה' מהקב"ה. הרבה בני אדם אומרים: 'אם הייתי בעל מדרגה, וחסידי וקדושי וכו', הייתי יכול להתפלל לקב"ה, אבל עכשיו שאני עבריין ומלא עוונות היאך אני יכול לבקש?!'. זה טעות חמורה.

והראיה, שאם מישהו אחר היה אומר עליך שאתה 'עבריין' ומלא עוונות, איך היית שומע את זה?... האם היית מודה בזה, או היית כל כולך 'רותח' ו'כועס' ו'קוצף'.. הרי לך סימן מובהק שאתה לא אומר את זה בתורת 'אמת' שאתה אוהב כך, אלא אתה אומר את זה בתורת 'פטור', לפטור את עצמך מהחובה להתפלל ולבקש. והרי השי"ת שומע תפלת כל פה, ורבותינו ז"ל (מדרש תנחומא פרשת ואתחנן ס"ד) לימדונו שאין הקב"ה פוסל תפלת כל גברא.

ואם האדם ישגן לעצמו ויחייב לעצמו את הדברים הללו, ממילא אפשר באמת להתקרב ולהתקדש ולעלות בעבודת השי"ת. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.



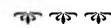
שנתתי לך. אתה לקחת את הכסף שנתתי לך והנחת במגירה. מה הרווחתי בזה?!'. וכל אחד מבין שהמלווה צודק בטענה הזו, זו טענה אמיתית.

אותו דבר הנשמה של האדם, האדם קיבל נשמה אלוקית, נתאר לעצמינו שאחרי שבעים שנה ואריכות ימיו ושנותיו הוא מחזיר אותה לקב"ה טהורה כמו שקיבל אותה. חושב לעצמו הכל יעבור בשלום: 'דיבוננו של עולם, הנשמה שנתת לי קדושה וטהורה, החזרתי לך אותה בדיוק אותו דבר!', לא יעבור בשלום. עדיין תהיה טענה כנגדו: 'קיבלת נשמה בשביל שתחזיר אותה כמו שהייתה?! למה לא אספת עוד תורה ומצוות?!'.

וכל זה אם מחזיר אותה בקדושה ובטהרה כמו שקיבל, אבל לא הוסיף יותר. אבל אם חלילה מחזיר אותה 'חלולים' חלולים 'נקבים נקבים' 'שירי שיריים' וכו', התביעה כנגדו תביעה נוראה! מה יענה ומה יאמר!?

מעלת הנשמה של האדם יותר מה'מלאך'

מספרים על הסבא מסלובדקא זצ"ל, שפעם ראה תלמיד מתנהג שלא כהוגן בישיבה שלו, (עשה איזה מעשה לא בסדר), ונתן לו נזיפה וגער בו, אמר לו: 'איך אתה מתנהג? וכו', נתן לו מוסר גדול. ואותו תלמיד לימד זכות על עצמו, אמר לו: 'כבוד הרב, מה אתה רוצה ממני, אני לא מלאך..', אמר לו הסבא מסלובדקא: 'אתה צודק, אתה לא מלאך, אתה גדול ממלאך! (ע' נפש החיים שער א).

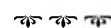


הודאה לה' בברכת 'שלא עשאי גוי'

ומכאן יש לנו מוסר השכל גדול בחיוב נמרץ עלינו, שאדם ידע את גודל החיוב להודות להשי"ת, על 'שלא עשאי גוי', כשאדם מברך את הברכה הזו, כמה צריך להתמלאות בשמחה 'שלא עשאי גוי!', הרי יש 'מליארדים' של גויים בעולם, חלילה היה יכול להיות 'עוד אחד' מהם ומהמונם, אבל הקב"ה בחר בי להיות לו לבן אהוב ולעבד נאמן, להיות 'יהודי', כמה אני צריך להודות שיש לי חלק ונחלה עם ה' יתברך.

השמחה הגדולה בברכת 'שלא עשאי גוי'

ראיתי מובא על מכתב שכתב הגאון ר' משה מקוברין זצ"ל (היה אדמו"ר מגדולי הגדולים לפני שני דורות), שבו הוא כותב בתחנונים לרב שלו (הובא בס' מסוד שיח חסידים שער ח פ"א עמוד שכד), 'אני במקש ממך, תתפלל עלי שאוכל להתפלל, כי בבוקר כשאני מברך 'ברכות השחר' ואני מגיע לברכת 'שלא עשאי גוי', אני כל כך מתמלא בשמחה עד שאני לא יכול להתפלל הלאה!. כל כך יש לו שמחה וששון שיש לו חלק ונחלה עם ה' יתברך, עד שהוא לא יכול להמשיך הלאה את התפלה. זה יהודי שמבין מה זה המעלה 'שלא עשאי גוי'.



נחל אליהו

ובדרך צחות העולם אומר, על מה שנאמר בסוף פרשת בלק (כה, ז): וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, מהי ההדגשה שנאמר 'ויקח רומח' שהתורה באה ללמד אותנו שיש קנאים שכל הזמן מחזיקים את הרומח ביד ורק מחכים להזדמנות איפה ובמי לפגוע, אבל אצל פנחס זה לא היה כך הוא לא היה אדם שהעיסוק שלו היה קנאות, ורק עכשיו שהיה צורך אמיתי בכך לשם שמים הוא לקח את הרומח.

הכח של כל מעשה יחיד

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוקיו וכפר על בני ישראל (כה, ג).

מהפרשה הזאת אפשר ללמוד כמה יחיד יכול לזכות, וכמה אפשר לזכות על ידי מעשה אחד יחיד, פנחס על ידי מעשה אחד זכה בברית כהונת עולם, אליהו מלאך הברית זה פנחס, ובזכות המעשה היחיד הזה יצאו ממנו שלוש מאות שמונים כהנים גדולים, הכל זכה יהודי אחד על ידי מעשה אחד "תחת אשר קנא לאלוקיו וכפר על בני ישראל".

ידוע, שהחפץ חיים ביקש פעם מאיזה רב להיכנס לאיזה ענין של צרכי ציבור, ענין שהיו צריכים בשבילו קצת מסירות נפש, ואותו רב ניסה להתחמק, הוא אמר לחפץ חיים: אני לא בנוי לזה, אני לא יכול. שאל אותו די הייליגע חפץ חיים: במהרה יבנה המקדש, ואתה תביא לי קרבן שאני יקריב בשבילך, בגלל שאתה לא תוכל להקריב, למה אני יוכל להקריב ואתה לא? אמר לו אותו רב: בגלל שהרב'ה כהן ואני ישראל. אמר לו החפץ חיים: ולמה הרב'ה כהן ואתה ישראל? כי אבא של הרב'ה היה כהן ואבא שלי היה ישראל. המשיך החפץ חיים ושאל: ולמה אבא שלי היה כהן? כי אבא של האבא היה כהן. והחפץ חיים לא מוותר, ובסוף אומר לו החפץ חיים: אתה יודע למה? בגלל שכשהיה חטא העגל, משה רבינו קרא מי לה' אלי, ויאספו אליו כל בני לוי, הסבא שלי הלך, והסבא שלך לא בא, ובגלל זה לדורי דורות אתה והצאצאים שלך לא יכולים לעבוד בבית המקדש ואני יכול לעבוד בבית המקדש, שכך אנחנו קוראים בהפטרה של פרשת אמור את דברי הנביא יחזקאל (מד, טו) בדבר ה': והכהנים הלווים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאום ה' אלוקים - הכהנים והלוויים זכו לעמוד לפני לשרתני לדורות, בזכות ששמרו משמרת בתעות בני ישראל מעלי, כשיש מצב של בתעות בני ישראל מעלי כמו שהיה בזמן פנחס, וכמו שיש היום שיש הרבה חוקים, מי שעושה ופועל במסירות נפש לכבוד שמים, הוא זוכה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם.

זהירות מקנאות של אכזריות

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא).

לפי שהיו השבטים מבזין אותך, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (רש"י).

נראה לבאר את הטענה של השבטים, שיש שתי סוגי קנאות, יש קנאות שבאה משורש טוב, ויש קנאות שבאה מתאוות הניצוח או מכל מיני סיבות אחרות שאינם משורש טוב. המשגיח ר' חצק'ל ידוע שהיה נוקב ויורד עד התהום במוסר ובכוחות הנפש, בשנים הראשונות של ישיבת פוניבז' היה מקרה שרב תלמיד חכם שהיה שייך קצת לחוגים שלא ממש על טהרת הקודש הגיע לשיבה, והפנוביז'ער רוב כיבד אותו ונתן לו מקום במזרח, היה בחור שהחליט על דעת עצמו לעשות מעשה קנאות ולפני שאותו רב הגיע הבחור סילק לו את הסטנדר מהמזרח, והוא הגיע עד המזרח ובבושת פנים היה צריך לשוב על עקביו. ראה את זה המשגיח ר' חצק'ל ועל המעשה הזה הוא אמר שיחה שלמה בישיבה, הוא הביא את רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות לו) שאומר על הפסוק בפרשת ראה (דברים טו, ז) "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחך האביון": הוזהרנו להסיר מנפשנו מדת האכזריות, ולנטוע בה נטעי נעמנים, הם הרחמים והחסדים הנאמנים, אמר ר' חצק'ל: רבינו יונה הוא לא אומר שהוזהרנו לא להיות אכזרים, אלא הוא אומר שהוזהרנו להסיר מנפשנו מדת האכזריות, רואים מפה שבטבע לכל אדם יש איזה פנה עמוקה בלב של מנה של אכזריות ורוע לב, אחד יותר ואחד פחות, וישנם כאלו שאין להם שום הזדמנות להוציא את זה ולתת ביטוי לאכזריות שלהם, ואז הם מוציאים את זה במקום של קנאות.... נוקב ויורד עד התהום, כך אמר המשגיח ר' חצק'ל.

זאת אומרת, שיש לפעמים קנאות שהיא באה משורש שאינו טוב, או שזו הזדמנות להוציא את האכזריות ורוע הלב שבטבע, או שזה בא ממקום של הרגשה שאתה יותר צדיק מאחרים. וזו היתה הטענה של השבטים - הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, הוא הרי לא נקי לגמרי מעבודה זרה, אבי אמו פיטם עגלים לעבודה זרה, אז מה הוא מקנא פה פתאום לפעור? כנראה יש פה את הקנאות הפסולה, קנאות של ניצוח, של אכזריות ורוע הלב. ועל כך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן - להראות שהכל בא ממקום טהור, קנאות לשם שמים, ולא זו בלבד שזה בא ממקום טהור, אלא הקנאות הזו באה מאותו כח של אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ועליו נאמר "ויתן את הקטורת לכפר על העם", אותה אהבת ישראל עצומה היא היתה המקור של פינחס בן אלעזר אשר קנא לאלוקיו וכפר על בני ישראל, זה בא ממקום שהוא ההיפך מאכזריות ורוע הלב, מאהבת ישראל באה הקנאות הזאת, ולכן יחסו אחר אהרן.

בפסוק הזה מבואר שמלבד המצוה שיש להכות את המדינים "הכיתם אותם", יש מצוה מיוחדת "צרוך את המדינים", מה זה צרוך? לשנוא אותם, להרגיש שהם צרים לנו, לאייב אותם, להרגיש שהם אויב שלנו.

מצוה כזאת להרגיש על מישהו שהוא אויב ולשנוא אותו, מצאנו בתורה בעוד שתי מקומות, על עמלק - שנאמר "זכור את אשר עשה לך עמלק" וכתב הרמב"ם (ספר המצוות עשה קפט): היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק מהקדימו להרע לנו, ושנאמר זה בכל עת ועת, ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ונזרז העם לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה, ולא תחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן, והוא אמרו יתעלה זכור את אשר עשה לך עמלק. והיינו שעיקר המצוה של זכירת מעשה עמלק היא להגביר שנאתו ואיבתו. ועל מסית ומדיח - שנאמר בו (דברים יג, ט) "לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עיניך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו" וכתב הרמב"ם (ספר המצוות לא תעשה יז-כא): שהזהיר המוסת מאהוב המסית או להאזין לדבריו, והוא אמרו יתעלה "לא תאבה לו", ולשון ספרי: מכלל שנאמר "ואהבת לרעך כמוך" יכול אתה אוהב לזה? תלמוד לומר "לא תאבה לו". והזהיר המוסת מעזוב לשנא המסית, אבל חייב לשנא אותו בהכרח, וכשלא ישנאהו עבר על מצות לא תעשה והוא אמרו יתעלה "ולא תשמע אליו". והזהיר המוסת שלא ילמד זכות למסית, ואפילו יודע לו זכות אינו מותר לו להזכירו ולא ללמדו, והוא אמרו יתעלה "ולא תחמול". והזהיר המוסת משתוק מחובה שידע אותה למסית ממה שעוזר להעמיד הגדר עליו, והוא אמרו יתעלה "ולא תכסה עליו", ובא הפירוש לא תכסה עליו, אם אתה יודע לו חובה, אי אתה רשאי לשתוק. מבואר שיש דין מיוחד במסית ומדיח שצריך לשנאותו ולהגביר שנאה אליו, ולהבדיל מכל חייבי מיתות בית דין שבהם יש דין שאם יצא לזכות אל תחזירוהו לחובה ואם יצא לחובה יחזור לזכות, במסית ומדיח הדין להיפך שמהפכים בו לחובה. מה הקו המשותף בשלושת אלו - עמלק, מסית ומדיח, והמדינים, שיש מצוה מיוחדת להגביר שנאה אליהם?

ולביאור הענין, צריך תחילה לברר איך על פי תורה צריך להיות היחס לאנשים שהם עוזבי ה', אנשים שרחוקים משמירת תורה ומצוות, האם יש מצוה לשנוא אותם, או להיפך צריך לרחם עליהם ולקרב אותם בעבותות של אהבה. והזכרנו כבר כמה פעמים שיש לזה הרבה ראיות, ויש סתירות לכאן ולכאן, ומה שנראה לכאורה בעזר ה' הוא שיש הבדל בין אדם שחוטא לעצמו, למי שחוטא ומחטיא את הרבים. אדם שחוטא לעצמו - גם אם הוא רחוק מאד, יש מצוה לקרב אותו בעבותות של אהבה, לרחם עליו, כמובן צריך להיזהר עם הילדים שלא יושפעו לרעה, אבל צריך כמה שאפשר לקרב אותו בעבותות אהבה, וכל זה באדם שחוטא לעצמו, אפילו אם הוא שקוע במ"ט שערי טומאה. אבל אדם שחוטא ומחטיא - מי שמחטיא אחרים הוא מוגדר כשונא ה', ואותו יש מצוה לשנוא.

ושורש הענין הוא, שאדם שחוטא לעצמו לא נקרא שונא ה', הוא חוטא ועונשו רב אבל שונא ה' הוא לא, מה שאין כן אדם שהוא מחטיא אחרים הוא נקרא שונא ה', וראיה לדבר ממידת האהבה, מתי אדם נקרא אוהב ה'? כתוב בספרי (דברים פרשת ואתחן פסקא לב): דבר אחר, "ואהבת את ה' אלוך" אהבהו על הבריות כאברהם אביך, כענין שנאמר (בראשית יב, ה) "ואת הנפש אשר עשו בחרן", והלא אם מתכנסים כל באי העולם לבראות יתוש אחד ולהכניס בו נשמה אינם יכולים, אלא מלמד שהיה אברהם אבינו מגיירם

ומכניסם תחת כנפי השכינה. דהיינו שאפילו שאהבת ה' זה מחובת הלבבות ומהדברים המסורים ללב, המבחן של אדם אם הוא אוהב את הקב"ה והביטוי המעשי של ואהבת את ה' אלוך, זה האם כואב לך להאהיב שם שמים על הבריות, לקרב יהודים תחת כנפי השכינה, ולא רק קירוב רחוקים יש מספיק מה לעשות גם בקירוב קרובים, כשיהודי חשוב לו להאהיב את הקב"ה על הבריות זה סימן שהוא אוהב ה'. ועל אות משקל אף במידה ההפוכה מאהבת ה' מי נקרא שונא ה'? מי שחוטא ומחטיא. להאהיב את ה' על הבריות, לקרב אנשים תחת כנפי השכינה כאברהם אבינו, זה נקרא ואהבת, ומי שמשניא את התורה והמצוות וגורם לאנשים לחטוא ולהתרחק מהקב"ה, הוא נקרא שונא ה'.

מי לנו גדול מאדוננו דוד משיח ה', שהעיד על עצמו (תהלים לה, יא-יג) "יקומון עדי חמס אשר לא ידעתי ישאלוני, ישלמוני רעה תחת טובה שכול לנפשי" - אין דבר מקומם יותר מלקבל רעה תחת טובה, ולא סתם רעה אלא רעה ברמה של שכול לנפשי, ואף על פי כן מעיד דוד המלך על עצמו: ואני - מה אני משיב להם? בחלותם - כשהם היו חולים, לבושי שק עניתי בצום נפשי ותפילתי על חיקי תשוב - כמה אנשים כשיש להם חולה בבית צמים? בודדים מגיעים לרמה כזאת של תפילה עם צום, ודוד המלך שהיה צריך לנהל מדינה שלמה, הוא צם, ועל מי היה לבושי שק עניתי בצום נפשי? על אותם עדי חמס ששילמו לו רעה תחת טובה שכול לנפשי, זה היה דוד המלך שהיה כל כך מופלג בעבודת המידות שבין אדם לחבירו. ועם כל זה כשזה הגיע לשונאי ה', עמהם הכל נעצר, "הלא משנאיך ה' אשנא" אומר דוד המלך, "ובתקומיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי", את אויבי ה' אני מרגיש שהם אויבים שלי.

זה הקו המשווה והמשותף של מסית ומדיח, עמלק ומדין, הם נקראים כת אויבי ה', ולכן אדם שהוא מסית ומדיח יש מצוה לשנאותו, והשיא של מסית השיא של אשר קרן בדרך היה עמלק, ומשום כך מצוה לזרז העם לשנוא אותו, ולא תחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן, ואף המדינים "צוררים הם לכם בנכליהם" ומי שהוא מסית מצוה לאייב ולשנוא אותו.

וטעם נוסף שצריך לאייב אותם ולשנאותם, משום שבכוחות הנפש כשאדם רואה רוצח בין אם זה רוצח נאצי או שזה חמאסניק ובין אם זה מהחזבאללה, בטבעו הוא שונא אותו, אבל אדם שרואה מסית ומדיח אפילו שבשכל הוא יודע שהוא מסית ומדיח וגדול המחטיאו יותר מן ההורגו, סוף סוף הוא מדבר אתך במתק שפתיים, והוא נשמע אנושי ונשמע בן תרבות, ובטבע האדם שהוא הרבה פחות מתרחק ממנו ונזהר ממנו, וממילא הוא הרבה יותר מסוכן כיון שאם אין את השנאה הטבעית אז באופן טבעי אפשר חס וחלילה להדבק בהם, ולכן את כת המסיתים והמדיחים מצוה לאייב ולשנוא אותם, כי אם לא הסכנה היא עצומה, אם אין שנאה לעמלק אם אין שנאה למסית ומדיח אם אין שנאה למדינים אם אין שנאה לחוטא ומחטיא יש קירוב הדעת, ואז האדם יכול חס וחלילה לפעפע, ולפיכך יש מצוה מיוחדת במדינים של צרוך ממש כמו בעמלק.

דרך אגב, הסבא מקלם היה אומר, כמה גדולה הזכות של מי שעוסק בקירוב רחוקים, לקרב יהודים תחת כנפי השכינה, שהרי התורה כל כך החמירה במסית "לא תאבה, לא תשמע, לא תחוס, לא תכסה" ועל מה? כי ביקש להדיחך, הוא לא הצליח, הוא רק ביקש, ואפילו שהוא לא הצליח, כיון שהוא ביקש להדיח עונשו חמור כל כך. וממילא אומר הסבא מקלם, כיון שקיימא לן שמידה טובה מרובה ממידת פורענות חמש מאות פעם, אם מי שבקש להדיחך התורה כל כך החמירה בעונשו, מי שעוסק בקירוב רחוקים, אפילו שהוא רק מבקש לקרב יהודי ולא מצליח, כמה הוא זוכה, כמה הוא זוכה....

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"על חיינו המסורים בידיך" - שער לתפילה

אם ישאל השואל את מי נועדו המשלים לשרת, האם את אומריהם או את מי שהמשלים נאמרו להם? כמדומה שאין צורך במשל, כדי להבהיר את התשובה לשאלה זו. שכן פשוט וברור לכל, שהמשל הינו כלי עזר אשר בעזרתו ניתן להבהיר ולפשט דברים באזני השומעים, כלומר, מושל המשל משתמש במשל, כאשר הוא חפץ לבאר היטב את הרעיון הטמון בנמשל.

מו"ר הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, גילה שישנם מקרים אשר בהם המשל נועד לשרת דוקא את אומרו! הדברים נשמעים כחידה, וכגודל הפליאה יביא לנו "פתרונה" בעז"ה, תועלת מרובה.

את דברי מו"ר המובאים בספר "מעדני שמואל", שמע מחבר הספר הגר"ש טרוביץ זצ"ל מפיו, בתשובה לשאלה על דברי משה רבינו ע"ה: "ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". משה רבינו מנמק בכך את בקשתו "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" וגו'. ונשאלת כאן השאלה מה הצורך במשל של "כצאן אשר אין להם רועה"? וכי יש צורך להסביר להקב"ה מהו גודל הצורך במנהיג לכלל ישראל? הרי אין כמוהו יודע ומבין את הצורך הגדול בזה.

על כך השיב רבינו ואמר, שמשל זה לא נועד לשכנע את הקב"ה, אלא בכך הבהיר משה רבינו לעצמו את גודל הנחיצות בדבר. שכן מאחר והתפילה מתקבלת במיוחד כאשר היא נאמרת מתוך הכרה אמיתית בצורך בדבר שמבקשים אותו. על זה נאמר (תהילים קמו) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". תפילת אמת זוהי רק תפילה אשר המתפלל חש בכל נימי ליבו ונפשו את הצורך הגדול שיש לו במילוי בקשתו. לכן המחיש משה לעצמו את הצורך במנהיג ע"י משל, כדי שתפילתו תהיה אמיתית ובקשתו תבוא ממעמקי הלב וממרומי ההכרה בנחיצות הענין. עכ"ד.

דברים יסודיים אלה חייבים ללוות אותנו מידי יום ומידי שעה. ישנם הרואים את שלש התפילות שאנו מתפללים בכל יום, כמילוי חובה לאור מצוות חכמים ודרישת ההלכה. חובה זו ניתן למלא מתוך הרגשה של פריעת חוב, ואפשר גם שזה ייעשה ברצון ואפילו בשמחה.

אולם לאור האמור, שתי הדרכים האלו מחטיאות עדיין את הגישה הרצויה לתפילה, ולא באלו חפץ ה'.

כדי לבוא אל המלך כדת וכראוי עלינו לפתח בעצמנו את ההכרה והתחושה, שהתפילה היא מעוז חיינו. דהיינו לשנן לעצמנו בעת עמדנו להתפלל שכל פרט מחיינו בין ברוחניות ובין בגשמיות וכן כל ענייני הכלל והפרט, הם בידי הקב"ה המחיה את כולם. וכיון שאנו רוצים את טובתנו ואת טובת כל הנלויים אלינו, אנו חייבים לפנות אליו יתברך בכל העניינים, כדי שכל משאלותינו יימלאו לטובה. והקב"ה מתאוה לתפילתם של ישראל, והוא קרוב לכל הקוראים לו באמת. ואשרינו ומה טוב חלקנו שיש לנו את הזכות ואת האפשרות להתפלל ולבקש מבוראנו!

כדי לטעת בנו את הרגשת ההכרחיות לפנות אל ה', שהיא כאמור גם זכות גדולה עבורנו, נלמד ממשה רבינו לעשות זאת ע"י משל. נוכל להשתמש לצורך זה במשל נוסף שנאמר ע"י משה רבינו בשירת הים- "נטית ימינך תבלעמו ארץ". מפרש רש"י: "משל לכלי זכוכית הנתונים ביד אדם, מטה ידו מעט והן נופלים ומשתברים".

הרי לנו כאן ציור נפלא. כולנו כלי זכוכית, וכלי זכוכית, כידוע נח לאבדם, דהיינו די בהטיה מועטת של כף היד אשר עליו הם מונחים, כדי שיפלו ויתנפצו לרסיסים. "כן אנחנו בידך", נתונים בכל רגע מחיינו על ידו הגדולה והרחבה של הקב"ה, ותלויים ברחמיו ממש "כזכוכית ביד המזגג". ואם יטה הבורא חלילה את ידו ולו במעט, התוצאות תהיין חמורות. ומאידך, כל רגע שאנו מצויים בידי, אנו בטוחים ומאושרים!!

הגישה שלנו לתפילה אמיתית, יכולה להיבנות, אם כן, על ידי החדרת ההכרה ב"חיינו המסורים בידך". ולמעשה כל השבחים והבקשות שבתפילה מחזקות ומעמיקות את הכרה בתלות בהקב"ה אשר אינה נפסקת לרגע. כמו שאומר המבי"ט בספרו "בית אלקים" שענין הקדמת שבחו של מקום לפני הבקשות, בתפילה, הוא כדי לתקוע בלב עד כמה אנו תלויים בחסדיו יתברך.

וכן באשר לבקשות עצמן, אומר הסמ"ק (מצוה יא) "ומה שאני מבקש ממנו (בתפילה), כדי להזכיר אל לבי כמה אני משועבד לבוראי, שאני צריך ממנו מזה ומזה, ואין זולתו יכול להביא ולעשות שאלתי". דברי הסמ"ק מזכירים את אשר זעק מו"ר ר' אליהו זצ"ל בעת אומרו בציבור פרק פ', אשר נהוג היה לאומרו בקלם בעשרת ימי תשובה. בהגיעו למלים "ולכה לישועתה לנו", היה זועק בבכי ומתרגם לאידיש תוך כדי אמירת הפסוק ואומר: "נאר צו דיר!!" (=רק אליך!!) "מיר האבען ניט צו הופן צום קיינער" (=אין לנו לקוות לאף אחד, מלבדך).

ובזה נבוא אל המלך, חדורים בתחושת "חיינו המסורים בידך", זהו המשל של כלי הזכוכית, המזכיר גם את המשל של "הנה כחומר ביד היוצר ברצותו מרחיב וברצותו מקצר, כן אנחנו בידך". מתוך כך יזעק גם ליבנו "נאר צו דיר!!" ונזכה על ידי זה להכלל בכלל "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל הקוראים אליו באמת".

האם בקידוש על הכוס בליל שבת האמן לעיכובא

אכן ממגילה והלל אכתי לא מיושב. וראיתי בקהלות יעקב ברכות דעמד בזה, והניח בצ"ע.

מצינו בגדולי האחרונים ב' דרכים בגדי ערבת

והנראה לומר, ובהקדם הא דמצינו שני דרכים בגדר דין דיצא מוציא מדין ערבות. או דמטעם ערבות, שוב הדר למחויב בעצמו וכלשון השער הציון סי' תרנ"ה סק"ה, וא"כ מוציא מפרשת שומע כעונה, ואין זה אופן מחודש דמוציא בזה את חברו, כי אם דע"י הערבות חזר להיות מחויב בעצמו ושוב הזרינן לתורת שומע כעונה, וכן הוא לשון הר"ן בר"ה דף כ"ח דע"י הערבות נדון כמאן דלא יצא דמי יעו"ש, וכן נקט החת"ס ר"ה י"ז והחזו"א סימן כ"ט. או דילמא דפרשה חדשה היא ואופן מחודש להוציא חברו ע"י כל ישראל ערבים, והוא "ברכה לחבירו" כדי לפוטרו מחיובו דחבירו. וצד זה חזינן מדברי הגרע"א דהצריך אמן לעיכובא ביצא מוציא, ואילו לענין שומע כעונה מפורש במחבר סימן רי"ג דאין זה לעיכובא,

אשר מבואר מזה דתרי שמות ואופנים המה, וע"ע ח"י ר' לייב סי' ה'. ועוד מבואר בח"י הגרע"א ברכות מ"ח דבאופן דיצא מוציא, להך צד דליכא ערבות לאשה, א"כ גם בגוונא דמוציא לאיש ואשה יחד, אין יוצאת האשה בזה, יעו"ש. והיינו דע"י ערבות אינו חוזר לתורת שומע כעונה, כי אם ברכה לחבירו דהוא ערב לו, ותלוי למי שהוא ערב לגביה. וכן הוא משמעות הריטב"א בר"ה "כערב הפורע חוב חבירו"² ובאמת החזו"א לשיטתו וכן הוא בצל"ח בברכות מ"ח ע"ב, דע"י דערב לאיש, נדון המוציא כמחויב בעצמו, וחוזר לתורת שומע כעונה, ושוב מהני להוציא בכה"ג גם את האשה.

ושני דרכים אלו מבוארים בגר"ז סימן תל"ב קו"א סק"ב וכן בקונטרס אחרון סימן רס"ג סק"ה, יעו"ש נפק"מ לענין התוקע

יסוד המחודש והגרע"א רבכל יצא מוציא האמן מעכב

התחיל להתפרסם שיטת הגאון רע"א, דכתב בסימן רי"ט בגליון, דמדברי הרמ"א שם נראה, דהא דקי"ל כל הברכות כולם אע"פ שיצא מוציא, היינו דווקא בענה אמן, וה"אמן" הוא לעיכובא, כמבואר ברמ"א לענין ברכת הגומל. וכדבריו צידד בפמ"ג מ"ז סימן ח', והוא חידוש נפלא להלכה, דאף דקי"ל סימן רי"ג, דכל שומע כעונה אין האמן לעיכובא כמש"כ המחבר, כ"ז נכון הוא לענין שומע כעונה, אכן היכא דאתינן עלה מדין יצא מוציא ומטעם ערבות, בהא עניית אמן לעיכובא¹.

והנה דעת הבה"ג הרשב"א תוס' רי"ד ומג"א סי' רע"א דיוצאים ידי מצות קידוש מהתורה בתפילה, והחויב על הכוס אינו אלא דרבנן, וכתבו הדגול מרבבה והגרע"א דכשמוציא אשתו ובני ביתו דהם חייבים מהתורה והבעל עתה אינו מחויב אלא מדרבנן משום שיצא כבר בתפילה ע"כ מדין ערבות בעי להוציאם.

ומעתה יש לדון האם אשתו ובני ביתו היוצאים ידי קידוש מדין יצא מוציא, האם עניית אמן מעכב כשיטת הגרע"א

והפמ"ג דהיכא דאתינן עלה מדין יצא מוציא האמן מעכב, וזהו חומרא חדתא להקפיד בעניית אמן בקידוש בליל שבת, וצ"ע.

בכל מצות כשופר מגילה והלל היאך מוציא חזרי אין עניית אמן

והנה בעיקר שיטת הגרע"א צ"ע היאך מוציאם בשופר הרי ליכא "אמן", וא"כ בדין דלא יוכל להוציא בדין יצא מוציא. ובשלמא על הברכה שפיר שייכת עניית אמן. וע"כ כמש"כ דשאני שופר דלא בעינן לדין יצא מוציא, ומצאתי באבני נזר או"ח סימן מ', דהקשה כן בדברי הגרע"א ותיריך כדברינו.

¹ וזהו היפך מש"כ נכדו הכתב סופר או"ח סימן כ"ז דמצדד דכל מה דמצינו עניית אמן זהו היכא דמוציא בדין שומע כעונה, אכן היכא דאתינן עלה מטעם יצא מוציא מדין ערבות, הרי ע"כ לא חל שם קידוש וקריאת המגילה פעם שניה לאחר שיצא אלא דנתחדש דמדין ערבות יוכל להוציא חברו והוי ברכת השומע ממש. וא"כ אם יענה אמן הרי הוא עונה אמן אחר ברכתו וע"כ לא יענה אמן כשחברו מוציא מדין ערבות, יעו"ש והארכנו בזה בעטרת המועדים סי' מ"ח.

² ונראה דהר"ן והריטב"א לטעמייהו אזלי בהא דנתן מגילה דף י"ט ע"ב דחרש אינו מוציא אחרים יד"ח משום דמקרי אינו מחויב בדבר. הר"ן שם ביאר "וכיון להערות והארות ניתן לפנות לכתובת המייל - shiurimbehalacha@gmail.com

בשופר לאחרים באופן דהתוקע לאחרים בירך, ולא עלתה בידו התקיעה, והביאו אחר במקומו והוא כבר יצא לפני כן יד"ח, ועתה בא לתקוע לאחרים, האם הבעל תוקע מברך, דהרי הציבור שמעו הברכה ואך בעו להתקיעה. דאי נימא דיסוד דין ערבות הוא אך להצילם מחיובם, א"כ כיון דשמעו הברכה דהתוקע ראשון, א"כ מיד תוקע להם, ותו לא מידי. אמנם אי ע"י הערבות נעשה מחויב בעצמו בשופר, א"כ בעי לברך מדין חיוב תקיעת עצמו, יעו"ש דנחלקו בזה גדולי האחרונים.

בשיטת הגרע"א ב' אפנים מדין ערבות

והנראה בשיטת הגרע"א, דתרווייהו אתנייהו בהו בדין ערבות, ושני הדרכים אמת. אמנם הדבר תלוי בגורם החיוב, והיינו בחיובים דהם חובת גברא התלויים אך "בזמן", דוגמת קידוש, שופר, מגילה וכו', בהא, אף דיצא ידי חובתו מכל מקום ע"י ערבות הדר להיות מחויב בדבר כאילו לא יצא כלשון הר"ן ר"ה, ומחויב עתה בקידוש ומגילה וכדו', ושוב מוציאו מדין שומע כעונה.

אכן בחיובים התלויים "במעשה", דוגמת ברכת המצות דאין היום המחייב, כי אם דמעשה נטילת לולב גורם חיוב הברכה וכן הוא בכל ברכת המצות, נתחדש דין ערבות נוסף "דמברך לחבירו" מתורת ערבות. ואינו שייך בזה הדין ערבות דנעשה מחויב בדבר, דזהו שייך רק בגוונא דמחויב מחמת הזמן, ואכתי אותו זמן הוא, ואיכא בכאן לגורם החיוב, אלא דהוא עצמו אינו מחויב מפני דכבר יצא, ובזה אהני דין ערבות זה לעשותו מחויב וכלשון הר"ן בר"ה דף כ"ח דהוי כמאן דלא יצא. אמנם בגוונא דהמעשה מצוה גורם חיוב הברכה, הרי כשיצא יד"ח נטילת לולב, ואך דבא להוציא לחבירו רק בברכה, ליכא לעיקר הגורם לחיוב דידי, ולא שייך לעשותו מחויב, דהרי לעולם אין ברכת לולב עומד כחיוב בפנ"ע בלי המעשה דנטילת לולב, ולא אהני בזה לדון "כמאן דלא יצא". ובדין הנוסף דנתחדש בדין ערבות "דהברכה לחבירו", י"ל דבעי אמן לעיכובא.

ישוּב שְׁטִיטַת הַגְרַע"א דְהָא עֵינָא כָּל דְרִיז רַק בְּבִרְכַת הַמַּצּוֹת

ומעתה מבוארים דברי הגרע"א, דכל חידושו דה"אמן" ביצא מוציא לעיכובא, זהו אך בברכת המצות, וכלשונו שם בגליון "הא דקיי"ל בכל ברכות המצות אם יצא מוציא". ובזה חדית לן הגרע"א ד"ברכה לחבירו", בעי לעניית אמן דחבירו. אמנם בהני מצות דהיום גורם החיוב ואך יצא בהם, שפיר י"ל דע"י דין ערבות כאילו לא יצא, ושוב חוזר להיות מחויב כבתחילה והדר מוציא מדין שומע כעונה, ובהא

אין עניית אמן לעיכובא כבכל שומע כעונה, כיון דאינו "מוציא לחבירו", אלא לעצמו, ועי"ז יוצא חבירו.

ומיושב היטב, קריאת המגילה והלל ושופר, והיינו דבכל הני וכדומה דהזמן גורם חיובם, הרי ע"י ערבות הדרין לדין שומע כעונה, ואין עניית אמן לעיכובא.

ובאמת בלשון הגמ' ר"ה כ"ח איתא בעיקר דין ערבות, "כל הברכות כולם אע"פ שיצא מוציא". ובראשונים התם מבואר דהוא הדין בעיקר המצוה, דאיכא לדין יצא מוציא. ולכאורה אמאי נייד הגמ' מלפרש בעיקר המצוה כהלל מגילה וקידוש דנאמר הך דינא דיצא מוציא. ולהמבואר נחא, דאף דבכולם נאמר דינא דיצא מוציא, אכן במצוה גופא הדר לתורת שומע כעונה דע"י הערבות נעשה מחויב בדבר. אמנם חידוש נוסף הוא בברכות, דאף בהם נאמר דינא דיצא מוציא. ובאמת גדר אחר אינהו, דהוא "ברכה לחבירו", ובהא חדית לן הגרע"א סימן רי"ט דהאמן לעיכובא.³

ודאתינן להכי נראה לענין קידוש בליל שבת הרי דמיא למצוות גופא דהדרין לשומע כעונה ואין זה כברכת המצוות, ולכן אף אליבא דהגרע"א והפמ"ג אין האמן לעיכובא.⁴

ישוּב קוּשְׁיַתָּהּ הַנְּלֵאָה דְהַפְּמ"ג דְהָאֵבִי עֵזְרִי בִּלְפָנֶיךָ דְבִרְכַת הַתּוֹרָה

ובהאי ענינא, בעיקר חידוש הגרע"א והפמ"ג ד"אמן" ביצא מוציא לעיכובא, יש לישב בזה קושיה חמורה, דהנה איתא בברכות כ"א, מנין לברכת התורה, מהתורה, "כי שם ה' אקרא". ופרש"י דמשה אמר לישראל כי שם ה' אקרא, היינו דכשאברך ברכת התורה, הבו גודל לאלוקינו, אתם תענו אמן. ותמה הפמ"ג על התורה, דא"כ מאותו מקור דחובת ברכת התורה מהתורה, א"כ נימא כן דאף עניית אמן מהתורה, וזאת לא שמענו. וראיתי דהקשה כן בספר אבי עזרי ברכות פ"ד יעו"ש. ולפמ"ג י"ל, דמשה רבינו כבר בירך לעצמו וכדאיתא במדרש רבה דברים פרק י"א ס"ה, וכל ברכתו הוא לכלל ישראל, ובהא דאתינן עלה מדין יצא מוציא, בהא עניית אמן לעיכובא כמש"כ הגרע"א והפמ"ג. נמצא דהא דאמר להם משה, הבו גודל לאלוקינו, היינו אתם תענו אמן זהו לעיקר חלות הברכה דהרי בלא עניית אמן לית להו לעיקר הברכה, וא"כ לא שייך ללמוד עיקר ברכת התורה מהכא, וגם דין עניית אמן על ברכת התורה, דהרי בעינן לה"אמן" לעיקר חלות הברכה, דהרי רק בזה יצי"ח וכדברי הגרע"א ופמ"ג, ואתיין היטב קושיית הפמ"ג ואבי עזרי, וכמש"ג.

³ ואכתי יליע מדברי הגרע"א ר"ה ט"ז ע"ב, דמבואר דהא דמוציא בשופר באופן דיצא מוציא אין זה משום דהדר לחיובא קמא, אלא מדין דהוי כשלוחו, וכן לכאורה מתבאר מדבריו בשו"ת סי' ז' לענין קריאת המגילה יעו"ש. והרי בשופר ומגילה חיובם תלוי בזמן. וי"ל, דאך בשיטת הרמ"א דמתבאר מדבריו דעניית אמן לעיכובא, מוכרחים לחדש דתרי אפנים הם בדין ערבות, וכמש"ג.

⁴ וי"ל עוד נפק"מ נוספת למש"כ הכל בו ה' שבת סי' ל"א דבדין ערבות אינו מוציא את הבקי ומשמע מטעם דלא יזדקק לערב וכמש"כ האבני"ז סי' מ', וי"ל לפמ"ש"כ כ"ו בברכת המצוות דמוציא בתורת ערב, לא כן בערבות לגוף המצוה הרי אין זה אלא דהדר להיות מחויב בעצמו והדרין לפרשת שומכ"ע.

עניני י"ז בתמוז

שכה ובירך על מים בתענית

ברכתו לבטלה, ומאיך הרי יש עליו כעת חובה להתפלל, ובעצם התפילה אינו עובר שום איסור שיהא שייך בזה דחיה, ומה שיוברר על ידי זה שיהא בזה איסור אינו יכול לפטרו מחיובו דהשתא.

ברפת אשר יצר אחר המפיל

והביאו בזה מהוראת החזו"א (דינים והנהגות ט' ט') שאחר המפיל לא יברך אף ברכת אשר יצר כדי שלא יהא הפסק בין ברכה לשינה.

אך יש לחלק בזה, ששם יוכל לברך ברכת אשר יצר אף לאחר מכן, ולא יפסיד הברכה לגמרי [ואף שגם במנחה שייך השלמה, מ"מ אינו התפילה בעצמה, ופשוט].

זריקת דם קדשים ויעבור ב'אותו ואת בנו'

ויש להביא בזה מדברי הגרעק"א בחולין (פא.) שנסתפק במי ששחט קרבן ואחר כך קודם זריקת הדם שחט את בנו לחולין, והנה עתה אם לא יזרוק הדם תהא שחיטה הקדשים שחיטה שאינה ראויה ולא יעבור באותו את בנו.

ודן הגרעק"א שם בזה, אם יש לו לזרוק הדם כמצוותו, אף שע"ז יעבור באותו ואת בנו, או דכיון שיעבור ע"ז באותו ואת בנו אין לו לזרוק הדם, ולכאורה הוא כעין הנידון דידן.

ויש מי שרצה לחלק בזה, דבדברי הגרעק"א כבר עבר על הלאו דאותו ואת בנו, ורק שרוצה עתה לתקן האיסור, ומה שאין כן הכא דעדיין לא עבר שום איסור.

אך זה אינו ברור, דגם שם יש לומר שכל זמן שלא זרק הדם מיקרי שעדיין לא עבר האיסור, וצ"ע.

אך יש לומר באופן אחר, דמה שצידד הגרעק"א להתיר בזה הוא משום עשה דוחה ל"ת, ואף שאינו בזמן האיסור [ול"ה בעידניה], חשיב לעניין זה כבעידניה, כיון שרק על ידי זריקת הדם חייל איסורא.

והנה לעניין מי שקיבל עליו להתענות ג' ימים מצאת השבת, מצינו (סי' רצ"ט סעיף ו' בהגה) שיכול להבדיל מבעוד יום דשבת כדי שיוכל לשתות הכוס.

ולפאורה, כיון שמבואר שם בשו"ע שכל עיקר הך הבדלה שמבעוד יום אין עושים אותה אלא בשעת הדחק גדול, אמאי לא נימא שיעשה ההבדלה ביום השלישי סמוך לשקיעה וישתה אח"כ, ויזהר שלא יסיח דעתו כל אותו

שמעתי מביאים מעשה [מהגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א], באחד שבאמצע התענית שכה שמתענים, והתחיל לברך ברכת שהכל נהיה בדברו ע"מ לשתות מים, וכשהזכירוהו שהיום תענית, לא רצה שתהא ברכתו לבטלה והמתין שם עד אחר צאת הצום [בלא לשוח שיחה בטלה, שתהא הפסק בין ברכה לשתיה], כדי שישתה, ותחול ברכתו ע"ז.

ויש לדון בזה אם אכן היה ראוי לעשות כן, וכדלהלן.

הנה זה ברור לכאורה שמי שבירך על המים בתענית, לא התירו לו לשתות כדי שלא תהא ברכתו לבטלה [ויאמר בשכמל"ו].

אמנם זה מבואר בפרי מגדים (סי' ר"ו א"א סק"ה), שמי שבירך קודם סיום התענית בסמוך לו, יכול להמתין עד אחר התענית ולשתות.

והסמך דין זה על המבואר במג"א שם, שאם בירך על המים ושמע שהתקופה נופלת ימתין מעט עד שתעבור התקופה ואח"כ ישתה.

והיינו, שהיה מקום לומר שכיון שבירך בזמן שלא היה ראוי לשתיה, לא תחול הברכה כלל, מ"מ מבואר דמהני ברכה זו.

ועדיין יש מקום לדון בזה, כמה הוא שיעור ההפסק בזה, וכי גם אם ימתין שעה או שתיים עדיין יוכל לסמוך על ברכתו שקודם לכן כמה שעות.

ולכאורה לעולם תלוי הוא בהיסח הדעת, וכל שלא הסיח דעתו אין לזה קצבה.

ובגמ' ברכות (כח:) אי' ששמואל הקטן שהה כשתים ושלוש שעות מפני ששכה נוסח ברכת 'ולמלשינים'.

וכבר הקשה שם הפני יהושע שהרי שהה כדי לגמור את כולה, ותירץ דכיון שלא הסיח דעתו אין בזה עיכוב.

ומבואר בזה לכאורה, דאף הפסק של שתיים ושלוש שעות אינו מעכב, כל שאין בו היסח הדעת.

נזפר שצריך להתפלל מנחה

והעירו לדון היאך היה הדין באם היה נזכר שעדיין לא התפלל תפילת מנחה, אם יתפלל מנחה או לא.

והנידון בזה הוא, שמחד, הרי על ידי שיתפלל תהא

הזמן [וכשם שמבואר במשנ"ב שאם קיבל ע"ע להתענות ב' ימים יעשה ההבדלה ביום ב' ולא מבעוד יום דשבת].

ואולי יש לומר דלענין הבדלה כיון שצריך שתהיה ההבדלה בתוך ג' ימים, אף שתיית היין [שהיא לעיכובא בכל ברכות שעל היין כמבואר בס' רע"א], צריכה שתהא בזה הזמן.

אך המעיין בתרומת הדשן שהוא מקור זה הדין

[דהרמ"א גבי הבדלה], יראה שכתב שם שאי אפשר שיבדיל בין השמשות וישתה אחר צאת הכוכבים משום דאי אפשר לצמצם.

ומבואר לכאורה, שאם היה אפשר לצמצם, היה מועיל לעשות ההבדלה בתוך הזמן והשתיה אחר כך, ולכאורה מבואר אם כן, שכל החסרון הכא הוא רק משום שיש בזה הפסק, וצ"ע, וי"ל.

מענייני התקופה - מילה בזמנה וערבות בזה

שיתפלל אותו היום תיכף, ולא יחמיץ המצוה להמתין על יום כיפור או פורים [ועיי"ש בשערי תשובה שהחכם צבי פליג ע"ז].

ולפי זה אף בנידון דגן, אף אם היו שתי התינוקות שלו היה מחוייב לכאורה למול את הילד הראשון בזמנו ולא להמתין למילת הילד השני.

אמנם עדיין יש לעיין בזה, שלכאורה כל דברי הרדב"ז אינם אלא בשיש לפניו עכשיו תפילה בציבור וכנגדה תפילה של אחר זמן, אך יש לעיין היאך הדין באופן שכל הנידון הוא תפילה של עוד שבועיים או תפילה של פורים וכדו', שלכאורה בזה, כיון שאין כאן גידון של מצווה שבאה לידו עתה יוכל להעדיף המצוה האחרת.

[**אמנם לפי זה יצא** שאף אם באים אליו בלילה, אחר שהתפלל תפילת ערבית והנידון הוא רק על תפילת השחרית, שיוכל לבקש את תפילת יוה"פ, ודוחק]

ואם כן בנידון דגן גם כן, כיון שעומד עדיין קודם יום השמיני בזה יודה הרדב"ז שיש להעדיף קיום ב' מצוות.

עוד יש לדון בזה, שלכאורה כל דברי הרדב"ז אינם אלא בהמחוייב בדבר שבזה מצווה דמצווה שבאה לידו לא יחמיצנה [ונפקא מינה באשה שאינה מחוייבת במצוות שהזמן גרמן, אם תוכל לבחור יום כרצונה אף שתדחה המצווה].

ואם נימא כן, יש לדון באופן שיבוא המוהל לפניו לדון הי מינייהו עדיף, יש מקום לומר שבזה נעדיף את קיום ב' הבריתות אף שתדחה מצוות מילה בזמנה להתינוק הראשון.

מעשה שהיה, ביהודי שגר בארץ רחוקה אשר היהודים בה מועטים, וזכה אותו יהודי ונולד לו בן בשעטו"מ, דא עקא, שבמקומו לא נמצא מוהל למול את בנו.

ובימים שבשגרה, הנוהל הוא שמביאים מוהל ממדינה אחרת או מארץ ישראל, מה שלא מתאפשר בימים אלו בהעדר טיסות זמינות.

והנה נמצא אדם שהסכים להעמיד לרשות המוהל מטוס פרטי, לצורך קיום המצווה.

אך לפתע פנה אל אותו אבי הבן, שכנו היהודי, אשר גם הוא נולד לו בן בהפרש של יום, לאחר מכן.

וביקש השכן, שמאחר ושניהם זקוקים למול את בנם, ובאפשרות המוהל לבוא רק פעם אחת, על כן, מן הראוי שיבוא המוהל ביום השמיני ללידת הילד השני שהוא יום תשיעי לילד הראשון, שבזה לכל הפחות יקיימו שניהם המילה ולא יבא ביום השמיני ללידת התינוק הראשון שבזה לא ימולו כלל את התינוק השני.

וכשבאה השאלה קמיה רבינו מרן הגר"ח שליט"א, השיב שאין אבי הבן הראשון מחוייב להפסיד את המילה בזמנה שלו עבור קיום מצות המילה של בן שכינו.

ויש לעיין היאך הייתה ההוראה בזה באופן ששני הבנים היו שלו, אם בזה היה צריך להמתין עד זמן מילת השני או שאף בזה יהא הדין כב"ל.

ונראה שיש לדמות זה לדברי הרדב"ז (ח"א סי' י"ג, הביאו המשנ"ב סי' צ' ס"ק כ"ח), שכתב לעניין תפוס, שנתן לו השר רשות להתפלל יום אחד עם הציבור במניין,

הוספות לפרשת בלק

'אוי מי יחיה משמו אל' (במדבר כד כג) - הפסק בתפילה

מילה בעלת משמעות, והוי דיבור לעניין הפסק, שוב שמעתי שכבר עורר בזה הגאון הגדול רח"ש גרינמן זללה"ה.

זכר עולם לנשמת ש"ב רבי חיים אהרון ב"ר יונה ראובן שורצ'ין זללה"ה, שעניני התענית המובאים בגליון זה לובנו עמו בארובה

הנה מי שבאמצע תפילתו אומר נו... פשוט שאי"ז הפסק, שהרי אין זו תיבה בעלת תוכן ומשמעות, ואי"ז דיבור.

ואם כן לכאורה אף מי שאומר 'אוי', שהיא כגניחה בעלמא, דינו כהב"ל.

אמנם לכאורה, כיון שמצינו בתורה תיבת אוי, הרי שזו

-יו"ל מכתבי תלמידים-

להצרות, תרומות וכן לקבלת הזליון - 0548598294 או בכתובת 859309@GMAIL.COM

יעלת הון

פינחס תש"פ

דברי חיזוק מוהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

פינחס זהו אליהו ויבשר על הגאולה

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כה, יב)

ובתרגום יונתן בן עוזיאל: ובשבעא אימר ליה מן שמי, האנא גזר ליה ית קימי שלם, ואעבדיניה מלאך קים, ויחי לעלם למבשרא גאולתא בסוף יומיא [ובביאור: ואעשנו למלאך הברית ויחיה לעולם לבשר הגאולה בסוף הימים].

ובילקוט שמעוני, אמר רשב"ל פינחס זה אליהו, א"ל הקב"ה אתה נתת שלום בין ישראל ובני בעוה"ז, אף לעתיד לבוא אתה הוא שעתידי ליתן שלום ביני ובין בני שנא' "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם (מלאכי ג) עכ"ל וכ"כ במדרש. ומבואר שאלוהי הנביא יבוא להכין ולבשר את הגאולה השלימה.

והנה בחורבן בית ראשון מבואר בגמ' (בנדרים פא, ובב"מ פה, א) ומובא במשנ"ב ריש סימן מז (ע"פ הר"ן בשם רבינו יונה) וז"ל: דמצינו שאמרו חז"ל על מה אבדה הארץ על עוזבם תרת, ואמרו חז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אבדה הארץ שישאל היו עוסקים בתורה, ומצינו שכל זמן שהיו עוסקים בתורה ותר הקב"ה על עונותיהם, ולכן לא ידעו על מה אבדה, והקב"ה הבוחן לבבות ידע כי אע"פ שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם לימוד תורה אלא כמו שלומדין שאר חכמות, ולכן לא ברכו ברכת התורה שלא היתה התורה חשובה בעיניהם ולכן לא הגנה.

ובחורבן בית שני מבואר בגמ' ביומא (ט, ב) שנחרב בעון שנאת חנים.

והנה לפני הגאולה יבוא אליהו הנביא לתקן את שני הדברים האלו שגרמו לחורבן בית ראשון ושני. וכתוב בנבואת מלאכי (ב' ה-ז) 'בריתי היתה איתו החיים והשלום ופרש"י וז"ל שנאמר לפינחס את בריתי שלום והובטח לו ולזרעו אחריו, ואתנם לו שיקבלם במורא וכן עשה וייראני. עכ"ל 'תורת אמת היתה בפייה כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגו' ומבואר שפינחס ילמד תורה לכלל ישראל. ובמסת עדויות (ה, ז) כתוב: וחכמים אומרים אליהו בא לעשות שלום בעולם כמו שנאמר הנני שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

נמצא שאלוהי הנביא יבוא לתקן את החטאים שגרמו לחורבן בתי המקדש, לימוד התורה שיהיה במורא ולשמה (בית ראשון), ושיהיה שלום בעולם (בית שני) ולכן יבשר על הגאולה.

ובמדרש בראשית רבה (ב, ד) כתוב: 'רוח אלוקים מרחפת על פני המים, זהו רוח של משיח, ומבואר בתיקוני הזוהר שהמכוון על פני המים זהו התורה, ואליהו הנביא יכין את העולם לתורה ולשלום, וע"י שיהיה שלום בכלל ישראל יהיה שלום בין הקב"ה לכלל ישראל, וכמו שכתוב בילקוט שאתה עתיד ליתן שלום ביני ובין בני, כדי שע"י מלך המשיח תבוא הגאולה השלמה.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ הרב מפנוביץ זצ"ל שהקשה דהרבה פעמים כתוב במשניות יהא מונח עד שיבוא אליהו, וכשהגמ' נשארה בתיקו אומר התול"ט (עדייות ה, ז) שתיקו נוטרקון תשבי יתריך קושיות ואבעיות. והקשה למה לא משתמשים בשם 'אליהו'? ותיריך שאלוהי הנביא יש לו שתי כוחות כח הנבואה וכח לימוד התורה, וכשיש רמאי וכל אחד טוען שהוא הפקיד את המאיתים זז, אזי אליהו בכח הנבואה יאמר מי טוען אמת, אולם כשיש ספק בדין אזי אליהו הנביא מכח התורה שלמד ולימד בעיר תשבי יתריך קושיות ואבעיות.

בזכות מה זכה יהושע להנהיג את בני ישראל

"יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וגו' " (במדבר כ"ז טו-יח)

א- האור החיים הקד' כותב וז"ל: יפקוד ה' אלוקי הרוחות וגו' צריך לדעת א' למה בחר כינוי זה (=אלוקי הרוחות) מכל כינויי המעלה והשבח הידועים לה' ב' למה האריך לשון אשר יצא וגו' ואשר יבוא, ואשר יוציאם ואשר יביאם ג' ולא תהיה עדת' וגו' מנין יעלה על הדעת שה' יעלים עינו מבניו שיהיו כצאן אשר וגו'

אכן יתבאר הענין כי משה ע"ה אמר תשובה למאמר המיתה, יפקוד ה' פירוש ימנה, אל אלוקי הרוחות פירוש שיודע רוח של כל בשר וגדר תכונתה, תמנה אחד שיהיה טבעו שוה בתכונתה לכל העדה שיסכים הוא למה שיאמרו הם ושיסכימו הם למה שיאמר הוא להם, והוא אומרו אשר יצא לפניו, פירוש שיהיה לו הרצון בהם ואשר יוציאם וגו' שיהיה להם הרצון כמוהו לצאת ולבא עמו, כי הוא לבדו יודע תוכן הרוחות ויודע רוח שתתמזג עם כולן, ואיש כזה אינו נמצא זולת אם יהיה האדם כמשה שאמרו עליו ז"ל (בזוה"ק) שהיה שורש כל הנשמות של דור המדבר וכל ישראל הם ענפיו, והיוצא מזה שהוא לא ימות, "ויאמר ה' וגו' קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו", וצריך לבאר האם יש אדם שאין בו רוח? אכן לפי מה שפירשתי בדברי משה היתה התשובה של הקב"ה, דע שהוא איש אשר רוח בו פירוש אתה ישנך שורש כל הנשמות והוא ישנו בבחינת הרוח, פירוש שורש כל הרוחות הדור ההוא וצוה ה' לסמוך ידו להאיר לרוח מהות הנשמה שבמשה. ע"ש

וצ"ב דבילקוט שמעוני כותב וז"ל: אמר לו הקב"ה, משה לא כמו שאתה סבור, אין בניך יורשין את מקומך, אתה יודע שהרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך לסדר הספסלין ופורש את המחצלאות, הוא יטול שררות לקיים מה שנאמר 'נוצר תאנה יאכל פריה' (משלי כז), יוצא מהילקוט שמה שיהושע זכה זהו מפני שהשכים והעריב בבית הועד וסידר הספסלין והמחצלאות ולא מפני שהיה שורש הרוחות של דור המדבר?

ונראה שכיון שמסר נפשו עבור התורה וביטל את עצמו לשרת את משה רבינו ולהשכים ולהעריב בבית הועד וכמו שכתוב 'זמשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל' (שמות לג, יא), ולסדר הספסלין והמחצלאות, לכן זכה להיות שורש הרוחות של הדור ההוא, כיון שכתוב בתיקוני הזוהר (תיקון ל"ו דף עז, ב) על הפסוק בתחילת בראשית 'רוח אלוקים מרחפת על פני המים' ולית מיא אלא אוריתא. וכ"כ בזוהר חדש (תיקונים כד ב' סא, א) רוח דקוב"ה דאיתמר ביה, רוח אלוקים מרחפת על פני המים, מיא דאוריתא וכן בגמ' בתענית (ז' ע"א) אמר רבי חנינא למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב 'הוי כל צמא לכו למים' וכו'. וכיון שרוח אלוקים מרחפת על פני התורה ויהושע בן נון ביטל את עצמו לתורה בין בשביל ללמוד לעצמו- נער לא ימיש מתוך האהל, ובין לזכות את האחרים- שהיה מסדר הספסלים והמחצלאות, לכן זכה להיות שורש הרוחות של כל דור המדבר. נמצא שדברי הילקוט משלימים לדברי האורה"ח הקד', שכיון שמסר נפשו לתורה זכה להיות שורש הרוחות לדור המדבר.

וזהו לימוד בשבילנו שכל אדם שמוסר עצמו לתורה זוכה שתשרה עליו רוח אלוקים.

ב- וכך גם מצינו אצל יפתח שכתוב בנביא "ויפתח הגלעדי היה גבור

חיל והוא בן אשה זונה וגו' ויגדלו בני האשה ויגרשו את יפתח וגו', ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב, ויתלקטו אנשים ריקים ויצאו עמו וגו' "

ובספר עבודת יששכר כתב, דצ"ב למה הוא ברח מפני אחיו הרי הוא היה איש גיבור חיל ויכל לקחת חלק נחלתו בכח גבורתו, וכן מה פירוש שישב בארץ טוב, וכן למה יתלקטו אליו אנשים ריקים? ומבאר כי יפתח פחד שמא היצה"ר יתגבר עליו להילחם עם אחיו, ולכן ברח מאחיו בכדי להתרחק ממחלוקת, וישב בארץ טוב לומר בעצמו על כל דבר גם אז לטובה, וגם הדרך את כל אנשי הארץ לומר על הכל שזה ודאי לטובה, וכן כל האנשים שהיו להם דאגות וצרות לימד אותם שמה שהקב"ה עושה זהו לטובה ונעשו ריקים מהצרות, וזהו ויתלקטו אנשים ריקים-שנעשו ריקים מהצרות ונעשו כבדיה חדשה ובשכר זה נעשה למנהיג לכלל ישראל, עד שאמרו חז"ל יפתח בדורו כשמואל בדורו. עכת"ד

וכעין זה נראה שמפורש בתהילים (ע"ב, יא-יג) שדוד המלך התפלל על שלמה "וישתחו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו", שכל המלכים ישתחו לשלמה. וזהו משום "כי יציל אביון משוע ועני ואין עוזר לו. יחוס על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע", שכיון שהוא יציל אביון ועני ויחוס על דל ואביון, לכן הוא יזכה למלכות ושכל המלכים והגוים יעבדוהו, שכל מי שדואג לכלל ישראל ולעניים ואביונים הוא זוכה להיות מנהיג, וכן הקב"ה מוסר בידו את כל השונאים וכדמצינו ביפתח שהקב"ה מסר בידו את בני עמון, שכל מה שאדם מוסר נפשו על זה לבסוף הוא זוכה לזה.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ הרב מפוניבז' צ"ל שאמר שהוא יכל להיות גדול הדור והפקיר את הכל בשביל להעמיד ישיבה, ולכן זכה להעמיד ישיבה שיצאו ממנה גדולי הדור, וכן גם שמעתי מהגה"צ הרב יעקב נימן צ"ל ראש ישיבת אור ישראל שאמר שמי שהגיע לישיבת מיר ולא היה לו חברותא הוא למד איתו, ואמר שלכן הוא זכה להקים את ישיבת אור ישראל.

מיתת צדיקים מכפרת

בפרשת חוקת (במדבר נא) "ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין וגו' ותמת שם מרים ותקבר שם"

א- הגמ' במסכת מו"ק (כח, א) אמר רבי אמי למה נסמכה פרשת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת (והובא ברש"י בתחילת חוקת), א"ר אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של צדיקים מכפרת. ובתוס' ד"ה מיתת אהרן לבגדי כהונה כתבו חז"ל דכתיב והפשט את אהרן את בגדיו ואהרן יאסף ומת שם וכו'. ובד"ה מה בגדי כהונה מכפרין, בזבחים כו' (דף פח, ב) דמבואר בגמ' שם דנלמד ממה דנסמך פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין)

וצ"ב למה צריך שני לימודים שמיתת צדיקים מכפרת מפרה אדומה ומבגדי כהונה?

ונראה כי מיתת הצדיקים מכפרת משני טעמים, א. עצם המיתה של הצדיקים מכפרת על הדור וזהו חוק בלא שנבין את הטעם כמו שפרה אדומה מכפרת זאת חוקת התורה- בלא שנבין את הטעם, ב. הצער והבכיה שבוכין על הסתלקות הצדיקים וזה גם כבודם של הצדיקים שמצטערים ובוכין על סילוקם, וכמו שכתוב (במד' כ, טט) 'ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל' וזה נלמד מכפרת בגדי כהונה, ואצל בגדי כהונה כתוב (שמות כח), 'ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' שהבגדי כהונה שעושים לכבוד ולתפארת מכפרים, כן הכבוד שעושים לצדיקים כשמצטערים על סילוקם זה מכפר עוונות.

והנה במיתת מרים בנ"י לא חטאו, אלא היו במצב של להיכנס לא"י ככתוב (במד' כ, א) 'ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין, ופרש"י כל העדה- עדה השלמה שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים (תנחומא יד) ולפני שנכנסו לארץ היו צריכים כפרה, 'ותמת שם מרים' שמיתתה תכפר כמו שפרה אדומה מכפרת ובלא שנבין את הטעם, וכתב האור

החיים הקד' שכתוב בילקוט שישראל לא הלכו לגמול חסד עם מרים וטעם שלא גמלו חסד אמר הכתוב 'ותמת שם מרים ותקבר שם' ואמרו בגמ' מו"ק (כח, א) חז"ל ותמת סמוך למיתה קבורה עכ"ל. ולטעם זה לא הרגישו לבוא לגמול חסד ע"ש, ולפ"ז המיתת צדיקים המכפרת שהיתה אצל מרים אע"פ שלא עשו לה כבוד, זהו משום שהמיתה עצמה מכפרת ובלא שנבין את הטעם.

אולם במיתת אהרן פרש"י חז"ל על גבול אדום- מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה, וכן הנביא אומר ליהושפט כהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך (תנחומא) עכ"ל. ובנ"י חטאו והיו צריכים כפרה על חטאם, ולכן נסמכה פרשת מיתת אהרן לבגדי כהונה כמו שבגדי כהונה שעשוין לכבוד ולתפארת מכפרים כך מיתת אהרן הצער על מיתתו והכבוד שחלקו לו מכפר, וכמו שמפרש רש"י על הפסוק 'ויבכו את אהרן שלשים יום' חז"ל האנשים והנשים לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו (אדר"נ פי"ב, מג-מד) עכ"ל, והכפרה היתה לתקן מה שחטאו שהתחברו לעשו הרשע, ובאה הכפרה להתחבר ולכבד את אהרן הכהן.

ב- **ונראה** ש-ב' הטעמים שמיתת הצדיקים מכפרת שכתבנו, משמע מדברי הזוה"ק בפר' אחרי מות חז"ל: [תרגום] אמר רבי יוסי הקנו חכמים לקרות ביום הכפורים פרשה זו כדי לכפר על ישראל בגלות, לפי שמיתתם של בני אהרן מכפר על ישראל מכאן למדנו כל אדם שרבונו שולח עליו יסורין כפרה על חטאיו הם, וכל מי שמצטער על יסורי הצדיקים מעבירים את חטאיו מן העולם ועל כן ביום זה קורין אחרי-מות שני בני אהרן שישמע העם ויצטערו על מיתת הצדיקים ויכופר להם חטאותם, וכל המצטער על מיתת הצדיקים או מוריד דמעות עליהם, מכריז הקב"ה עליו ואומר (ישעי' ו) 'וסר עונך וחסאתך תכופר'. ולא עוד אלא שלא ימותו בניו בימיו ועליו כתוב 'זיראה זרע ויארץ ימים'.

עוד אמרו בכל זמן שהצדיקים מסתלקים מן העולם נסתלק הדין מן העולם ומיתת הצדיקים מכפרת על חטאי הדור, וע"כ הפרשה של מיתת בני אהרן נקראת ביום הכפורים להיות כפרה על חטאות ישראל, אמר הקב"ה התעסקו במיתת הצדיקים האלה ויחשב לכם כאילו אתם מקריבים קרבנות ביום הזה לכפר עליכם, שלמדנו כל זמן שישראל יהיו בגלות ולא יקריבו קרבנות ביום הזה ואותן שני שעירים לא יוכלו להקריב, יהיה להם לזכרון שני בני אהרן ויכפר עליהם. עכ"ל

ונראה ששני הטעמים שמבואר בזה"ק הם שני הטעמים שכתבנו, שהטעם הראשון שכתב הזוה"ק שישמע העם ויצטערו על מיתת הצדיקים ויכופר להם חטאתם, וכל המצטער על מיתת הצדיקים מכריז הקב"ה עליו ואומר 'וסר עונך וחסאתך תכופר'- זהו הטעם שנסמך מיתת אהרן לבגדי כהונה, שמיתת הצדיקים מכפרת משום שכתוב 'ויבכו את אהרן כל בית ישראל', והטעם השני שכותב הזוה"ק בכל זמן שהצדיקים מסתלקים מן העולם נסתלק הדין מן העולם וכו'- זהו הטעם שכתוב למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת, ואת זה אנחנו לא מבינים כמו שלא מבינים טעם פרה אדומה.

לא להתחבר לרשעים אפילו לשם מצוה

ג- ובענין זה שמיתת אהרן היתה כפרה על מה שבנ"י התחברו לעשו הרשע, וכדמפרש רש"י על גבול ארץ אדום: מגיד מפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע, נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה וכו'. ובאור החיים הקד' על הפסוק 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בהר ההר על גבול ארץ אדום לאמר יאסף אהרן אל עמיו וגו' כתב- שלכן כתוב בתורה 'על קצה גבול ארץ אדום' וכתוב 'לאמר', שצוה ה' למשה לומר לישראל פרט זה שבשביל שנתחברו לרשע סיבב פטירת הצדיק. ע"ש

וצ"ב מה הטעם שנתחברו לעשו הרשע?

ונראה כי כלל ישראל רצו ליכנס לא"י דרך ארץ אדום בשביל לקצר הדרך כמו שכתוב בתורה, ולכן סברו שלצורך מצוה למהר ליכנס לא"י מותר להתחבר לרשעים, והקב"ה אמר למשה שיאמר להם שאסור להתחבר לרשעים אפילו לצורך מצוה שזה גורם רק הפסדים. וזהו לימוד שבבילנו שלא להתחבר לרשעים אפילו לצורך מצוה.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

א"י ר' חזקוני יוסף יום 216 י"א

פרשת פנחס - שבת קכ"א - קכ"ז - מבחן מס' 27

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמי' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"ד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. - ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
8. מדי חודש, **הגרלה נוספת לכלל** הנבחרים (3 זכיות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
9. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנק' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
10. חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה. הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה בנזק של 200 ₪.

6. מדוע אסור לטלטל בקעת בשבת כדי לסמוך עליה קדירה?

- א. משום שקדירה היא מוקצה.
- ב. משום שהבקעת אינה כלי.
- ג. משום שהבקעת היא כלי שמלאכתו לאיסור.

7. מה טעם תנא דברייתא (קכ"ד): שסובר שאסור להסיק ביו"ט בכלים?

- א. דס"ל כרבי נחמיה שאין כלי ניטל אלא לצורך תשמיש המיוחד לו.
- ב. משום סותר.
- ג. משום נולד.

8. אבן שהניחה לכסות חבית, האם מותר לטלטל את האבן או את החבית?

- א. י"א ששניהם מותרים בטלטול, וי"א ששניהם אסורים.
- ב. י"א ששניהם מותרים בטלטול, וי"א שרק החבית מותרת בטלטול.
- ג. י"א שהחבית מותרת בטלטול, וי"א ששניהם אסורים.

9. מדוע אסור לטלטל כסוי קרקעות אם אין להם בית אחיזה (רש"י)?

- א. משום טלטול מוקצה.
- ב. גזירה אטו כסויי כלים.
- ג. משום דהוי כבונה בשבת.

10. מה זוכה הדין את חברו לכף זכות?

- א. פירותיהן בעולם הזה.
- ב. משמים דנים אותו לכף זכות.
- ג. שתי התשובות נכונות.

1. קטן שבא לכבות שריפה בשביל אביו, האם אביו חייב למחות בו?

- א. חייב.
- ב. אינו חייב.
- ג. אם אביו אמר לו כל המכבה אינו מפסיד אסור.

2. באיזה אופן מותר לטלטל גרף של רעי?

- א. דווקא אגב כלי.
- ב. דווקא כשזה בבית או בחצר, ואפילו בפני עצמו.
- ג. אפי' מהאשפה מותר.

3. האם מותר לטלטל דלתות כלים בשבת?

- א. מותר דווקא בנתפרקו בשבת.
- ב. מותר דווקא בנתפרקו בחול.
- ג. מותר בכל גווניו.

4. מחט שניטל חורה או חודה, מה דינה לטומאה ולטלטול בשבת?

- א. טהורה, ומותרת לטלטול בשבת.
- ב. טהורה, ולענין טלטול בשבת מחלוקת.
- ג. טמאה ואסורה לטלטול בשבת, עד שינטלו שניהם.

5. איזה דבר לא נאסר מעולם בטלטול בשבת (גמרא ורש"י)?

- א. טלטול כלי שמשמשים בו תדיר.
- ב. כלי שמלאכתו להתר לצורך גופו ומקומו.
- ג. כלי שמלאכתו להתר לצורך גופו.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית פ"ו).

מדור "לדעת חכמה"

א"י ר' ישראל יצחק אייזיק י"א

1. באיזה אופן מותר להשתמש לכו"ע במלאכה שנכרי עשה בשבת?
א. בעושה לצורך עצמו, שלא בפני הישראל, דבר שאין חשש שירבה בשביל הישראל.
ב. בעושה לצורך עצמו אפילו בפני הישראל מותר אף בדבר שיש חשש שירבה בשביל הישראל.
ג. בדבר שאין חשש שירבה בשביל הישראל מותר אף בעושה לצורך שניהם.
2. איזה טעם לאיסור מוקצה מבואר בגמ' בפרק כל הכלים?
א. שלא יבוא לעשות מלאכה בכלי שמלאכתו לאיסור.
ב. כדי שינוח ולא יטרח כל היום בטלטול, וכדי שישבות שבייתה הניכרת.
ג. שלא ישל באיסור הוצאה.
3. האם תנור מחובר לקרקע מקבל טומאה לחכמים (גמרא ורש"י)?
א. אינו מקבל טומאה.
ב. מקבל טומאה.
ג. אם הניחו ע"ג קרקע מקבל טומאה, ואם חיברו בטיט אינו מקבל טומאה.
4. אלו דברים אין בהם איסור מוקצה?
א. צואה של תרנגולים, דלתות הבית שנתפרקו, תרומה טמאה בכהן.
ב. צואה של קטן, דלתות הכלים שנתפרקו, כלים שנשברו בשבת ועושים מעין מלאכתם הראשונה.
ג. כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, בקעת כדי לסמוך בה את הדלת, טבל.

ההגרלה השבוע על

שבת נופש לזוג בצפת

"אחוזת תפארת צפת"

050-4173161

ואין בהם תבונה

א. גילו בתורה רמז פלאי, שהפסוק ה-5780 (ה'תש"פ), אשר מסמל ומגדיר את מאורעות השנה בצורה הקולעת ביותר, הוא הפס' בשירת האזינו: "כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה", והרי זו בדיוק הגדרת מצב העולם, בו כולם מבולבלים ותוהים וכל העתיד לוט בערפל, החיים זרועים בהלה וספיקות כרימון על כל צעד ושעל, מה יהיה מחר, מה יהיה עוד רגע, ושוררת בכל תחושת תלישה מהמציאות, ספיקות שמטריפות את הדעת ובלבול נורא.

אבל כל זה נחלת מי שאינו מאמין, שאינו יודע מי זה בורא העולם, לכן הוא אובד עצות ואין בו תבונה, כי ספ"ק גימטריא עמל"ק, שזהו כל מציאותו לספק את אמיתת מציאותו יתב' בעולם. אבל כלל ישראל יודעים שהקב"ה מנהל ומנהיג את הבריאה, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים! ואחד משמותיו של הקב"ה הוא "ודאי" כנוסח הפייט "הודאי שמו, כן תהילתו", (ועם נכפיל ודא"י כפול ודא"י יעלה בגי' אמ"ת, כי הי"ת הוודאות האמיתית שאין בלתי), ומובא מהאריז"ל דשם "ודאי" יוצא מר"ת הפס' ויברך דוד א'ת י-ק-ו-ק. וזהו עצת מאה ברכות של דוד שכשכל יומו סביב הקב"ה, נאחז בו בוודאות וללא פחד. (שהרי: ואין "בהם תבונה", גי' "קורונה-קוביד 19" בדיוק! וברובד הרמז כא"י כתוב כאן: ואין "קורונה-קוביד 19"!!).

ופשוט שמה שמכונה כעת "הגל השני", הוא לא איזו הצקה של נגיף שחשבנו שהלך והתברר שהוא עדיין פה, חלילה וחס לחשוב כך, אלא מדובר כאן בצירי לידה תכופים שבוודאי יביאו בסוף ללידה, וכמו אדם ההולך במנהרה חשוכה שכלל שהוא פוסע בה היא נהיית יותר חשוכה, אבל מצד שני ככל שהוא פוסע בה הוא מתקרב לסופה, ותיכף יפציע לו האור שבקצה המנהרה... כך אנו שפוסעים בחשכת הגלות הקשה שהיא כמנהרה ארוכה, הנה הגענו כמעט אל קיצה, וכל גל מקדם אותנו אל החוף.

ב. אמנם בילקוט (רמז תתקמו) נחלקו אמוראי בדבר: רב יהודה דורשו כלפי ישראל, רב נחמיה דורשו כלפי עובדי אלילים, רב יהודה דורשו כלפי ישראל אבדו ישראל עצה טובה שניתנה להן, ואין עצה אלא תורה שנאמר "לי עצה ותושיה", ואין בהם תבונה אין בהם אחד שיסתכל ויאמר אמש אחד ממנו רודף מן הגויים אלף, ושנים רבבה, אם לא כי צורם מכרם, ר' נחמיה דורשו כלפי עובדי אלילים... ומתבאר שפס' זה יכול להתפרש חלילה כלפי ישראל, שהם אובדים את התורה שהיא עצה ותושיה...! ומי יודע

אם אי"ו תיאור הטרגדיה המבהילה של ביטול הישיבות, שלא פתחו שעריהן הזמן הזה, או שנסגרו לאחרונה, שאי אפשר לתאר את נזקיה היומיומיים, ומי יודע מה יהיו הקפריזות הממשלתיות הבאות, ואיזו הגבלה ימציאו לנו, ומדברים כבר על ביטול הקפסולות, מחריד אפי' לחשוב.

וכבר כתב רה"י הגאון ר' דניאל וולפסון שליט"א (אוסף גליונות סוף אדר) שהנגיף פגע בישיבות בסוף זמן חורף כי אז בדרך כלל יש רפיון ולא היה בידינו מספיק זכויות להשאיר את המסגרות. ולפ"ז גם עתה בחודש האחרון של זמן קיץ צריכים אנו לזעוק להי"ת שהישיבות יוכלו להתקיים עוד ועוד, ולא יפלו חלילה עוד בחורים החוצה.

ושייך כמעט ללמוד את לוח השנה לפי תהלוכת הנגיף, שפורים לא נפגע כלל, ובפסח איש אל יצא, וליל שבועות היה רגיל, ועתה לקראת ימי החורבן שוב סגר, ובתשעת הימים אולי יחמירו עוד יותר, ואכן זו היתה צורת היהודי בימים אלו, וכך נהגו פעם כולם, להסתגר בד' אמותיהם, והיו בוכים ומתאוננים על חורבן הכלל והפרט, וחששו מאד מכל יציאה לחוץ בימים שבהם קטב מרירי שולט.

ובכל פעם ה"סוגיא" הזאת של שינוי החיים בעקבות התפשטות הנגיף, הוא על רקע הימים, שאם בימי הפסח התחושה הכללית של היהודי הפשוט היתה, התרוכמות הנפש לקראת משיח... עתה בימי האבילות והחורבן, אנו קולטים בצורה מוחשית את נוראות ההסתר פנים, שגם אנו בעצמינו פנינו מוסתרות תחת מסיכה מכוערה, ועלינו לזעוק אל תסתר פניך ממני... הסתרת פניך הייתי נבהל... עלי קרבנות הנגיף, ועל צער משפחותיהם, עלי החולים המונשמים ומשפחתם, ועל צער המבודדים, וביטול כמה שמחות, ועל כולן סכנת רוחניות בני הישיבות, גיוועלד...!

ג. וניתן אולי לרמז על מצבינו בגמ' במגילה (ה.ב): "רבי רחץ בקרונה של ציפורי בשבעה עשר בתמוז", שהרי רבי הוא מזרע המלכות שממנה עתיד לצמוח משיח בן דוד. ולגבינו רמז כאן מצב ה"קורונה של ציפורי" כעת ב"ז בתמוז, על דרך הכתוב "גם ציפור מצאה בית" שקאי על משכן השכינה בבתי כנסיות, ואילו עתה נפגעה מאד משכנה של השכינה בבתי מדרשות וישיבות, שהוא ללא ספק אסון נוראי שנגרם עקב נגיף הקרונה, וזה הרמז קרונה של "ציפורי"...! וזקוקים אנו ל"רחץ", כמו בבקשת בריך שמויה - "ביה אנא רחיץ", שאין לנו אלא לבטוח בה, "ואין לנו על מי להשען רק על אבינו שבשמים", כי אם נשען על אותה אמיתות ודאית, שוב לא נחשוש מכלום!

"הערת? הצלת?!... "פגעת? הרסת?!..."

א. לאחרונה מנוהל קמפיין מסיבי נגד סרבני המסיכות, תחת הכותרת "הערת? הצלת?!", זהו קמפיין מסוכן מאד, שיכול להתהפך בקלות ל"פגעת? הרסת?!". כמובן מאליו. הנה נתאר לעצמינו תרחיש שעלול להיוצר מיח"צ שכזה.

נכנס יהודי לבית כנסת בו כולם עוטים מסיכה, והוא משום מה אינו עונד מסיכה, אם יגש אליו הגבאי ויסמן לו בעדינות שכאן נהוג לעטות מסיכה, בדרך כלל זה יפתור את הבעיה מהר, הלא ימהר לעטות מסיכה או שלחילופין יבחר לעזוב את המקום. השאלה מה עושים כשהאורח מגלה עקשנות, ודבק בעמדתו להשאיר כאן בלי מסיכה...

אז כאן מתחילה מלחמת כוחות סמויה בין האורח הבלתי קרוא לבין בני הקהילה. בהתחלה יגשו אליו יהודי או שנים וינפפו בידיהם נגד פיו לתזכר אותו שוב על אי חבישת המסיכה, והוא יסב ראשו לכאן ולשם כאילו אינו מבין שהם מתכוונים אליו, אח"כ יגש יהודי תקיף יותר וילחש על אוזנו "ר' ייד, כאן ישנה החלטה לא לאפשר להתפלל בלי מסיכה", והוא יענה לו: "כאן זה בית כנסת של כלל הציבור ואתם לא יכולים להחליט בשביל כולם".

עד כאן זה אולי נסבל. אבל הבעיה שבדרך כלל זה לא נעצר אלא רק מתחיל, כשאחד מחמומי הקהל מחליט לתפוס אותו קצר, וניגש אליו ונוזף ומכלימו לעיני כל, ואז היהודי ההוא מתמלא בבושה ואזיל חיורא ואתי סומקא, או שהוא מתקצף לעומתו, ומשיב נגדו מנה אחת אפיים, והכל נעשה בקולות וברקים לעיני כל העידה ולחרפתם...

ב. אז עכשיו צריך להחליף את השם של הקמפיין הזה, ותחת הכותרת "הערת? הצלת?!". צריך לכתוב: "העלבת? הרגת?!". או יותר נכון: "פגעת? הרסת?!". כי הרי העידו בנו גדולי ומאורי הדור שרי התורה שליט"א שענין המסיכות מורה על הצורך להתחזק בלשה"ר ושנאת חינו, וביטול בתי הכנסיות ובתי המדרשות מורה על הצורך להתחזק בזהירות בכבודם ומוראם - "בבית אלקים נהלך ברגש".

וא"כ איך יתכן שההקפדה על המסיכות תשכיח את הסיבה שבגללה אנחנו שרויים במצב המביש הזה, ואיך יהפוך הסיבה למסובב, שבמקום שיחשבו הציבור למה הגענו לחרפה הנוראה הזאת, להלביש על צלם האדם שהם בצלם אלקים, עד שאמרו חז"ל כל הסותר לועז של חבירו כסותר לועז של שכניה, שכאשר נותן סתירה על פניו של יהודי, כאילו סותר לדיוקנו של מלך, וכשאדם רוחץ פניו דיורגליו הריהו כרוחץ איקונין של מלך, וכמו שמפורש בתורה בפסוק "בצלמינו כדמותינו" שפני אדם הם כעין פנים של מעלה, וא"כ עטיית המסיכה והסתרת הפנים, הם אות קלון וחרפה עצומה למה שאמור לשמש

כצלם אלקים, וכל זה אמור לעורר אותנו להתחזק בכל הנוגע לכבודו של צלם אלקים של האדם, ולכבדו ביותר.

ואילו כשאדם מעליב את חבירו בבית הכנסת, וגורם לו לבושת פנים, הרי זה כמו שסותר בפניו ומקלקל את דמות צלם אלקים שבו, ומצינו בסנהדרין (ט.ב.) שהמבזה חבירו לפני ת"ח הוא אפיקורס, ומתבאר מזה שהפגיעה נעשית חמורה יותר כשהיא במחיצת אדם גדול, וק"ו בן בנו של ק"ו, כשפוגע את חבירו בבית ה' שזה חמור יותר.

והנצי"ב כותב על חורבן בית המקדש, שבאותה שעה היה בהם הרבה פגיעות והעלבות הדריות מחמת עניינים שהוצרכו תיקון, ואף אם הוזקו לקיים מצוות מחאה, התביעה היתה על הצורה שמחו בצורה שגרמה לשנאה.

ג. שמעתי סיפור נורא שארע לפני חדשים, כשהתירו באיזה שכונה לבא לביהמ"ס בלי ילדים. יהודי אחד הביא את בנו, ובא אליו ת"ח חשוב והעיר לו למה מביא את בנו כשיש מודעה שאין להביא ילדים? והנה כעבור שבועיים נפטר הת"ח ההוא, ולילה אחד בימי השבעה אותו ילד שהגיע לבית הכנסת ביקש מאחיו שירחיק את מטתו ממתנו, ואז באותו לילה הגיע אליו הת"ח המוחה ונעמד בין שני המיטות, ואמר לו: "בא נדבר בלחש שאחיד לא ישמע, לך אל אבא שלך ותגיד לי שאני מבקש סליחה על הצורה שמחיתי בו כשהוא הביא אותך אז לבית כנסת..."

ואני מכיר אישית את את הילד ואת האבא שהינו ת"ח חשוב, והוא כנראה חשב שילד שמתפלל בכוונה אין מניעה להביא אותו כי הוא באמת ילד מיוחד, אבל עכ"פ רואים איך שבשמים הקפידו על המוחה, והגם שלכאן זכות הקהל לתקן תקנה כזו, אבל להעיר זה משהו אחר!!

ומי לנו גדול מפינחס קנאה, שהיה איש ללא חת שנקם בחוטא לעיני כל העידה, אבל הקב"ה מעיד בו "הנני נותן לו את בריתי שלום", כי אין רצונו אלא שלום, ולכן פינחס זה אליהו, שתפקידו המיוחד הוא להשכין שלום: "ההשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות", שאולי רומז לכל מיני פגיעות ועלבונו שנגרמו בין אבות לבנים ע"י שיח קצת קשה וכדו', שאת כל הקרעים הנפשיים הללו יאחה ויחבר אליהו התשבי, שעם היותו קנאי, הינו איש שלום!!

ויתכן שהסיבה שמעוררים אותנו משמים דווקא על כבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות, כי בהמ"ק השלישי כבר מוכן ומזומן לרדת משמים, ומכשירים אותנו להתעלות בנקודה זו של כבוד בית המקדש מעט, כדי שנדע איך לבא אל בית המקדש השלישי המיועד, והרי בגלל שנאת חינו נחרב ביהמ"ק והח"ח מאריך שעלינו לתקן חטא זה ביותר כדי להיות ראויים לביהמ"ק השלישי, א"כ כמה זר ומוזר אם דוקא עכשיו אדם במעשיו יגרום להיפך הגמור.

פחד מיותר

א. ישנם כמה סיפורים אצל אנשים שנוהרו הרבה יותר מהמחוייב, אם מחמת נטיה לפחדים טבעית, או בגלל בן משפחה שנמצא בקבוצת סיכון, ודווקא הם נדבקו בנגיף, כמו יהודי ת"ח חשוב שליט"א ממשפחתי, שנמנע ביותר מכל יציאה, וגם כשיצא לא הוריד את מסיכתו מפיו לרגע כמימרא מחמת שמחזיק בביתו את אמו הישישה, והנה בנו חזר מהישיבה לביקור והדביק אותו עם אמו, ה' ישלח להם רפו"ש בקרוב בתוך שח"י. או כמו משפחה חשובה שנשארו כולם בביתם, בחורי ישיבה, ובנות סמינר, מתוך דאגה לאביהם שעבר את המחלה, אך לאחרונה לא יכלו להתאפק והזמינו את הזוג הנשוי אליהם, והם הדביקו את כולם, יה"ר שגם להם ישלח ה"ת רפו"ש בתושח"י אמן.

וכמו משפחה אחת עם שבע ילדים, שמלפני פסח ועד עתה לא יצאו מביתם, והתעקשו להשמר ולהזהר מהנגיף עד קצה היכולת ויותר... והנה בנם הקטן שבר ראשו בין כתלי הבית, ומכיון שהם רועדים לצאת, הזמינו במחיר מלא רופא כירוג שיבא אליהם הביתה ויתפור את החתך המדמם בביתם, והנה כעבור יומיים התברר שאותו רופא היה חיובי לנגיף, ולקחו בדיקות וגילו שהזוג וכל ילדיהם נדבקו בנגיף, ולא הועילו כלום! שיהיו בריאים כולם אמן.

ב. ובמהשבה פשוטה היה מקום לייחס את זה למה שכבר הבאנו בפרוץ הנגיף אחרי פורים מדברי הקדמונים כמו המובא בשומר אמונים (מאמר הבטחון) בשם האריז"ל "שכשיש ח"ו דבר בעיר אין יכול לשלוט רק באלו שיש להם פחד, אבל באלו שמתחזקים בליבם בבטחונם על ה' ומתגברים על הפחד, אין שום דבר יכול לשלוט בהם, וז"ל: ולכן צריך ג"כ ליזהר שלא להתירא בשעת הדבר רח"ל מס"מ וחילולתיו, אלא להתפלל לה' והוא יענם, כי המתירא מלפניו הוא נותן לו כוח וגבורה להתגבר במגיפה בר מינן בעיר, אלא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ויעסוק תמיד בתורה ובמעשה הקטורת ויתבטל מותנא מעלמא עכ"ל". הרי שדווקא הזהירות היתירה מסוכנת.

וכתב הגר"ח פלאג'י בספרו רפואה וחיים: "וכל זמן המגיפה הרחק מאד בתכלית מכל מיני כעס ודאגה ועצבון, ואדרבה תהיה שמח תמיד בכל מיני שמחה שם, וז"ל הרב אורח ימים הביאו הרב שבט מוסר (פ"י) וז"ל: אמנם המורא והמוסר הזה לייסר לתינוקות, צריך ישוב הדעת ולא חרון אף וכעס, ואמרו חז"ל אל יטיל אדם אימה יתירה על בני ביתו, ודע שכל מקום שאת מוצא כעס ורוגז שם המזיקים מוכנים להזיק ה' יצילנו, ובפרט בזמן המגיפה שאז מצויים הרבה מזיקין והמכה הבאה בכעס מכוח המגיפה מתדבקת שם המכה ההיא, ועיני ראו ולא זר! ולכן יהיה כל אדם מושל ברוחו ויהיה נוהר

מאד מן הכעס ואם צריך להטיל מורא על בני ביתו יעשה תנועה כמי שכועס, אבל תהיה דעתו מיושבת עליו, ע"כ.

ויש את דברי הגמ' הנודעים בב"ק (ס.ב.) "דבר בעיר כנס רגלך" שכת' העיון יעקב לפרש שהבריחה מן העיר טובה ונכונה קודם שנתחזק הדבר, אבל אחרי שהדבר נתחזק בעיר לא תועיל הבריחה כי גם הדבר ילך עמהם להיכן שהולכים. וכתב ע"ז הבן יהודע, שבחולי הקוליר"א אפי' אם נתחזק החולי בעיר טוב שיברח, וגם לא יועיל הסגר בביתו, כי זה החולי יזיק לאדם הפחד והבעתה, ויתהווה בו החולי מחמת הפחד והבעתה שיפחד ונבעת, ומביא שם משל מהרופאים לזה, שפעם שאלו למשחית הממונה על הנגף כמה מתכנן לקחת, ואמר חמשה אלף, ולבסוף מתו ט"ו אלף, ושאלוהו למה שיקר, השיב לא שקרתי, כי באמת לקחתי בחרבי רק חמשה אלף, ואותם העשרת אלפים הנוספים הם מתו מרוב הפחד והבעתה שהיה להם בעבור החולי הזה בעיר, ולכן טוב לברוח למקום רחוק, שלא ישמע באזניו ולא יראה בעיניו החולי השולט בבנ"א, ויבא לידי פחד ובעתה ואז ילקח ח"ו, והי"ת ברחמיו יבטל כל גזירות קשות ורעות מעלינו ומעל כל ישראל ולא ישמע שוד ושבר בגבולנו, אכ"ר. עכ"ד.

ג. אכן, בנוגע לעובדות הנ"ל יתכן טעם אחר, שבאמת מצידם עשו את המוטל עליהם, ובפרט שזה נבע מגודל דאגתם לבן משפחתם או מחמת זהירותם במצוות כיבוד הורים, אבל כשהשקיף עליהם ה' יתב' וראה גודל צערם ודוחקם שאינם יוצאים מביתם, ומייסרים את עצמם יתר על המידה, אזי כדי לשחררם מכלאם, גלגל דווקא עליהם את הנגיף, כדי שכבר יעברו את זה, וממילא יוכלו לצאת ולהתהלך כאחד אדם בחוצות ולשמור על שפיות דעתם.

אבל לגופא דעובדא, עצם הגישה של הפחד, והחשש החריף סביב הנגיף, מלבד הסכנה הרבה שיש בזה כאמור שזה עלול לההפך לסיבת ההתדבקות, ומלבד מה שזה עלול לפגוע בבריאות הנפש, עוד זה עלול למוטט בצורה נוראה את מערכות החינוך, ועולה על כולן בבת עינינו - הישיבות הקדושות, כאשר מרוב בהלה סוגרים לאלתר את שערי הישיבה, כדוגמת מה שארע ב"בית מתיתיהו", שמיהרו לסגור את הישיבה חודש לפני סוף הזמן, איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי... שבמקום למצוא לישיבה מבנה חילופי מרוחק מבנייני מגורים כדי שיוכלו להמשיך סדרי הלימוד, שלחו את הבחורים החולים למלונות, ואין ישיבה... ואין סדרי לימוד... ואין שיעורים... פחד ואימה!

ואף שנבצר מאיתנו לקיים עצרות תפילה בכינוס ורוב עם מחמת חשש התדבקות, פשיטא שיש להתפלל כל הזמן להקב"ה, הן בג' התפילות, והן ביניהם בנוסח אישי, שייסר מאיתנו את הנגף ואת השלכותיו הקשות במהרה.

עולם הישיבות

א. די ברור, שהמקום בו הנגיף עשה שמות, וחולל את הנזקים הגרועים ביותר, הוא בתוך עולם הישיבות הקדו. כי אם זכינו עד כה להכניס את חיי הישיבה בעצמות בנינו עד שהיה ברור לכל צורב את חוסר הלגטימציה של בחור ללא ישיבה, היום מסתובבים מאות ואלפים ללא ישיבה!

ואם זכינו עד כה לייצר תחושת "ביטול תורה" נגד מי שמבלה בטיולים והנאות באמצע הזמן, היום נשתנו סדרי בראשית, והישיבות נאלצות להתחרות מי מוציאה יותר. ואם עד כה זכינו להכניס בבחור שאט נפש מפרצי הרחוב וגועל מהמדיה ואביזריה, כיום בחורים רבים סוערים בכל מיני התמודדיות בתחום הזה, שלא שערום אבותינו כלל.

לכן המציאות של קיום מסגרות אף בתקופה בוערת זו היא ראשונה במעלה, וכל הטורח בכינון והעמדת חבורות ומקומות תורה, או הקמת מסגרות חלופיות בשכונות וכן לפרטיים בכל מיני אופנים, אין גבול ואין קץ לשכרו...!

ב. וכשפרצה מגיפה בזמנו של החת"ס הוא התאונן על פיזור ישיבתו, וזה לשונו: "והנה זה יותר מארבעים שנה תהילה להי"ת שלא נתבטלה ישיבה מעל שולחני אפילו יום אחד, והשתא הכא רבו עוונתי וגבר עלי חולי... ונתבטלתי הרבה מהרבצת תורה, והתלמידים עמדו ויחלו... ולא יכולתי להשפיעם כרצוני והריני עקר... ועתה אחר כל זאת בחסדי הי"ת חזרתי לימי עלומי... והנה רעש גדול בעולם מחשש מגיפה וחרב ומלחמה, והתלמידים נרדפים ממקומם מתפזרים אנה ואנה ולא מצאו מנוח בכל המקומות, והשרים יועצים לטובה שנשלח עכ"פ ריבוי התלמידים (כנראה כמו בימינו, שיעצו שלא טוב שתהיה הישיבה מידי גדולה, רק במתכונת מצומצמת הנקרא "קפסולות" בלע"ז), כי ישראל כקוצים בין העצים (כמו בימינו שהנגיף מנוצל למטרות גזענות נגד החרדים...) וכל הדרכים מסוגרים מיוצא ובא (כמו בימינו שיש סגר ועוצר...) ואנה ילכו עניי צאן הדחופים האלו? הרי מתחילה היה הביטול ע"י הרב שהיה "עקר", ועתה מטעם התלמידים, והיינו "עקרה" בעוונותינו הרבים..."

ומביא על זה את משל השועל והדגים שאמר אז ר"ע לפפוס בן יהודה, שרצה השועל להצילם מן הדייגים ע"י שיעלו ליבשה עימו, וענו לו: לא פיקח אלא טיפש אתה שאם במקום חיותינו כך, במקום מיתתינו על אחת כמה, וכמו שמקום חיות הדג הוא המים, כך התורה היא חיינו ואורך ימינו ויותר מסוכן בלי תורה, ומסיים החת"ס: "הנה כן הדבר הזה ממוש, כל זמן שהישיבות בעולם, אע"פ שהציידים רודפים תמיד ואין רגע בלא פגע מ"מ זכות התורה מגין, אבל עתה הליבש את עצמו בשועל ליעץ לטוב לבטל את כל הישיבות בכל המדינה, ואם יבא ח"ו הרעה והמגפה או דברים שאנו יראים מהם, מי יגן ביבשה


בלי מי תורה...". והוסיף שם: "ע"כ אמרו אין בן דוד בא עד שיבוקש דג לחולה ולא ימצא, היינו תלמידים השטים במי התורה יבוקשו לרפאות כל חולי ולא ימצאו בעוונותינו הרבים, אז היא דיוטא התחתונה, ואז נזכה לבן דוד במהרה בימינו". עכ"ל. הרי מבואר בחת"ס שסגירת הישיבות מבשר משיח, כי אין דיוטא יותר תחתונה מזה!

ג. ועל עצם העיסוק בעמקי סוגיות התורה שבע"פ אף בתקופות ששוררת מלטלה עולמית, נעתיק דברי חיזוק נלהבים ממרן האחיזר בהקדמות: "מחשבות תוגה מתרוצצות בקרב לב חושב, האם שעת חירום כזאת מכוונה להוצאת ספרים לאור עולם, הלא ישאל השואל, עם ישראל טובע בים של דמעות ואתם אומרים שירה? מהרסינו ומחריבנו מבית ומבחוץ חותרים חתירה תחת יסודות התורה... באים לקעקע את הבירה כלה, ואתם באים לפאר את היכליו בצעצועים ופרחים? היכל ד' כלו בוער באש, הלהבה אחזה את ארון הקדש, לוחות וגוילים משוקעים באש, ואתם מתעסקים בקשומט פרחי חמד...?"

אולם זה כח ישראל סבא לאלקיו ולתורתו כל הדורות ובכל התקופות והזמנים, גם כשהרב הזה היתה מונחת על צוארו, תורת ד' היתה שעשועיו כל היום, גם בעת החורבן כשכל קיום הלאום היה בסכנה, ובעת התחזקות הצדוקים בימים ההם, לא הסיחו הפרושים רגע מתורת ישראל, יבנה וחכמיה שארית ישראל היתה אוד מוצל מאש, אשר כעמוד הענן האירו את ישראל בגולה, על ידם נשמר ונמסר הכתב והקבלה, על ידי רבותינו שבארץ ישראל ושבבבל נחתמו התלמודים המושנה והגמרא...

ומיום הגלות ישראל מארצו לא נפסקה השלשלת הארוכה מארץ מדה על ידי הגאונים המבארים, הפוסקים הראשונים והאחרונים, אשר גם בימי השמד, הגזירות, הרדיפות והטלטולים עמלו במסירת נפש, להכין מכון לתורה, וכה נבנה על ידם הבנין העתיק לתורת ישראל והניחו מקום להתגדר בו, הענקים הגדולים הללו הניחו את הנסים לעלות על כתפיהם לחזק בכל דור את הבנין הנשגב הנהדר בקדש, אשר כל כלי יוצר עליו לא יוצלח להשביתו מטהרו. וכה הי' למוד התורה להזוכים בה, לסם חיים, ההעמקה וההתבוננות בדרכי הלמוד למקור מים חיים, כל ישיבה וישיבה מבצר עז להיהדות, התפשטות למוד התורה היא תריס בפני הפורעניות ומגן בפני התועים והמתעים, התורה והמאור שבה מהזירם למוטב והיא שעמדה לנו להחזיק קיומנו כהיום הזה... עכ"ל הבוערת.

ואנו אין לנו אלא לישא עינינו למרום, שחפץ ה' יצלח בידי העוסקים במלאכה, להאחיב תורה על לומדיה, גם בעת הזאת, ויתעלו ויתגברו ויתנשאו בני הישיבות על כל המכשולות הרבים הנצבים בדרכם, לעלות בדרכ התורה.




מזלא טבא וגדא טבא
לאיש אשר רוח בו מוקיר ורחים רבנן
אשר נותן את לבו ונפשו עבור רבנן
בביר המעש ורב פעלים בהפצת תורה בישראל
ראש כולל "אהל ליפשא"
בביב"נ המרכזי מצפה רמות

הר"ד נתן פלדמן שליט"א
ומשפחתו

לרגל שמחתם בחולדת בתם שתחי' בשעטו"מ

ברבתינו שלוחה בזאת
שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט
ויתקיים בהם מה שאמרו בגמ' בשבת דמאן דרחים
רבנן הו"ל בנין רבנן ומאן דמוקיר רבנן הו"ל חתני רבנן
וירזו ממנה ומשאר צאצאיהם מלוא חפנים נחת
מתוך שמחה ואושר בכל הימים

מברכים ומאחלים בשמחה מרובה
ובכבוד רב בני החבורה
"כולל אהל ליפשא"



לאחינו היקר והמסור בלו"נ
טורח בגופו ובממונו בהפצת תורה

ר' נתן הי"ו

ברכת מזל-טוב שלוחה מאיתנו
לרגל הולדת בתך שתחי'
תזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים

בברכה
האחים והאחיות
לבית משפחת פלדמן

ברכה לראש משביר

בית כנסת
**היכל
אפרים**

לעני הנאון ר' אפרים ראובן ב"ר מאיר זוריבין זצ"ל
ובתו מרת ליפשא לאה בת רבי אפרים זצ"ל פלדמן ע"ה

ברכת מזל טוב חמה ולבבית
שלוחה לידידנו הדגול
עמוד התווך של בית הכנסת
אשר ליבו רחב כפתחו של אולם

הרב **נתן פלדמן** שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו
עם הולדת ביתו.

יה"ר שיזכה יחד עם רעייתו
לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים



ברכת מזל טוב חמה ולבבית
שלוחה בזאת לאיש החסד
ומעש, ראש וראשון לכל דבר
שבקדושה, המוסר נפשו לכל
יהודי תמכי דרבנן

הרב הגאון
רבי נתן פלדמן שליט"א

לרגל הולדת הבת

ברכתנו ברכת הלב

שיזכו ההורים לגדלה לתורה
להופה ולמעשים טובים לתפארת
המשפחה הרוממה, ולרוות ממנה
ומכל יוצ"ח רוב שמחה ונחת
יהודי.

הנהלה
וצוות לב שומע



ברכת מזל טוב חמה ולבבית

למכובדינו הנעלה והדגול זך
הרעיון וכביר המעש
מקים בית היוצר לתורה ולתעודה "צוף"
הרה"ג רבי **נתן פלדמן** שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בתו תחיל בשעטומ"צ.
יזכהו ה' לרוות נחת מרובה מכל יו"ח
בצוותא חדא עם נו"ב היקרה תחיל.

בהמשך פועלכם
להגדיל תורה ולהאדירה,
שיפוצו מעיינותיכם חוצה

השמחים בשמחתכם
וגאים ללוותכם ביצירותיכם
המיוחדות לאורך שנים

בני אוחיון פתק
יהלים



ברכת מזל טוב נאמנה

לידיד ותיק רב עצה ורב תבונה
אשר פריו מתוק מנופת צופים
הוא הגבר אשר הקים את ממלכת התורה שבעל פה
ברוב פאר והדר
אהוב למעלה ונחמד למטה



ה"ה נתן פלדמן שליט"א

לרגל הולדת ביתו למז"ט
יהיה רצון שיזכה עם רעייתו הנכבדה
לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים
שירונו הרבה נחת דקדושה ממנה ומכל יוצ"ח
במידה גדושה
מתוך הרחבת הדעת ופרנסה ברווח
לתפארת המשפחה

בברכה

קולמוס
הפצת ספרים Book Distribution

דבר העורך



מעשה נפלא!

בתאריך כט ניסן תש"פ פורסם מעשה נפלא, לחיזוק כבוד בית הכנסת, ונביאו ככתבו וכלשונו.

הרב י.ה. שליט"א תלמיד חכם מופלג ומוהל מומחה, תושב רמת בית שמש ג', מספר כשהוא נסער כולו, ביום חמישי האחרון עברתי ליד ארון הספרים שלי, ופתאום ללא הודעה מוקדמת, אני חוסף 'זעץ' (חבטה בלע"ז) בראש. לפני שהצלחתי להבין מהיכן זה הגיע, צונח לי ליד הרגליים ספר קודש שנותר פתוח על חלקו הפנימי.

המום מהסיטואציה, הסתכלתי לראות באיזה ספר מדובר, ולהפתעתי אני רואה שמדובר בספר המפורסם **ליקוטי מהרי"ח** על השולחן ערוך. חשוב לי להדגיש, כי לא למדתי בספר הזה בשנים האחרונות כלל, הספר לא בלט החוצה ולא עמד בזווית שונה משאר הספרים, כמוכן שהרמתי את הספר מיד, גישקתי אותו ומתוך הרגל הסתכלתי במקום שנפתח, הרגשתי שאני מקבל 'זעץ' נוסף.

ואלו המילים שהופיעו, בעמוד שנפתח בהלכות חזרת הש"ץ, "עיינ בספר דרך משה (ספר מוסר, לרבי משה ב"ר מאיר כהנא, הודפס בשנת תנט) שהאריך לבאר מה שמצינו ב**כתבי האריז"ל**, דעל ידי הדיבור שמדברים בבית הכנסת נעשה רח"ל דבר, ובזה פירש מאמר חז"ל (ב"ק דף ס:) דבר בעיר, אל יהלך יחידי בבית הכנסת, שמלאך המות מפקיד שם כליו, כלומר שכליו של מלאך המות הוא בית הכנסת, שבחטא זה הורג בני אדם".

וכך כותב שם בדרך משה, "מכל דיבור שמדבר בבית הכנסת נברא מלאך המשחית, ובזה תבין על מה עשה ה' ככה ושלח דבר בעולם, וביאר בכתבי האריז"ל אל תקרי דבר אלא דיבור, לפי שהיה מדבר בבית הכנסת, נבראו מלאכי חבלה וממיתין את האדם בשעת הדבר. כי על כל קטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיק לו, אבל אם הוא מקטרג ואומר שישאל אין להם יראה ומדברים בבית הכנסת, לזה אין להקב"ה תירוץ כביכול, ומיד גותן הקב"ה למשחית לחבל העולם וזהו דבר רח"ל".

מסיים בעל המעשה: אני לא גותן מוסר לאחרים, ולא מתימר להבין חשבונות שמים, אך יש בציטוט האמור, בהירות מיוחדת לסיבה של התפרצות המגיפה!

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'בדיקת קורונה בערב שבת'

סוף מעשה במחשבה תחלה

בדיקת קורונה: בתקופת הקורונה, כל אדם שיש לו תסמינים, ופעמים גם אדם ששוהה בבידוד כיון שהיה בקרבת חולה מאומת למשך רבע שעה וחושש שנדבק בנגיף, או לחילופין חולה מאומת שרוצה לצאת ממסגר ועליו לבצע 2 בדיקות ולקבל עליהם תשובה שנמצא שלילי לנגיף, מזמין דרך קופת החולים שליח מיוחד עד לבית, או מגיע למוקד הבדיקות של קופת החולים, על מנת לקחת ממנו באמצעות מטוש דגימה של רוק, המבחנה עוברת למעבדת הקורונה שם בודקים האם האדם נשא של הנגיף בהווה, או שנמצא שלילי לנגיף כאשר לא נדבק או שכבר החלים.

'גוט שאבעס': שאלה נפלאה העלה הג"ר **גמליאל רבינוביץ שליט"א מחבר ספר גם אני אודך**, האם מותר לבצע בדיקת קורונה ביום שישי, כאשר ישנו סיכוי גבוה שיגרם מכך חילול שבת במעבדה כאשר פיענוח הבדיקה תתבצע על ידי ישראל בעיצומו של יום השבת קודש, הכרוכה בכמה איסורים, כותב, צובע, הפעלת מכשירי חשמל ועוד. וכיון שבדרך כלל הבדיקות מפוענחות תוך 24 שעות, ואם מתאחר מפוענח תוך 48 שעות מעת לקיחת המדגם, נמצא שפעמים רבות הבדיקה ביום שישי גורמת כמעט בוודאות לחילול שבת.

1. פיקוח נפש דוחה שבת

שאלת חכם: יש להקדים ששאלה זו המוטלת לפני **גדולי הפוסקים שליט"א** על כף המאזנים כבידת משקל וקשה מאוד להכרעה, והתחבטו בה רבות ומהם שלא הכריעו לאור חומרת השאלה, שכן מצד אחד קיים חשש גדול של פיקוח נפש, בפרט בימים האחרונים שהחולים קשה מתרבים מאוד, מאידך קיים חשש חמור של חילול שבת, ומאן יערב לן שהמצב המסובך בו אנו שרויים מתיר חילול שבת. ותורף השאלה היא, האם נחשב שכבר עכשיו קיים 'פיקוח נפש' לפנינו המתיר לחלל שבת. וידוע מה שביאר **החזון איש** (תשובות וכתבים סימן מח), שלא כל מה שיש בו תועלת לצרכי פיקוח נפש נחשב כפיקוח נפש, שנתיר בו איסורי תורה, שאם כן נתיר לעבוד בשבת כדי שיתפרנסו בכבוד ולא ימותו מרעב, והדבר מסור להכרעת חכמי התורה לפי העניין אם הסכנה לפנינו, וצריך לשקול בכל מקרה לגופו במאזני צדק.

עוד התחבטו, האם יש כאן 'לפני עור', כי בכל מקרה מעבדות הקורונה פעילות בימים טרופים אלו 24/7 והבדיקה הספציפית

ברכת מזל טוב לידיד מכון הילכתא
הר"ר יצחק לייב ולר שליט"א
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ זה הקטן גדול
יהיה, יהי רצון שיזכו הוריו לרוות ממנו
רוב נחת דקדושה אמן

כיון שסברא זו שייכת במאכלות אסורות וכדומה ולא בפיקוח נפש כמבואר בגמ' (יומא דף פד:). ונפסק בשו"ע (סימן שכח), שאפילו על ספק רחוק של פיקוח נפש מחללים את השבת, קל וחומר בנגיף הקורונה שעובר מאדם לאדם במהירות שיא שדינו כפיקוח נפש, וגם מצד הנבדק מוטל עליו לזרז את תוצאות הבדיקה כדי להודיע לכל אלו ששהו בקרבתו על חובת הבידוד.

ולצערנו המציאות היא שהרבה מזלזלים בהוראות ולא הולכים עם מסיכות ומתקרבים יותר משני מטר, וגורם שקצב ההדבקות עולה מיום ליום, נמצא שקיים סיכוי גבוה שיגרורם להדבקות במהלך השבת, ולכן יש לעשות כל מה שניתן למנוע את המשך התפשטות הנגיף.

וכפי שהיה שגור על לשונו של הג"ר שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל שלא יבוא אחד מני אלף לידי מיתת ישראל, ואין גבול לשיעור השתדלות להצלת נפשות, ואפילו אם רק מאלף בדיקות ימות יהודי אחד פחות מותר לבדוק הכל בשבת. ובשמירת שבת כהלכתה לגבי דיני פיקוח נפש, כתב כאשר יש חשש למחלה מדבקת, מותר במקרים מסוימים להוציא חולים ולהסיעם בשבת, ואם כן יתכן שלפי הסברא שלו גם בדיקת קורונה הוא כך שעל ידי הבדיקה אפשר לאתר אנשים שהיו בקרבת החולה שלא ידביקו אחרים, ולעצור את שרשרת ההדבקה.

ולדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א (במענה לרבני הילכתא), במקום שיש צורך לבצע את הבדיקה מיד סמוך לשבת, יש להקל, ויש לוודא בכל מקרה לגופו שקיים צורך מוצדק לביצוע בדיקה מידית. וטעם ההיתר כי המציאות אינה מבוררת כלל, שמכשילו מכח הבדיקה בחילול שבת, כי הרבה פעמים הבדיקה מבוצעת אחרי מספר ימים ולא מגיע תשובות תוך 24 שעות, וגם אפשרי שהבודק יבצע את פענוח הבדיקה ביום שישי, ומותר מדין 'ספק לפני עור', כמו שמצינו במשנה (שביעית פרק ה משנה ח) בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית, ובית הלל מתירין מפני שהוא יכול לשחטה. וכן נוקט החזו"א (שביעית סימן יב ס"ק ט), שיש להקל בספק לפני עור.

רק אם יש לו תסמינים: לדעת הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א (במענה לרבני הילכתא), ואחד מחכמי הוראה שליט"א, יש לחלק בין הסיבות לבדיקה, אם סיבת הבדיקה היא מחמת תסמינים כגון קשיי נשימה, וקיים חוסר וודאות האם הוא חולה בקורונה או סתם דלקת ריאות, יבצע בדיקה גם בערב שבת, גם אם אין לו מחלות רקע, שמצב כזה שיש לו תסמינים הוא בגדר פיקוח נפש שמחללים עליה את השבת, שהידיעה חיונית ביותר ועלול לבוא לידי סכנת חיים, כמעשים שהיו שלפעמים תוך שעות ספורות המצב מדרדר מאוד, ואנשים הגיעו עד שערי מוות מחמת חוסר ידיעה, והרופאים לא ידעו איזה טיפול להעניק לחולה. וגם כדי להודיע לסובבים שיכנסו לבידוד שלא ידביקו אנשים נוספים. וכפי שהעיד המומחה ד"ר משולם הרט הי"ו שיש חשיבות לערוך בדיקה כמה שיותר מהר בשביל שנדע איזה טיפול לתת לו.

אך אם לנבדק אין תסמינים, וכל סיבת הבדיקה היא בגלל נוהל של משרד הבריאות, כגון שהיה בקרבת חולה מאומת למשך רבע שעה, במוסד לימודים או באוטובוס וכדומה, או שהנבדק חזר לארץ מחו"ל, או אדם שחש בטוב ורק יש לו חשש בעלמא, אין להיבדק בערב שבת, שאין לו דין חולה לחלל עליו את השבת, וישהה בבידוד מוחלט עד אחרי שבת, ויבדק אחרי שבת, ולפעמים בדיקה מוקדמת מידי אינה יעילה, והיו מקרים שבבדיקה המיידית הראשונה התוצאה היתה שלילית, ורק בבדיקה שאחריה כעבור מספר ימים התוצאה היתה חיובית, כך שאין סיבה למהר. אמנם אדם שחייב בבידוד, ובפועל אינו יכול לשהות בבידוד מוחלט כמו חולה, שיעשה בדיקה בערב שבת.

רק קבוצת סיכון: לדעת בית הוראה לעניני רפואה בראשות הג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א (במכתב מיוחד שפורסם מתאריך יום חמישי ג' תמוז תש"פ) אין לבצע בדיקות קורונה בערב שבת,

אינה מוסיפה חילול שבת, מאידך יתכן שאם לא יבדקו את שלו, יאבחנו מבחנה אחרת של חולה שיש בו סכנה, שמותר משום פיקוח נפש, נמצא שגורם לבדוק לחלל שבת שלא לצורך פיקוח נפש.

אין לנו 'מסורת' מהראשונים או מהאחרונים בדיני 'סכנת נגיף הקורונה בשבת', ולכן הלכה למעשה ישאל את רבו, וכפי שיוורה לו כך יעשה. [מענין לענין באותו ענין, היה מקרה שהזמינו בדיקת קורונה ביום שישי והבודק של מד"א הגיע לבצע את הבדיקה רק בליל שבת, והתעוררה אצלם שאלה האם דינו כפיקוח נפש לפנינו, ומותר לשתף פעולה לפתוח את הפה לצורך הבדיקה, ולמסור את פרטי הנבדק, או שאין זה בכלל פיקוח נפש, שהסכנה אינה לפנינו, ואין היתר לשתף פעולה עם הבודק].

2. גדולי הפוסקים שליט"א

תמיד יבדוק: ונאמרו בזה 4 שיטות בהוראות גדולי הפוסקים שליט"א, לדעת הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (במענה לרבני הילכתא, וענין עוד ווי העמודים ניסן תש"פ), בכל הנבדקים החדשים (למעט חולה מאומת שעושה בדיקה כדי לצאת מבידוד) מותר וצריך לבצע את הבדיקה בהקדם האפשרי גם ביום שישי, למרות שאין לו תסמינים ונכנס לבידוד עקב שהיה בקרבת חולה מאומת, שגם זה בכלל חשש 'פיקוח נפש' שיוכלו לשמור ולהינצל מן הנגיף המסוכן. וכן הורה הג"ר חיים יוסף דוד וויס שליט"א (במכתב להג"ר גמליאל רבינוביץ), שאם יש שהות שיוכלו לפענח את הבדיקה לפני שבת מותר, ולכתחילה יבקש מהם שלא יעשו בשבת.

הוסיף על כך רופא חרדי ירא שמים, שגם לדעתו אין לדחות שום בדיקה כיון שיש 'ריעותא' לפנינו, והמציאות מוכיחה על סבירות גבוהה של הידבקות עקב שהיה בקרבת חולה מאומת, ודחיית הבדיקה אחרי שבת, כאשר התוצאות יגיעו באמצע השבוע, עלול להרבות נדבקים חדשים, וככל שנוזר את הליך פיענוח הבדיקות, נוכל לצמצם את קצב ההדבקה, ועוד שאם ידחו את כל הבדיקות אחרי שבת, יגרם לחץ על המעבדות אחרי שבת, שלא יעמדו בעומס, וידחו בדיקות שיש בהם פיקוח נפש, עכ"ד.

טעם נוסף להתיר שאין בזה לפני עור לגבי צוות המעבדה, כתב הג"ר חיים אלעזר שיינברגר שליט"א על פי שכתב המהרי"ל דיסקין (שו"ת קונטרס אחרון סימן קמד, והרחיב בז) שאדם אינו מחויב לוותר על שלו כאשר יגרם מכך ממילא לפני עור, ונוגע לגבי הפגנות בשבת, והליכה לכותל המערבי וקבר רחל בשבת, ועוד שהרי הישראל יכול לבצע את הבדיקה בהיתר ביום שישי לפני כניסת השבת, או במוצאי שבת, ומה שהחליט על דעת עצמו לחלל שבת אינו לפני עור, וכמו שמותר למסור מלאכה לגוי כאשר יכול לעשותו בערב שבת. וכעין היסוד שמוזכר בקהילות יעקב (מסכת עבודה זרה) לגבי השימוש במלט המיוצר בבית החרושת 'נשר', בחילול שבת רח"ל. עוד יש לצרף שיטת הש"ך שאין לפני עור במומר ועברייני.

ועוד שמוטל על צוות המעבדה לעשות כל פעולה אפשרית לסייע בהפחתת ההדבקה, וכיון שהבדיקות מסייעים במניעת הידבקות בנגיף המסוכן והקטלני שהפיל חללים הרבה, והרבה חולים הגיעו עד שערי מות, נמצא שעוסקים במצוה גדולה של הצלת נפשות שדוחה את השבת, וגם אם הבדיקה הספציפית אינה פיקוח נפש, הרי הבודק אינו יודע להבחין בין הבדיקות שמוטל לפניו לבדיקה, איזה בדיקה כרוכה בסכנת חיים, ממילא הכל בכלל ההיתר של פיקוח נפש. ומצד מכניס את חבירו לאונס, יתכן שמותר כאן לצורך מצוה כדי שיוכל ללכת לבית הכנסת. (חלק מהסברות הופיעו בגיליון הקודם).

ומה שטענו האוסרים (מובא להלן) שמיעוט המצוי הוא בערך 5% ופחות מכך לא נחשב מיעוט המצוי, אך זה אינו

בהודעה בשבת, ובפרט כאשר הולכים עם מסכות ושומרים מרחק, שחשש ההידבקות רחוק מאוד, ואין מחללים עליו את השבת.

3. חילול שבת

תמיד לא יבדוק: לדעת הג"ר משה שאול קליין שליט"א (במענה לרבני הילכתא) לעולם אין היתר לבצע בדיקות בערב שבת, שמעלול לגרום חילולי שבת, למרות שיש לבדוק תסמינים או שסובל ממחלות רקע, שכן הענין סובל דיחוי לחכות עד יום ראשון, ודוחה את סברת המתירים שיש תועלת בידיעה כדי שיכנס לבידוד הוא וסובביו, שהרי יכול כבר עכשיו להיכנס לבידוד מוחלט, ואין כאן פיקוח נפש להתיר חילול שבת, ומה שטענו המתירים שמא יתדרדר מצבו ויבוא עד שערי מוות וחשש פיקוח נפש, הרי במצב כזה בכל מקרה יאשפזו אותו בבית החולים ומה נפק"מ אם הוא מאומת כחולה קורונה או חשש חולה קורונה.

ולמרות שהנבדק מאפשר את מלאכת לקיחת הדגימה רק בערב שבת, ולא כרוך במעשהו של הנבדק שום חילול שבת ישיר, מכל מקום הוא גורם לחלל את השבת, כמבואר בגמ' (שבת דף ט.) ונפסק בשו"ע (סימן רמח סעיף א), לדבר מצוה מותר להפליג בספינה אפילו בערב שבת, אבל לדבר הרשות אין להפליג תוך שלושה ימים קודם השבת, בהפלגה בספינה שלשה ימים קודם השבת, שבהמשך יגרם מכך חילול שבת.

וביאר המשנ"ב (בהקדמה, ס"ק ח), לפי חלק מהטעמים שהאיסור הוא משום שגורם לחלל שבת, הטעם שהתירו רק קודם שלשה ימים, כי ג' ימים קודם שבת כבר צריך להזהר שלא יבוא לידי חילול שבת, אבל קודם שלשה ימים לא חל עליו אזהרת השבת, ומותר אף שאח"כ יחלל את השבת משום פיקוח נפש.

עוד מצינו כעין זה בגמ' (שבת דף ט.) שאין לשלוח איגרת ביד גוי בערב שבת באופן שוודאי יחלל שבת עבורו, אמרו עליו על רבי יוסי הכהן, ואמרי לה על רבי יוסי החסיד, מעולם לא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם בערב שבת, שלא יוליכנו בשבת.

ויש להוסיף שהרי המציאות היא שהצוותים הרפואיים אינם נחפזים ומזדרזים להודיע מיד לחולי הקורונה במקרה של תשובה חיובית, ומטו בשם הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שאם הרגילות הוא שאין נבהלים לטפל בדבר מיד, אינו בגדר פיקוח נפש שדוחה שבת. ואם היה מתבצע על ידי גויים היה מותר, אבל המציאות היא שישראל עושים מלאכות דאורייתא אין להתיר שאינו פיקוח נפש. ולפי סברא זו, אסור לפענח בשבת בדיקות קורונה שאינו כרוך בפיקוח נפש לפנינו, מטעם שרוב המוחלט של הבדיקות יוצאים שלילי. נמצא שמכשילו בלפני עור.

שגורם לחילול שבת לצוות המעבדה, ורק נבדקים שמוגדרים כקבוצות סיכון, מחמת הגיל המופלג או מצב בריאותי סבוך, רשאים לבצע בדיקה גם בערב שבת, משום חשש פיקוח נפש, שהידיעה על הקורונה יכולה להציל חיים במקרה של קושי נשימה אם יצטרך להתפנות לבית חולים שידעו איך לטפל בו. במקרה של הוראה מיוחדת מהרופא על חשיבות הבדיקה המיידית כבר בערב שבת, יעשו שאלת חכם.

ובמכתב נוסף שפורסם, לאחר התייעצות עם גורמי הרפואה, אין לפנות לבדיקת קורונה כי אם לאחר 48 שעות לפחות, מהופעת הסימפטומים, או מהזמן שחום הגוף עלה יותר מ- 38 מעלות. אלו החשים בתסמינים כלשהם, צריכים לשהות בבידוד מוחלט, ויזהרו משהיה בקרבת אנשים, ולא ילכו לבית כנסת ולשאר מקומות ציבוריים, עד לבירור מצבם הרפואי.

ובמכתב מענה לרבני הילכתא הוסיף לבאר את שיטתו, שפשוט וברור שאסור לבצע בדיקות מעבדה בשבת במבחנה של אדם צעיר שאינו בקבוצת סיכון, ואין אפילו 1% של סכנה והפוסקים דנו במיעוט המצוי של 5% וכדומה, והחשש שמא הדביק אדם אחר שייגיע לידי סכנת נפשות הוא חשש רחוק ביותר, וספק ספיקא ואין מחללים עליו את השבת כאשר אין הסכנה בפנינו.

וכיון שביצוע הבדיקה בערב שבת, הוא כאילו מצווה לפענח את התוצאות בעיצומו של יום השבת, נמצא שמכשיל את צוות המעבדה באיסורים דאורייתא, ואף שהיהודים במעבדה אינם מודעים לחומרת הדבר ומחללים שבת בשוגג, יש שיטות (הובא בגיליון הקודם) שיש איסור דאורייתא של לפני עור גם כאשר המחלל הוא שוגג, וגם לשיטות הסוברים שאין לפני עור כאשר הבודק סבור שעוסק במצוה רבתי של הצלת נפשות, וכי יעלה על הדעת שמותר לערב לכתחילה מבחנות של חולים מסוכנים שמחללים עליהם את השבת, עם מבחנות של בריאים שאין מחללים עליהם את השבת, כדי שיבדוק את כולם כאחד בשבת, וגם כאן הבדיקה שלו אינה חיונית ואין בה היתר של פיקוח נפש.

ורק בזקנים וקבוצות סיכון מוגדר כפיקוח נפש, שיש הצלה ותועלת ישירה שאם ירגיש קושי בנשימה או תסמין אחר, שידע לטפל כהוגן ובמידת הצורך להתפנות לבית החולים, אבל בבריאים אינו פיקוח נפש, שהרי לוקח כמה ימים להודיע לכל הסובבים על חובת הבידוד, ואם כבר נדבקו מה התועלת

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **בדיקה בערב שבת:** נאמרו 4 שיטות בגדולי הפוסקים שליט"א. א. לעולם יבדוק הכי מהר שיכול גם בערב שבת משום פיקוח נפש. ובנוסף נוסף, שבמקום הצורך מותר לבצע את הבדיקה סמוך לשבת. ב. אם סיבת הבדיקה מחמת תסמינים יבצע בדיקה גם בערב שבת, אבל אם סיבת הבדיקה בגלל נוהל של משרד הבריאות אין להיבדק בערב שבת אלא יכנס לבידוד מוחלט, ואם אינו נכנס יעשה בדיקה. ג. אין לבצע בדיקות בערב שבת, ורק אדם שיש לו תסמינים והוא בקבוצת סיכון בגיל מבוגר או מצב בריאותי רופף יעשה בדיקה גם בערב שבת, במקרה של הוראת רופא על חשיבות הבדיקה המיידית יעשה שאלת חכם. ד. לעולם לא יבדוק בערב שבת כי יכול גם עכשיו להיכנס לבידוד ואין כאן פיקוח נפש.
- ב. **שאלת חכם:** השאלה המוטלת על כף המאזנים קשה להכרעה, מצד אחד קיים חשש של פיקוח נפש, מהצד השני עומד חשש חילול שבת ואיסור לפני עור, ולכן הלכה למעשה כל אחד ישאל את רבו, וכפי שירה לו כך יעשה!
- ג. **חולה מאומת:** חולה מאומת שהתרפא מהנגיף ומבקש לבצע בדיקת קורונה כדי לצאת מבידוד, אין לעשות את הבדיקה בערב שבת שאין בזה היתר של פיקוח נפש.



משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: האם מותר לענות בשבת, לתוצאה של בדיקת קורונה, והאם חייבים לענות בשינוי?



הצד להתיר, לדעת הסוברים בגיליון הנוכחי, שבדיקת קורונה הוא בגדר 'פיקוח נפש' שמחללים עליו את השבת, מותר גם לענות לטלפון, ועדיף בשינוי אם אפשר. או דלמא כדעת הסוברים שאין כאן פיקוח נפש לפנינו, ואין מחללים עליו את השבת? התמונה המצו"ב הינה לפי הוראת הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א, מהגיליון הנפלא ווי העמודים (גיליון 79 ניסן תש"פ).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 271 על סך 100 ש"ח

הבחור החשוב כמר אליעזר הלטובסקי נ"י

ישיבה קטנה פינסק קרלין ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת

האשה הצדקנית מרת מלכה יענטא בת ר' בנימין זאב ע"ה, נלב"ע כ"ג שבט, ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

חולה מאומת

לצאת מבידוד: לגבי מה שנכתב בגיליון זה, הוסיף הג"ר מרדכי מלכא שליט"א (מכתב יום רביעי ט תמוז תש"פ), שכל ההיתר הוא רק לחולים חדשים בכדי לסלק את הסכנה של הדבקת אנשים נוספים, אבל חולה מאומת שהתרפא מהנגיף, ומבקש לבצע בדיקת קורונה כדי לצאת מבידוד אחרי שני תשובות שליליות, אין לעשות את הבדיקה בערב שבת שאין בזה היתר של פיקוח נפש. ומעשה שהיה בזוג שנדבקו בקורונה, והילדים לא נדבקו, וההורים היו מבודדים מהילדים, וכאשר רצו לצאת מהבידוד אחרי ירידת החום וגמר התסמינים, היו צריכים שני בדיקות שליליות, והורה למעשה הג"ר יום טוב זנגר שליט"א שאסור לעשות בדיקה ביום שישי, כי אין בהם חשש פיקוח נפש שהרי הם בבידוד, ויציאה מהבידוד גם כאשר הוא בגדר 'מאפילה לאורה' אינה מתירה חילול שבת, וכל ההיתר שייך רק בחולים חדשים, למנוע את שרשרת ההדבקה.

עדכוני הלכה

שיעור נפלא ומיוחד

ניתן להאזין בקו מידע הילכתא 02-5377085 שלוחה 1, לשיעור נפלא ומיוחד מפי הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א מרבני קהילת גור בית שמש, בנושא 'בדיקת חום בכניסה לבתי חולים בשבת'. ניתן גם להשיג את המאמר הכתוב, במערכת 'הילכתא'.

בהקדמה לשיעור אומר הרב, שאלה זו לא מפסיקים לשאול אותה בשבועות האחרונים, וכפי הנראה לא תירד מסדר היום גם בחודשים הקרובים! אנחנו אומרים בתפילה של שבת וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֻט לְעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֻט לְדֹרֹתָם - המילה 'לדורותם' יש בה הדגש מיוחד, שכולנו מתחייבים לשמור את השבת כמות שהיא ללא שינוי בכל דור ודור, גם בעידן טכנולוגיות מתקדמות, וסערות התקופה.

נושא הגיליון הבא:

'מענה לתוצאות המעבדה בשבת'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון



קו מידע הלכתי

02-5377-085

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 117

פרשת פנחס

תש"פ

הרב אפרים שפיגלר

עישון סיגריות שיש בהם טעם בתענית

בקריאת הפטרה מנביא ישן האם יקראו הציבור עם הבעל קורא

הרב אברהם זנגר

לחלל שבת כדי לבטל מחבירו דין יהרג ואל יעבור

הרב אפרים שפיגלר

עישון סיגריות שיש בהם טעם בתענית

והנה בשיטת רבא דריחא לאו מילתא הקשו הראשונים מגמ' ע"ז יב: דמבואר דאסור לד' רבא להריח ריח של וורד ע"ז, וכן מבואר בפסחים כ"ה, ומאי שנא מבת תיהא דשרי לרבא, ונאמרו בזה ג' ישובים; א. שיטת התוס' דכל פלוגתא רבא הוא רק גבי בת תיהא דשאיפת היין מזיקו, משא"כ שאר ריח שאינו מזיקו, ומשמעות דבריהם דריח שאינו מזיקו מודה רבא דחשיב כשתיה, ונהי דגבי אכילה ממש לא מצינו שריותא דאכילה במזיקו [ורק אכילה גסה לא חשיבא אכילה], מ"מ כאן דאי"ז מעשה שתיה גמור אין לדונו כשותה אלא באין מזיקו. אמנם האחרונים נחלקו בכוונתם, ויש שנקטו דלרבא בכל ענין לא חשיב שתיה ומיתסר רק משום ההנאה, עי' מהרש"א מהר"ם חת"ס וכו"פ סי' ק"ח סק"ז, וע"ע בחידושי מרן רי"ז הלוי יומא. ב. כתבו התוס' יב: בשם ר"ת וכו"ה בשאר ראשונים בדבר שעיקרו לריח אף רבא מודה דריחא מילתא, והנה משמעות התוס' דבכה"ג אסור לרבא משום ההנאה ולעולם באיסורי אכילה אף בעיקרו לריח לא אמרינן ריחא מילתא, אמנם מסתימת הרשב"א והר"ן משמע דהוא סברא אף בדין ריחא כשתיה, ונחלקו בזה השלטי גיבורים ושו"ת אמונת שמואל סי' מ"ה [השני]. ג. הר"ן הביא שיטת הר"ח דכל פלוגתא רבא הוא רק במריחו בפיו אבל במריח באפו ריחא מילתא, אמנם מדברי כל הראשונים שהקשו מהגמ' יב: ולא כתבו לחלק בין מריח בפיו למריח באפו מוכח דלא ס"ל לחילוק זה, [וברמב"ן מפורש דפירש דינא דבת תיהא במריחו באפו].

ולהלכה קי"ל בשו"ע יו"ד סי' ק"ח ס"ה כרבא דריחא לאו מילתא ושרי לשאוף היין לפיו, ונחלקו הגר"א ופר"ח וכו"פ במריח דרך חוטמו מה דינו.

וכ"ז בדבר שאין עיקרו לריח אבל בעיקרו לריח קי"ל שם ס"ז דאסור, ועי' בפת"ש סק"ה שהביא לפלוגתא הש"ג ואמונת שמואל אי בדבר העומד לריח מיתסר משום אכילה או משום הנאה, ונפק"מ לאיסורי אכילה העומדים לריח. והנה המ"א סי' ר"י סק"ט נסתפק אי צריך לברך על העישון כיון שהגוף נהנה ממנו שהרבה שבעים ממנו כמו שאכל ושתה, וק"ו מברכת הריח, או דדמי לטועם ופולט שא"צ ברכה, ובמור וקציעה תמה עליו דליכא בזה הנאה כלל, ואף אם היה בזה הנאה לא על כל ההנאות תקנו ברכה, ולכאוו המ"א ס"ל דבעיקרו לריח כיון דריחא כשתיה צריך לברך ע"ז כאכילה ושתיה, [וכן עולה מהפמ"ג דלא פליג על המ"א אלא משום דס"ל דלית ליה טעם], אלא דלדינא הכרעת האחרונים דאין לברך, עי' פמ"ג ומ"ב, וצריך להוסיף דהמ"א לשיטתו החמיר נמי בעישון בפסח טבא"ק ששראו בשיכר ואף דנפסל מאכילת כלב, וכבר תמהו עליו האחרונים, עי' מו"ק ובי"מ ועוד, אמנם לכאוו הוא מיסוד הנ"ל דס"ל דעישון חשיב כאכילה ממש ואכ"מ.

כתב הביה"ל סי' תקנ"ד ס"ו בשם ספר פתחי עולם דבמקום שאין המחלה של חוליר"ע חזקה מי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם ח"ו, יש ליעצו ולהזהרו שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו כשיצא ישא סביב לחטמו ופיו חתיכה קאמפ"ד ומעט עשב מיאט"ע. והנה במהדורות החדשות של המשנ"ב תרגמו הקאמפ"ד לקמפרס, והוא בד כמין מסיכה שחובשו על פיו וחוטמו כדי שלא לנשום האויר המזוהם, אמנם כבר נתפרסם דיתכן דכוונת המ"ב לכאמפ"ד והוא מין רפואה המכניסים אותו בתוך משקה ושותים אותו [וכמתואר בספר מעשה טוביה ח"ג משמרת הבית פ"ה אופן הכנתו וצורת לקיחתו והוא מועיל לזמן המגיפה עיי"ש], אלא דביום התענית מי שמתענה אין יכול לשתותו, ולזה יעץ הביה"ל לשאוף המשקה ההוא ע"י בד הטבול במשקה ומניחו על פיו וחוטמו ושואפו. וכפי הנראה מה דלא הותר לשתות המשקה בפ"ע ביום התענית אף דשרי ליקח בתענית רפואה שאין בה טעם דהוא שלא כדרך אכילתו, כיון דמשקה זה היו מערבין ביין או בשאר משקין דהוא כדרך שתייתו, אלא דא"כ יש לברר מדוע הותר שאיפתו לתוך הפה, ואין דנים השאיפה כשתיה, [ואולי המציאות היה ששאפו התרופה לחוד ללא תערובת שאר משקין ולק"מ]. ונידון זה שייך אף לענין העישון בתענית ובפרט במצוי היום סיגריות בטעמים ששואף טעם המתוק לתוך פיו וגופו.

ויש כאן ב' נידונים, חדא אי שאיפת משקה לתוך גופו נידון כשתיה, והב' אי נידון כטעימה לפיו, ולד' הרמ"א סי' תקס"ז טעימה אסורה בתע"צ אף בטועם ופולט, ושורש הדברים תחילתו בסוגיא דבת תיהא ע"ז סו: דאיפליגו אב"י ורבא אי שרי להריח יי"נ, דאב"י אסר משום ריחא מילתא ולרבא שרי דריחא לאו מילתא, וד' רוב הראשונים דע"י ריחא מילתא חשיב כשותה האיסור והלכך אסור להריח נמי דברים האסורים באכילה ומותרים בהנאה, אולם בתוס' ב"ק קט"ז נקטו דריחא מילתא ענינו דחשיב הנאה, ולפ"ז נקטו דלא נאמר ריחא מילתא אלא באיסוה"נ לחוד, כמו"כ נחלקו הראשונים אי איסורא דריחא הוא אף באין מתכוין לריח או דוקא במתכוין להריח וכשאר איסוה"נ דלא מיתסר אלא במתכוין להריח כמבואר פסחים כ"ה, עי' מלחמות ובעה"מ.

ואחר כ"ז יש לברר דינא דריחא לענין התענית, דהנה באופן דלא חשיב ריחא לענין איסורים פשיטא דה"ה דלא מיתסר בתענית, וכל הנידון היכא דמיתסר בשאר איסורים היכי דניס ליה לענין התענית, דאי ריחא חשיב כשתיה יל"ד לאסרו אף בתענית, אמנם אי ריחא לא חשיב כשתיה וכל הנידון לאסור הוא רק משום ההנאה א"כ גבי תענית דליכא איסור הנאה לא שייך לאסור ריחא. אלא דעדיין יל"ד ריחא כדין טעימה דבגמ' ברכות י"ד מבואר דטעימה גדרה כהנאה, דלא מיתסר בתענית, ומ"מ שיטת התוס' ועוד דבתע"צ מיתסר, וכן פסק הרמ"א, וא"כ ריחא נמי יל"ד לאסור מלתא דטעימה.

והנה בשיירי כנה"ג או"ח ס' תקס"ז האריך בדבר עישון הטיטון בתענית דיש לאסרו, ובתחילת דבריו כתב לאסור בכל התעניות משום התענוג שיש בדבר, ואח"כ האריך דיש לאסרו אף מדין ריחא ומכמה טעמים, חדא דלשיטת הראשונים דבת תיהא איירי במריחו דרך החוטם, יתכן דלא פליג רבא אלא במריחו דרך החוטם אבל בשואף דרך הפה אף לרבא ריחא מילתא, ותו דעישון הטיטון דעיקרו עומד לכך ד' הרשב"א וש"ר דאסור אף לרבא, ועוד דלשיטת התוס' כל פלוגתא רבא הוא רק בשאיפת יין דהיין מזיק לו אבל בשתיית הטיטון דהנאה היא לו יש לאסור, אמנם כתב דכ"ז בתענית שאסורה בו טעימה כת"ב ויוה"כ וכן תע"צ להרמ"א, אבל בתענית יחיד דשרי טעימה ה"ה דשרי העישון, וצ"ל דאף דס"ל דלענין עישון אמרינן ריחא כשתיה מ"מ לא יתכן דריחא חמיר מטעימה ובתענית יחיד דלא קיבל עליה איסור טעימה ה"ה דלא קיבל עליה איסור ריחא.

ובמ"ב ס' תקנ"ה סק"ח כתב דאסור לעשן טיטון אפי' בד' צומות וכ"ש בתשעה באב, ויש מאחרונים שמקילין, וע"כ מי שדחוק לו שמורגל בו ביותר יש להקל אחר חצות בצינעא בתוך ביתו. והנה מקורו דהמ"ב לאסור הוא משיירי כנה"ג, אמנם לא בריא אי כונתו לאסור מדין ריחא, או משום התענוג והיסח הדעת שיש בדבר, דלכאו' חילוקא דפרהסיא וצינעא וקודם חצות ואחר חצות שייך רק לענין התענוג והיסח"ד, אלא דיתכן כונת המ"ב דלכתחילה יש להחמיר כד' שיירי כנה"ג לאסור העישון מדינא משום ריחא, ובשעת הדחק יש להקל, אלא דאף בשעת הדחק אין להקל בפרהסיא וכן קודם חצות משום דאף האחרונים דנחלקו על השכנה"ג החמירו בת"ב משום דיש בזה היסח הדעת מהאבילות, [עי' שו"ת דרכי נועם או"ח סוס"י ט' וברכ"י ובני חיי ס' תקס"ז], ונפק"מ בכ"ז לזמנינו דאין בעישון משום היסח הדעת אי יש להחמיר לכתחילה משום ריחא.

והעולה, לענין שאיפת הקמפור"ר שיש בו טעם, בתעניות ובת"ב, כיון דהוא במקום הדחק הרי לא מחמירנן בזה לריחא כמש"כ המ"ב, וכיון דאין בזה משום תענוג והיסח הדעת שרי אף בתחילת התענית. ולענין עישון סיגריות שיש בהם טעם, באנו לפלוגתא עישון הטוטין, ומאן דמתיר עישון הטוטין ולא חש בזה לריחא ה"ה דשרי בסיגריות שיש בהם טעם דלא חשבינן ליה כאכילה, וממילא דהנוהג להקל בעישון הסיגריות ה"ה דיש להקל בסיגריות שיש בהם טעם, [ולמותר לציין דכל הנידון הוא רק מבחינת איסורא דתענית, אבל כשיש חששות של מאכ"א, הרי בדבר שעיקרו לריח קי"ל לאסור, לא מבעיא איסורי הנאה אלא אף באיסורי אכילה דנו בזה הפוסקים וכמו שנתבאר].

הרב אורי יצחקי

בקריאת הפטרה מנביא ישן האם על הציבור לקרא בלחש עם הבעל קורא

יש לדון במקומות שמקפידים לקרוא הפטרה בנביאים הכתובים על קלף בגלילה כס"ת (כדעת הלבוש ריש ס' רפ"ד והגר"א במעשה רב והמשנ"ב), ונודע כי הרבה מהם יש בהם

חששות שאינם כשרים, ונשאלתי בנידון שהיו ג' טעמים לפקפק בכשרות הנביא; חשש חסרות ויתרות, חסרון עוקץ דר"ת, ומחמת הרבה מאד אותיות מופסקות. ויש לברר אם כשר לקרא בהם, וא"כ האם על הציבור לקרא בלחש עם הבעל קורא כשקוראים בנביאים אלו.

א. הנה בגמ' גיטין ס. מבואר שהיתר הקריאה בד"ת הכתובים תלוי בהיתר כתיבתם, דכל שאין היתר לכותבו אסור לקרוא בו משום הדין של "דברים שאמרת לך בכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ", ולגבי קריאת ההפטרות אמרו שם - האי ספר אפטרותא אסור למקרי ביה בשבת, מ"ט דלא ניתן לכתב, מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור, מ"ט דהא לא חזי למיקרי ביה, ולא היא, שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה, דר"י ורשב"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא, והא לא ניתן לכתב, אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך, ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך, ע"כ. והטעם דלא אפשר כתב רש"י "שאיין לכל צבור וצבור יכולת לכתוב נביאים שלם".

אלא שנחלקו האחרונים אם מעת שנתחדש המצאת הדפוס השתנה הדין כיון דמעשה אפשר לכל ציבור לכתוב ההפטרות בדפוס, והמשנ"ב סק"א הביא דעת הלבוש שמצד שאין יוצאין כלל בקריאת הפטרה בחומשים הנדפסין כיון שאין נכתבין בכל הלכות הס"ת או מגילה, והט"ז ומ"א יישבו המנהג וס"ל דאף שהוא ע"י דפוס וגם על הנייר ושלם בגלילה מותר לענין זה. ומ"מ דעת המ"א דצריך לקרות הפטרה מתוך נביא שלם הנדפס ולא מתוך הפטרה לבד הנדפסת בחומש, וכן ג"כ דעת הא"ר ע"ש, אך כתב שמ"מ אם אין להם רק הפטרה הנדפסת בחומש יש לסמוך להקל שלא לבטל קריאת הפטרה, אך לכתחלה בודאי ראוי ונכון שיהיה לכל צבור נביאים שנכתבין בקלף כדן שאז גם השמות נכתבים בקדושה משא"כ כשהוא על הנייר הנדפס [עיין בא"ר], וכן הנהיג הגר"א בקהלתו, ומשמע מדבריו דהקוראים את הפטרות מתוך החומשים הנדפסים אינו אלא בדיעבד כדי שלא לבטל את התקנה.

ב. אמנם בקהילות רבות נהגו לקרות הפטרה מתוך החומש, ולא החמירו אפילו כדעת המג"א לקרות מתוך נביא שלם הנדפס, שסמכו עצמם על הכרעת שו"ע הרב שהכריע כדעת הרשב"א בתשובה שלא נתקן כלל לקרוא הפטרה בספר כשר. וצריך לברר איך נמלטים מהאיסור של "דברים שבכתב א"א רשאי לאומרו בעל פה".

הנה מקור דין זה בגיטין ס: ותמורה יד:; ובטעם האיסור כתב בב"י "משום דאיכא מילי טובא דמדרשי מתוך הכתב, כגון יתרות וחסרות, קרי וכתבי, ודכוותיה, ואי אמרת להו בע"פ בציר להו". אמנם הטעם המובא בפשטות בספרי הפוסקים הוא משום דחיישינן שמא יטעה, אך כבר בזמן הראשונים מצינו שכתבו שמנהג העולם להקל, ושני ההיתרים העיקריים הם דפוסקים ופרקים השגורים בפי הכל אין איסור לאמרם בע"פ כדאיתא בשו"ע ס' מ"ט, וההיתר השני שאין להקפיד אלא כשמוציא אחרים ידי חובתן, אבל כשקורא לעצמו ליכא איסור.

הנה מדברי המשנ"ב ס' מ"ט ס"ק ב-ג משמע שתופס לעיקר כהגר"א שהסכים לתירוץ בתרא בתוס' ישנים יומא ע. שאין להקפיד אלא כשמוציא אחרים ידי חובתן אבל כשקורא לעצמו ליכא איסור, ואף שבסק"ו הביא דברי המג"א שכתב שהמעין בב"י יראה שיש דעות שונות בטעם היתר אמירת אלו הדברים בע"פ, לכן יש ליזהר שלא לומר שום דבר בע"פ כי אם מה שנזכר פה בש"ע, אך בהמשך כתב שבתשובת חו"י מתיר לומר כל ספר תהלים בע"פ דכיון שהוא לעורר רחמי ד' הו"ל כתפלה, וסיים שנ"ל שיש לסמוך עליו דבלא"ה דעת העט"ז והגר"א כהפוסקים דדוקא להוציא רבים ידי חובתן אסור, ע"כ, משמע שדעתו נוטה לעיקר כהגר"א.

ג. הנה בחומשים הנדפסים ליכא היתר הראשון של דברים השגורים בפי כל, וע"כ צריך לבא לטעם השני דאין מוציא את הרבים יד"ח, ולפ"ז בכל המקומות הנוהגים כן לא יוכלו לצאת יד"ח הפטרה ע"י שמיעת הבעל קורא או העולה אלא כל אחד צריך לקרוא בעצמו, ורק את הברכות צריך לשמוע מהעולה. ובאמת כן נוהגים בהרבה מקומות כידוע.

ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קנ"ח הביא מש"כ החת"ס בחי' גיטין מה: דכל היכא דחסר אחד מתיקוני ס"ת כגון שלא לשמה או שלא נתפרה בגידין הר"ל כקורא בע"פ, אך מרן זצ"ל כתב לפקפק על דברי החת"ס, כיון שכתבו הקדמונים דיסוד איסור דברים שבכתב שאסור לאמרן בע"פ משום שאינו קורא כמסורת התורה חסר ויתר וכו' א"כ לא שייך זה בנכתב שלא לשמה אבל בעצם הוא כס"ת שלם בחסר ויתר שאין זה בגדר דברים שבכתב שאסור לאמרן בע"פ, דאל"כ גם הלומד וקורא בחומשין שלנו יקרא בע"פ וחי' כזה לא שמענו, ואיני רואה להלכה הבלד בין ס"ת בפסול שלא לשמה לחומשין שלנו. ע"כ דבריו.

אך מה שהכריח את סברתו לדחות דברי החת"ס "דאל"כ גם הלומד וקורא בחומשין שלנו יקרא בע"פ וחי' כזה לא שמענו", יש לדחות בקל דבאמת הטעם לאו משום דאינו נקרא קריאה בע"פ אלא משום שאינו מוציא את הרבים יד"ח, וא"כ לא נשאר לנו רק הסברא שכתב שכיון שכתבו הקדמונים דיסוד איסור דברים שבכתב שאסור לאמרן בע"פ משום שאינו קורא כמסורת התורה חסר ויתר, וגם בזה יש מקום לבע"ד לחלוק דהקדמונים לא באו רק לבאר את טעם הדין ולא את גדרו, ולעולם הגדר שכל שנכנס תחת כתיב הקודש הפסולים לא חילקו בזה ובכולם שייך תך דינא דאסור, (ובמק"א הארכתי ביסוד זה לחלק בין דין היוצא מטעם הגזירה לדין היוצא מגדרי הגזירה, ואכמ"ל). וכיון שדברי מרנא החת"ס ברור מיללו דפסול, יש לנו לילך אחריו בזה דאין לדחות דבריו בלא ראייה. (וע"ע מש"כ בכ"ז בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' י"ב).

ד. הנה אם נקבל דברי החת"ס הנ"ל, נמצא שכל הקוראים מנביא פסול לא יוכלו לצאת יד"ח ההפטרה ע"י שמיעת הבעל קורא או העולה אלא כל אחד צריך לקרוא בעצמו, וק"ו ממש"כ לעיל בקוראים ההפטרות מהחומשים. וכ"כ להדיא רבינו הגר"א במעשה רב אות קל"ו, דגם אם יוצאים חובת ההפטרה בקריאה מחומש, יש נפק"מ בצורת הקריאה של הציבור, דהיינו שקוראים מנביא נכתב בגליון כס"ת עם עמודים, האחד קורא וכלם שומעין. ואם הציבור קוראין בקול רם עם הקורא נעשה ברכת הקורא ברכה לבטלה. אבל כשקוראין בחומש אז צריכין הציבור לומר בנחת עם הקורא מלה במלה, ע"כ. דהיינו דהיכא שקוראים מנביא על קלף הש"צ מוציא את הציבור יד"ח ולכן צריכים לשתוק ע"מ לשמוע את קריאתו, אבל כשקוראים מחומש אין הש"צ מוציא את הציבור יד"ח רק בברכות אבל את קריאה עצמה כל אחד מקיים בעצמו.

ה. ועתה נבוא לנידוד אם הנביא שיש בו ריעותות אלו פסול או כשר. הנה לגבי חסרון עוקץ דר"ת קשה מאוד להחמיר, אע"פ שפסק המשנ"ב שאם נמצא בבדיקה פרשית תפלין בלא עוקץ דר"ת אין לחזיר את הפרשיות לבתים עד שיתקנו, מ"מ כיון שיש הרבה שהקילו בזה אין להחמיר בקריאת ההפטרה שאינו אלא מנהג.

אך יש לדון לגבי חסרות ויתרות, ועיקר הנידון בזה באותם ספרי הנביאים שלא עברו הגהת מחשב, דכפי הידוע מאז שהנהיגו בדיקת מחשב כמעט ולא נמצא ס"ת אחד כשר, ולכן מקפידים היום מאד בזה בס"ת, וכן בנביאים החדשים שנכתבים עתה, אך בנביאים הישנים לפי מיטב ידיעתי אין המנהג להקפיד כיון שהכתב ישן ויש בו הרבה שינויים מהכתב הנוהג עתה, ועוד סיבות שאין המקום לפורטן, וכפי הנראה הם מוחזקים בטעויות של חסר ויתר כדמוכח מבדיקת הס"ת, וא"כ לכאור' היה לנו להתשיבם כמוחזקים בפסול, וצ"ע אם נהגו כן.

ולגבי האותיות המופסקות, עי' בספר משנת הסופר (שטרן) סי' ז' ס"ה סקכ"א שהביא הרבה מגדולי הפוסקים שמחמירים בזה שאם נמצא הפסק באות באמצע הקריאה שיש להוציא ספר אחר, אך הוא הכריע לדינא דלענין הוצאת ס"ת יש לסמוך על המאירי שלא להוציא אחרת, ובפרט למה שהביא שם ובשעה"צ שם סקמ"ח הרבה מגדולי הפוסקים שהסכימו עם המאירי וגם החזר"א ס"ל לסמוך ע"ז לענין שלא להוציא אחרת עיי"ש.

הנה כ"ז לענין שלא להוציא ס"ת אחר באמצע הקריאה, אבל לכאורה אין להוציא לכתחילה ס"ת שאותיותיו מופסקות, וא"כ לגבי הנביא נמי היה לנו להחמיר בזה, אא"כ נאמר שלגבי מנהג ההפטרה יש להקל דכל מה שלגבי ס"ת מקילים בדיעבד, לגבי

נביא מוציאים לכתחילה, וצריך למצוא מקור לזה.

ו. לפי כל הנ"ל יש לי ספק עצום בענין ההנהגה הראויה לציבור במקומות שמצב הנביאים הוא כמו שתיארנו, אם אפשר לנהוג לצאת לכתחילה מקריאת הבעל קורא או שחייבים לקרא בפה בלחש, וצדדי הספק הם דאם ננקוט שיש לסמוך על המקילים בכל הג' חששות הרי לפי דעת הגר"א אסור לקרוא בקול אלא חייב לשתוק ולכוין לקריאת הבעל קורא דאל"כ אין יוצא יד"ח וברכות העולה לבטלה, ואם ננקוט דהספר פסול דלא סמכינן על השיטות המקילות רק לענין דיעבד והכא חשיב לכתחילה, א"כ מחויב מדינא לקרוא בפיו עם הבעל קורא ואם לאו לא יצא יד"ח, וא"כ צ"ע אן היכי נעביד.

ושמעתי שיש המורים להניח את הציבור על מנהגם ולסמוך על שיטות המקילים לכתחילה, ולענ"ד קשה לסמוך ע"ז וכל יר"ש יעשה בדעת לקרוא לעצמו בלחש בצינעא לחוש לדעת המחמירים כי נראה שדעתם עיקרית, והנהגה זו אין בה משום יוהרא כי בלאו הכי יש הנוהגים כן כדי לכוין דעתם עם קריאת הבעל קורא כמש"כ המשנ"ב בענין קריאת התורה והמפטיר.

ז. אך אכתי לא נחה דעתי, כי הנהגה זו אינה מוציאתו מכלל ספק, כי כיון שרוב הציבור אינם נוהגים כן וליכא אפילו עשרה הקוראים בפייהם, הרי לפי הצד דהנביא פסול והציבור אינם יוצאים יד"ח בקריאת הבעל קורא אלא בקריאת עצמם, הרי כל הציבור לא יצא יד"ח.

וחשבתי שמא המכוונים לצאת בקריאת הבעל קורא נחשבים כאומרים בפייהם מדין שומע כעונה, אלא דלכאור' אין דין שומע כעונה בקריאת המפטיר כיון שאינו חובת יחיד אלא חובת ציבור, וכמו שהוכיחו האחרונים לגבי קריאת התורה בציבור שאיננה כקריאת המגילה שהיא חובת יחיד, וכ"ש קריאת ההפטרה. ועי' בשו"ת הר צבי (אר"ח ח"א סי' ע"ב) שהביא משו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תקע"ב) שהשומעים לא נתחייבו בברכות ההפטרה אלא המברך, וכן הוכיח מתוס' סוכה (נב).

ט. אך לפ"ז צ"ע על מה שפסק השו"ע בסי' רפ"ד ס"ג שאפשר להשלים מנין מאה ברכות בשבת ע"י שמיעת ברכות ההפטרה ויענה אחריהם אמן, ואי נימא דאין חיוב על כל יחיד לקרא ההפטרה, וה"ה שאינו חייב בברכות וכו', א"כ לא שייך בזה שומע כעונה להשלים מאה ברכות, כמו שלא שייך השלמת מאה ברכות במה ששומע ברכת הנהנין מחבירו בלא שאוכל ושותה עמו, וע"כ צריך לחלק דנהי דאינו מחויב בעצם הקריאה כקריאת המגילה, מ"מ הרי עיקר תקנת הקריאה של ההפטרה היא בציבור דוקא וזהו לעיכובא, והתקנה מתקיימת ע"י קריאת העולה ושמיעת ציבור, וכל דליכא שמיעת הציבור לא מתקיימת התקנה, נמצא שכל הציבור חייב בשמיעת הקריאה והברכות, וסגי בחיוב זה לענין שאם מכוין לברכות העולה ולקריאת הבעל קורא נחשב כקורא ומברך בפיו, ולכן יוצא יד"ח מאה ברכות כמשכוין לברכות ההפטרה, וה"ה שנחשב כקורא בפיו את עצם ההפטרה לענין שיש כאן קריאת ציבור.

י. אך יש לדחות כ"ז, חדא דאפילו את"ל שנחשב כקורא בפיו, מ"מ אינו כקורא מהנביא ולא מחומש אלא כקורא ע"פ, וביותר יש לדחות ע"פ מש"כ בהגהות רע"א שהביא מהפמ"ג בסי' קכ"ד מ"ז סוף סק"ד דמשמע מלשון השו"ע דבעינן תרתן, היינו שגם ישמע הברכה וגם שיענה אמן, ואף דלגבי ברכות הנהנין מבואר דיוצא בברכה ע"י שומע כעונה אף כשלא ענה אמן, הכא גרע, דדווקא כשבא לאכול ומחויב לברך על האוכל ושומע הברכה מאחר יוצא ידי חובה מפני ששומע כעונה, וכאילו בירך בעצמו, אבל לענין קריאת התורה לא שייך לומר שומע כעונה, כיון שהשומע לא מקיים מצוה של קריאת התורה, שהרי אינו קורא בעצמו בתורה, והיאך יחשב לו שבירך בעצמו, אך באופן ששומע את הברכה ועונה אמן נחשב כמי שבירך, משום שאמר 'גדול העונה אמן יותר מהמברך', עכ"ה. ונראה פשוט שאין כ"ז שייך רק בברכות ולא בעיקר הקריאה.

ובר מן דין גם אם היינו נוקטים דאיכא דין שומע כעונה בשמיעת ההפטרה ונחשב כקורא מהספר עצמו, מ"מ הא הציבור התרגל לצאת יד"ח ע"י קריאת הבעל קורא, ואינו מכוין כלל לצאת יד"ח מדין שומע כעונה כמו במגילה, אלא כמעמיד

אחד מן הציבור לקיים דין הקריאה, וכל הציבור אינו מתכוון לקריאה אלא לשמיעה גרידא, וא"כ הדק"ל דליכא עשרה קוראים לפי הצד הדנביא פסול, וצ"ע.

יא. סו"ד אינו מוצא דרך סלולה בזה אא"כ נימא שבאמת סמכינן שהבעל קורא מוציא את הציבור גם מתוך החומשים, ואע"פ שלכאורה עושה הבעל קורא איסור במה שמוציא את הרבים יד"ח בקריאה בע"פ לפי השיטה העיקרית כהג"ר א והמשנ"ב בסי' מ"ט דדוקא באופן זה נאמרה ההלכה של "דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ", וכמו שהבאנו לעיל, מ"מ האיסור רק על הקורא ולא על השומעים כמש"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' י"ב עיי"ש, והבעל קורא עצמו י"ל דאינו עושה איסור כי סומך על הפוסקים שסמכו על היתרים אחרים, ואולי ס"ל כבעל שבת הלוי דאין כאן כלל קריאה בע"פ, וצ"ע.

וכ"ז בבתי הכנסת שהנביאים שברשותם עתיקים ולא עברו הגהת מחשב ולא תיקונים, אבל באותם בתי הכנסת החדשים שכותבים נביאים מחדש ואינם סומכים על הישנים, ליכא כל הני, ואשריהם ואשרי חלקם.

הרב אברהם זנגר

לחלל שבת כדי לבטל מחבירו

דין יהרג ואל יעבור

יש לדון בדין מי שכופים אותו לעבור עבירה בפני עשרה מישראל דדינו יהרג ואל יעבור משום חילול ה', איך הדין אם יכול אחד מהעשרה לחלל שבת כדי לברוח משם ואז לא יהא לחבירו דין למות ויעבור על האיסור ויחיה האם שרי, כלומר האם שרי חילול שבת בשביל לשנות דין חבירו מיהרג ואל יעבור ליעבור ואל יהרג, או דאין היתר לחלל שבת אלא על מעשה הצלה ולא על שינוי דין של חבירו אע"פ שמתילד מזה ממילא שיחיה ולא ימות.

ונראה דיש לדון בזה מצד ב' נידונים שונים;

לחלל שבת כדי להציל יהודי שנהרג על

קידוש ה' בג' עבירות חמורות

[א] יש לדון אם לשנות דין של אדם מקרי פקו"נ כיון שימות ע"פ דין, והרי הוא מקיים במיתתו מ"ע ד'ונקדשתי', ולא שייך בזה היתר ד'וחי בהם' דאדרבא הכא חייבה התורה למסור נפשו, וידוע מה שדן המשנ"ב סי' שכ"ח סקל"א אם מותר לחלל שבת בשביל להציל יהודי שנהרג על קידוש ה' בג' עבירות חמורות, ובפשוטו הנידון הוא מהטעם הנ"ל, לפי שנהרג כדי ומקדש את ה', וכ"כ בקונטרס נפש שלמה על עניני פקו"נ סי' ז' (לאחד מגאוני ליטא, נדפס בסוף ספר משנת פקו"נ) וז"ל; 'וכאשר נקדשתי עם חתנו הרה"צ הגאון רבי צבי לעוינהון זצ"ל השיב לי די"ל דסברת הספק של מר חותנו המחבר שליט"א, מפני שעל פי הדין מחויב למסור נפשו על ג' עבירות אלו, א"כ לא הקפידה תורה במקום זה על איבוד נפשות, ואין כאן משום פקו"נ לחלל עליו שבת' עכ"ל.

וגם לפ"מ שצידד המשנ"ב שם דשרי (וכן מפורש בלבוש סוס"י ש"ו), יש לחלק דהתם סו"ס מצילו ממוות, אך בניד"ד שאינו עושה מעשה הצלה כלל אלא משנה לו את הדין י"ל דאסור, או י"ל דסו"ס כל היכא דנפשו של ישראל תינצל, הרי שנפש ישראל עדיפה על חילול שבת.

הטעם דמותר לזמרי להרוג את פנחס

אע"פ שיכול לפרוש מהעבירה

ונראה להביא כדמות ראייה להיתר מדברי האחרונים, דהנה מבואר בסנהדרין פב. דאם נהפך זימרי והרגו לפנחס אין נהרג

עליו שהרי רודף הוא, והיינו דנתחדש בזה דאע"פ שבא פנחס להורגו כדין מדינא דקנאים פוגעין בו, מ"מ כיון שאי"ז חובה אלא רשות נחשב הוא כרודף ויש לנרדף זכות להורגו. והקשו האחרונים דהא קי"ל דכל שיכול להציל את הנרדף באחד מאבריו של הרודף אסור להורגו, וא"כ הרי זימרי יכול להציל עצמו ע"י שיפרוש מן העבירה ושוב לא יהרגנו פנחס, ואיזה היתר יש לו להרוג את פנחס כדי להציל את עצמו, דמאי שנא לקטוע אחד מאבריו של פנחס או לפרוש מן העבירה.

ובספר מנחת שלמה (סי' ז' ענף ב' ד"ה אך) הביא מהחלקת יואב (ח"ב בקונטרס הערות הערה י"ז) והגרא"מ הורוויץ (בסנהדרין שם) שחידשו דהיה אסור לו לפרוש באבר חי, וכ"כ בדברי יחזקאל סוס"י כ"ג בשם גדול אחד. אולם הוסיפו האחרונים הנ"ל דתי' זה הוא רק לפ"ד הרמב"ן דבועל ארמית הוי בכלל ג"ע שדינו ביהרג ואל יעבור, אבל אם אין בזה דין יהרג ואל יעבור הרי מותר לו לפרוש באבר חי משום פקו"נ כדי שלא יהרגנו פנחס, והדק"ל דהוי בכלל יכול להצילו באחד מאבריו ע"ש.

מבואר מדבריהם דנקטו בפשיטות דמותר לו לעבור על איסור פרישה באבד חי משום פקו"נ אע"פ שעצם הפרישה אין בה מעשה הצלה אלא רק שינוי הדין דאחר הפרישה אסור לפנחס להורגו, ויל"ע היטב אם דמי לניד"ד.

הדביק פת בתנור אם מותר לו לרדותה

מדין פקו"נ כדי שלא יסקלוהו

וכן נקטו כמה אחרונים בסוגיא דהדביק פת בתנור (שבת ד. דאף אם לא היו חז"ל מתירים לרדות את הפת קודם שתיאפה כדי להצילו מאיסור כרת היה מותר לו לעשות כן משום פקו"נ (באופן שהדביק את הפת במזיד ויש עדים והתראה ויסקלוהו אם לא ירדה את הפת קודם שתיאפה), עי' שפת אמת וגליוני הש"ס שבת ד. שו"ת אור גדול סי' א' (עמ' 10 ד"ה וכן משמע קצת) ושו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קט"ז), הרי דפשיטא להו דאע"פ שהרדיה אין בה שום מעשה הצלה מפקו"נ אלא רק גורם שיפקע ממנו חיוב מיתה, ג"ז נכלל בהיתר דפקו"נ.

אולם מפשטות דברי התוס' שם משמע שלא כדבריהם ע"ש. [ועי' באור גדול שם שהאריך להעלות מזה יסוד דכל היכא שהביא את עצמו לכך בפשיעה אין לו היתר דפקו"נ כמו שנחלקו האחרונים במאבד עצמו לדעת אם יש היתר לחלל שבת כדי להצילו, והרחיב בזה בספר משנת פקו"נ סי' ל'.] ורבים כתבו לדחות דמיתה שמתחייב בה מן הדין אין עליה היתר של פקו"נ, כשם שפשוט שאסור לאדם לחלל שבת כדי לברוח מבי"ד שבאים לקיים בו חיוב סקילה, (ואדרבא הרי הוא מצווה להמציא עצמו לבי"ד שיקיימו בו מצות התורה להורגו, ובגליון הש"ס מכות ה. משמע שנקט הגרע"א דאף מחויב להמית את עצמו ע"ש), עי' ספר ברכת אברהם שם ומשנת פקוח נפש (שם) ועוד, ולפ"ז מוכח להיפך, דאין היתר דפקו"נ לשנות את דין המיתה שלו.

אך יש לחלק בפשיטות, דהתם הוא מחויב מיתה אך בדין יהרג ואל יעבור (בג' עבירות חמורות או בפני עשרה מישראל) אינו מחויב מיתה אלא רק אין לו היתר להנצל מהמיתה ע"י איסורים, ובזה שפיר י"ל דמותר לו לעבור איסור כדי לשנות את דינו מאיסור להיתר ועי"ז ינצל מהמיתה שאינו מחויב בה.

לחלל שבת כדי למנוע חילול ה' בפני עשרה

[ב] עוד יש לדון דאי"ז חשוב כמשנה את הדין בעלמא, אלא הרי הוא גורם שלא יהא חילול ה' גדול בפני י' מישראל אלא רק חילול ה' קטן אשר נפשו של ישראל עדיפה על הך חילול ה' קטן, ונמצא דאי"ז שינוי הדין גרידא אלא מסלק את הדבר הגורם לו למות שהוא החיכוך עם חילול ה' גדול.

ומטעם זה יש לדון עוד מ"ט לא יוכל לחלל שבת בשביל עצם מניעת החילול ה' הגדול, ומק"ו, דאם חילול ה' גדול זה דוחה נפש ישראל ונפש ישראל דוחה שבת, ק"ו דחילול ה' גדול זה דוחה שבת, ונפ"מ דאף שלא במקום פקו"נ יהא שרי לחלל שבת בשביל למנוע חילול ה' כזה, וזו לא שמענו, וצ"ע בכ"ז.

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לזיווג הגון יעקב גבריאל בן דבורה חיה

הל' חייב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים

יו"ד סי' רמה

סעיף א

הקדמה:

מצות עשה דאורייתא ללמד את בנו תורה. כדאיתא בגמרא (קידושין כט): האב חייב ללמדו תורה: מנלן? דכתיב "ולמדתם אותם את בניכם".

ובאמת בתחילה כך היה כדאיתא בגמרא (בבא בתרא כא). שבתחילה מי שיש לו אב מלמדו תורה, מי שאין לו אב לא היה למד תורה... ולכן התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים.

וכן פסק הרמב"ם (הל' ת"ת פ"א ה"א) אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם".

וכתב בהגהות מיימוניות (שם): וז"ל: כתב מהר"ם זצ"ל דכייפינן ליה ללמוד, או לשכור להם מלמדים, דמאי שנא האי עשה ד"ולמדתם אותם את בניכם" משאר עשה דכייפינן לקיים כמו עשה דסוכה.

ומ"מ גם לאחר תקנת יהושע בן גמלא שיהו מושיבים מלמדי תינוקות, לכאורה אינו פוטר את האב מלימוד תורה עם בנו, שהרי אינו דומה לימוד עם מי שהכי איכפת לו, והכי דואג שיבין, ושיהיה לו הנאה וחשק בלימוד.

ובאמת חלק מהחוב על האב שבנו יבין וידע איך ללמוד, ואם הוא לא לומד זאת בחיידר, חובה על האב לשכור לו אברך וכיוצ"ב, שילמד איתו, וידאג שהמלמד יהיה בר הבנה, ויכניס לו גישמעק בלימוד, ולא סתם יבזבז איתו את הזמן!

וכן פסק הגרי"י פישר זצ"ל שאם שהילד לא לומד טוב בחיידר, והאב שולח אותו למורה פרטי, אינו יכול לשלם זאת מכספי מעשר, כיון שזה חיוב המוטל עליו מעיקר הדין!

ואומרים בשם מורן הגרי"ש זצ"ל שאם חיידר אחד יותר טוב מהשני, וגם עולה יותר כסף, מותר לשלם את ההפרש ממעשר כספים.

וצריך לזכור ולדעת שהקב"ה נתן לנו מאוצרו הטוב, בנים ובנות, וצריך לשמור עליהם מכל משמר! ולבדוק אחריהם תדיר, אם הם לומדים טוב, ונהנים מהלימוד! וגם ללמוד איתם בבית בנחת ובשמחה, שיהיה להם גישמעק, ומצוה גם ללמוד עם בנותיו כמבואר בגר"א (אבן שלמה) שילמד עימו מוסר בכל יום.

מצות עשה ללמד לבנו תורה

סעיפים א – ב

שו"ע – מצות עשה על האיש ללמד את בנו תורה, ואם לא למדו אביו חייב ללמד לעצמו.

שו"ע – היה הוא צריך ללמוד, ויש לו בן ללמוד, ואין ידו משגת להספיק לשניהם, אם שניהם שוים הוא קודם לבנו, ואם בנו נבון ומשכיל מה שילמד יותר ממנו בנו קודמו, ואעפ"כ לא יבטל הוא.

לימוד תורה לבנות

הובא בגמרא (סוטה כ). מחלוקת בין עזאי ורבי אלעזר האם מותר ללמד לבתו בתורה.

ופסק הרמב"ם (הל' ת"ת פ"א ה"ג) אשה שלמדה תורה יש לה שכר וכו', ואף על פי שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות, כמה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות.

ופסק הרמ"א (י"ד סי' רמו) ומ"מ חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה. (אגור בשם סמ"ג). והמגן אברהם (או"ח סי' מז סק"ד) כתב דנשים חייבות בברכות התורה כי יש עליהן חיוב ללמוד דינים השייכים להן.

חינוך הבנות

אמנם אין חיוב ללמוד תורה, אבל חייב ללמוד את ההלכות הנוגעות להן, ולחנכם ליראת שמים, וזו הסיבה ששולחים אותם לסמינר, והן גם לומדות שם כל מיני מקצועות קשים כגון מתמטיקה, גיאומטריה, וכל מיני חשבונות וסרגלים, וצורות משונות אשר כמעט ואין בהם תכלית כלל!

אבל אין זה רק בכדי להוציא תעודות וכדו' אלא שהניסיון מראה שבנות העוסקות בלימודים הללו, ומצטיינות במקצועות החול, הם גם הבנות שמצליחות גם במקצועות קודש, ביראת שמים ובצניעות וכו'.

סעיף ג

מצות עשה ללמוד לנכדו תורה

הובא בגמרא (קידושין ל.) תניא "ולמדתם אותם את בניכם" אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין ת"ל "והודעתם לבניך ולבני בניך". שו"ע – כשם שמצוה ללמוד את בנו, כך מצוה ללמוד את בן בנו שנא' "והודעתם לבניך ולבני בניך", ולא לבן בנו בלבד, אלא מצוה על כל חכם מישראל ללמוד לתלמידים שגם הם נקראים בנים, אלא שמצוה להקדים בנו לבן בנו, ובן בנו לבן חבירו.

כתב הש"ך (ס"ק א) כתב מהרש"ל דה"ה לבן בנו, ובכסף משנה (ריש פ"א מהל' ת"ת) כתב גם כן ז"ל: ואפשר דגם לבן בנו חייב להשכיר לו מלמד, והוא הדין לבן בן בנו, אבל הא מספקא ליה אי בן בתו קודם לבן חבירו, דאפשר דאין קודם לחבירו אלא היכא דנתחייב באביו, אבל גבי בת דליכא למימר הכי לא עכ"ל, ולי נראה דקודם לבן חבירו.

כמה מחוייב ללמוד עם הילדים

כתב השו"ע 'ואם בנו נבון ומשכיל מה שילמד יותר ממנו בנו קודמו, ואעפ"כ לא יבטל הוא'. כתב הט"ז 'פי' שלא ילמד הכל עם בנו, אלא קצת עם עצמו'.

מבואר אם רואה שבנו מוצלח בלימוד, ובר הבנה יותר ממנו, ויש לו צימאון וחשק, א"כ גם אם צריך להקדיש לו כמה שעות ביום - יעשה כן, וגם על חשבון לימודו, כל עוד ישאיר קצת לעצמו.

אבל אם בנו לא יותר מוצלח ממנו, לא יבטל מלימודו, אלא יקדיש לו זמן מסויים ללמוד איתו כדי לתת לו חשק בלימוד, אבל לא יותר מדאי'.

אבל צריך לזכור שילד בדרך כלל לא יכול ללמוד הרבה זמן, ומרן הרב שך זצ"ל היה מזהיר שלא להלחין את הילדים, והלימוד עם האב צריך להיות מהנה ולא מידי ארוך.

ולכן מסגרות לימוד אחרי החיידר כגון 'מתמידים' זה לא תמיד טוב לאחר יום לימודים ארוך לשלוח אותם עוד ללמוד, והכל לפי הענין! (וגם אי אפשר לדעת עם מי הוא מסתובב במתמידים, ודלא כהת"ת שאפשר לברר זאת!).

להערות, הארות ותרומות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

ראה מעשה ונזכר הלכה.

האם יש לנו הרבה מצוות המעוררות התרגשות עזה כמו תקיעת שופר?

ראש השנה, יום הדין, הוא יום מעורר התרגשות. בתפילת נתנה תוקף בו מצינים כולם את אוצר דמעותיהם נאמר: "מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, ויאמרו הנה יום ה'..." וכל זה מתחיל כש... "בשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע..."

גם בבית הכנסת נשמע קול דממה דקה עת מפלחת את האויר קולה של תקיעת השופר. ומה לא נאמר על רגעים אלה... הקב"ה קם מכסא דין ויושב על כסא רחמים. כל מצבו של עם ישראל והעולם תלויים ברגע הזה כמו שאומרים בקטע אחר בתפילת ונתנה תוקף: "מי יחיה ומי ימות... מי ברעב ומי במגפה... מי בחרב ומי בחיה..." זכרונה של עקידת יצחק, אחד הרגעים הנשגבים בדברי ימי עולם עולה לפני ה' להביא לידי חתימת דינו של עם ישראל לטובה.

ובכל זאת, ביטלו חכמים תקיעות שופר רבות מספור, בכל תפוצות ישראל, באותם ימי ראש השנה שחלים בשבת...

ומדוע עשו זאת? שמא ישכח אדם ששבת היום ויוליך עמו שופר ד' אמות ברשות הרבים על מנת ללמוד תקיעת שופר.

הגיעו בעצמכם, מה הסבירות שתקלה כזו תתרחש? עיר שיש רשות רבים דאוריתא ומצד אחד של רשות הרבים יושב אדם שאינו יודע לתקוע וברשותו שופר, ובצד השני של רשות הרבים יושב אדם שיודע לתקוע אך אין ברשותו שופר. ובעיצומו של ראש השנה נבחר בעל השופר שאינו יודע לתקוע להיות בעל התקיעה וישכח ששבת ויוביל את השופר ד' אמות ברשות הרבים בדרכו אל חברו שילמדנו את דרך התקיעות... מה הסבירות שכל הפרטים האלה יצטרפו ותתרחש התקלה? אין ספק שכל אחד מבין שהסכוי נמוך ביותר.

ובשביל חשש כה רחוק ביטלו חכמים את תקיעות השופר בכל ימי ראש השנה החלים בשבת... יש האומרים שההקרה של כל התיקונים הנפלאים ושל הרגשות הנעלים שמביאה מצוות תקיעת השופר, והוויתור עליהם כדי להימנע מחשש רחוק מאד של עבירה על הלכה. מתקן תיקונים גדולים לא פחות ואף יותר.

רואים אנו מכאן כי אף שהמצוות מכילות הרבה מאד רגש ועומק ותילי תילים של עניינים גבוהים, מכל מקום השער להגיע לכל זה. המושכל הראשון להתרגשות נכונות ולא לכאלו התלושות מן המציאות והמובילות למבוי סתום, הוא הלכה. ואם הלכה תיפגע, או אפילו קצה קצהו של פרט הלכתי - מבטלים חכמים תקיעת שופר ובלבד שההלכה תישמר עד הפרט האחרון.

כך נהגו חכמים גם ביחס למצוות קריאת מגילת אסתר שיש בה הרבה עניינים נשגבים. וכן ביחס לנטילת לולב שהוא הסימן שעם ישראל נצח במאבק בינו לבין אומות העולם ביום הדין. אך אם חל סוכות בשבת, או אם חל פורים בשבת, ביטלו החכמים הן את נטילת הלולב והן את מקרא המגילה מהחשש הנ"ל.

הלכה צריכה להיות התשתית של הכל. אין רגש יהודי בלי הלכה אין אורה בלי הלכה ואין עומק והליכה בשבילי הפנימיות בלי הלכה.

בנקודה זו טעו נדב ואביהו. בין אם נכנסו אל הקודש פנימה שתויי יין, או נכנסו מחוסרי בגדים, ובין אם הורו הלכה לפני רבם, מטרתם היתה, כפי שאומר האור החיים הקדוש (שהשבע חל יום פטירתו) להתקרב אל השכינה ככתוב "בקרבכם לפני ה' וימותו". אבל גם אם רוצים להתקרב לפני השכינה יש לעשות זאת אך ורק במסגרת ההלכה. אחרת עלול להיווצר מצב של "בקרבכם לפני ה' - וימותו".

שני קנאים מופיעים בפרשת השבוע. אחד נבחר לכהן בעקבות קנאותו, ואחד נבחר למנהיג אחרי שהתגבר על קנאותו.

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן עשה מעשה קנאות, וזכה לברית שלום כלומר, נבחר לכהונה כמו שאמרו חז"ל לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי.

בהרבה מן המקרים מעשי קנאות נעשים מתוך חמום הלב, מהתרגשות ומהתעוררות שיש להרגיעה. קנאות לשם שמים היא דבר נעלה. אך בתנאי שהיא ממסוגרת כראוי במסגרות ההלכתיות.

פנחס בן אלעזר נכנס למערבולת רגשות, מחד - שבט שמעון חוגגים את חתונת אחד מנשיאיהם, ומאידך משה אהרן ושבעים זקנים בוכים. כאן רוקדים ושם בוכים - הכל רגשות. את לבו של פנחס ממלא רגש נוסף - קנאה לה' ולתורתו. במקום לתת לעצמו להיסחף בסערת הרגשות כשהוא משוכנע שהכל נעשה לשם שמים, ראה פנחס מעשה "זנוח הלכה"... לפני הכל יש לברר את ההלכה. ורק אחרי שבא לפני משה והעלה לדיון את ההלכה ואמר "למדתנו רבנו הבעל כותית קנאים פוגעים בו" הלך להוציא את מסקנות קנאותו וקנאותו מן הכח אל הפועל. הוא קיבל על כך אישור הלכתי.

כתוב בספרי סוד, שבשעה שהלך פנחס לקנא קנאת ה' אחר שבירר ווידא את ההלכה, התעברו בו נשמותיהם של נדב ואביהו שגם הם חם היה ליבם לקרבת ה' וכבודו, אך פנחס שידקדק לעשות זאת זאת על פי הלכה ובמסגרתה תיקן את שהתקלקל בזמנם. ולכן אצלו מצאו להן נשמות נדב ואביהו מנוח.

לעיל, בפרשת בהעלותך, למדנו כי כשאלדד ומידד התנבאו במחנה, בא יהושע נסער כולו למשה ואמר לו מתוך קנאות לכבודו של משה "אדוני משה כלאם" ענה לו משה "המקנא אתה לי?" ומיד חזר בו יהושע. לב הנער שלא מש מתוך האהל עלה על גדותיו, קינא לכבוד רבו. אך משהורה לו רבו הלכה כי אין מקום לקנאה זו כבש אותה וחדל.

יהושע נבחר למנהיג. פנחס - לכהן. כי הן מנהיג והן כהן והן כל אדם מישראל צריכים לדעת למסגר את רגשותיהם בתוך המסגרת ההלכתית גם אם מדובר בקנאות שכולה לשם שמים.

{ אז נדברו }

פרשת פנחס תש"פ | עלון מספר: 472 | לסדר: "הנני נתן לך את בריתי שלום"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות שלכם

מחזקת את ידינו...

מה הקשר בין שערי בית המקדש לעונת השלכת...?

שבעה עשר בתמוז חל בשבוע זה!!! ביום זה קרו כמה וכמה צרות לעם ישראל.. אבל הצרה העיקרית שעליה אנו מתענים היא על שהובקעה העיר ובא צר ואויב בשערי ירושלים...

כידוע: לירושלים היו הרבה שערים... ולכל שער היה שם בפני עצמו!! כל שער סימל מהות מסוימת!!! וברגע שצר ואויב נכנס בשערים האלו... יש פה משמעות עמוקה... המשמעות היא שהשער הזה נבקע... המהות הפנימית הזו נבקעה ונעשקה מאיתנו... כמדומני ששבעה עשר בתמוז זה יום שבו צריך לעשות "סיבוב שערים"!!! לא פיזי... אלא אדרבה... פנימי... טוב ציון והקיפוח... שיתו לבכם לחילה!!! **שימו לב** לחומה שלה... (אני בנתיים מצאתי שבעה עשר שערים לירושלים...) זו סוגיה ארוכה בפ"ע... להבין כל שער מה הוא היה מסמל... אבל תפסת מרובה לא תפסת... ולכן ברשותך קורא יקר... אני רוצה להתמקד היום בשער אחד שנוגע אלינו במיוחד!!!

אחד משערי העזרה הנקרא **שער שלכת**!!! מה זה ה"שלכת" הזו?? למה נקרא שמו שלכת???

אומר רש"י (ישעיה ו'): שבשני צידי השער הזה היו שני עצים גבוהים... (ככל הנראה מחוץ לעזרה, שהרי מבפנים, כתיב "לא תסע לך אשרה כל עץ...") עץ אלה ועץ אלון שלעצים האלו יש כידוע הרבה עלים שעושים הרבה צל... וכשהיתה מגיעה עונת השלכת... לאט לאט העלים היו נופלים לארץ כמו שכולנו מכירים... והעץ היה נשאר בלי עלים... ועל שם השלכת הזו היה נקרא השער בשם "שער שלכת"!!! **אתה מבין לבד שזה לא נגמר ברובד הזה, טמונה פה משמעות הרבה יותר פנימית ועמוקה!!!**

אז לא צריך לנחש ולהגיד פשעטלאך... יש על זה פסוק מפורש בנבואה הראשונה של ישעיה הנביא... ישעיה שהוא נביא הנחמות... פונה לה' בשאלת השאלות: ואומר **עד מתי ה'????** עד מתי תהיה הגלות?? מתי תבא הגאולה?? עונה לה' לישעיה שזה הסימן לסיום הגלות:

עַד אִם שָׂאוּ עַרְמֵי מֵאֵין יוֹשֵׁב וּבְתֵיבִים מֵאֵין אֹרֵם וְהָאָרֶץ תִּשְׁאָר שְׂמֵמָה, וְרִיזוּק הִיא אֶת הָאָרֶם וּרְבֵה הַעֲלֹוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, וְעַד כֵּן עֲשִׂירִיה וְשִׁבְעָה הָיִיתָ לְבַעַר כַּאֲלֹהֵי וּכְאֵלֹהֵי אֲשֶׁר בְּשַׁלְכַת מִצְרַיִם בְּכֵן, זֶרַע קָדֵשׁ מִצְרַיִם.

אומר הקב"ה לישעיה: אתה רוצה תמרוז וסימן מתי תדע שהגאולה מתקרבת?? התשובה היא: זה יראה בדיוק כמו עץ האלה והאלון שיש להם הרבה הרבה עלים... ואז מגיעה עונת הסתיו... הרוחות מתחילות לנשוב... ואז מתחילה התופעה הבוטנית ששמה שלכת... עלים נופלים בזה אחר זה... והעץ מתערם מכל העלים שהקיפו וחיפו אותו... ומה נשאר?? נשאר רק **המצבת!!!** מצבת הכוונה **שלד!!!** שלד האילן כמות שהוא!!! והשלד של האילן נשאר עם עשיריה בודדת של עלים שבשארית כוחותיהם הם נשארים צמודים ונאמנים לשלד של האילן ולא מרפים ממנו... **למרות!!!** למרות שיש הרבה רוחות נושבות... ולמרות שהאילן הוא כבר הרבה פחות מרשים ומצל ומגונן ממה שהוא היה מקודם... בכל זאת הם נשארים נאמנים אליו ודבוקים לאילן...

והעשיריה הזו!!! העשיריה שתשאר נאמנת ותשרוד את עונת השלכת... **שבה והיתה לבער!!!** היא... העשיריה הזו ממנה יצמחו ענפים חדשים ובה יכנס השרף וההתרענות והתקווה החדשה של האילן כולו... ממנה הכל יצמח- **זרע קודש מצבתה...** ממנה הכל יתחיל...

מה כתוב כאן?? שהידישקייט זה אילן גדול ומסועף... אילנא דחיי... ויש בו הרבה הרבה עלים שמסוככים ומצלים על כל מי שחוסה בהם... ויום יבא ורוח תתחיל לנשוב... ותחל עונת השלכת...

הקב"ה יקלף את כל השכבות החיצוניות של האילן... הקב"ה יזיז לצד את כל העלים... את כל הפיזיקעס... את כל המסביב... והאילן יתערם לגמרי מכל הצל שלו והיפכי החיצוני והמרשים שלו... ומה ישאר?? **המצבת!!! השלד של האילן כמות שהוא!!!**

ואז יגיע רגע של בירור... יהודי יעמוד מול השלד של אילנא דחיי כמות שהוא וכעת תשאל השאלה: האם אתה מסוגל לדבוק בעבודת ה' גם בלי תפאורה ובלי חיצוניות או לא?? האם אתה מוכן לדבוק באילנא דחיי רק אם "אילן אילן... פירותך מתוקים, צלך נאה, אמת המים עוברת תחתך..." האם רק אז אתה מוכן לשבת בצלו של האילן הזה... או!!! או אתה מוכן להיות מהעשיריה הנאמנת שמוכנה להישאר צמודה לאילן של עבודת ה' גם בשעת שלכת... גם כשכל התפאורה מסביב זה לצד ואתה עומד מול השלד של הנטו יהודי שנדרש ממך??

אומר הקב"ה לישעיה... כשיגיע כזה שלב... הנה!! תדע לך שפעמי הגאולה קרבים מתמיד... ובשביל זה!! בדיוק בשביל זה יש לנו שער שלכת!!! שער שמזכיר לנו את התמרוז הזה...

את השער הזה ניסו האויבים לבקוע מאיתנו... לעשוק מאיתנו... להשכיח מאיתנו... אבל אנחנו לא ניתן להם!!! בשביל זה יש לנו יום מיוחד שבעה עשר בתמוז בשביל לסובב ציון ולהקיף אותה... שיתו לבכם לחילה!!! שימו לב לחומות ולשערים של ציון... לזכור ולהזכיר ולהיזכר ש... שוכנו... אנחנו כעת בעיצומה של עונת השלכת... זה לא קל... כל המסביב זז לצד... כל האווירה זזה לצד... ואנחנו נשארים מול נטו יהדות!!! נטו יידישקייט וקשה לעבוד ככה...

אבל אדרבה... לזכור ולהזכיר שדווקא השלכת הזו!!! היא השער והתמרוז לגאולה שקריבה מתמיד... אם רק נהיה מהעשיריה הפותחת שנתפוס חזק באילנא דחיי ולא נרפה... נזכה שאותה עשיריה שבה והיתה לבער... ונזכה לביאות גואל צדק במהרה... **הרחבת עניין זה... בעמוד 3-4 בגיליון זה.**



נשארה כמות מוגבלת של חוברת "בשובי ירושלים" שיצאה בתקופת בין המיצרים לפני כשנתיים.

ניתן להשיג במוקדים כדלהלן:
בני ברק (בכל המוקדים), ביתר עילית, אשדוד, אופקים, ובירושלים ברחוב נחמיה 10

בחסד ה' כי גבר ובשעה טובה יצא לאור ספר "ואהבת".

- ניתן לרכוש במוקדי המכירה:**
- אופקים: שפירא: 0534112035
- אחינסמד - שרגל: 0527171721
- אלעד - 039073067
- אשדוד - 0504120311
- בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', משה צוויבל.
- ביתר עילית ב': אזור רמי לוי 0548450998
- חדש רחובות: 0548423047
- לנתיבות: 0548473542
- בני ברק: קבוץ גלויות 9 - 0556728458
- חזון איש 34 (פינת דסלר, משפחת דריימוס) 0527117271
- רבי עקיבא - אזור הרב קוק" 0527603814
- משפחת בייס רחוב השלושה 11.
- קרית הרצוג: הרב גניחובסקי 20 - 0527616750

- ירושלים: מרכז העיר, רחוב נחמיה 10.
- בית וגן: רח' הרב פרנק 29 קומה ב'.
- רמות א' - 0527189947
- רמות ד' - רובין 47 קומה ב'
- רוממה: המ"ג 29 0527682281
- גבעת שאול: בן עזיאל - 0548491554
- הר נוף - 0533148861
- קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781
- חני חיים 14 089742750
- ברכפלד - 0533109169 (טלל עטרת שלמה)
- גרוי פארק - 0527644795

- צפון: חיתה זבולון 9 או ישיבת תמרת ישראל נווה שאנן, חניטה 81 זלושינסקי.
- רכסים: הורדים 4 קריצלר לתאם 0548415410
- כרמיאל - 0527136165 משפחת שטיימן.
- טבריה - 0548441354

- צפת - מאור חיים צה"ל 6/65 משפ' סימן טוב 0548449816 עיר העתיקה: 0533127052
- חדש חצור: הקריה החסידית, יונתן בן עזיאל 3/5 0533104790 - 0583244899
- חדש הדרה - קדושי: 0583238157

כמו כן ניתן לקנות גם את הספר "אהבת" במוקדי המכירה כדלהלן

לברור על נקודות ההפצה בארה"ב ובאירופה, שאלו אונתנו במייל.
או בטל - 052-7683095

התכונה בעיצומה... הועדה המכינה שוקדת כבר ארבעים יום תמימים לקראת המעמד הגדול... כן... משה רבינו עלה להר מיד לאחר מתן תורה... והוא אמור להופיע כאן ביום י"ז בתמוז בשעה 12.45 בצהרims!!!... והוא אמור להגיע לכאן עם טבעת הנישואין - לוחות הברית ואנחנו צריכים להכין פה חופה גדולה... "המקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין..." אנחנו מציידים צריכים לבטא את השמחה הגדולה שלנו בקבלת לוחות העדות... ומתכוונים... במה גדולה הוצבה למרגלות הר סיני... רמקולים רבי עוצמה... אחד שתים... אחד... מחסומי מטרה לאורך כל הציר... מזרח ענק של שלוש קומות לשבעים זקנים ולשרי אלפים ושרי מאות וחמישים ועשרות... הכל מסודר... מכירת כרטיסים החלה כבר שבועיים לפני המעמד... כולם מחכים בהתרגשות עוצמה...

והנה... הגיע היום הגדול... ומפלס ההתרגשות מטפס לשיאים... רמקולים מסתובבים בכל מחנה ישראל... רבות: לא לישון!!! לא לחזור על הטעות של מתן תורה... אל תשכחו... במתן תורה הקב"ה הגיע ונאלץ לחכות לנו... עכשיו אסור שזה יקרה!!! ברגע שמשה רבינו יורד עם הלוחות... כולנו צריכים כבר להיות שם!!!! ניצבים... ואכן כל כלל ישראל ללא יוצא מן הכלל... כולם עומדים ניצבים מול השמש היוקדת בשעה 12.00 בצהרims.. עיני כולם נשואות להר... מחכים לראות את זיו פניו הקדושות של משה כשהוא יורד מההר...

דא עמא ש... ש... שהוא עדיין לא מופיע!!!

הכל מוכן... יש הכל!!! יש תזמורת... יש במה... יש הגברה... יש מזרח... יש הההכל... רק משהו אחד חסר... **אין מי שישב שם במזרח!!!** תחשוב: יש פה מבוכה גדולה... יש פה ציבור ענק... שש מאות אלף איש עומדים ככה באמצע היום ומחכים... מה עושים איתם??

אין ברירה... צריך להתחיל למשוך את הזמן... אז היום אין בעיה... מקסימום אתה מזמין איזה דמות פלונית להגיד פרק תהילים... ואז מכבדים איזה רב מטעם שיגיד קבלת עול מלכות שמים... והמנחה מתחיל לדבר ודוחפים לו פתק שימרח קצת ולא יאמר... כדי להרויח עוד כמה דקות... בנתיים מתאם קשרי קהילה של מאוחדת מדבר עוד רבע שעה... וככה מצליחים למשוך את הציבור ולהרויח עוד כמה דקות... **ככה זה היום...**

אבל כשיש לך עסק עם דוד דעה... כאן א"א למשוך זמן בכל מחיר... בפרט כשהשטן לבנתיים לא שוקט על השמרים והוא מנצל את המצב הרגיש שנוצר והוא מראה להם את מטתו של משה רבינו... כאילו משה רבינו מת... ומכאן העסק מתחיל להתגלגל במהירות... כמה שאהרן הכהן מנסה להרויח זמן... זה לא עוזר הרבה... המצב מדרדר במהירות מסחררת... ויצא העגל הזה... תחשוב רגע!!! איך זה קרה כ"כ מהר?? שים לב לשאלה: אני לא שואל **איך** זה קרה?? אלא איך זה קרה **כ"כ מהר??**

פשוט מאוד: כשיש לך עסק עם- עם שלם שעומד על הרגלים!!! כולם פה!!! הבמה כבר עומדת על תילה!!!! ההגברה כבר עובדת!!! הדבר היחיד שחסר זה... זה משה רבינו... **כעת יש רק פרט אחד קטן שחסר!!!! מי הולך "לקחת" על הבמה...**

כאן מספיק פספוס אחד קטן... מספיק רגע אחד של פעולת הסחה... ומגיע עגל אחד קטן וטורף ברגע אחד את כל הקלפים... כי כבר לא צריך לאסוף את הציבור... כבר לא צריך לעשות במה מיוחדת... כבר לא צריך לחמם את הציבור... כי כבר חם להם... פה בשניה אחת העגל יכול להגיע... ולגנוב את כל ההצגה... **זה בדיוק מה שקרה לדאבונו הרב!!!** לו יצויר שעם ישראל היו מגיעים בסתם יום... מתלווים איפה משה רבינו ומתי הוא מגיע... בסייידר... היה אורך די הרבה זמן עד שהדברים מתגלגלים... עד שההסלמה נכנסת לתוקפה... אבל ברגע שכבר כולם פה!!! והכל מוכן!! ועיני כולם נשואות למקום אחד... כאן בצ"ק אחד אפשר לגנוב את הבמה... זה בדיוק מה שמשה רבינו דאג שלא יקרה ח"ו בלוחות שניות!!!! מויחל טובות... אל תכניו לי במות... אל תעשו לי קבלת פנים... כשאני יורד מההר ביום כיפור... אני לא רוצה לראות אף אחד שמחכה לי במרגלות ההר... תשבו לכם בבית הכנסת... תשבו בבית שלכם... תעשו מה שאתם רוצים... רק אל תעשו רעש וצלצולים... **כי זה בדיוק מה שקרה ב"ז בתמוז יוצא העגל הזה...** (זה אולי קצת מדויק בלשון רש"י בכי תשא: ואיש אל יעלה עמך, הראשונות על ידי שהיו בתשואות קולות וקהלות שלטה בהם עין הרע", קצת משמע שהוא מתכוין לתשואות של יום י"ז בתמוז, אבל לא מוכרחים לבאר כך, כי לכאורה הכוונה היא לו' סיון, מתן תורה בעצמו, אבל הורט הוא נכון לכשעצמו...)

רואים פה את הסיכוח הגדול שיש ב"במה"!!! כן... במה זה משהו מרשים ועוצמתי... אבל הוא גם עלול להיות נשק מסוכן!!! כי היות וכל העיניים נשואות לבמה... אז בשניה של היסח הדעת אפשר לגנוב את הבמה ולקחת אותה לכיוון הפוך בדיוק!! דברים טובים באמת מתרחשים דווקא הרחק מהזרקורים... דברים יקרים באמת קורים דווקא באזור סטרילי ונקי מחשש גניבה... **אנחנו כבר ארבעה חודשים נמצאים בתוך המצב הזה!!!** אין במות... אין אירועים... אין התכנסויות מרשימות... למה? כנראה שהקב"ה רוצה משהו יקר באמת!!! משהו שאי אפשר להפקיד ולהפקיר אותו לחסדי הבמה... בתקופה הזו כנראה שהקב"ה רוצה משהו קצת יותר חשוב ויקר... ה' רוצה את הלב שלי... את הדף גמ' האמיתי והטהור שלי... ה' רוצה אחת ולתמיד לפגוש אותי!!! וזה כבר יקר לו מדי... יקר לו בשביל שאני אאבד שמה בבמה... **לכו אנחנו פה!!!** בריתוק של קרוב לחצי שנה... **מתור הבנה ש"לעני כל ישראל זה לא תמיד דבר טוב...** לפעמים "לעני כל ישראל" מסתיים בשבירת הלוחות... דווקא הלוחות השניות והמתוקנות מקומם בארון... הרחק מהשאון... הרחק מהבמה המופקרת לגורלה... לא לחינם חז"ל אומרים: שבדרי תורה מקומם בסתר... כי תורה זה אמת!!! ואם התורה תתחיל להופיע במוות... שיחפש לו במות אחרות... התורה יקרה מידי בשביל המחטפים האלו... זה גם הפשט במה שראינו בדף היומי (שבת קק) שבשעת כשלונו של ירושלים שפסקו ממנה אנשי אמונה בעניינים של משה ובמות... אבל בדברי תורה אף אחד לא ניסה לרמאות... אף אחד לא ניסה לגנוב את הבמה של תורה... גם הרמאי הגדול ביותר לא התבייש לומר בכנות: "לא אהיה חובש ובביתני אין לחם ושמלה..." ולמה? כי היות והתורה מונחת בקרן זוית הרחק הרחק מהבמה... בזכות זה אין יצר הרע לגנוב במה של תורה... בינה זאת... עמוק עמוק... למבינים בלבד....



מיהי העשיריה הפותחת של שער

השלכת...???

לפני כמה שבועות נכתב כאן מאמר שהצליח להרגיז כמה אנשים... נכתב שבימים אלו ה' מקלף את כל השכבות... ומוריד את כל המסביב... את כל הפיצ'פוקס ואת כל הסממאות שאנחנו חיים איתם... מצד אחד הכל זז לצד... מצד שני יש הכל... אבל נטו!!!! השלד של היהדות נשאר בשלימות... אבל שלד... בלי שום עלים... בלי שום תפאורה... בלי מסביב...

כן... אנחנו בעיצומה של שלכת!!!! הקב"ה מזיז לצד את הכל... ואנחנו כעת עומדים מול המצבת!!!! מול השלד של היידישקייט!!!!

כל אחד מאיתנו מוצא את עצמו מול הנטו יהודי שבו!!!!

וזה לא קל... האילן בעונת שלכת מרגיש מאוד לא נעים... אתמול הייתי כזה מרשים... כזה מכובד... היתה לי כזו הופעה... ופתאום הכל הושלך ונפל ונשארתי נטו!!! נטו מה שאני!!! אבל דווקא אז זה הרגעים המכוננים ביותר... אלו הם רגעי המבחן האמיתיים ביותר... וכאן נבחרים העשיריה הפותחת!!!! פה!!! בנאמנות של יהודי בתקופה הזו... כאן הוא נבחן... **בחור ישיבה יקר**: בתקופה האחרונה אתה מרגיש מאוד דפוק... זה... זה לא זה... בתקופה הזו אני עושה שטייגן רבע ממה שהייתי עושה בישיבה בימים הטובים... בישיבה הייתי לומד שעות ע"ג שעות... שטייגן באמצע הסדרים ובין הסדרים... ואילו עכשיו אני בקושי סוחב!!!! אני מחזיק את עצמי בשיניים...

בחור יקר: לא הבנת!!!! כשהיית בישיבה האילן היה במיטבו... היית מוקף בהמון המון עלים... פירותיך מתוקים... צילך נאה... אמת המים עוברת תחתך... נו... מה יעשה הבחור ולא ישב וילמד? על זה נאמר: "במה אברכך"? מה יש לך לעשות אם לא לשבת וללמוד...

אבל עכשיו??? עכשיו אתה בעיצומה של שלכת... ה' בבת אחת הזיז את כל העלים לצד... אין פירותיך מתוקים... אין צלך נאה... אין אוירה... אין כלום... הכל שלכת... הכל מפורק... הכל בריפיון ידיים... ואתה כעת עומד מול השלד של היידישקייט!!! אתה עכשיו כמו איזה בחור פוילישער עם קסקט בעיר לייפציג שאף אחד לא אומר לו מה לעשות... יש לו את כל הסיבות

שבועולם לחפש את עצמו ולהיות איזה שוליא דנגרי... אבל לא!!!! הוא תופס את עצמו ומכריח את עצמו להיכנס לבית מדרש של העיירה... והוא יושב ועוסק בתורה!!!! מה הפלא שכל בחור כזה צמח גדול בישראל??? מה הפלא שכמעט כל בחור שנכנס בשערי ישיבת סלבודקא שבקובנא או חברון ש... שבעיר חברון... מה הפלא שכולם יצאו גדולי עולם?? בטח!!!! זה בחורים שהיו בתקופה של שלכת!!!! הבחור הזה שמעצמו החליט לשבת וללמוד היה מהעשיריה הפותחת!!!! מהעשיריה שנצמדה עם כל הכח לנטו אילנא דחיי בלי שום דחיפה מאחורה... בלי שום תפאורה... בלי שום אוירה... כזה בחור צמח מאה אחוז גדול בישראל!!!! **בחור יקר: תבין איפה אתה**

נמצא... תקרא את המפה... תבין כמה שווה שלוש שעות לימוד שלך בבדידות ובשממון של הקורונה... שזה שווה הרבה יותר מעשר שעות שלך בימים כתקנם...

אנחנו לא הזמנו את זה... אין לנו את האומץ לבחור ניסיונות שכאלו... אנחנו מצידנו מעדיפים שהאילן ימשיך להיות במיטבו... שהמסגרת תמשיך להיות חממה שנותנת מענה לרובות עלים שסוכים בצילה... אבל ה' רצה אחרת... תעשה משהו... ה' רוצה עכשיו שתהיה עונת שלכת!!!!

ה' כעת מעדיף את העשיריה הבודדת שנצמדת לאילנא דחיי... הוא מעדיף אותה על המלא מלא עלים... ואתה מהעשיריה הפותחת הזו!!!!

תעריך את הזירה שאליה נקלעת... תבין על איזה שיבר אתה יושב...

ועליך נאמר: ושבה והייתה לבער... כל הצמיחה תתחיל ממך...

בינו... להתבטל לרבי שליט"א... להיכנע להוראות שיוצאות מפה קדשו זה דבר לא קל... אף אחד מאיתנו לא אוהב לקבל מרות... רק מה אחד הדברים שהכי דוחפים אותנו ונותנים לנו כח לעשות את זה?? הממסד החזק!! הממסד היציב וההרבה הרבה חסידים שעומדים על הפרענצ'עס ובתוך עמי אנוכי יושבת... זה נותן כח... נותן תחושה בטוחה... ותכל'ס... פתאום הכל התקלף... פתאום אין טיש... לא פוגשים את העוילים... אין התאחדות ואין בוטע ואין טיש... אין באופק שום חתונה בחצר הקודש... ואני נשאר לבד... (וכעת נדרש ממני להמשיך!!! להמשיך להתבטל לאמונת צדיקים... להמשיך לדבוק באילנא דחיי... אבל בלי כל התפאורה... בלי כל העלים הנוספים שמקיפים אותה...)

זה לא קל!!!! פתאום זה נהיה הרבה יותר קשה... פתאום אני מרגיש כזה לא בטוח... פתאום אני מרגיש רעד כזה... לא לגמרי יציב...

אז הנה!!! כעת זו נקודת מבחן!!! האם האמונת צדיקים שלי מוגיעה ממקום טהור ופנימי או מתפאורה וסממאות חיצוניות... כעת זה לא רק מבחן... **אלא בעיקר עבודה פנימית**... זה הזמן לעשות את העבודה הזו... לעמוד מול הכינות האמיתית שלי ולהבין שאם האילן הזה אמת!!!! הוא אמת גם כשכל העלים זזו לצד והוא נשאר נטו הוא...

שוב: שלא תבין לא נכון!!! אנחנו לא מזמינים את זה... אסור לנו להזמין שלכת... שלכת זה דבר מאוד מסוכן... אף אחד מאיתנו לא מחפש לקחת יהודי שחי בחממה חרדית ולעקור אותו מהאוירה השמרנית ששומרת עליו ולזרוק אותו לסוף העולם... ולהגיד לו: תמשיך להיות הערלעכר ייד... אסור לנו להביא על עצמנו כזה ניסיון!!!! בשביל זה לא אנחנו הזמנו את הקורונה אלא הקב"ה... ואם יש קורונה סימן שהקב"ה מזמין את מבחן הכנות הזו!!!! את הבהירות הזו!!!!

לפני קצת יותר מחצי שנה סיימנו את הש"ס... איזה אירועים אדירים... כככולם סיימו... כככולם התחילו... כככולם לומדים דף היומי... מה... אתה לא לומד דף

היומי?? איך לא... כולם לומדים... ואכן מרנין ומפעים היה לראות את האילן הגדול והעוצמתי של דף היומי... איך שהוא מלא בעלים של לומדי תורה... מכל גווי הקשת... מי לא מצטרף ללימוד דף היומי...

עד שהגיעה השלכת... הקורונה... האולמות נסגרו... חלק מהשיעורים אפילו התבטלו... ההתלהבות בודאי ירדה... והעלים התחילו לאט לאט לנשור בזה אחר זה... ומי נשאר??? הנטו דף גמ'!!!! אותו דף גמ' שכולנו למדנו אותו לפני חצי שנה... הוא נשאר באותו ערך!!!! רק מה??? לפני חצי שנה הולחנו עליו שירים... ורובות אנשים השתתפו במעמדים הגדולים... ועכשיו הדף גמ' נשאר בלי כל התפאורה הזו...

ונו... איפה אתה בסיפור הזה?? האם אתה בוחר להיות מהעשיריה הנאמנת שתמשיך להיצמד לאילנא דחיי ולא תנשור... או שאתה זורם עם העלים... כשכל העלים מתגודדים סביב האילן... גם אתה רוצה נכנס לעניינים... וברגע שכולם נושרים אז גם אתה נושר???

בשביל זה יש לנו שער שלכת!!! להזכיר לנו שהרגע המכונן ביותר זה דווקא השלכת!!! דווקא כשהנטו יידישקייט נשאר בלי כל התפאורה... כאן נקודת המבחן וכאן זה בית הנבחרים!! העשיריה הפותחת...

ברשותך קורא יקר: אני רוצה לחדד פה איזה נקודה דקה ועדינה:

מישהו טען לי בכאב: תכל'ס!!! הרי ה' עשה את הקורונה בשביל לעזור אותנו... בשביל לחזק אותנו... הקורונה הזו הייתה אמורה לעשות אותנו יותר טובים... אבל תכל'ס... לפי כל המדדים זה נראה... ש... שזה צועד לכיוון ההפוך לגמרי... הרי תכל'ס... בשטח... הכל מפורק... הרבה בתים בישראל שעד עכשיו הצליחו להסתדר בלי רשת... פתאום נאלצו להכניס מחשב... בחורי ישיבות שעד כה היו מסודרים במסגרת... פתאום זה למחצה שלישי ולרביעי... בקיצור: המצב הרוחני לא נהיה יותר טוב... אדרבה... רק יותר גרוע... **נו... מה אתה אומר על הטענה שלזו**

אמרתי לו: אתה צודק מאה אחוז!!! מצד ההסתכלות שלי ושלך זה באמת ככה... המצב כעת נהיה רק יותר גרוע... כי זה באמת ככה!!!!

אבל צריך לדעת שיש הסתכלות מצידנו! ויש הסתכלות מצדו של הרבש"ע!

ואני אסביר את דברי: תשמע סיפור: אני מכיר בחור ישיבה אחד קדוש וטהור שיום אחד חטפו אותו והורידו אותו למ"ט שערי טומאה... ואתו בחור קדוש ממשיך בקנאות לשמור על הקדושה שלו גם בשאלות תחתיות... וכעת יש לו התמודדויות קשות מול אשת פוטיפר וכולנו דאגה ותקווה שהוא יעמוד בניסיון... כן... תחשוב שהסיפור של יוסף הצדיק... הוא כעת!!! בשעת מעשה!!! ואני מספר לך שזה מה שקורה כעת... איך אתה רואה את זה?? האם קורה

התמודדות!!! האם להיות או לחדול??? כאן אנחנו צריכים להסתער על המשימה...

אנחנו מבינים שאנחנו נמצאים במגרש שהקב"ה הזמין אותנו!!!

זה מגרש שאנחנו לא הזמנו אותו... התפללנו... בכינו... זעקנו שזה לא יקרה... אבל אחרי שזה קורה... אז הקב"ה הזמין את המגרש הזה... אז קדימה... אנחנו באמצע המגרש!! בעיצומו של משחק!! אין לנו זמן להתפלל בעפר... אנחנו באמצע ה"משחקת לפניו בכל עת"!!!

חכה... עוד חמישים שנה כשהמשחק יתייצב... אנחנו נרשה לעצמנו להתחיל לבכות... עוד חמישים שנה רבי יהודה בר אלעי ישב בין תנור לכירים ונראה כמי שמתו מוטל לפניו... עוד אלף שנה עם ישראל יתחילו עם כל מיני מנהגים של אבות על החורבן... לא להתרחץ... לא לכבס... מי"ז מתמוז... תשעת הימים... את כל זה יעשו בהמשך... אחרי המשחק אנחנו נבכה בי"ז בתמוז על האויבים שהבקיעו את השער... אבל כעת באמצע המשחק אין זמן לבכות... הכדור עדיין בידינו... תבעט בו עם כל הכח... אנחנו כעת בעיצומו של מפגן ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל עת... הקב"ה כעת צופה בנו ורוצה לראות אותנו מפגינים לו נאמנות וממשיכים להיות יהודים בכל מצב... ממילא הטעות הכי גדולה שאפשר לעשות בתקופה הזו של הקורונה... זה להסתובב עם פרצוף נזוף ולהגיד: אי אי אי... איזה מצב קשה יש עכשיו... איזה ניסיונות... איזה נפילות... אדוני היקר!!! את זה תגיד כשיחזרו ההקלות... אבל עכשיו אתה באמצע המשחק... גם אם היצר הרע הבקיע גול אחד... והוא אוחד באחד אפס... אתה עדיין יכול לעשות שנים אחד... אל תתפלל בעפר... תכל"ס... המפתחות בידך!!!

אז בא נסכם... אנחנו צריכים לשבת בחצות היום ולהגיד תיקון חצות על שבר בת עמי... על זה שתשתכנה אבני קודש בראש כל חצות... על זה שיש בתיים נקיים לגמרי שנאלצו להכניס אינטרנט מסונן הבייתה...

אבל אתם בעצמכם?? אלה שעומדים כעת בחזית עצמה... אתם אל תגידו תיקון חצות!!! המפתח כעת בידיים שלכם... אתם תחליטו האם הולך להיות פה קול נהי ונהיה או שהולך להיות פה עוז וחדווה במקומו... אתם קובעים את הסדר יום!!! אתם תשמחו שה' הזמין לפניכם ניסיון... והנה... יש לכם הזדמנות להפגין לו יתברך נאמנות... ולעשות לו נחת רוח הרבה הרבה יותר ממה שעשיתם לפני הקורונה...

אנחנו נמצאים בתקופה קשה!!! שאנחנו נקבע את התוצאות שלה... האם היא הולכת להיות תקופה מכוננת... או חלילה לא.

אנחנו נקבע האם אנו נהיה העשיריה שתדבק באילנא דחיי ולא תנשור בשלכת ששולטת כעת בעולם... את השער הזה לא ניתן לאויבים להבקיע.

הטעות הכי חמורה היא להמשיך להסתובב עם פנים נפולות... אוי... בחירות... זה לא טוב... גם אם המנגינה הזו הייתה נכון רגע אחד לפני שהחלט סופית על בחירות... אבל ברגע שזו עובדה מוגמרת!!! כעת חייבים להחליף דיסק... בא נקפוץ על זה וננצח ובגדלו...

סו"ס אל תשכח שאם יש לך מייל בבית ואתה בכל זאת מתגבר... הרי לקב"ה יש כעת הרבה יותר נחת רוח מאשר לפני שזה היה בבית שלנו... רק מה?? אנחנו לא יכולים לקחת את ההימור הזה ולכן דחינו את הניסיון הזה בשתי ידיים... אבל אחרי שזה כבר עובדה בשטח!! כאן באמת צריך להחליף גישה... כעת צריך להסתער על הנס להתנוסס!!! ה' זרק אותך למגרש והוא רוצה לראות אותך שתהיה לפניו שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל עת... על אותו משקל... כל ישיבה שנסגרת בגלל הדבקות ובידודים וכדו'... בשבילנו זה כאב לב... זו הסתרת פנים... כי... כי בחור ישיבה שמסתובב בלי מסגרת זה ניסיון... ואנחנו מאוד חוששים מניסיונות ויש לנו ממה... אבל אתה!!! החבור ישיבה בכבודו ובעצמו... שאתה כעת עומד מול העובדה המוגמרת!!! שאין ישיבה... אין מסגרת... והכל פתוח... כעת תחליף דיסק!! אל תסתובב עם פנים נפולות כמונו... אדרבה... אתה תקום בבוקר בשמחה גדולה ותגיד: רבש"ע... זרקת אותי למגרש ההתמודדות?? אתה וכל פמליא של מעלה צופים בי ורוצים לראות אותי מבקיע את השער? זכאה חולקיי!!! אני מסתער על המשימה... אבא שבשמים: אני אפתיע אותך!!! (גם בעיני יפלא...) אני אוכיח לך שאני נאמן לך בכל מצב... ואהיה שעשועים בכל יום משחקת לפניו בכל עת!!! אתה בחור ישיבה... בסופה של קורונה אתה תקבע האם קרה פה משהו טוב או לא טוב... המפתחות בידיים שלך... אם אתה תקח את הנס והנסיון הזה ותחליט שהוא נס להתנוסס... אם תחליט שהניסיון הזה הוא נועד בשביל להתגבר ולצמוח ממנו... בזה יתברך שבקורונה הזו קרה משהו טוב!!! טוב מאוד!!! אנחנו מצינו ממשיכים לצפות מהצד בדאגה... ומחכים שתכנס בשלום ותצא בשלום אבל אתה?? אתה במגרש עצמו!!! אל תסתובב עם פנים נפולות... אתה נמצא בתקופה המכוננת ביותר בחייך... התלבש במיטב מחלצך...

אגב: את הגישה הזו אנחנו רואים גם בייחס לחורבן בית שני...

אם תשים לב: אחרי שנחרב בית שני... לא מצינו שהתאבלו במיוחד!!! לפני כן- כן... רבי צדוק התענה אינספור תעניות שלא יחרב ביהמ"ק... מצינו כל מיני התבטאויות של כאב ואבל מריב"ז שהתבטא לפני החורבן... אבל אחרי?? אחרי החורבן... לא מצינו שרבן גמליאל וריב"ז ורבי יהושע בן חנניה ישבו כל היום והתפלשו בעפר... לא!!! ממש לא!!! אדרבה... מהברייתות זה היה נראה כאילו ממשיכים הלאה... עם הפנים קדימה... עסקים כרגיל... כאילו העולם לא נחרב...

מה הפשט בזה?? העניין הוא ככה:

אם בית המקדש נחרב זה איום ונורא... זה עצוב מאוד... אבל בשעת מעשה!!! כשכזה חורבן קורה בפועל... עם ישראל נמצא כעת במצב מאוד שברירי!!! וכעת יש לנו את כל הסיבות להתרסק לגמרי ולאבד כל תקווה... במצב הזה הקב"ה זרק אותנו כעת למגרש

פה משהו טוב או לא?? התשובה היא מאוד מסובכת: כי מצד אחד... בסופו של דבר למפרע!!! כולנו יודעים שקרה פה הדבר הכי טוב בעולם... כי שם!!! בניסיון הזה ובהתגברות הזו של יוסף... שם נברא הצדיק יסוד עולם הראשון!! משם רועה אבן ישראל!!! משם!!! דווקא משם!!! אבל מצד שני: תכל"ס... כשאני מספר לך כעת בשעת מעשה שנכון לרגעים אלו הבן של יעקב אבינו נמצא במ"ט שערי טומאה וחיה רעה מתגרה בו... איך אתה אמור להגיב??

אוי אוי... רחמנא לילצן... ה' ירחם... איזה הסתרת פנים נוראה...

הבנת מה קורה פה??? זה שבהסתכלות של הקב"ה... הקב"ה מעמיד ניסיון ליוסף ובעזה"ש הוא יתגבר... ולמפרע יתברר שאלו היו הרגעים הכי גדולים שעשו רעש הכי גדול בשמים והעמידו לנו את משיח בן יוסף... זה לא סתירה!!! שבהסתכלות שלנו אנחנו אמורים לראות את הרגעים אלו כהסתרת פנים הכי גדולה... זה לא סתירה!!! מסכים איתך???

על אותו משקל כאן: זה שיש עכשיו קורונה... והקורונה הזו מזמינה כל מיני ניסיונות... שבחורי ישיבות מסתובבים בלי מסגרת... מצינו יש פה נטו הסתרת פנים!!! מצינו קורה פה דבר רע!!! נטו רע!!! עכשיו... זה לא סתירה שאחרי!!! אחרי שהניסיון כבר קיים... אחרי שהבחור ישיבה הזה כבר מסתובב בלי מסגרת וכעת יש לו ניסיונות ו... והוא מתגבר!!! מתגבר כמו יוסף בשעת... יכול להיות שיש עכשיו עת רצון בשמים שלא היתה מאות שנים... יכול להיות שיש לקב"ה כעת קורת רוח שלא הייתה מאז שיוסף הצדיק עמד בניסיון... כלפי מה הדברים אמורים???

לדוגמא: למגינת לב... עם המון כאב לב... בסופו של דבר נאלצנו להכניס מחשב עם מייל מסונן הבייתה... הלב נצבט... כמה רצינו לדחות את הצעד הזה... כמה רצינו להימנע מזה... ובסופו של דבר הלחץ מהעבודה גבר ולאחר יעוץ הרב הכריע להכניס את הרשת המסוננת הבייתה... טוב שכך היא ההסתכלות... טוב שאתם מתייחסים לצעד הזה כאבל לאומי... טוב שזו הקבלת פנים הצוננת והקריה שאתם נותנים למחשב עם המייל... אבל!!! כעת!!! אחרי שהמייל כבר פה... וזו כבר עובדה מוגמרת... כעת צריך להחליף דיסק... כעת המנגינה צריכה להתחלף לאדרבה... לשמחה גדולה!!! אבא שבשמים... הזמנת לנו ניסיון... נתת לנו הזדמנות להפגין לך נאמנות... אנחנו נעשה את זה ובגדול!!! נתת ליראיק נס להתנוסס!!! כל זמן שיכולנו להימנע מהניסיון הזה נלחמנו... נאבקנו... כאבנו... לא רצינו את זה... אחרי שזה כבר עובדה מוגמרת בשטח... עכשיו צריך להתלבש במיטב המחלצות ולהכריז: אשרינו שזכינו שה' רוצה לראות את ההופעה שלנו!!! את הביטוי שלנו!!

בקיזור: זה בדיוק כמו בחירות... אנחנו לא אוהבים בחירות... כי אנחנו מפחדים לאבד את מה שכבר יש לנו... אבל אחרי!!! אחרי שהבחירות כבר נכפו עלינו... אחרי שזו עובדה מוגמרת... כעת עושים שמח... תזמורת... עקשען... ומפעילים המון מוטיבציה... רבותי... אנחנו רוצים לנצח ובגדול!!!



האמת היא שלפני שנה וחצי הנושא הזה כבר נכתב... אבל כעת... בנתוני הקפסולה זה מקבל משנה תוקף... ובכן: למי שלא זוכר... זכיתי להימנות מתלמידי ישיבת "גורן ארנן" בירושלים עיר הקודש... אמנם אני מגיע בכלל מצידון שבנחלת זבולון אבל ההורים שלחו אותי לירושלים כדי שיהיה להם נציגות בציון שממנה תצא תורה... מידי כמה חודשים אבא ואמא עולים לכאן ונותנים לי דמי כיס... את כל המעות מעשר שני שהצטבר אצלם ואז אני אוכל אותם על תהרת מעשרי... (מראש השנה הקרוב זהו... נמסרה החגיגה... מתחילה שנת מעשר עני) עכ"פ יש אצלנו בישיבה ארבעה שיעורים!! שיעור א', שיעור ב', שיעור ג', וקביוצו!!!

בדרך כלל מה שמקובל בישיבות שזה עניין של שנתון... שנה ראשונה שיעור א', ואז עולים לשיעור ב'... אבל בישיבה שלנו זה עובד בצורה אחרת לגמרי!!! בישיבה שלנו שיעור א' זה בחורים שאוכלים חולין בטהרה ברמה הבסיסית!! במבחנים לשייבה... הראש ישיבה בוחן את הבחור האם הוא יודע לשמור ידיו ולשמור גופו... זה המינוח וזה שיעור א'... מה שנקרא **סירנות!!!** ושם בשיעור א' אנחנו מתלמידים לאכול חולין על תהרת מעשר... כלומר: לא לאכול ראשון לטומאה... אתה יודע מה זה לא לאכול ראשון לטומאה?? זה אומר שאתה לא אוכל בסתם חתונות... לא אוכל קוגלים בקידושים... (במצב סליחה... יכול להיות שכן אוכל... אבל אם אכלת כביצה ומחצה אתה הולך למקווה...) זה מה שאנחנו מתרגלים בשיעור א'... בחור שהתקדם יפה והתרגל לאכול חולין על תהרת מעשר... בשלב מסוים הוא מקבל אישור לעבור לקפסולה הבאה... הוא עובר לשיעור ב'... בשיעור ב' נמצאים בחורים שכולם כבר אוכלים על תהרת מעשר!! ובשיעור ג' זה כבר בחורים שאוכלים על תהרת תרומה... ואז אתה מגיע לפסגה!!! הקיבוצו!!!! בקיבוצו יושבים בחורים מרומסים שאוכלים חולין על תהרת קודש... מדובר בבחורים מרומסים בעלי השגה... שעדינות ההרגשה שלהם במידות היא בהתאם והסברא הישרה שלהם בלימוד גם ניכרת בעליל... וכל שיעור זו קפסולה בפני עצמה!!!! זה מטבח אחר ופנימה אחרת... תבין: שיעור א' וב' יכולים להסתובב בחפשיות מחוץ לשייבה... רק התנאי לכניסה לשייבה זה תבילת מקווה... ואז אתה טבול יום... לעומת זאת בשיעור ג' זה לא עוזר... כי טבול יום לא יכול לאכול על תהרת תרומה... וכן הלאה... יש עוד הרבה פרטים ואכמ"ל... **עכשיו: שלא תבין לא נכון!!!** זה שאנחנו נמצאים במתווה הקפסולות זה לא שאנחנו מנותקים לגמרי!! זה לא הופך אותנו לשתי ישיבות שונות לגמרי!! אנחנו עדיין ישיבה אחת... כי לפעמים פותחים את הקפסולות אבל בהתאם להוראות... **לדוגמא: ביום ששי האחרון הגיע איזה אמריקאי אחד** ותרם לישיבה חמשה כבשים של קרבן שלמים בשביל שנאכל אותם לפני ימים ולילה אחד... הראש ישיבה דפק על השלחן והציו: "התקדשו ובואו עמי לזבח"!!! כל בני הישיבה... מי שרוצה מוזמן היום להתקדש ולהתכונן לטהרה של אכילת קודש... באותו יום... כל הישיבה... ללא יוצא מן הכלל... יצאנו למבצע טהרה!!!! מטעמי בטיחות נעלנו את החדר... כי לטהר עכשיו את כל החדר על תהרת קודש זה... זה סיפור שלם... זה גם לא משהו שאפשר לעשות אותו מהרגע להרגע... אז במקום להתחיל לפרק את המיטות ולגרור אותם למקווה... הוצאנו מהחדר את כל מה שאנחנו צריכים לשבת הקרובה ונעלנו... הצטיידנו עם סק"ש מיוחד כזה ש-קל להטביל אותו... הטבלנו את כל בגדי שבת... ממשקפיים ועד גרבים... נעלים... מצעים... כריות... וכולנו טבלנו לאכול על תהרת קודש!!! ברגע שנטהרנו לגמרי... אחראי הטהרה בדק חום... בדק ציפורניים... חקר... דרש... בירר... וידא... ונתנה ההוראה ונפתחו המחיצות... נפתחה הקפסולה... ומשפחת הישיבה התאחדה... לשבת אחת כמובן!!! במשך כל ליל שבת ישבנו יחד בדיבוק חברים כל הישיבה... ואכלנו שלמים ושמחנו לפני ה'... שרנו "אתר די בי יחדון רוחין ונפשין" הראש ישיבה אמר חידושים שלא שמעתם אזון והדברים היו מאירים ושמחים כנתינתם בסני... היתה שבת מרוממת ביותר... זכינו לאכול שלמים לפני ימים ולילה אחד עד מוצאי שבת... במוצאי שבת זהו! שוב נפרשו המחיצות. שוב חזרנו למתווה הקפסולות. **הבנת את העניין??**

זה שאני בחור משיעור א' ואני עדיין לא אוכל חולין על תהרת קודש... זה לא אומר שאני לא יודע לאכול על תהרת קודש... כי הרי כל עם הארץ ברגל נאמן ויודע להיטהר על תהרת קודש... רק לחיות ככה על בסיס קבוע... פה מתחיל ההבדל!!! הם אווזים שם ואני עדיין לא אווז שם... לא מסוגל... (ומכובן שיש לנו פה דווקא הרבה אברכים שהם כבר לא מסוגלים!!! שים לב: אני עדיין לא מסוגל והם כבר לא מסוגלים... אצלי זה מגיע מחוסר הרגל... ואצלם זה ההיפך... הם כבר היו כאלה... הם היו במקום הזה... רק הם ב"ה התחננו... ואחרי החתונה זה פשוט לא ריאלי ובלתי אפשרי...) עכ"פ עיני כל הזמן נשואות לקיבוצו!! אני רוצה כמה שיותר מהר להגיע למקום הזה... אבל אל תשאל... הגיע מוצאי שבת... נפרסו המחיצות... חזרנו למתווה הקפסולות... ואז אחראי הטהרה התחיל לעשות בדיקות... והתברר שהיה בחור אחד משיעור א' שהלך למקווה בערב שבת וסרוב לחץ הוא החליף חליפה עם אחד הבחורים... וברגע שזו לא החליפה שלו... אז נחשב שהוא הסיח דעתו משמירתה והיא בחזקת טומאה... ומסילא הכל פה נכנס בלבגן... כל האזור נכנס לבידוד עד להשלמת החקירה...

אגב: מעניין לציון שגם קריאת התורה בישיבה שלנו נעשית בצורה סטרילית... יש המלצה שהבעל קורא ומי שמחזיק את הספר תורה יהיה בחורים דווקא משיעור א' וב'... ואילו שיעור ג' וקביוצו עדיף שלא יגעו בספר תורה כי ספר תורה מטמא את הידיים... אז בחור משיעור ב' קורא בתורה!! ויש מחיצה של ניילון ואז מעלים את הבחור מהקיבוצו והוא עומד מהעבר השני ולא נוגע בספר תורה עצמו...

עכ"פ היה בחור אחד בן עליה מהקפסולה של הקיבוצו שמאוד השתוקקתי לקבוע איתו חברותא... מדובר בבחור קדוש ובעל סברא ישראל... דא עקא שאני בקפסולה של שיעור א', שבסג"כ אוכל חולין בטהרה... ואילו הוא אוכל חולין על תהרת קודש... אז בהתחלה הגענו לפשרה שאני אשב רחוק ממנו שתי מטר ואני אלבש מסיכה!! כי בייחס אליו הרוק שלי הוא אב הומוסאה... (תבין... הבגדים שלי נחשבים למדרס הזב בייחס אליו... מספיק שהציצית שלי נוגעת בזרת שלו והוא מטמא בגדים...) אגב: רק אני ישבתי עם מסיכה... הוא לא!! כי החשש היחיד שאני אדביק אותו... ואילו הוא?? הלאו וידביק אותי... "ודבקנו ביצר הטוב..." אבל בשלב מסוים הוא ראה שמאוד קשה לי לשבת עם מסיכה... אז הלכנו לראש ישיבה והוא חשב וחשב ואז הוא נתן לנו הקלות חדשות... הראש ישיבה התייר לנו לשבת במרחב פתוח בלי מסיכה!! ולמה?? כי ספך טומאה רק ברשות היחיד ספקו טמא ולכן צריך לשלול כל זרביב רוק... אבל ספך טומאה בה"ר ספקו טהור... (אגב: ה"ר לעניין טומאה זה לא דווקא מרחב פתוח... יש לזה הגדרות שונות) עכ"פ בשבוע וחצי הקרובים אני מתכנן להתאמץ ולהתקדם צעד אחד קדימה... ולעלות לכה"פ לשיעור ב'... ולמה?? כי בימים הקרובים אמור להגיע לי משלוח מהבית... יש יהודי אחד שהולך לעלות לירושלים עם ביכורי ענבים ואבא ואמא שלחו איתו ארבע מאות שקל של דמי מעשר שני שאני אוכל כנגד זה בירושלים... זאת אומרת: בחודש הקרוב יהיה לי ארבע מאות שקל של לקוח בכסף מעשר שני שאני צריך לאכול אותם על תהרת מעשר... אז אני כעת מתלבט האם לעלות לגמרי לשיעור ב'... או שאני אמשך פה עם החברותא שלו... ורק לפני השקיעה אני אלך למקווה ואהיה טהור בערב... ואם ככה, אז במקום להחליף את כל החברותא... אני רק אחליף את החברותא של סדר ג'... לבחור משיעור ב'... רק בביראות...

איך מצליחים גם בימים טרופים אל
להתאבל על חורבו בית המקדש??

עצה טובה וקלה מאוד: כל מקום שאתה כבר בלאו הכי מזכיר את ירושלים ואת בית המקדש... תחליט שאתה מזמין בזה עם כל הלב... לא... לא בקשתי ממך להגיד תיקון הצות... לא ביום ולא בלילה... לא בקשתי ממך ללמוד את האגדות של החורבן... לא בקשתי ממך לנסוע למותל... לא בקשתי ממך לעשות דברים מיוחדים... רק מה?? את המקסט שאתה כבר אומר מידי יום!!! את הנוסה הקבוע שאתה כבר בלאו הכי אומר כל יום... אז תחליט שאיפה שמוזכר ירושלים ובית המקדש... תתאמץ להגיד את זה בכוונה... **תנסה לעשות את זה!!! הלוואי ותחזיק מעמד...** אתה לא תאמין כמה פעמים ביום אנחנו מזכירים את ירושלים ובית המקדש... אתה אפילו לא מדמיון כמה... שלוש פעמים ביום יש לנו שלוש ברכות... ברכת "ולירושלים עירך" "ואת צמח דוד עבדך" וברכת "רצה ה'... ותחזינה עינינו בשוכב לציון ברחמים..." בקיצור: תשע ברכות ביום!!! הלאה... בברכת המזון יש לנו ברכה אחת "ובנה ירושלים..." כמו כן: ברכת מעין שלוש... "והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה" הלאה... יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו... שלוש פעמים ביום אחרי התפילה... ואחת בסוף הקרבנות... רגע... מה קורה עם הקרבנות עצמם?? עזוב... זה נושא רגיש... עכ"פ: אם את כל זה אנחנו נצליח לומר בשלושת השבועות עם כל הכוונה ועם כל הלב... זה די והותר!!! הלוואי... יהי רצון שנוכה לראות בנחמת ציון...

עכ"פ צריך לדעת שיום תענית הוא יום שמייוחד בתשובה ותפילה... והז"ל אפילו סידרו את יום התענית כמו שכתוב בנחמיה: "ויקראו בספר תורת ה' רביעית היום ורביעית היום מתוודים ומשתחווים לה' אלוקיהם" מכאן אמר אבי מצפרא עד פלגא דיומא מעיינן במילי דמתא... כלומר: מהבוקר עד הצות היום עושים חשבון הנפש!! בדק הבית... בקיצור: לוקחים דף ומתחילים לעבור נושא אחר נושא... איך אני בבית... איך אני מתפלל... האם אני לומד... איך אני בבין אדם לחבירו... האם אני ישר בדיני ממונות וכן הלאה וכן הלאה... כל אחד והרשימות שלו בחשבון הנפש... זה מה שעושים בחצי הראשון של היום... מכאן ואילך ריבעא דיומא קרינן בספרא ואפטרתא- כלומר: עוסקים בפרשות ששייכות לאותו יום... אגב: הפרשה ששייכת לשבעה עשר בתמוז זה לא פחות ולא יותר "ויחל משה..." וזה הזמן גם להתכונן ל"ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים" שזה א' באלול!! כן... כמידי תענית אנחנו מעלים את הכהן והלוי ל"ויחל משה" ואח"כ אנחנו פתאום מדלגים ל"פסל לך"!!!! ללמדך ש"ז בתמוז צריך להיות מתואם עם א' אלול!!! זה הזמן להתכונן לא' אלול... זה הזמן לחשב את הצעדים של ימי החופש הגדול ולתכנן אותם בצורה מבוקרת ליצור גשר מפוקח מ"ז בתמוז ועד א' אלול... אמנם בשנה הזו איש לא יודע מה יהיה ואיך ואם בכלל... מה שבטוח זה... שצריך הרבה זהירות וחייבים לתכנן את הצעדים הרוחניים... בא נשכח... שעל היום הראשון של בין הזמנים אב אמרו הז"ל "כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה", (עיין חגיגה ה: דקאי על תשעה באב)

האם אבא שבשמים מתחננו ?

יענקי הוא ילד חמוד... ילד נשמה... אבל כעת הוא בעיצומו של גיל העשרה והוא עושה הרבה שטויות והוא לא לוקח את עצמו לדיים... ואבא אוהב את יענקי ורוצה לחנך אותו... ואין ברירה!!! יענקי חייב להתחנך...

מה אבא עשה?? מהוסר ברירה התחיל להרביץ לו... כל פעם שיענקי עושה שטויות הוא חוטף... חוטף מכות על ימין ועל שמאל... ויענקי ממשיך הלאה... הוא לא מתרגש כ"כ מהמכות... מתברר שהמכות לא היו מספיק כואבות... לאבא לא היה ברירה והוא התחיל להחליף הילוך ולהחטיף לו מכות יותר כואבות ויותר!!! ומאוד כואבות!!!

כעת יענקי כבר בוכה... זב דם... כולו מכונס וכואב... ואבא שומע את יענקי נאנח... אי... כואב לי... כואב לי המכות... אבא שומע את זה והלב שלו יוצא... אבא רואה איך שיענקי מסתובב כאוב ומחפש איזה משחה למרוח על הגב המוצף... ודי... אבא כבר לא עומד בזה...

לא!!! לא יוכל!!! ותקצר נפשו... אבא מחליט... די... עד כאן!!! אני לא מסוגל יותר להרביץ ליענקי שלי... נכון... הוא צריך להתחנך... והוא חייב!!! אבל להרביץ לו אני רואה ש... שזה לא שייך!!! אני פשוט לא עומד בכאב לב הזה!!! די... החלטתי שאני יותר לא מרביץ...

נו... אבל מה עושים?? תכל'ס יענקי מוכרח להתחנך... אבא החליט: מעכשיו אני עובר למילולית!!! בלי דיים!!! מעכשיו כל פעם שיענקי מתנהג לא יפה... אני מדבר אליו קשה... יורד עליו... עושה איתו בריגוז... בקיצור: הכל במילולית!!! אבא מנסה להוכיח את יענקי יפה... תפסיק כבר... ויענקי כמובן לא מתייחס... נו... אז אבא אמר... אז מה...

אבא רואה ששוב יענקי לא מתרגש... אין ברירה... צריך להחליף הילוך... אין ברירה אלא לעבוד לאלמיות מילולית!!! מה נעשה... להרים ידים לא שייך... אין לי ברירה אלא לעשות את זה מילולית... ואבא מתחיל לאיים על יענקי ולהכילם אותו ולהלביץ את פניו... ו... ו... ויענקי מתחיל להחליף צבעים... יענקי מסמיק... מחויר... נעלב... מושפל... יענקי מתחיל לאבד את הבטחון העצמי... ואבא רואה את זה והלב שלו יוצא...

יענקי שלי המסכן... אני לא יכנס ככלכל!!! לא יכול לדאות איך אתה מסמיק ממני... הלב שלי מתרסק לדאות אותך נעלב עד עמקי נשמתך ועוד ממני... **אבל מה אעשה... איז לי ברירה... אני מוכרח לחנך אותך... מוכרח!!!** אבא שוב מנסה מילולית לחנך את יענקי ושוב יענקי מחליף צבעים... שוב מתחיל לגמגם בגלל העלבון הצורב... ש... שמי העליב אותו?? לא פחות ולא יותר-אבא!!! **עד ש-די... אבא שוב לא עומד בזה!!!**

אבא שוב מרים ידדים!!! די... גם בזה אני לא עומד... פעם שעברה נתתי לו מכות ולא עמדת בזה... לא יכולתי לדאות את יענקי שלי כאוב ומוכה... אז עברתי למילולית... וכעת אני רואה שזה לא פחות גרוע... לדאות את יענקי מחליף צבעים מעלבון ובושה... אני גם בזה לא עומד... **אז מה אני עושה... שא לא אבא ביאוש...**

הרי לחנך אותך אני מחייב!!! ולוונטר לך אני לא אוותר!!! כי אני לא מוותר **עליר!** אתה חשוב לי מידי בשביל שאני אוותר עליך... ולכן אני חייב לתפוס אותך ועם כל הכח... אבל איך?? מכות?? **ניסיתי והלב שלי יצא...** מילולית? **גם ניסיתי והלב שלי יוצא...** אז מה יש לי עוד לעשות? ישב אבא והגיע למסקנה אחרונה... אין לי ברירה אלא לפנות ליענקי

בת חנונים... פנה אבא ליענקי ואומר לו: יענקי שלי המתוק... מאכמעז אטוייבה... תעשה לי טובה אישית... תהיה בן אדם!!! תהיה קצת יותר רציני!!! תרחם **עלי ובשבילי** תבין עניין ותתנהג יותר טוב... כי אם לא תתנהג טוב אני אצטרך להרביץ לך... ו... וזה כואב לי... עזוב אותך... עזוב את הכאב שלך... על עצמך אתה לא מרחם... אבל **לי** זה כואב!!! תרחם **עליו** לא עליך!!! אם לא תתנהג יפה... אני אצטרך לדבר אליך קשות ואתה נעלב וזה עושה לי מאוד מאוד רע... אז אבא ממך... אל תעשה לי את זה!!! עזוב אותך... לפחות תרחם עלי...

הסיפור הזה... תנחש איפה הוא כתוב?? לא פחות ולא יותר בזוהר הקדוש!!! הזוהר הקדוש מביא את הסיפור הזה כמשל על מה שנכתב בהפטרה של שבוע שעבר... אם אתה זוכר... שבוע שעבר בהפטרה כתוב: **"עמי מה עשית לך ומה הלאתיך עזה ביי... עמי זכר גא מזה יעץ בלך מלך מואב..."** הפסוקים האלו כותבים בסוף הגאולה של עמוס הנביא... ומי שיודע עמוס הנביא הוא אחד מג' נביאים שרוב דבריהם דברי קנתורין (עין יורח קהלה) רוב הנבואות של עמוס הנביא הם דיבורים קשים וחריפים בתוכחות לעם ישראל... ופתאום בסוף נבואתו של עמוס המנגינה בבת אחת משתנה לנימה של תחנונים...

עמי מה עשית לך ומה הלאתיך... תענה לי... ועל זה הזוהר הקדוש מביא את הסיפור הזה כמשל... **אומר הזוהר הקדוש:** שכשיהוי מתנהג לא יפה... אבא שבשמים מתחיל להרביץ לו כדי להחזיר אותו למוטב... אבל אז אפריימקה של אבא מתחיל לבכות... כואב לו המכות... שמוע שמעתי אפרים מתנודד יסרתני ואיווסר... אבא שומע את אפרים בוכה ומעיו המו עליו... אוי אפריימקה שלי... רחמי עליך... אני לא יכול לדאות אותך מתיישר ועוד ממני... בשלב מסוים די!!! אבא שבשמים לא יכול לדאות את אפרים כ"כ מתיישר... אבל מחליט להחליף מנגינה... אבא שולח את עמוס וירמיהו והם מקנטרים את אפריימקה... מדברים איתו דיבורים קשים... אפרים בולע את הלשון... פניו מלבינות מבושה... ואבא רואה את זה... ו... ו... ודי!!! אבא לא עומד בזה... די עמוס הנביא... עד כאן!!! יותר אל תגיד לאפריימקה מילים קשות... ואז אבא שבשמים מרים ידדים ושואל: נו... מה יהיה עם אפריימקה שלי? הוא הרי חייב להתחנך??

מכות?? אני לא יכול לתת לו... ודיבורים קשים?? אני גם לא יכול... אין לי ברירה אלא לפנות אליו **בתחנונים...** אפריימקה שלי... מאכמעז אטוייבה... תעשה לי טובה... קצת רצינות!!! למעני... בשבילי... אל תעשה לי את הפלונטר הזה... תעשה מה שאני אומר לך בלי שאצטרך להפעיל אמצעי איכפה שאני לא אוהב אותם...

המסר הזה הוא נורא!!! לקלוט!!! להבין!!! להפנים!!! שיש לנו עסק עם אבאלע... שאם יש מישהו שסובל יותר מאיתנו... זה אבא שבשמים בכבודו ובעצמו... זה נכון ביחס לכל תוכחה שמגיעה משמים... ובפרט עכשיו... בתקופה הזו... כלנו מבינים שהקב"ה מדבר איתנו בקורונה הזו! כלנו יודעים שה' דופק על השלחן ותובע שינויים!!! ה' רוצה שנחזור בתשובה... ואנחנו? אנחנו פה יושבים ובורקים את הדופק... מנסים למשוך את החבל... לבדוק עד כמה הקב"ה הפעם חד משמעי

יותר מתמיד... האם הקורונה הזו באמת מאוד מלחיצה שאין ברירה אלא לתפוס את עצמנו לדיים... או שתרגע... עוד מעט זה יעבור... עוד מעט יהיה חיסון... והקב"ה כבר פחות יהיה תקין... בקיצור: בורקים את זה.

אבל עזוב!!! עזוב את הגישה הזו... אל תראה את זה ככה...

תחשוב שהקב"ה **מתחננו!!!** בני היקר... אתה צריך להשתנות וזה חייב לקרות!!! כי אני לא הולך לוותר עליך!!! אבא ממך... תרחם עלי ותעשה את זה בכיף... די!!! כמה אני יכול לדאות אותך מסתובב עם מסיכה שמושכת לך באזניים ורותחת לה בפנים ואתה מתפוצץ ממנה... כמה אני יכול לדאות אותך מסתובב מודאג ומטורד ומפוסט...

די בני היקר... תעשה את השינוי ממקום בריא... ממקום של הבנה... אל תכריח אותי להלביש אותך מסכה ולהכניס אותה להסגרים ולשלוח אותך לבידודים... די... תרחם עלי!!! לא עליך!!! אתה איכשהו כבר זורם עם כל הקורונה הזו... אתה כבר נכנסת לשוונג של קורונה! אתה מתעודך כל הזמן כמה מאומתים... מחשבן הכפלות... נכנס להלחץ מכל מיני פרשנים... הולך לבדיקה... נכנס לבידוד... יוצא ושוב נכנס... אתה כבר זורם על זה... התרגלת להסרהויות הזו... אבל אני אבא שבשמים לא התרגלתי לזה... אני רואה אותך מתגלגל כמו מסכן בימים האלו... מבידוד לבדיקה... ומסגר לסגר... וממסיכה למסיכה וקשה לי לדאות אותך סובל ועוד בגלל... בגלל שהוכרתי להלך עליך אימים... די!!! תעשה למעני!!! תחשוב על- על אביך שבשמים!!!

אגב: זה לא פשוט!!! כשמתכלים בראש קטן על הקורונה יש לפעמים תחושה משועשעת וחובבנית לכל הקורונה הזו... כי באחד על אחד... יכול להיות שאני לא הפסדתי כלום מהקורונה... בלאו הכי כעת זה חופשה... ובלאו הכי אשתי לא עובדת... ובקיצור: כל אחד והסידור שלו... אבל בשורה התחתונה המציאות היא שיש הרבה סבל בימים אלו!!! המון המון סבל!!! בהיקף מאוד רחב... יש רבבות יהודים שאיבדו מקור פרנסה על כל השלכותיה... ויתירה מזו!!! יש ממות אליפס שאיבדו את מקום ההתפתחות הטבעי שלהם... את הסדר לא המבונה שלהם ויש בזה המון כאב ויש לזה גם השלכות נפשיות מרחיקות לכת... ותכלס... יש הרבה סבל בימים אלו!!! וה' רוצה מאיתנו משהו!!! ואני רוצה לגלות לך סוד: שאם אנחנו נתעקש לא להבין עניין... ואנחנו נעשה שרידים ונחליט שאנחנו לא רוצים לחזור בתשובה...

אתה יודע מי בסוף יכנע ראשון?? לא תאמין... אבא שבשמים!!!

אבא שבשמים יכנע לפנינו... אתה יודע למה?? כי סו"ס הוא אבאלע... ובשלב מסוים ותקצר נפשו בעמל ישראל... בשלב מסוים הקב"ה יגיד... די... יש גבול כמה אני יכול לדאות את יענקי שלי כאוב ומדוכא ומבולבל ולא מסודר בחיים... אמנם עשיתי לו את זה כדי שייבן עניין אבל אם הוא מתעקש לא להבין... אז מה יש לי מזה שהוא גם סובל לחינם ולא לא מבין עניין... אז אבא שבשמים כביכול יכנע... אבל הוא לא באמת יכנע... אלא הקב"ה פשוט יחפש דרך אחרת איך להשפיע עלינו... ואז הקב"ה פשוט **יתחננו...**

יעקלה שלי... הבאתי לך קורונה... סבלת... התבודדת... השתגעת ובכל זאת לא חזרת אלי... **עכשיו אני מתחננו לפניך: תשוב אליו!!! למעני!!!** אם ככה... אם זה הולך להיות השלב הבא... אז בא נחשוב שכבר עכשיו ככה הקב"ה מדבר... במקום לחשוב שהקב"ה דופק על השלחן כבעם ותובע שינויים... בא נראה את זה אחרת... הקב"ה דופק על השלחן ו**מתחנן:** יעקלה שלי... אני חייב אותך!!! אני חייב שתבין עניין... בא נתקדם... סדר לא נתקע בקורונה... בא תנשטי לי יד ואנחנו זדים קדימה...

כן... משהו נרדם אצלנו בכל מה שנוגע לגניף הזה שהתמקם פה...

לפני כמה חודשים

לפני כמה חודשים כלולם היה ברור שה' רוצה לעורר אותנו... ואילו עכשיו אף אחד לא מביא חושב על זה... זה כבר לא נושא... **לפני כמה חודשים** לכולנו היה ברור שצריך להתפלל על זה... עכשיו... בינינו... מתי פעם אחרונה התפללת על הקורונה?? **לפני שלושה חודשים** לכולנו היה ברור שהגאולה בפתח... עכשיו... בינינו... בהרגשה שלנו הגאולה רחוקה מתמיד... למה?? כי אנחנו קצת מאוכזבים... אדרבה... הבאנו תאריך למשיח והוא "הבריז" "אז מה עכשיו... עוד פעם נביא לו תאריך... ועוד פעם הוא יאכזב??

אז זהו!!! שעכשיו הגיע הזמן לחזור שוב ולהתעורר והפעם ממקום אמיתי!!! לא ממקום רגשי וסחף חברתי... אלא מהפנמה אמיתית ש"כי לא יזנח לעולם ה'!!! אם קורה משהו לא תקין בעולם של ה'... אז אנחנו בתור יהודים צריכים ללמוד לקרא מפה ולהבין שכלית שה' רוצה משהו... איך הנביא שואל: "הישאג אריה ביער וטרף אין לו... היתקע שופר בעיר ועם לא יחדו?..." שים לב: הנביא מדבר לא ממקום של ריגוש אלא ממקום שכלתני!!! אם אריה שואג ביער יש פה סימן מובהק שמשהו חסר לו... אם יתקע שופר בעיר זה סימן מובהק שמתרעים פה על משהו... משהו לא תקין קורה פה... **אותו דבר כאן:** אם יש קורונה כבר כמה חודשים והעולם משותק זה אומר שבורא עולם מדבר!!! הרי אני יכול להעיד שנכון לשלושים שנה האחרונות כזה דבר לא היה!!! זאת אומרת: יש פה מסמך יבש שקובע שאותו רבש"ע שנתן לנו חיים שלווים בשלושים שנה האחרונות ויותר... הוא יכל להמשיך לתת לנו שגרה... ואם לא אז כנראה שהוא מדבר... הוא רוצה משהו... נו... אתה שומע אותו או לא??

כל השאלה מה? מה הרבש"ע רוצה?? את זה אני כבר מעדיף לא לפתוח... זה כבר נכתב רבות בגיליון זה... וכמה שנכתב... עדיין לב יודע מרת נפשו וכל אחד אמור לזהות לבד איזה רצינות ה' רוצה ממנו...

מה שבטוח: אבא שבשמים מתחנן!!! די... אני רוצה לעצור את הקורונה אבל זה תלוי בכם!!! בני היקרים... תעשו משהו בעניין...

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת פנחס

ירושלים: 7:12 מוקדם: 7:02

בני ברק: 7:27 מוקדם: 7:17

מודיעין עילית: 7:22 מוקדם: 7:12

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת

שנאמר והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו לאלתר (שבת קיז):

הידעת שיש מצווה דאורייתא להכין משהו לשבת ביום ו' עד סו"ז קריאת שמע!!! (ביאה"ל סי' ר"נ)

כתב השו"ע סימן רנ

ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק; ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים; ור"ז היה מדליק האש; ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול; ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת.

ובהמשך נבאר גם למה לא יכלו התנאים למנות שליחים שיכינו להם לשבת, ויותר הרי"ז זלזול בכבוד התורה...

וכתב הלבוש וכן הפרימ"ג: ישכים בבוקר ביום ששי ויכין צרכי שבת, דכתיב [שמות טז, ה] והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו, הכנה דומיא דהבאה, והבאה היתה לאלתר בבוקר אף הכנה תהיה מיד בבוקר. ואפילו מי שיש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כלומר שאם היה שום אדם חשוב בא לביתו ודאי היה בעצמו מתקן הבית ומסדר הכלים הצריכים לו, קל וחומר לשבת ולכבודו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעים עצים, ורבי זירא היה מדליק את האש, ורב נחמן היה מתקן את הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול [שבת קיז ע"א], ומהם ילמד כל אדם ולא יאמר לא אפגום בכבודי, כי זהו כבודו שמכבד השבת לכבוד שמים, ואפילו צריך למעט לימודו על ידי שיכין צרכי שבת, ימעט לימודו ויכין לשבת דמצוה גדולה היא.

ובאליהו רבא כתב: אף על פי שהכין בהשכמה מצוה שיוסיף גם בין השמשות שנאמר והיה משנה [וגו'] [מג"א סק"א בשם ב"י ושבלי הלקט סי' נה]. ובשו"ע הרב כתב: טוב לומר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת וכן בכל מה שהוא עושה טוב לחשוב שעושה לכבוד שבת:

וז"ל הביאור הלכה: - עיין הטעם במ"ב והוא מרש"י וטור והנה הט"ז הביא הטעם מה דהביא בב"י בשם תנחומא דכתיב והיה אין והיה אלא מיד שנאמר והיה כי קם הפלשתי ועיין בפמ"ג שכתב דאפשר דלטעם זה צריך להיות ההשכמה יותר בהקדם דהיינו אפילו קודם ק"ש ותפלה אם אפשר אך שיראה שלא יעבור עי"ז זמן ק"ש ותפלה ולאפוקי לטעם רש"י וטור דהכנה דומיא דהבאה הלא הבאה היתה בבקר והיא זמן ג' שעות על היום וכדאיתא בברכות כ"ז ע"א מקרא דוילקטו אותו בבוקר בבוקר, והנה אנחנו העתקנו במ"ב אחר ק"ש ותפלה דוקא כי העולם לא נהגו כוותיה דהפמ"ג [אך זה יש לדחות דאפשר שסומך

כ"א על אנשי ביתו שהם מכינין תיכף כשקמים לצרכי שבת אבל כשאין לו מי שיכין עבורו אפשר דאה"נ דצריך להשכים קודם ק"ש ותפלה להוצאת שבת] גם המעיין בספר סדר היום שהביאו המ"א בסוף סימן רנ"א יראה להדיא דעתו דדוקא אחר ק"ש ותפלה אם לא שלא ימצא לקנות אחר"כ ואפילו בזה כתב שיראה לקרות ק"ש מקודם ונראה בפשיטות דלטעמו אפילו לשיטתו דס"ל דהוא דאורייתא הלא ק"ש הוא תדיר ותדיר קודם ומיירי דבמעט זמן של הקריאה לא יאחר הקנייה. והנה אף דנוכל ליישב סברת הפמ"ג דס"ל דלהתנחומא דיליף מוהיה אין והיה אלא מיד גילתה לנו התורה דהכא שאני מ"מ למעשה אין לסמוך ע"ז כלל דאפשר דאפילו להתנחומא שצותה אז התורה ההכנה מיד שהיה יום הששי אין שום ראייה לזמננו דהלא ידוע דשבת ניתן להם במרה קודם קבלת התורה ולא היה אז עדיין עליהם מצות ק"ש ולכן חל עליהם מצות הכנה ביום הששי תיכף כשקם ממטתו משא"כ אחר"כ שנצטוו על ק"ש בזמן קימה והיא מצוה תדירה בכל יום היא קודם ומה דאמר רב חסדא ישכים להוצאת שבת ויליף מקרא דוהיה היינו דצריך להקדים כל מה שיוכל וע"כ אפילו אחר קבלת התורה שנצטוינו על מצות תדירות בכל יום והיא מצות ק"ש יורז את עצמו לזה תיכף אחר שיקיים ק"ש [וגם תפלה דלדעת הרמב"ם היא דאורייתא וגם מחמת סמיכת גאולה לתפילה] דגם זמן ק"ש מקרי השכמה וכדכתיב ויגש הפלשתי השכם והערב ואחז"ל כדי לבטלם מק"ש שחרית וערבית אלמא דג' שעות על היום הוא בכלל השכמה עדיין וממילא מה דמטריח את עצמו תיכף אחר"כ להוצאת שבת לא נפיק מכלל זה ... אבל באמת יש לדחות הכל דאף דעונג הוא מדברי קבלה אבל עכ"פ סעודה בשבת וההכנה לזה מבעוד יום הוא דאורייתא לכמה פוסקים עיין ביצה ב' ע"ב ברש"י והרע"ב וא"כ אפשר דגם השכמה לזה בבוקר הוא מה"ת...

וכתב השערי תשובה: שאם הוא דבר שאולי לא ימצא ביום ו' והדבר לצורך עונג שבת יותר טוב לקנותו ביום ה' מלבטל המצוה כמו הבשר במקום שאפשר שלא יהיה ביום ו' וכיוצא ע"ש: ועוד כתב: עיין באה"ט בשם כוונות האר"י ז"ל הזיעה שאדם מזיע בצרכי שבת הם סגולה למחיקת העונות כמו הדמעות ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת ע"ש וכה"ג כתבו לענין עשיית המצות בע"פ ועיין בתוס' שבת שכת' בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו ראוי לזוהר גם בסעודת ברית מילה וחתונה ע"ש...

הקשה בשו"ת חוות יאיר איך הקילו התנאים בכבודם לכבוד שבת הא גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה [היינו ל"ת דרבנן]

ובשעה"צ אות ט' כתב: ונראה דלא שייך בזה לומר, מצוה שיוכל לעשות על ידי אחרים אין מבטלין התלמוד אפילו לזמן מועט, והכא הלא יוכל לעשות על ידי שלוחו דעדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי, יש לומר, דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו, כגון שיפסיק באמצע הלמוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה היא, מה שאין כן בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו, וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו. אי נמי דדוקא לענין כבוד שבת אמרינן כן דחמירא, מה שאין כן לענין שאר מצוות אם הוא תלמיד חכם ונוגע לבטול תורה, וצ"ע:

לכן קאמר דזהו כבודם שעוסק בעצמו במצוה וניכר שעושה כן לכבוד הש"י וכה"א בדוד ונקלותי עוד מזאת וגו' משא"כ אם אין ניכר כמו זקן ואינו לפי כבודו באבדה וכדומה שמתחלל כבוד הת"ח עי"ז [פמ"ג] ור"ל שאין הכל יודעין שהוא עוסק במצוה. ובזה מיושב הא דאיתא בקידושין דף ע' דר"ג עסק בעצמו במצות מעקה ששם הוא דבר שהכל יודעין בעת שהוא עוסק שהוא מצות ה' משא"כ באבדה בעת שהוא מטפל בה אין הכל יודעין מזה ולכן אפילו אם ירצה להחזירו ברבים ויודיעם שהיא אבדה ג"כ פטרתו התורה מזה כנ"ל: (ביאה"ל)

בגמ' בשבת קיט: יש הרבה סיבות לחורבן ירושלים אז מה העיקר?

אלא שבות, כי רצו חז"ל לגדור ולהזהיר את העם על השבת, וכשם שבשעה שהשעה צריכה לכך עונש העובר חמור יותר, כמו כן אף השכר הצפוי למקפיד ונזהר רב לאין שיעור, והנה בזמנינו אנו פרוצים מאד בשמירת השבת ולא רק בשבות דרבנן אלא אף ח"ו במלאכות דאורייתא, א"כ ודאי שמחובתנו להתחזק בענין השבת, והמתחזק בכך מי יודע כמה גדול חלקו. איתא (ירושלמי ברכות פ"א) "שקולה שבת כנגד כל התורה כולה", כל פרט ופרט משמירת שבת שקול כנגד כל התורה, ועוד איתא (ירושלמי ברכות פ"ט) "אם ראית דור שמתרפין בה עמוד והתחזק ואתה נוטל שכר כנגד כולם", וא"כ בשעה שהדור מתרפין בשבת ודאי שהמתחזק יקבל שכר כנגד כולם, שהרי אף בדור שאין מתרפין שקול שבת כנגד כל התורה כולה.

חז"ל אומרים בשבת [קי"ט]: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל משמיה דרב, אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת, שנאמר [ירמיה י"ז כ"ז] ואם לא תשמעו אלי לקיים את יום השבת, ולבלתי שאת משא, ובא בשערי ירושלים ביום השבת, והצתי אש בשעריה, ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה". מאי לא תכבה, אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני"א מצויין לכבותה [פרש"י בשבת]. אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת, שנאמר [יחזקאל כ"ב כ"ו] ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם [פרש"י ביחזקאל כיון שחיללו את השבת, נתחללתי בתוכם], והוסיף המהרש"א דאע"פ שמלבד חילול שבת נזכרו בגמ' שם עוד הרבה עבירות שעשו, בכל זאת מהפורענות שמוזכר שם "ואשפוך עליהם זעמי באש", מוכח שהפורענות באה בעוון חילול שבת, דהרי אמרו חז"ל בעוון חילול שבת הדליקה מצויה.

ותחילה עלינו לקבל ע"ע לקבל את השבת בזמן הראוי, ולא כפי שאנו נוהגים עתה שבעת שהנני הולך לקבלת שבת בישיבה, הריני רואה ציבור גדול המתפללים תפילת מנחה, וכי ראוי הדבר לבני תורה להכנס לשבת באיחור, ובודאי מחובתנו להקדים בכניסת השבת, לפחות חצי שעה קודם, כמו כן לקבל על עצמנו ללמוד הלכות שבת, כי כל שאינו לומד הל' שבת ודאי נכשל בחטא, ולפחות באיסורי דרבנן, ואל נזלזל באיסורי דרבנן שהלא ידוע דברי הרבינו יונה (שע"ת ג, ד) בדבר חומר דברי סופרים יותר מיינה של תורה. והטעמים לכך, שכאשר נובע מחמת זלזול וקלות חמור מאד ענשו, כמו כן עלינו להזהר בדיבור בשבת שהלא שנינו "בקושי התירו לומר שלום בשבת" (ירושלמי פט"ו שבת) ועל אחת כמה וכמה דברים בטלים בשבת שודאי איסור גמור הם. (בספרו אור יחזקאל אלול עמ' שג)

דברי מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל מזכירים אנו תמיד מאמר חז"ל (שבת קיח): "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים...", לו נשמרם כראוי היינו זוכים לגאולה העתידה, ומשו"ה מחובתנו להזהר במיוחד בשתי שבתות אלו בשמירת שבת. זכורני בקעלם בשנה הראשונה בהיותי שם היתה הקבלה המרכזית ביוה"כ להזהר בשמירת שבת.

איתא בגמ' (סנהדרין מ.) "מעשה באחד שרכב על סוס בשבת וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא מפני שהשעה צריכה לכך". חזינן שאף בימי סנהדרין היה הדור פרוץ בענין השבת, ולכן סקלו את הרוכב על הסוס בשבת אע"ג דרכיבה על סוס אינו

איך כבוד השבת מנע אדם מהעישון?

לחדל לאלתר מעישון הסיגריות. באומרו כי כדאי הדבר לותר על הנאת העישון של שבוע שלם, ובלבד שלא להפסיד עוד כמה רגעים של התרוממות בקדושת השבת.

בתקופה ההיא עדין לא היתה מודעות למגרעות העישון וחסרונותיו מבחינה בריאותית, אך עצם העובדה שהעישון גורם למעשן להמתין בקצר רוח לצאת השבת, אין הדבר ראוי. כך גם החדיר בביתו, והורה לבניו שלא יחלו בעישון כלל מסיבה זו.

סיפר הג"ר אליעזר טורק שליט"א בשם אביו שליט"א אודות אביו הקדוש רבי דוב הי"ד, שנעקד על קדושה ה' על ידי הנאצים הארורים בשואה, מה היתה הסיבה שגרמה לו להפסיק ולעשן באחת.

במוצאי אחת השבתות העיף רבי דוב מבט השמימה, בכדי לבדק אם כבר יצאו שלשה כוכבים ומותר כבר לעשן. אולם לפתע התעורר במחשבתו, תפס את עצמו ואמר: "מה?! אני מחכה שהשבת תצא בגלל סיגריות?" ובהחלטה של רגע קיבל על עצמו

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

שמעתא עמיקתא

גליון תל"ח | פרשת פינחס | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לימי בין המצרים חלק ראשון

מנהגי אבלות

תחילת מנהגי האבילות (מ"ז תמוז בלילה או ביום)

מנהגי האבילות של בין המצרים יש אומרים שמתחילים בליל י"ז בתמוז. [הייס שאל (ח"א סי כז), הגר"ח זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב עמי קכו אות ו) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ג). ובא"א מבוססאטש (סי תקנא) מסתפק האם מנהגי האבילות מתחילים מבין השמשות או מהלילה. ועיין עוד בזה במועדים וזמנים (ח"ה סי ס"ג) ובצ"ח (ח"י סי כז)]. וי"א שמתחילין מהיום (ולא מהלילה). [אג"מ (א"ח ח"א סי קסח ח"ג סי ס"ק). וכן הביא בשערם המצוינים בהלכה (סי קכב אות א)]. והעיקר כדעה הראשונה. [שבע הלוי (ח"ח סי קסח) ועוד]. ולצורך נישואים נוהגים לעשות החופה לפני השקיעה קודם ליל י"ז בתמוז, ובאופן זה מותר אף לעשות הסעודה בליל התענית. [הגר"ח זצ"ל (יד בבבב"ט עמי יד הנהרות י"א-ב)]. ועי' להלן לענין י"ז בתמוז החל בשבת.

נישואים

מנהג שלא לישא אשה בימים אלו

בני אשכנז נוהגים להחמיר שאין נושאים נשים מ"ז בתמוז עד אחר ט' באב. [רמ"א (סי תקנא ס"ג)]. והטעם שנהגו להחמיר בזה כי לא מסמנא מילתא [אבל מעיקר הדין אין איסור]. [מ"ב (סי"ק ד)]. אולם בני עדות המזרח נוהגים להחמיר מראש חודש אב. [שו"ע (סי תקנא ס"ג)]. ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות א)]. אמנם יש מבני ספרד שנהגו כדעת הרמ"א שלא לישא אשה מ"ז בתמוז. [כן איש חי (דברים אות ד) ואור לציון (שם בהגה)]. ומנהג הספרדים בארץ ישראל להקל. [אור לציון (שם בהגה)].

מחזיר גרושתו

מותר להחזיר גרושתו מן הנשואין בימים אלו. [מ"ב (סי"ק טו)].

סעודת אירוסין

אין עושין סעודת אירוסין מ"ח עד ת"ב, אבל ליארס בלא סעודה מותר. [שו"ע (שם ומ"ב (סי"ק טו)]. ועי' בה"ח (אות מד) שיש נוהגים שלא ליארס ולא לשדך בבבב"ט, וכת' שכל א' יתה כמנהג מקומן].

סעודת תנאים

מותר להתקשר בכתיבת תנאים בימים אלו, ומ"מ סעודה אסור לעשות אף באופן זה (מ"ח עד ת"ב), ואפילו בלא ריקודין ומחולות ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. [מ"ב (סי"ק טו וסי"ק יט)]. ולענין שירה וריקוד עיין להלן.

ריקודים וזמרה

ריקודים

אסור לעשות ריקודין ומחולות של רשות מ"ז בתמוז ואילך. (ובמקום מצוה, עי' להלן). [מ"ב (סי תקנא סי"ק טו)].

שמיעת זמר

לכתחילה זמר להמנע מלשמע נגינות מכלי שיר במשך כל השנה. [עני' בסיומן תק"ס (ס"ג ו) ואב"מ]]. אולם אף המיקל לשמוע נגינות במשך השנה, אין לו לשמוע נגינות מיום שבעה עשר בתמוז עד לאחר תשעה באב. [עני' בבאור הלכה (סי תקנא ד"ה ממעטים). וכן פסקו האג"מ (א"ח ח"ד סי כא אות ד) והמח"ז (ח"א סי ק"א אות ד). וכן הוא בבב"ב לוי (עמי ה אות ו) ועוד]. ואפילו שירים מטייפ וכדומה דינם ככלי זמר לענין זה. [הגר"ח זצ"ל (הלבוש פ"ד הגה ד)].

שירה מעוררת ריקוד

מותר לשמוע שירה שאינה מעוררת ריקוד (כגון שירי רגש), משום שהיא איננה בכלל המנהג. ומ"מ נכון להמנע אף משירים אלו. [הגר"ח זצ"ל (שם אות ו הגהה ה)].

שירה בפה

שירה בפה מותרת אף בבין המצרים. [עני' בשד"ח (פאה"ש מעי' בין המצרים סי א אות ט). ועי' עוד באג"מ (א"ח ח"ד סי כא אות ד)]. ויש מחמירים בשירה בפה שהיא ברבים (כי יש בזה שמחה). [הגר"ש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות א)]. ומ"מ יש להמנע אף משירה בפה מ"ח אב עד תשעה באב, שהרי משנכנס אב ממעטים בשמחה. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)]. ושירה בפה בשעת הלימוד, או לצורך התעוררות ליראת ה' מותרת בכל אופן. [עני' במועד לכל חי (סי י אות יט)]. בשד"ח (פאה"ש מעי' בה"מ סי א אות ו) ובשטת הקהתי (ח"א סי קפט)].

שירה מטייפ ללא ליווי זמר

קלטות וכדומה ללא ליווי כלי זמר מותרים. [עני' באג"מ (א"ח ח"א סי קסו) כי נחשב לשירה בפה (שם מיידי לענין איסור שמיעה בל השנה) וכן הוא בצ"ח (ח"יו סי לג)]. אלא שלכתחלה יש להחמיר בזה. [לחוש לדברי השבט הלוי (ח"ב סי ז אות ב) דס"ל שזה שנחשב לשירה בכלי ולמקלים יש לדון לענין מוזיקה ווקאלית שיש לה ליווי מוזיקלי הנשמע ככלי שיר אלא שהוא עשוי ע"י אמצעים אלקטרוניים המעבדים סוגי קולות עד שהדבר נשמע ככלי שיר, האם נדון אותם כשירה בפה או דלמא מחמת ששמעיים ככלי שיר יש לאסור. ולכאן אם דינם כשירה בפה היה עלינו להתיר שירים אלקטרוניים שהם חיקוי של כלי זמר ואין בהם כלי שיר אמיתיים כלל. אלא שיש חלוקה דבני' כיון שמקורם מקול אדם אין בידנו לאסור דאין לנו אלא מה שאסרו חז"ל, משא"כ מוזיקה אלקטרונית הי"ל די"ל דכיון שעשויים ע"י תוכנות נעשות להשמע כלי שיר ממש דינם ככלי שיר דומיא דכלי הנקרא אורגן וכדו' שהוא כלי שיר שמלוי ולא מצונו מוסקים המתירים לשומעם. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד]].

סובל מעצבות, דכאן או חולי עצבים

אף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש אין להתיר לשמוע זמר, אלא אם כן סובל מדכאון, שרשאי לשמוע עכ"פ עד ראש חודש אב (והכל לפי הענין). וחולה עצבים מותר לו לשמוע כלי שיר אפילו ביום תשעה באב. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)]. ועיין בסמוך שיש מקילין בזה יותר.

לצורך הילה (לחוק מזוג)

מותר לנגן לצורך חולה לחוק מזוג. [הגר"ח זצ"ל (שם פ"א הגה ט). ועי' דבר יציב (סי רמז)]. שמוע כדי להפיג בדידות או פחדים

מותר לשמוע זמר כשעושה רק על מנת להפיג בדידות או פחדים. [הגר"ח זצ"ל (שם פכ"ה הגה ט)].

בשעת הכהיגה

הנוהג במכונות וכדו' ונצרך לשמיעת מוזיקה כדי שלא ירדס וכדומה, רשאי לשמוע, על מנת למנוע הסכנה הכרוכה בזה. [דלא גרע מהא דתני המ"ב (סי תקס ט"ג)].

עניי'ש, והכא קיל טפי כי יש חשש סכנה. ועי' לקמן לענין קייטנות ילדים. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

לצורך התעמלות מטעמי בריאות

מי שזקוק לעשות התעמלות מטעמי בריאות, ולצורך כך צריך לשמוע זמר, בעת הצורך הדבר מותר, בתנאי שאינו עושה לשם הנאה כלל. [כן שמענו בסם הגר"ש"א אולמן שליט"א ע"פ המ"ב (סי תקס ט"ג)]. ועי' לקמן לענין שירה בקייטנות].

אינו מכוון לשמוע

הישמע כלי זמר בעל כרחו כגון באוטובוס וכדו', אינו עובר איסור, ואינו צריך לאטום אזניו שהרי אינו מתכוין להנות. [עני' בשו"ע (יו"ד סי קמב ס"ג)]. ומ"מ (שם) וי"ד (סי"ק לד). שו"ר שכן פסק הגר"ח"ס שליט"א (קרא עלי מועד פ"ב אות ב בתקונים)].

יצלול פלאפון

מכשיר פלאפון שצלצולו מנגינה של שירים העשויים להביא לידי ריקוד, ראוי להחליף הצלצול בימים אלו לצלצול אחר, אולם אין איסור בדבר. [לכאן אין ח"ב בזה כיון שאינו צלצול המיועד לשמח, אלא לסמן שמתקשרים אליו, ומ"מ ראוי להחליף כיון שיש בזה משום קצת שמחה, והכל לפי הענין. ופעמים שמפעילים שיר עבור המתקשר כדי להנעים ההמתנה (שירה ממתנה), ולכאורה גם שיר זה אין בעל הקו חייב להחליפו כי אין מטרת השיר לשם ריקוד כלל אלא להנעים ההמתנה. ועי' לקמן לענין סיפורים המשולבים עם קצת שירים ושירה בקייטנות. ושו"מ שדעת הגר"ח"ס שליט"א (תשובת הגר"ח עמ' קנט תשובה רל) שאין בצלצול פלאפון משום איסור שמיעת שירים. ועי' בהליכות הנהגות (עמ' 6) בסם הגר"ש"א זצ"ל]

ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

מוזיקת רקע (בחנויות וכדו')

במקומות שמפעילים מוזיקה להנעים ההמתנה והקניה של הלקוחות (כמו שמצוי בחנויות וכדו' או בטלפון עד קבלת השירות), ראוי להפעיל בימים אלו מוזיקה שאינה מסוג השירים העשויים להביא לידי ריקוד. [עני' מש"כ בהערה דלעיל. ועי' בשו"מ (מהדור ו' סי קסט)].

סעודת מצוה (ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה וכדו')

יש אומרים שבסעודת מצוה הנהגות בימי בין המצרים מותר להשמיע שירים המלווים בכלי נגינה. [שכנח"ג (סי תקנא הגבי"א אות ג) לענין ברית מילה. וכן פסק בשו"ת חיים שאל (לח"ה"א סי כא) וכתב שם שמהנהג הספרדים להקל בזה. ועי' באבני שפה (א"ח סי ק"ב)]. ויש מחמירים. [סידור העיבור"י. ואף בסעודת מילה אסור. והביאו היפה ללב (ח"ב סי תקס אות ו). וכן בא"ר (סי"ק כז) כתי' דאין ליקח מנגנים לשם סעודת מצוה בימים אלו. וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות ג) לענין סעודת בר מצוה. ברית מילה וכדומה]. ומכל מקום אף לשיטתם מותר לשיר בפה אלא שגם בזה ימנעו מהרגילות. [הגר"ש"א זצ"ל (שם)]. ולמעשה מנהג בני אשכנז להחמיר בזה. [הגר"ח"ס שליט"א (יד לבין המצרים פ"א הגה א)]. ובני ספרד הנוהגים היתר יש להם על מה שישמוכו.

[מ"ב (סי תקנא אות מ)].

מסיבת תנאים

מותר לעשות מסיבת תנאים (ולא סעודה אלא באכילת מיני מרקחת). [מ"ב (סי"ק טו)]. ובאופן זה מותר אף לשיר שירי שמחה, אבל אסור לרקוד. [הגר"ח זצ"ל (שם פ"ד אות ד)].

קבלת חתן בשירה כנהוג בישיבות

מותר לעשות קבלת חתן בשירה וכו' כנהוג בישיבות הקדושות בשאר ימות השנה, אבל לא ישירו במחואות כפים וכדו', כדי שלא יבוא לידי ריקוד. [הגר"ח זצ"ל (שם פ"ד הגה ו)]. ואפשר שאף המחמירים בשירה בפה ברבים כמבואר לעיל יזו כאן דיש צורך מצוה קצת.

שיע ברכות

יש מתירים בסעודת של ז' ימי המשתה ריקודים וכלי שיר. ויכול כל אדם להיות שם ולשמוח בשמחתם. [בעל האג"מ (משנה הלכות ח"ו רס"ג קט) והמשנה הלכות (ח"ו רס"ג קט)]. וי"א שמותר ריקודים, אבל יש להמנע מכלי שיר. [הגר"ח זצ"ל (יד לב"מ פ"ז הגה ט)]. וכן הביא במשנה הלכות (שם) סוברים כן. ודעת השבט הלוי (ח"ג סי קכו וח"י סי פא אות ב) דאין לעשות תזמורת וריקודים]

ריקוד אחר קידוש לבנה

יש אומרים שמותר לרקוד ולזמר "טובים מאורות" אחר קידוש לבנה אף בימים אלו (לנוהגים לקדשה לפני ת"ב או בליל עשירי באב). [הגר"ש"א זצ"ל (שער נחמה ש"ג פ"ז אות א)]. ויש אומרים שכן המנהג. [הגר"ח"ס שליט"א (אשי ישראל תשובה ש"מ)]. וי"א שלא נוהגים כן. [הגר"ש"א זצ"ל (הלבוש תפלה פ"ו הגה ט)]. ולמעשה כל אחד ינהג לפי מנהג מקומו.

הכנסת ספר תורה

יש להימנע מלערוך הכנסת ספר תורה בתשעת הימים אפילו ללא תזמורת אלא בשירה בפה בלבד. ואם יש טעם לעשותה דוקא בימים אלו, אם שרים רק בפה שרלי. (הגרשוניא זצ"ל [ישא יוסף או"ח ח"ג סי' קלס]).

לנגן בבית המשתה (לצורך פרנסה)

ישראל שפרנסתו בכלי זמר אצל עכו"ם בבית המשתה (וכן הדין לצורך בן ספרד הנוהג היתר להתחתן בימים אלו), מותר לו לנגן, משום שהוא לצורך פרנסתו. ומכל מקום אין להקל אלא מי"ז בתמוז עד ר"ח. (ביאור הלכה (סי' תקנא ד"ה ממעטים)).

לנגן לצורך עו"ם

יש ראש שפרנסתו בכלי זמר וכדומה ראשי לנגן עבור עכו"ם בבית המשתה, משום חשש איבה (אפילו אינו עושה כן על מנת להתפרנס). אלא שמר"ח עד ת"ב עליו לישמט, [בן איש חי (דברים אות ה)].

ללמוד לנגן

המלמד מוזיקה לתלמידים שאם לא ילמד יפסיד פרנסתו עבור ימים אלו, רשאי לנגן עד שבוע שחל בו ת"ב. [זכר שמחה (באמברגר סי' יז)]. ועי' עוד בסמוך.

ללמוד לנגן

הלומד לנגן ואם לא ילמד יפסיד שכר הלימוד החייב לשלם עבור ימים אלו, רשאי לנגן עד שבוע שחל בו ת"ב. [זכר שמחה (באמברגר סי' יז)]. אמנם במקום שאין הפסד, י"א שאין להתיר ללמוד נגינה בימים אלו. [מהר"ם שיק (יו"ד סי' שסה) ובעל שבת הלוי (מבית לוי עמ' ה אות ז)]. ועי' בכ"ח (אות מא). ויש מי שאומר שאם לומד עתה על מנת להתפרנס מזה מותר [אג"מ (או"ח ח"ג סי' פא)], אבל לשם הנאה אסור. [אג"מ (שם) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)].

חינוך הקטנים

יש לחנך הקטנים שהגיעו לחינוך, שלא לשמוע שירים בימי בין המצרים. [אג"מ

(או"ח ח"ג סי' פא אות ז)].

לצורך הרדמת הילדים

בשעת הצורך מותר לזמר או להשמיע זמר על מנת שהקטנים ירדמו. [שעה"צ (סי' תקס אות כ)]. ואם הגיעו לחינוך יש להמנע אלא אם כן קשה להם להרדם בלא זה. ועי' שו"ת (סי' שס"ג) ובעל שבת הלוי (מבית לוי עמ' ה אות ז)]. ועי' בכ"ח (אות מא). ויש מי שאומר שאם לומד עתה על מנת להתפרנס מזה מותר [אג"מ (או"ח ח"ג סי' פא)], אבל לשם הנאה אסור. [אג"מ (שם) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)].

גני ילדים וקייטנות

אין לשיר בגני הילדים ובקייטנות שירים המביאים לידי שמחה, אבל סתם שירים מותר. (הגרשוניא זצ"ל (חוס שני שבת ח"ב עמ' שכה)). ואם בלעדי שירים של שמחה קשה לנהל את הילדים יש להקל בכל אופן. (הגר"י קמנקא זצ"ל [אמת לעקב עמ' רכד בהגה] ע"פ המ"ב

(סי' תקס ס"ק ג)].

סיפורים משולבים עם מעט שירים

קלטות סיפורים אף אם משולבים בהם מעט שירים מותר לשומעם בימים אלו. (הגרשוניא זצ"ל (פ"א הגה 53) לענין ספר"ע, ונראה דה"ה בני"ד).

להשתתף בחתונה הנערכת בימים אלו

חברו הנוהג היתר להתחתן בימים אלו

הנושא אשה בימים המותרים להתחתן על פי מנהגו, מותרים חבריו הנוהגים איסור באותם הימים להשתתף בשמחתו ולשמחו. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות א)]. ועי' בדברי הגרשוניא זצ"ל (הלכות פסח פ"א אות ט)].

חתונה שנערכת שלא כדין בימים אלו

הנושא אשה בימים שנוהגים בהם איסור, אף על פי שעושה שלא כדין מכל מקום יש מקום לומר שמותר להשתתף בחתונה ולשמחו. (משנה הלכות (ח"ו סי' ס' ד"ה ג' ונדולה). עיי"ש דסעמו כי מה שנהגו שלא לישא אינו מדינה אלא משום דלא מסמנא מילתא, עיי"ש).

רב אשכנזי לסדר קידושין עבור זוג ספרדי

ראוי שלא יסדר רב אשכנזי קדושין לספרדי הנושא אשה בימים אלו (כשיש רב ספרדי שיכול לעשות כן במקומו). (הגרשוניא זצ"ל (שם הגה ח)].

תספורת

מנהג שלא להסתפר

בני אשכנז נוהגים שלא להסתפר מי"ז תמוז עד עשירי באב. [ענין ברמ"א (סי' תקנא סעי' ד)]. אולם מנהג עדות המזרח שלא להסתפר רק בשבוע שחל בו ט' באב (ועיין בזה להלן בהלכות שבוע שחל בו ת"ב). [ענין בשו"ע (סי' תקנא סעי' יב) ובן איש חי (דברים אות יב)].

שער הזקן

איסור תספורת כולל אף שער הזקן. [שו"ע (סי' תקנא סעי' יג) ומ"ב (סי' פא) ואפ"י אלו שרגילים לגלח זקנם כל שבוע, המנהג שלא מגלחים מי"ז בתמוז. [שבט הלוי (ח"י סי' פא אות א)].

שער השפה

מוותר לגלח השפה (שערות מזוית הפה לזוית השניה למעלה מן השפה, כל פתיחת הפה) אם מעכב האכילה. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג) ודברי סופרים (קיצור הלכות אבלות פ"מ הגה ו) ע"פ הרמב"ן]. ופירוש "מעכב האכילה" שהשפה מתלכלכת בשעת אכילה והוא טרוד לזוהר שלא תתלכלך או לנקותה (שהדבר מעכב האכילה). (דברי סופרים (שם)).

שער שבידעין

מותר לאשה לגלח ריבוי שער שבידעין. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק עט)].

שער הגבות וריסי העיניים ושאר הגוף

מריטת שער ריסי העין או שער הגבות לא חשיב תספורת ומותר לגלחן בכל ימי בין המצרים (ואף לגברים במקום שאין משום "לא לבש"). (הגרשוניא זצ"ל (הלכות ש"פ פ"ד הגה ט)). וכמו כן שער הרגלים אינו בכלל תספורת. ויש אומרים שמכל מקום מר"ח ואילך הנשים יעשו רק הצריך כדי שלא יתגנו לבעליהן. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' ה הגה ב)]. וכמו כן לצורך טבילת מצוה בליל עשירי באב יכולה לגלח שער הגוף ערב ת"ב, אפילו

אחר חנות, הגרשוניא זצ"ל (אשרי האש"פ אות ה)].

הורדת קצת שערות

אפילו אינו מגלח אלא מקצת שערות אסור אם יש בו משום יפוי. עי' בשו"ע (יו"ד סי' שצ סעי' ו) שמבואר שאבל מותר לטרוק שערו בימי אבלו אע"פ שודאי משיר שער כי בתלישת קצת שערות אינו מפרע את עצמו. ובדרך זה כת' השעה"צ (סי' תקנא אות כח), ומבואר שאם מכוון לגלחם אסור. ועי' בב"ח (יו"ד שם אות ז)].

סירוק שערות הראש

מותר לסרוק השערות בימים אלו. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ב)].

תספורת לכבוד שבת

תספורת אסור אפילו לכבוד שבת, כי אין הרגילות להסתפר בכל שבוע. [מ"ב (סי' ק"ב) ע"י בניאור הלכה (ד"ה וכן לכבוד) שצ"ד להקל בזה].

תכפוהו אבילות של מת ושל שבת זו

מי ששלמו ל' יום של אבלותו בתוך שבוע שחל ת"ב להיות בתוכה והכביד שערו, מקיל בתער (משום שאין זה יפוי) אבל לא במספרים. [שו"ע (סי' תקנא סעי' טו) ומ"ב (סי' פא)]. וזהו דוקא כשחל יום שלשים בשבוע שחל ת"ב, אבל כשחל מקודם לזה יש אומרים שמותר לו לספר אף לבני אשכנז שנוהגין איסור מי"ז בתמוז. ויש אומרים שאין להקל כ"א כשחל יום שלשים לפני ר"ח. [מ"ב (סי' פא)]. ובמקום הדחק יש מקום להקל. [שעה"צ (אות צ)].

אשכנזי עבור ספרדי

אשכנזי, יכול לספר בן ספרד הנוהג להסתפר בימים אלו. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד הגה ח] והגר"י (קרא עלי מועד עמ' טו הגה ג)). ומ"מ אם יש אחר הנוהג היתר היכול לעשות

עבורו, עדיף טפיל. (הגרשוניא זצ"ל [שם]).

ספרדי הנמצא בישיבה אשכנזית

בן עדות המזרח (הנוהג היתר בתספורת עד שבוע שחל בו ת"ב), הלומד בישיבה של אשכנזים, רשאי להסתפר בימים אלו. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד אות ו] דכ"ן דכ"ע וידעים שיש בזה מנהגים שונים אין משום לא תתגודדו)].

התחיל להסתפר והגיע זמן איסור תספורת

ישב להסתפר אפילו עדיין לא התחיל התספורת, והגיע זמן האיסור (ענין לעיל לענין התחלת הזמן), יש אומרים שכ"ן שכבר ישב רשאי להסתפר, ויש אומרים, וכן עיקר. ואם כבר התחיל להסתפר לפני זמן איסור. יש אומרים שודאי רשאי לגמור. ויש אומרים שמותר לו לגמור דוקא אם יש בזה משום כבוד הבריות (ואף ישראל רשאי לעשות כן עבורו), וכן עיקר. [ע"י בב"י (יו"ד סי' שצ), בשו"ע (שם סעי' ג) ונוש"ב. ועי' באורך בשמעתא עמיקתא גליון ס"ז].

חמותרים להסתפר

נשים

אחד האישי ואחד האשה שוין באיסור תספורת. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק עט)]. ויש מפורסקי עדות המזרח הסוברים שנשים מותרות להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב. אלא שטוב לדחות התספורת לאחר תשעה באב אם לא מוכרחות להסתפר כעת.

[אור לציון (פכ"ה אות א)].

לצורך צניעות

גילוח לצורך צניעות, כגון שלא יצא שער מכיסוי הראש מותר. [בעל שבט הלוי (מבית לוי ביה"מ עמ' ו הגה ב)].

לצורך טבילת מצוה

הנוהגת תמיד לגלח שיערה לטהרתה מותרת לעשות כן בין המצרים. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד הגה ג]).

לצורך שידוכין

לצורך שידוכין יש להתיר אפילו תספורת הראש, לערה, אף מר"ח אב ואילך עכ"פ עד שבוע שחל בו ת"ב. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד אות ג], עיי"ש טעמא).

קטנים

אסור לגדולים לספר קטנים בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. [שו"ע (שם)]. וכתב המ"ב (א"י ס"ק לח) דכן מוכח מהרמ"א דשתק ליה להשו"ע. ויש מחמירים לבני אשכנז מי"ז בתמוז או על כל פנים מר"ח. [ע"י במ"ב (סי' פב) שכתב בשם הא"ר לדלד"ך יש להחמיר בתספורת מי"ז בתמוז וכיבוד מר"ח, ובח"י"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגינו אלא בשבת זו, ע"כ. ובחנך לער (פכ"ה סוף הגה ג) כתב דיש להחמיר עכ"פ מר"ח].

הלאקה

תספורת ראשונה שמספרים ילדים בני שלש ("חלאקה") מותרת אף בשבוע שחל בו ת"ב (ויש לעשותה בצנעה), אבל ראוי להקדימה קודם ג' שבועות. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בין המצרים עמ' ו אות ג) ועי' בחנך לער (פכ"ה ס"ק א)]. ואם לא הקדימה יאחרנה לאחר ת"ב. [רבנות אפרים (ח"א סי' שלו אות ג)].

הציצה בין הראש לתפילין

מותר לגלח השער לצורך מניעת חציצה בין הראש לתפילין. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד הגה 19]).

גלוח לצורך סיכה להסרת פצעים

מותר לגלח השער לצורך סיכה להסרת פצעים עד שבוע שחל בו ת"ב. (הגרשוניא זצ"ל [שם הגה 56 (191)].

במקום הפסד ממון

העוסק באיזה מסחר שאם לא יספר את זקנו בימי בין המצרים יש חשש הפסד גדול ואיבוד פרנסה, יש להתיר לו להסתפר. והכל לפי ראות עיני המורה. (הגרשוניא זצ"ל [שם פ"ד אות ו]). ויש מתירים רק עד שבוע שחל בו ת"ב אם לא באופן שכשימנע מלספר לא יוכל לעבוד ויהיה לו קשה למצוא ממון כדי לפרנס בני ביתו (שלא יוכל למצוא הלואה אלא בקושי). [אג"מ (או"ח ח"ד סי' קב וח"ה סי' כד אות ט)]. ודעת הגרשוניא זצ"ל (הלכות חג ב"ח הגה 65) להחמיר שלא להסתפר במקום הפסד ממון ושם מיידי לענין ספ"ה"י וק"ו לימי בין המצרים. ועי' בורע אמ"ת (סי' ט) ובישכיל עבדי (ח"ה סי' נה אות ב)].

הולך לפני שרים

החולכים להשתדל לפני שרי ממשלה וכיוצא בזה, יש מקום להתיר להם להסתפר, ויש לעשות שאלת חכם. [שבט הלוי (ח"י סי' פא אות ג). ועי' בורע אמ"ת (ח"א סי' סט) ובת"ס (או"ח סי' קנח)].

בעלי ברית

אם יש מילה בימי בין המצרים, יש אומרים שבעלי הברית רשאים להסתפר. ויש אומרים, [ע"י בשע"ת (אות א) שהביא מח' ב"ה, והמ"ב (סי' תקנא ס"ק ה) צ"ן לדבריו. ובשעה"צ (אות ז) הביא מחמת"ס (החמ"ט)]. ול"א שהמנהג באר"ל להחמיר. [שבט הלוי (ח"י סי' פא אות ז)]. ועי' במבית לוי (בין המצרים עמ' ו בהגה) שיש מקומות שנוהגים להקל לגמרי ויש מקומות שנהגו להקל רק בשער הזקן, עיי"ש. ולדעת המתירים להסתפר יש לומר שמותרים להסתפר אפילו ביום שלפני המילה סמוך לערב קודם הליכה לבית הכנסת. ואם חלה המילה בשבת מותרים להסתפר בערב שבת. וכמ"ש המ"ב (סי' תצ"ג ס"ק יג) לענין ספירת העומר].

נער הנעשה בר מצוה בימי בין המצרים אינו רשאי להסתפר. [נעמי בשערי תשובה (רס"ח תקנא) שהביא מח' לענין תספורת לבעל ברית. והביאו המייב (שם ס"ק ה), ושם מייירי מר"ח אב. ועי' במבית לוי (ח"י"ג עמ' כ) שהמנהג באר"י שלא להקל בזה בכל בין המצרים. ואי"כ ק"ו לענין חתן בר מצוה שאין להקל. וכן פסק במשנה הלכות (ח"ו ס"י מה). ועי' בשערי מצוינים בהלכה (ס"י קב אות ח)].

הקוראים לחתונה (של מי שנוהג היתר לישא אשה בימים אלו)

הקוראים לחתונה (של חתן הנוהג היתר להנשא עד ר"ח) אינם רשאים להסתפר, אולם כאשר בלא תספורת ימנע מללכת לחתונה רשאי להסתפר בימים שנוהג איסור. ואף אם הוא הקוראים שלא קפידו עליו אם לא יגיע (וכל זה למתירים לבעלי ברית להסתפר בימים אלו). וישאל שאלת חכם. [אג"מ (ח"י"ב סי' צה ד"ה ולכן א"ס) ועיי"ש דהיינו טעמא כי יש מצוה על כל אחד בשמחת חתן וכלה, וכשלא יסתפר לא יוכל להיות שם רשאי להסתפר, ול"ד לברית מילה שאין מתירין לכל הקוראים להסתפר אלא לאבי הבן והמוהל והסנדק, ששם אין מצוה על שאר אדם מצד עצמם שיבואו לחברית אלא על אבי הבן הוא מצוה שיעשה כשמחה כרבו עם ושיקראו חבריו לשמח עמו, אבל בנישואין הוא מצוה על כל אדם שילכו לשמחת הנישואין].

נטילת צפורנים

נטילת צפורנים מותרת אפילו אחר ר"ח. ומשבווע שחל בו ת"ב נחלקו הפוסקים האם מותרת. ולהלכה לצורך מצוה (כגון משום חשש חציצה לטבילת מצוה או נט"י וכדו'), בודאי שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ת"ב בשבת שרי בער"ש לטולת הצפורנים. [מ"ב (ס"י תקנא ס"ק כ) מהרמ"ל ד"סק"ן (ק"י"א סי' ה ס"ק סג). ועי' בטי"ז (ס"ק יג) שהוא מהמממרים דמריה שביעו שחל בו ת"ב. וכן הביא הגב"י (ק"י יו"ד סי' טז) אלא"כ דשיטה זו]. וכן בשנינו כגון בידים או בשניים, שרי. [הגר"ש"א זצ"ל (תורת המועדים אות כ) ואור לציון (פכ"י אות ז)].

ברכת שהחיינו, הטוב והמטיב והגומל

מלבושים חדשים וכדו'
יש אומרים שטוב לזוהר מלומר שהחיינו בבין המצרים על מלבוש או שאר כלים. [שו"ע (ס"י תקנא סעי' יו)] ויש מקילין בזה. ומ"מ יש להחמיר. [מ"ב (ס"ק צח)]. ולכן לא ילבש הגב"ד. [מ"ב (ס"ק צט) ובטעם האוסרים וענין בספר חסידים (ס"י תתמ) ובמ"א (ס"ק מג) דכיון שהזמן הוא זמן פורענות אין לברך 'שהחיינו והגיענו לזמן הזה'. ועי' בס"ח שפמבאר שאין בזה איסור אלא מדת חסידות. ועי' באבני"ז (ס"י תתח). ועי' במהר"ל (ס"י לפ) ובביאור הגר"א (שם). ונמצא שהאיסור הוא מחמת הברכה ולא מחמת עצם אכילת הפרי. אולם בסו"ת פלא יועץ (ח"י"ב סי' כח) הביא בזה מח' ונטק כמחמירים שהאיסור הוא באכילת הפרי. ועי' לקמן משי"כ לענין לצאת מדין שומע כעונה הנפ"מ (בה) **נעלים הדרשות**

מותר לחדש נעלים עד ראש חודש כיוון של מברכים עליהם שהחיינו, אמנם מר"ח ואילך אסור. [מ"ב (ס"ק מז וס"ק מה)]. ויש מפוסקי עדות המזרח שפסקו שמותר ללבושם (אפילו בשבוע שחל בו ת"ב) משום שאינם בכלל בגד מכובס ואין מברכים עליהן שהחיינו. [אור לציון (פכ"י סוף אות א)]. (אבל אסור לקנות אותם מר"ח). [אור לציון (שם)]. ועיין בזה לקמן בדיני משא ומתן). **פרי הדרש**

דין ברכת שהחיינו שביעו על פרי שווה לברכת שהחיינו על מלבוש וכדומה הבואר לעיל, ולמעשה נוהגים להמנע מלברך, ועל כן לא יאכל בימים אלו פרי שמברכים עליו ברכת שהחיינו. [מ"ב (ס"ק צט)].

פרי חדש שלא ימצא לאחר בין המצרים

פרי שלא ימצא אחר ט"ו באב, מותר לברך ולאכלו בבין המצרים. [רמ"א (ס"י תקנא ס"ע י)]. ואם יכול לשומרו במקור, ישמרנו עד לאחר ימי בין המצרים. ואם נשמר עד השבת הקרובה בלבד, ישמרנו עד לשבת. [אור לציון (ח"י"ג פכ"ה אות ג)].

לקח פרי חבץ ובירך פרי ברכת הפרי
אם לקח חבץ בין המצרים עליו חדש ובירך עליו ברכת הפרי, יברך עליו גם ברכת שהחיינו. [ברכ"י (ס"י תקנא ס"ק יב), אבני"ז (ס"י תכח אות ה) ובה"ח (אות רד)]. ועי' בה"ח (אות רטז) שאם

אכל ללא ברכה משום שחשב שאסור לברך י"א שאחר בהמ"צ יאכל פרי אחר חדש ויכין לפטור גם אותו פרי. **התחיל לאכול ללא שהחיינו**

אם אכל קצת מפרי חדש ללא ברכת שהחיינו לא יאכל עוד מאותו פרי. [כה"ח (ס"י רכה אות מ)]. ועיי"ש שלאחר בין המצרים יקח פרי אחר חדש ויברך עליו שהחיינו ויכין לפטור את זה].

חולה ומעורבת
חולה רשאי לאכול פרי חדש משום שהפירות פותחין לו את תאותו לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא קבילין עלו. וכמו כן אשה מעורבת רשאית לאכול פרי חדש דשמא תתאוה ויגרסו נזק לה ולולד. [מ"ב (ס"ק צט)]. ויש אומרים שיברכו ברכת שהחיינו על הפרי. [תשובה מאהבה (ח"י"ב עמ' לו סוף ד) ובה"ח (אות ריא)]. ויש אומרים שיאכלו ללא ברכה זו, וכן עיקר. [מ"ב (שם)]. ועי' בביאור טעמו של המייב בזה בשלמת חיים (ס"י שז) ובש"א יוסף

[אור"ח ח"ד סי' קמג] בשם הגר"ש"א זצ"ל]. **קטנים**

קטן שיש לו ידיעה קצת, אבל לא יודע להבחין בין ימים אלו לשאר ימות השנה, ומתאוה לפרי חדש, מותר לתת לו. ולברך שהחיינו, כדי שלא יטעה ולא יברך שהחיינו בשאר הימים. [ברכ"י (ס"י תקנא אות ט), שער"ת (שם) ובה"ח (אות ריב)].

על מצוה בזמנה (פדיון הבן וכדו')
מברכים ברכת שהחיינו על מצוה שהגיע זמנה כגון ברית מילה (במקומות שנוהגים לברך עליה שהחיינו כל השנה), פדיון הבן וכדומה, ולא יחמץ המצוה על מנת להמנע מלברך שהחיינו. [שו"ע (ס"י תקנא סעי' יז) ושבט הלוי (ח"י"ב סי' פד אות ג)].

מקיים מצוה פעם ראשונה
מי שמקיים מצוה בפעם ראשונה כגון נער שנעשה כגון מצוה ומניח תפילין פעם ראשונה בימי בין המצרים, איש סוברים שמברך שהחיינו, לא יברך. [הגר"ש"א זצ"ל

(שלב מנע פ"ט עמ' תנ-תתנ) ותנע ושלמי שמחה עמי (תרה) ואף שבדבר שזכרנו קבוע מברכים שהחיינו שאני הכא דלא פסיקא מלתא לכיו"ד דמברכים. אולם באור לציון (ח"י"ג פכ"ה אות א) משמע ד"ל דבכ"ג רשאי לברך שהחיינו על דבר אחר ע"מ לפטור המצוה]. ומ"מ אם נעשה בר מצוה בסוף ימי בין המצרים, יוכל ללבוש בגד חדש לאחר תשעה באב ולברך שהחיינו, ולכוון בברכתו גם על התפילין. [הגר"ש"א זצ"ל (שם)].

בשבת

יש אומרים שאין לברך שהחיינו על בגד חדש וכדומה אף בשבת, ויש מקילין. ומעיקר הדין יש מקום להקל. [מ"ב (ס"י תקנא ס"ק צח). ועי' בערוה"ש (אות לח) שכת' שמנהגיו שלא לברך שהחיינו מר"ח אב ואילך אפ"י מלבד]. **ויש אוסרים בשבתות שבמים אלו ע"פ האר"י ז"ל.** [האר"י ז"ל בשער הכוונות דף פ"ט ע"ג, ברכ"י (שם אות ט), חיים (שם אות ט), כה"ח (שם אות רח) והאר"י זצ"ל (ח"י"ג פכ"ה הגה ג ד"ה והנה) מחמיר בה]. ולמעשה יש אומרים שהמנהג הפשוט בחו"ל להקל. אבל באר"י המנהג הפשוט להחמיר שלא לברך ברכת שהחיינו אף בשבת. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' ז הגה א)]. וכל אחד ינהג כמנהגו. **בערב שבת (למקילין לעיל)**

הלושב בגד חדש ערב שבת לכבוד שבת, יכול לברך שהחיינו אחר שקיבל עליו שבת. [הגר"ח"ס שליט"א (גליון מ"ס חיים 89)].

בליל י"ז בתמוז

יש אומרים שמותר לברך ברכת שהחיינו בליל י"ז בתמוז. [מטה אפרים]. וי"א אף בליל שבעה עשר בתמוז אין לברך ברכת שהחיינו. [אור לציון (ח"י"ג פכ"ה אות ט)].

בי"ז בתמוז שחל בשבת

כשיום י"ז בתמוז חל בשבת יש אומרים שלכולי עלמא מותר לברך. [מ"א (ס"י תקנא ס"ק מג)]. ויש מחמירים אף בכה"ג. [ברכ"י (ס"י תקנא ס"ק יא). ודעת בעל השבט הלוי (מבית לוי בין המצרים עמ' ג הגה טז) דמי להמנע מלברך].

בראש חודש

בראש חודש דינו כמו בשבת (ענין לעיל). [שעה"ש (אות צט)]. **בעשירי באב**

אף ב"י באב אין לברך ברכת שהחיינו. [שער"ת (ס"י תקנא ס"ק ב) ואור לציון (ח"י"ג פכ"ה אות ג)]. ומ"מ כשחל י" באב בערב שבת, וסמוך לשבת רוצה ללבוש בגד חדש לכבוד שבת, רשאי אז לברך שהחיינו, שכיון שלובש לכבוד שבת ויש כבר הארת שבת, שפיר דמי. [אור לציון (ח"י"ג פכ"ה הגה ג)].

מברך שהחיינו על מילה וכדו' האם רשאי לפטור פרי

כשמברך שהחיינו על המילה או על פדיון הבן וכדומה יכול אז לפטור פרי חדש בברכה זו. [שד"ח (א"ס"ד מע' בין מצרים ס"י א אות ד) ואור לציון (ח"י"ג פכ"ה הגה ג ד"ה ומי"מ)]. ועי' משי"כ

שמעתא עמיקתא בגליון ערי"ב

לצאת ע"י אחר מדין שומע כעונה

המברך ברכת שהחיינו בימים אלו כגון שנוהג היתר בדבר או שמברך עבור מצוה וכדומה, אין לצאת ידי חובה על ידו ולפטור כלי או פרי חדש, ובמקום צורך גדול יש להקל. [נעמי בשד"ח (מע' ביהמ"צ ס"י א אות ד) שמקל בזה. ובשו"ת פלא יועץ (ח"י"ב סי' כח) מחמיר. ועיי"ש בשד"ח שכתב להקל לענין סעודת פדיון הבן, אולם במברך בברית מילה כתב ד"ה"א (בירך את אברהם דף צח אות יא) דלא מהני כיון שהוא לא אגב הלחם. אולם לדעת שאר הפוסקים אפשר להוציא יד"ח ברכת שהחיינו אף שלא אגב הפת, ע"י ברה במנח"ש (ח"א ס"י כ) ובשמעתא עמיקתא בגליון ק"ס"ד ובגליון ערי"ב].

ברכת הטוב והמטיב

מותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי בין המצרים. [סידור עיב"ץ, שער"ת (ס"י תקנא ס"ק פ), שד"ח (מע' בין המצרים סימן ב ס"ק ג) ואור לציון (ח"י"ג פכ"ה אות ד)]. ואף בת"ב מותר לברך ברכה זו (כגון מי שילדה אשתו זכר למברכים בשו"מ). [אור לציון (שם)]. ועיין עוד להלן לענין קניית דברים שחייבים לברך עליהן ברכה זו מר"ח ואילך.

ברכת הגומל

מברכים ברכת הגומל בבין המצרים. [אור לציון (פכ"ה אות ד)]. ולענין ת"ב עיי' לקמן. **תיקון הצות**

מבואר בכוונות האר"י ז"ל שיש להתאבל על החורבן בבהמ"צ אחר חצות, ויבכה כמו חצי שעה. [מ"ב (ס"י תקנא ס"ק קב)]. ונהגו אז לומר תקון חצות. [ערוה"ש (אות לט)]. ואומרים תיקון רחל (אחר חצות בצהריים) ואף בשנת השמיטה יש לאומרו. [כה"ח (אות רכד)]. וכל זה לבד ער"ש, ערב ר"ח, ר"ח וערב תשעה באב. [ערוה"ש (אות לט)].

טיוולים - זהירות מסכנה

יש אומרים שיש להמנע מהליכה לטיוולים בבין המצרים. [שד"ח (ח"ה פאת השדה מע' בין המצרים ס"י א אות פ)]. ולמעשה אין לאסור ע"פ עד ר"ח אב, אלא שיש למעט בזה מחמת אבל של ימים אלה. [נעמי בשבט הלוי (ח"י"ב ס"י כז)]. **הליכה למקום סכנה**

בימים אלו יש להקפיד יותר משאר ימות השנה מהליכה למקומות שיש בהם חשש סכנה. [מקור חיים (לבעל החו"י אות יד)]. **ניתוח**

ראוי להמנע מעשיית ניתוח (שאינו דחוף) בימי בין המצרים. ואם הדבר קשה ע"פ יש להקפיד מר"ח אב, ולכל הפחות משבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ אות יב)].

שהיה בית

מן הדין מותר לרוחץ בבריכה ובים בימי בין המצרים. ויש אומרים שאין צריך לחשוש בזה משום סכנה אף בימים אלו. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"ד אות ה), בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ הגה ז), אור לציון (פכ"ה אות ה) ע"פ התרוה"ד (ס"י קג) והשלחן גבוה (ס"י תקנא אות מה). שנהגו לרוחץ בימים ובהירות בימים אלו]. ויש חוששים מהליכה לים בימים אלו מפני הסכנה.

[מקור חיים (לבעל החו"י ס"י תקנא סעי' ד) ושד"ח (ח"ה פאת השדה מע' בין המצרים ס"י א אות פ). והגר"ש"א זצ"ל (אחרות רבנו ח"י"ב עמ' קסט) לא נתן לילדים לנסוע לים בבין המצרים משום סכנה]. ואם נכנס במקום שאינו עמוק אין לחוש. [תשובות והנהגות (ח"י"ב סי' רטז) כ"י שמן הדין שרי אבל ראוי להמנע אם נכנס עמוק עד כרוב לקומת א"ש]. וכן אם עושה כן לצורך בריאות אין לחוש להליכה לים. [אחרות רבנו ח"י"ב עמ' קסט]. ומ"מ אין חילוק בכל זה, בין אם הלך לים לפני בין המצרים או לא. [הגר"ש"א זצ"ל (שם), הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש ח"י"ג פ"ח אות כא) ואור לציון (פכ"ה אות ה)].

טיסה

אין חשש בטיסה במטוס בימי בין המצרים, אולם ראוי להמנע בתשעת הימים במדת האפשר. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות כ) ובעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ עמ' יא הגה יב)].

ובמקום צורך מצוה עיין בסמוך. ללכת יחיד

צריך לזהר מ"מ בתמוז עד ט"ו באב שלא לילך יחיד מסוף די שעות עד סוף ט"ו שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט). [שו"ע (ס"י תקנא סעי' רח) ומ"ב (ס"ק קב). ועי' בביאור

הלכה (שם) דלפי מה שזכרנו בפסחים ק"י"א ע"ב יותר יש לזהר מחד בתמוז עד שיתר דודאי שכיח]. והקפידא בזה היא דקצא בהליכה בדרך ולא הליכה בעיר. [ערוה"ש (אות ג) וחוו"א (דנינים והנהגות פ"ט אות ה)]. וכעין זה כתב הא"מ מבוסטאטס (ס"י תקנא) שאין זה אלא במקום שומם שאין אנשים

הגילין לילך שם]

לכתת בין חמה לצל

יש להזהר בימים אלו שלא לילך בין חמה לצל. (מייב ס"ק קמ). ונראה שעיקר הקפידא בזה למי שהולך כסדר בשביל שהוא בין החמה לצל ולא כשעובר באופן אקראי בין חמה לצל המצוי בדרך. (הגר"ח ש"ס"א (קרא על מועד פ"ב אות יט)). ומכל מקום כל החשש בזה הוא בדרך בלבד, בעיר, כמבואר לעיל.

עושה לצורך מצוה

אם הולך לצורך מצוה הנצרכת דוקא בימים אלו, אין לחוש לסכנות הגוף, ד"שומר מצוה לא ידע דבר רע". (התורהוורת תשובה (סי שמה), הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח ש"ס"א (קרא על מועד פ"ב אות יט)).

(וא"ו יוסף או"ח ח"ד סי קמז)

הכאה לצורך חינוך

בימים האלו צריך להזהר יותר שלא להכות, אע"פ שעושה כן לצורך חינוך הילדים. (שו"ע (סי תקנא סעי יח) וקשו"ע (סי קכב אות ב)).

דינים הנוהגים מר"ח עד ת"ב

חומרת דיני האבילות בתשעת הימים

חומרת דיני אבילות בטי הימים כאבילות תוך לי יום על קרוביו (ר"ל) ואינה כאבילות תוך שבעה. (מטה יהודה (סי תקנא ס"ק יב) ושו"ע יעקב (שם סי קג)). וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישע"ה ח"ג טו ע"א) שהם שווים לכל מילין, ע"כ. ומי"מ יש מקומות שהחמירו באבילות של ימים אלו יותר מבאלות על קרובים כיון שאבילות דרבים חמירה טפי, ע"י במ"א (סי תקנא ס"ק לח). וע"י עוד במהר"ר"ל (סימן ר"א). ויש מקומות שהחילו טפי כי הוי אבילות שנה. וע"י משי"ב בשמעתא עמיקתא גליון שצ"י).

למעט בשמחה

משכנס אב ממעטין בשמחה. (שו"ע (סי תקנא סעי א)) והיינו עד ת"ב. (קרבן תנאל תענית פ"ד אות ג). ויש אומרים עד עשירי באב. (כה"ח (אות א)).

להמנע מלהתדיין עם עכו"ם

ישראל שיש לו דין עם עכו"ם, אם יכול ישתמט ממנו עד ר"ח אלול ועכו"ם יעיד אחר ת"ב, דריע מזליה. (שו"ע (סי תקנא סעי א) ומ"ב (סי ק))

משא ומתן

משא ומתן

מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן. (שו"ע (סי תקנא סעי ב)). יש אומרים שיש למעט במשא ומתן של שמחה, כגון לקנות כלי כסף או צרכי חופה וכדומה. ויש אומרים דבכל משא ומתן צריך למעט בעת הזאת ולא יעסוק אלא כדי פרנסתו. ובזמניו נהנו להקל בכל זה משום שהכל נחשב כעת כדי פרנסתו. (מ"ב (סי ק))

ומכל מקום טוב להחמיר לענין משא ומתן של שמחה (כגון קניית רהיטים וכדומה, אבל דבר לצורך העבודה אינו בכלל זה, עי"ן להלן), אף על פי שגם בזה נהנו להקל שמא לא יוכל להכין אחר כך. (שעה"ש (אות י), אג"מ (ח"ג סי פ) ואור לציון (פכ"ו אות א))

קניית בגדים חדשים

מר"ח אב אסור לקנות בגדים חדשים או נעלם חדשים אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ת"ב. (רמ"א (סי תקנא סעי ז) ומ"ב (סי קמס)). ולענין המוכר, מבואר לעיל דלצורך פרנסתו רשאי למכור. (וע"י משי"ב לעיל לענין נעלים חדשות, בדיני ברכת שהחיינו).

לצורך מצוה (תפילין, ספרים וכדו')

לצורך מצוה הכל שרי. (רמ"א (סעי ב)). ועל כן כשנזדמן לו לקנות תפילין חדשות ודאי מותר כיון שהוא רק למצוה. (אג"מ (ח"ג סי פ)). וכמו כן מותר לקנות ספרים לצורך לימוד ת"ת דחשיב כצורך מצוה. (הגר"ש"א זצ"ל (שם פי"ד הנה ג)). וטלית שהוא בגד מסתבר שאסור אף ששובשין אותו רק למצוה. (אג"מ (ח"ג סי פ)). ואם אין לו ציצית לקיים בו המצוה (אפי' בהשאלה), מותר, ע"י ברב פעלים (ח"ד סי כט)).

מכשעים

אם יש יריד, כיון שהוא דבר האבד שרי לכולי עלמא אם הוא מוצא או בזול יותר. (מ"ב (סי תקנא ס"ק יא) וכן איש חי (פ' דברים אות ב)).

דבר שלא יוכל לקנותו לאחר ת"ב

דבר שלא יוכל לקנותו לאחר ת"ב או שאין לו שהות לאחר ת"ב מותר לקנותו, אפילו הם צורכי חופה. (נבן איש חי (פ' דברים אות ב)).

כלי בית וכדומה (קניית מכונות, מזגן וכדומה)

אסור לקנות מר"ח אב דבר שמחייב ברכת שהחיינו כי הוא כבנין של שמחה שאסור. (אג"מ (ח"ג סי פ ד"ה ד"ה ומכונות)) ועל כן אין לקנות מר"ח מכונות חדשה אם הוא לתענוג (אפילו אפילו באופן שמכרכים עליה הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים שגם נהנים מזה) כי הוא כמו בנין של שמחה שאסור. (אג"מ (שם)). וכמו כן אין לקנות מזגן מר"ח משום משא ומתן של שמחה. (בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י ג' הנה י)), ומי שסובל מאוד מהחוסר רשאי להקל בזה. (ע"י ש"ש).

קניית כליים לצורך העבודה (מכונות וכדומה)

מותר לקנות מכונות וכדומה לצורך פרנסה אף בתשעת הימים, שזה בכלל משא ומתן שבזמנו נהנו להקל (ואין זה מו"מ של שמחה שכתב בשעה"ש שטוב להחמיר), ומצד שהחיינו יברך אחר ת"ב כי בשביל זה אין עליו ליבטל ממלאכתו.

(אג"מ (אוי"ח ח"ג סי ג))

יקבל המוצר בתשעת הימים

אם קנה כלי חשוב כגון רהיטים המיפים את הבית בזמן היתר לא יקבל אותם בטי הימים אפילו באופן שאינו חייב לברך עליהם שהחיינו. (אג"מ (ח"ג סי פ)). (א"א"כ יש חשש דבר אבד בדבר, שבכ"ג יקבלם ויברך לאחר ט' הימים).

יקבל המוצר לאחר תשעה באב

אין לקנות דברים שיש בהם משום שמחה (קניית רהיטי בית וכדו'), עי"ן לעיל), אף שלא יקבל מה שקנה לאחר תשעה באב. (אור לציון (פכ"ו אות א)). ובמקום הצורך יש להקל בזה. (הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות כב)).

קניית מתנה ונתינתה

מותר לתת מתנות סוף שנה למלמד, לגנות או לער בר מצוה וכדו' אף בתשעת הימים, ואם לא קנאה לפני תשעת הימים נראה שמותר אף לקנותה בימים אלו אם עתה הוא זמן נתינתה. (ע"י במ"ב (סי תקנא ס"ק מא) שכתו לענין תב"א שאסור לשלוח מתנה לחבדו. ומשמע דדק בת"ב אסור והיינו כי אסור זה הוא משום שאלת שלום כמבואר במ"א (שם ס"ק כא) וזה אסור רק בת"ב. וע"י בה"ח (שם אות צא) שבתורת צדקה מותר אף בת"ב. ויש עוד טעם להחמיר לענין מתנות סוף שנה וכדו' כי אין זה אלא כתשלום חוב ואינו דבר של שמחה, והוי כדבר האבד שמותר כמ"ש בדברי מלבי"ם (ח"ה סי רלו) לענין נתינת משלוח מנות לאבל בפורים. ע"י ש"ש. וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש שם הנה ג) שמותר לתת מתנה בימים אלו. וכן דעת בעל השבט הלוי (מבית לוי ע"י כד אות י)).

קניית טבעת וכדו' עבור בלה

קניית הטבעת שנותנים לכלה בשעת שידוכין, נחשבת דבר של שמחה שיש לאסרו בין ר"ח אב לטי' באב, אך אם יש לחוש להפסד, מותר. ולהודיע המקח מותר בכל אופן. (אג"מ (אוי"ח ח"ד סי פד אות א)).

קניית נעלי גומי לת"ב

מי שמח לקנות נעלי גומי לת"ב קודם ר"ח, רשאי לקנותם אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. (אג"מ (אוי"ח ח"ג סי פ), בעל שבט הלוי (מבית לוי ע"י ג הנה ח), כה"ח (אות צו) ואור לציון (שם הנה ג)).

בנין של שמחה

בית התונת בנו - ציור וכיור

מר"ח עד התענית ממעטים בבנין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור. ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (ולצורך מצוה הכל שרי). (שו"ע (סי תקנא סעי ג)).

להרחיב דירתו (בנין להרוחה)

כל בניה שאינה צריך לו לדירתו ורק שעושה כן להרווחה בעלמא אסור. (מ"ב (סי ק))

אולם בנין שאינו להרוחה שרי כמבואר להלן. **בונה על מנת למנוע הפסד (כגון המשלם שכירות וכדו')**

בניה ע"מ למנוע הפסד אפילו יש בה שמחה, מותרת. (מ"ב (סי ק)) ועל כן הדר בדירה שכורה ועי"כ הבניה תגרום לו הפסד מוון, רשאי לבנות ולשפץ ע"מ למנוע הפסד כפי ראות עיני המורה. (בשבת הלוי ח"י סי פ) כתב דיש להקל לפתחא רק עד שבוע של ת"ב, ובחפסד גדול מאד לפי ראות עיני המורה).

סיוד הכית

ממעטין אף בבנין של ציור וכיור. (שו"ע (סי תקנא סעי ג)). ועל כן אין לסייד הבית מר"ח. (בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י ח אות ד)).

מראש חודש אב, אף אם עושה כן עם גלגל המיוחד לכך. (אור לציון (פכ"ו הנה א)). **התקלקל הסיוד מחמת רטיבות וכדו'**

אם נתקלקל הסיוד מחמת רטיבות וכדו' מותר לסייד אף בשבוע שחל בו ת"ב, כיון שאינו עושה להרווחה. (בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י ג הנה ח)).

הדבקת טפט

הדבקת טפט להקיר אין בו אסור ברור (אף בשבוע שחל בו ת"ב), ומ"מ יש להמנע, ואם התחילו קודם ר"ח אב, יש להחמיר שיגמרו לפני שבוע שחל בו ת"ב. (אג"מ (אוי"ח ח"ג סי פ))

עושה בקבלנות

אם שכר נכרי קודם ר"ח בקבלנות מותר בכל ואפי' בת"ב עצמו דנכרי אדעתא דנפשיה עביד, ור"ה אם קצץ עם הנכרי בקבלנות לצייר ביתו מותר לצייר מטעם זה. ומ"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ת"ב תע"ב. (מ"ב (סי ק))

לצורך מצוה

בנין שהוא לצורך מצוה שרי, (רמ"א (סעי ג)), כגון בניית בית למי שאין לו אשה ועדיין לא קיים מצות פריה ורביה. (מ"ב (סי ק))

לצורך מצוה דרכים

בנין לצורך מצוה דרכים כגון בית הכנסת מותר. (מ"ב (סי ק))

מעקה

מותר לבנות מעקה בימים אלו ואף בת"ב שרי. (נח חיים (סי תקנא ס"ק ג), מועד לכל חי (סי יא) ונח חיים (פ' דברים אות ג)).

חיפוש דירה

מותר לחפש דירה לקניה בימים אלו. אולם אין ראוי לחתום על חוזה מכירה, אלא אם כן חושש שמא יקדמנו אחר. (הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד הנה ג))

לעבור דירה

יש אומרים שלעבור לדור לבית חדש שרי, אם מוטל עליו לברך הטוב והמטיב ולא שהחיינו (כגון שיש לו אשה ובנים). (לבושי מרדכי (ח"י סי קא)). ומכל מקום עדיף שלא לעבור דירה מר"ח עד אחר ת"ב. (הגר"ח ש"ס"א (קרא על מועד פ"ב אות ג)). ובאופן שיש הפסד ממוון (כגון שצריך לשלם דמי שכירות) מותר בכל אופן. (הגר"ש"א זצ"ל (שם פי"ד הנה לא)).

נגרות

הנגרים מותרים לעבוד עבודה שאינה בבנין. ואף להתקין את עבודתם, ולחברם בבית, וכגון ארונות מטבח וכדומה. (אור לציון (פכ"ו סוף הנה א) ואג"מ (ח"ג סי פ)), דלא כהב"ב איש חי (פ' דברים אות ג) שאסר כיוור וציור על עצים של מלאכת הנגרים) ולענין מוכרים העוסקים במשא ומתן יעויין לעיל.

ציור וכיור שלא בכנין

דוקא ציור וכיור בבנין אסור, אבל צייר שמלאכתו לצייר ציורים, רשאי לצייר אף בימים אלו. (אור לציון (פכ"ו סוף הנה א)).

נטיעה של שמחה

מר"ח עד התענית ממעטים בנטיעה של שמחה. (שו"ע (סי תקנא סעי ג)). ומ"מ לא אסרו אלא נטיעה, אבל השקיית הגינה וגזיזות עשבים ופרחים שבחצרו שרי. (נרבותא פריים (ח"י סי ע'ד)).



בירור הלכה

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

הנידון - עכבר הנכנס לבית וגורם צער ובהלה האם מותר בשבת להניח מלכודת ללכודו, ואם מותר באיזה סוג מלכודת עדיף להשתמש

וכ"כ הרשב"א שם "פירוש אף על פי שאינו צד בידים אפילו הכי גזרו דדלמא אתי בה לידי חיוב חטאת דפעמים שבשעת פרישתו ילכד חיה או עוף וחייב, כדתניא בתוספתא (פי"ג) הפורש מצודה לבהמה או עוף אם נכנסו לתוכה חייב".

מבואר מדבריהם שאפילו פרס מצודה בשבת אינו חייב כיון דאינו צד בידים, ורק אם ניצוד מיד חייב.

אולם תוס' שבת יז' כתב "אין פורסין מצודות נראה אחרת אף על גב דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת שאינו יודע אם יצוד אם לאו, מ"מ גזרו לפרוס מצודה דפעמים אתי לידי חיוב חטאת כגון שבשעת פריסתו ילכוד דהכי קתני בתוספתא הפורס מצודה לבהמה או לעוף ונכנס לתוכה חייב".

ולכאורה בראשונים דלעיל נראה שהפטור הוא כיון דאינו צד בידים, אולם בתוס' כתב לשון אחר "דאינו יודע אם יצוד אם לאו", ומשמעות דברי תוס' דבמקום שזודאי לו שיהיה ניצוד חייב, ומצאנו כמה ביאורים בהבנת התוס' ויתבאר להלן,

ולכאורה באופן ששם מצודה וזודאי יהיה ניצוד, לראשונים פטור ואסור מדרבנן, ולתוס' חייב.

מחלוקת אחרונים בהבנת התוס'

כמה אחרונים דייקו בלשון התוס' דבאופן זודודאי יהיה ניצוד חייב, עיין פמ"ג א"א ט' שביאר דהאופן דפטור הוא בגוונא שלא ברור שיהיה ניצוד, אבל אם זודודאי יהיה ניצוד כה"ג חשיב מלאכה שזה מעשה צידה גמור, וז"ל הפרי מגדים שם "מה שכתבו התוספות ואינו יודע אם יצוד, הא זודודאי שיצוד כי יש הרבה חיות ויבואו לאכול וכדומה חייב".

וכ"כ שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן קצא ז' הפורס מצודה באופן שיהיה ברור שהחיה תבא מעכשיו חשובה ניצודת וחייב תיכף אפילו נזכר קודם שתבא החיה"

וכ"כ התהילה לדוד שט"ז ד' דאם יודע שזודאי יהיה ניצוד חייב.

הג"מ שבת קכ' אומרת דגרם מלאכה בשבת אינו חייב מן התורה דכתיב לא תעשה כל מלאכה עשייה הוא דאסר הא גרמא שרי,

ומ"מ מצאנו במלאכת צידה שחייב אף שלכאורה לא עשה מעשה גמור, ע' ג"מ קו' צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב והו"ל גרמא שהרי הוא לא הכניס את הצבי לבית אלא הצבי נכנס מעצמו ורק הוא גרם בנעילת הדלת שיהיה נצוד וחייב, וע' בערוך השולחן סימן שטז' שביאר דהיכי שהדרך לצוד כן לא הוי גרמא דזוהי מלאכת צידה, וז"ל "משונה היא מלאכת צידה מכל המלאכות דבכל המלאכות צריך לעשות המלאכה אבל גרם מלאכה אינו חייב מן התורה דכתיב לא תעשה כל מלאכה עשייה הוא דאסר הא גרמא שרי, ואלו במלאכת צידה אפילו בגרמא חייב כדתנן קו' צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב וזהו גרמא שהרי הוא לא הכניס את הצבי להבית אלא הצבי נכנס מעצמו ורק הוא גרם בנעילת הדלת שניצוד הצבי וטעמא דמילתא דבציידה לא מקרי זה גרמא כדפירש"י "זו היא צידתו".

האם לתת מצודה בשבת נחשב צידה או גרמא

משנה י"ז: דאין פורסין מצודות חיות ועופות ודגים לב"ש אלא א"כ יצודו מבעוד יום, ומבואר בגמ' לחד מ"ד דבאופן דיש בשבת איסור דאורייתא אסרו אף בער"ש, וא"כ עולה שיש איסור דאורייתא בפריסת מצודה בשבת, והק' הראשונים דאף בפורס בשבת מצודה אינו חייב חטאת שאינו יודע אם יצוד אם לא,

ע' תוספות הרא"ש שם יז' "מתני' אין פורסין מצודות חיה ועוף. אף על גב דאי עביד לה בשבת לא מחייב חטאת דאינו צד בידים, אפי' הכי אסרו לפרוס מצודה לפי שלפעמים יבא לידי איסור דאורייתא שבשעת פרישה ילכוד חיה או עוף דהכי קתני בתוספתא הפורס מצודה לבהמה או לעוף אם נכנסו לתוכה חייב"

אולם עיין מג"א שט"ז סק"ט שכתב "הפורש מצודה ובשעת פרישתו נכנס חיה לתוכה חייב, אבל אם נכנס אח"כ לתוכה פטור אבל אסור שאינו יודע אם יצוד אם לאו [תוס' דף י"ז] ונ"ל דמה"ט אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים"

וכ"כ המשנה ברורה סימן שט"ז ס"ק יח' "הפורס מצודה ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה חייב הטאת אבל אם נכנסה אח"כ לתוכה פטור אבל אסור, וכתב המג"א דמכאן מוכח שיש לזהר שלא להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים וכ"כ בפסקי תוספות שבת י"ז".

במג"א נראה שלמד בתוס' ע"ד מש"כ התורא"ש והרשב"א, דכל שלא ניצוד מיד פטור אבל אסור מדרבנן, ולכן אסור לתת מצודה לעכברים, וצ"ע לדברי המג"א לשון תוס' דכתב "דאינו יודע אם יצוד אם לאו" דמשמע דכשיודע וודאי שיהיה ניצוד חייב,

ומ"מ מבואר במג"א שמדרבנן אסור להניח מצודה ובפשוטו נקט דזה אסור מצד גרמא, וכן הוא מוכרח למה דביאר בד"ן משלה כלבים דאסור מצד גרמא, (ואולי יש לדחות דכאן מדרבנן חשיב כצידה גמורה כיון שכך דרך הצידים ועיין בית אפרים סימן כ').

וכ"כ להדיא בשו"ת בית אפרים אורח חיים סימן כ' דאם לא ניצוד מיד אסור מצד גרמא, ז"ל "גדולה מזו נלעג"ד דאף אם הדבר ברור לו שיצוד אח"כ מכל מקום כיון דהשתא מיהא בשעת פרישה לא צדה ליכא חיובא וההיא שעתא דנפל בה חיותא מידי דממילא הוא בלא מעשה רק גירי דילי' וליכא חיוב הטאת, ול"ד להדביק פת בתנור בשבת והוא נאפה והולך או מתבשל וכה"ג דחייב דש"ה דע"י מעשה קמא דעביד הוא נאפה או מתבשל ממילא בלא ענין אחר כלל משא"כ בזה אף שהמצודה פרושה מכל מקום מחוסר צידה הוא וכאשר יפלו הנופלים בעת פקודם ענין חדש נעשה בזה רק שמעשיו גרמו לו כי פרש עליו רשתו ומחמת זה אין נראה לחייבו הטאת ומה שכתב התו' שא"י אם יצוד קושטא דמלתא נקטי אבל לדינא אף ביודע בודאי שיצוד אפ"ה אין לחייבו הטאת".

וכן כתב בשו"ת האלף לך שלמה קלה' דאם ניצוד אחר זמן נחשב גרמא.

ע' חזו"א סימן לו' א' ובחזו"א ובסימן ל"ח א' שהאר"ן בזה טובא, והנה החזו"א הבין דלמג"א כל שלא ניצוד מיד פטור כיון דאינו צד בידים וכמ"ש הראשונים, אולם החזו"א עצמו נקט דפשטות לשון תוס' שאף אם יצוד בסוף הוא יתחייב, דהיות וזה דרך המלאכה ל"ח גרמא וכן בזורה ומבשל אף שאין תוצאה מיד מ"מ חייב דזהו דרך המלאכה, (והיה מקום לחלק בן צידה לזורה ומבשל, דבזורה ומבשל זה תמיד דרך המלאכה

משא"כ בצידה אין הצידה רק ע"י מצודה דיכול לצוד הבע"ח בידו, ומיהו אפשר שבמשכן היו צדין ע"י מצודה, וע' בבית אפרים שם מש"כ בזה).

ועי"ש שביאר לפי"ד את לשון התוס' שמש"כ "שבשעת פריסתו ילכוד" הכוונה שכל זמן שהמצודה קיימת מכוחו והבע"ח נלכד חייב,

עוד כתב החזו"א שבראשונים מבואר כמג"א דאם לא ניצוד מיד פטור, אלא שהק' החזו"א לדבריהם שחייב רק אם נלכדה מיד, צ"ע למה אם נלכדה מיד חייב הרי זה גם מכת החיה, ועוד יל"ע מה נקרא מיד,

והנה פשטות לשון התוספתא מבואר דאפילו אם יהיה ניצוד בע"ה אחרי זמן חייב, כיון דכך דרך צידה וחשיב מלאכה וכ"כ השפת אמת שם שבת דף יז' וז"ל "אך עיקר מ"ש התוס' דבשבת נמי אם פירס מצודה אינו חייב דאינו יודע אם יצוד כו' דהכי קתני בתוספתא הפורס מצודה כו' ונכנס לתוכה חייב, א"י מנ"ל לרבותינו בעלי התוס' בפשיטות דאם אינו נכנס לתוכה מיד פטור דפשט התוספתא משמע דבכל גווני חייב זולת אם לא יכנס כלל שום ח' או עוף בשבת ודאי פטור אבל בנכנס אח"כ נראה מסברא דחייב כיון דכל דרך צידה זו היא כך גם בחול למה לא יהי' חייב ומה בכך דנגמר המלאכה אח"כ, וגם הטעם שכתבו התוס' הואיל וא"י אם יצוד ג"כ אינו מובן דגם בזריקה מרשות לרשות או לעשות חבורה לקמן (ק"ב) א"י בבירור איך תפול ומה בכך דא"י הא כל צידה זו נעשית כך על הספק ואטו יהי' צידה כזה מותר מה"ת לצוד כל היום בשבת כמו בחול וגם מנ"ל דצידת חלזון לא הי' נמי במצודות כאלה וצ"ע,

ומאי דך במנחת חינוך פרשת יתרו מצוה לב' כתב דמסברא צריך לפטור בכ"ג כיון דהבע"ח נכנס מעצמו, וז"ל "הפורש מצודה ובשעת פרישתו נכנס ח' בתוכה חייב אבל אם נכנס אח"כ בתוכה פטור דא"י אם יצוד א"ל והם ד' התוס' בשבת הובאו במג"א שט"ז סק"ט ואיני מבין אפי' אם יודע שנכנס כיון דנכנס בעצמו בלא מעשה שלו ודאי פטור"

וא"כ עולה - דלמנח"ח אם שם מצודה בשבת אף בניצודה מיד פטור, ולראשונים וכן נראה במג"א ובבית אפרים ובשו"ת אלף לך שלמה, אם ניצודה מיד חייב, ואם לא פטור אבל אסור דהו"ל גרמא, ומשמעות התוספתא ולשון התוס' וכ"כ הפרמ"ג והאבנ"ז והתה"ל"ד שאם ודאי יהיה ניצוד חייב. ובחזו"א דנראה דס"ל דחשיב צידה בכ"ג.

א"כ עולה - אם נותן בשבת מצודה ויש לו ודאות שהעכבר יהיה ניצוד בשבת, למנח"ח - פטור בכ"ג, ולראשונים והמג"א ולבית אפרים ולאף לך שלמה - פטור ואסור מדרבנן,

ולפמשי"כ הרבה האחרונים וכן משמעות התוספתא ולשון תוס' - חייב

ובאופן שנותן בשבת מצודה ואין לו ודאות שהעכבר יהיה ניצוד בשבת, לכאורה לכ"ע אי"ז צידה דאורייתא, (יל"ע לדעת החזו"א דנראה דס"ל דחשיב צידה בכ"ג).

בד"כ אין ודאות שעכבר יהיה ניצוד בשבת והרי"ז גרמא, ויש דעות שגרמא מותר ובמקום חולי וצער ויתבאר להלן.

האם עכבר במינו ניצוד או אין במינו ניצוד

נידון נוסף האם עכבר נחשב מינו ניצוד או אין במינו ניצוד - במג"א, וכ"ה בס' נהר שלום ד', ובחיי אדם כלל ל"ס"ב נראה שעכבר נחשב מינו ניצוד,

ומאידיך בניירות שמשון, והג' רעק"א כתבו דבעכבר אין במינו ניצוד, (ובחיי אדם שם יש חידוש דכתב שעכבר נחשב במינו ניצוד ובמדינתו שלא צדין הו"ל אצל"ג. ז"ל "עכבר הוא דבר שבמינו ניצוד, דיש מין עכברים שמשמשין בעורן, ולכן אף על גב שבמדינתנו אין משתמשין בעורן, לרמב"ם חייב, דהוי מלאכה שאינו צריך לגופה, ולכן אסור להעמיד מצודה שיצודו בה העכברים")

הניירות שמשון ורעק"א הק' על המג"א שאסר לתת מצודה לעכברים בשבת, דהיות ועכבר אין במינו ניצוד מנ"ל לאסור לתת מצודה בשבת, דבמג"א נראה דלמד מדברי התוס' לא להעמיד בשבת המצודה לצוד בה עכברים, גזירה שמא יבוא לידי צידה שיש בה חיוב הטאת, דאפשר דלא אסרו אלא באותן בע"ח אשר במינם ניצוד דיכול לבוא לאיסור הטאת, אבל בע"ח שאין במינם ניצוד, שאיסור צידתן מדרבנן גזירה שמא יצוד אותם שבמינם ניצוד, ומנ"ל דגוזרין גזירה לגזירה, ואם עכבר אין במינו ניצוד מנ"ל לאסור לתת מצודה בשבת,

וז"ל הניירות שמשון על מג"א ס"ק ט' "וצ"ע דאפשר תוס' מיירי מחיה דבמינה ניצוד, משא"כ עכברים, ... וא"ת דעכבר הוי בכלל שמונה שרצים כמו שכתוב בסעיף ח', אבל הטעם שכתב שם בשם הר"ן לא שייך בעכברים שלנו, וצ"ע", וע"ע רע"א ס"י שט"ז על מג"א ס"ק ט', בשו"ע חדש, וז"ל "דהא אין במינו ניצוד, ואע"ג דפטור אבל אסור, מ"מ הוי ספק דלמא לא יכנס בשעה שמעמידו, וא"כ מנ"ל דאסור".

בזמנינו נראה שאין במינו ניצוד וכ"כ כמה מפוסקי זמנינו הגרשז"א והגרנ"ק שעכבר חשיב דבר שאין במינו ניצוד וכל צידתו אינה אלא דרבנן, ואע"פ שעכבר הוא בכלל שמונה שרצים האמורים בתורה, ומפורש במשנה (קז, א) שהצדן חייב, מ"מ כיון שאין דרך כיום לצוד עכברים כדי להשתמש בעורן חשיב אין במינו ניצוד, ומה שנחשב למינו ניצוד בזמן חז"ל אינו מחייב שכך הוא לעולם.

ע' שולחן שלמה ס"ק ט"ו שתמה באמת לא ידעתי למה הזכירו ח' שרצים אלה, היה צריך להזכיר כל שרץ שיש לו עור, גם הענין של במינו ניצוד חושבני שזה לא קבוע ועומד אלא תלוי לפי הזמן".

ומה שמשמשים בעכברים למחקר - יש לדון דכיון שיש שצדים אותם לצורך מחקר, אפשר דאמרינן דחשיב דבר שבמינו ניצוד, דמה דכל העולם אינם תופסים אותם הוא משום שאינם זקוקים להם, אבל לו יצוייר שהיו זקוקים להם היו בודאי צדים אותם, ומ"מ נראה שאין עכבר נחשב במינו ניצוד דסכ"ס אין זה שמוש של סתם בנ"א אלא רק של מעוט העוסקים בכך וזה לא חשיב למינו ניצוד, ובפרט שמשמשים רק בסוג מסוים של עכברים לבנים ולא באלו המצויים בחצרות הבתים.

ולפי"ז לתת מלכודת לזבובים יתושים וכד' שוודאי אין במינם ניצוד להנ"ל יהיה מותר, ובעכברים אם נוקטים דאין במינם ניצוד ה"ה שצריך להיות מותר לתת מלכודת בשבת (וכמשנ"ת נראה שנח' בזה הפוסקים, ומ"מ בזמנינו אין במינם ניצוד).

ומיהו יש לדון דאף הדעות דס"ל להתיר לתת מצודה באינו במינו ניצוד, אפשר דלא התירו לתת בשבת מצודה אלא באופן דאף מעשה הצידה מצד עצמו הוא דרבנן ונחשב גרמא והו"ל תרי דרבנן, דבאופן שהמעשה צידה עצמו דאורייתא אפשר שיהיה אסור אף באין במינו ניצוד.

וא"כ יהיה תלוי במה שנתבאר לעיל האם נתינת מצודה או מלכודת נחשב מעשה צידה או גרמא, והנה באופן שמיד שנתן המצודה נלכד הבע"ח התבאר דהוא צידה דאורייתא (חוץ מלנמח"ח), ובאופן שהבע"ח נלכד אח"כ התבאר דהוא דרבנן (ולחזו"א יל"ע), ובאופן שודאי הבע"ח יהיה ניצוד לאחר זמן התבאר שנח' האם נחשב צידה גמורה או דהוי דרבנן,

וא"כ יל"ע האם סגי בהיתר של אין במינו ניצוד גרידא, או רק באופן שהמעשה צידה דרבנן מותר ותלוי בהנ"ל.

ע' באבני נזר או"ח ס"י שפ"ט אות ו', אות י' דהאריך בזה ועולה מדבריו, א' דעכברים בזמנינו אין במינו ניצוד, ב' דלתת מצודה בשבת אי"ז נחשב לגרמא אלא נחשב צידה גמורה

וז"ל "אשר הוקשה לו מהא דכתב המג"א דאסור לפרוס מצודה לצוד עכברים אף דהוי רק גורם שיצוד אחר כך ... הנה ריש פרק שמונה שרצים כתבו תוס' להדיא דשמונה שרצים סתמן ניצודין לצורך עורן. ועכבר אחד משמונה שרצים אך שינויא דחיקא לא משנינא ל". דעינינו רואות בזמנים אלו אין צדין עכברים בבית לצורך עורן ... אף למן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ולא מחייב משום מלאכת

במקום אחר שנראה בזה שגדר צידה זה "הכנסה לרשותו", ולא שלילת חרותו".

הצדופים להקל - א' ספק אם יהיה ניצוד בשבת, ב' י"א דבאופן שלא יהיה ניצוד מיד הוי דרבנן וגרמא, ג' י"א דאין במינו ניצוד, ד' משאל"ג, ולרמב"ם מתכוון לסלקו מעליו, - ובמקום צער לא גזרו.

באיזה סוג מלכודת עדיף להשתמש

יש כמה סוגי המלכודות לעכברים, יש משטח שיש עליו פתיון ודבק והעכבר נדבק ועי"ז ניצוד,

יש מלכודת שהיא קופסה שכשהעכבר נכנס הדלת נסגרת עליו עי" קפיץ ועי"ז ניצוד,

ויש מלכודת שהיא משטח עם קפיץ חזק שכשהעכבר בא ומזיז את הקפיץ משתחרר ונסגר וחונק או הורג את העכבר,

יש לדון אם ננקוט דמותר לצוד עכברים באיזה בסוג מלכודת עדיף להשתמש. שני המלכודות הראשונים האיסור הוא צידה, והמלכודת השלישית האיסור הוא נטילת נשמה, לענין צידה התבארו לעיל הנידונים בזה, ובאמת בצידה יש עדיפות דיש הטעם דאין במינו ניצוד, (ולכן מבואר בשו"ע שטז' שבע"ח שלא מזיק אלא רק מצער כגון שפרעוש מותר לצוד ואסור להרוג),

ומאיך התבאר דהרבה מהאחרונים ס"ל דלתת מצודה הוא דרך הצידה ויש אופנים דאי"ז נחשב גרמא במלאכת צידה, ובדין נטילת נשמה לכאורה חשיב כה"ג גרמא (דס"ס העכבר מתפתה להכנס וסוגר ע"ע את הקפיץ),

ויש לדון מה עדיף, ונראה לכאורה דעדיף להשתמש במלכודת שהורגת דהאיסור בכה"ג הוא נטילת נשמה, וגרמא בשבת קייל ובפרט גרמא בדרבנן במקום צער.

ומיהו יל"ע דבפשטות שיש נטילת נשמה אין איסור צידה וא"כ במלכודת שהעכבר נהרג אין איסור צידה, ולכן עדיף מלכודת זו, אולם יש דס"ל דאף בהורג הבע"ח איכא נמי איסור צידה, (ובמ"א בארנו שאפשר שנידון זה תלוי מהו גדר צידה האם הוא שלילת החירות או הכנסתו תח"י),

ואי נימא דאיכא הכא נמי איסור צידה, ודאי עדיף להשתמש במצודה שצדה ולא הורגת.

מחשבת. מכל מקום אסור, ואינו מותר משום גרמא, דבצידה הוי מעשה ממש דמשעה שפרס מצודה חשוב צידה כנ"ל".

לא גזרו שבות במקום צער

כתב השו"ע דפרעוש שעוקצו ומצער (אף שלא מזיקו) מותר לצודו כיון שזה מלאכה דרבנן וזה מלאכה שאינה צריכה לגופה ובמקום צער לא גזרו רבנן, ובפרעוש הנמצא בבגדיו מבפנים נח' האם מותר, (להרוג אסור, ורק בבע"ח המזיק מותר)

א"כ יש היתר לצוד בע"ח שצידתו מדרבנן במקום צער, ויש לדון מה הגדר של צער, והאם במקום פחד או צער הנפש מותר, והאם האי נעימות והפחד מעכבר נחשב צער ויהיה מותר לתת מלכודת בשבת.

וכתב בשש"ח פרק כ"ה הע' כא' שכתב "ולא התירו אלא במקום שיש צער הגוף, אבל במקום שמצטער צער הנפש, כגון זבוב המעופף בחדר או צרצור שנמצא בבית וקול רעש צרצורו מפריע את מנוחתו - אסור לתופסו ולזוקו החוצה", וכ"כ הגרשז"א שולחן שלמה ס"ק יט' "ולא התירו אלא במקום שיש צער הגוף אבל במקום שמצטער צער הנפש כגון זבוב המעופף בחדר או צרצור שנמצא בבית וקול רעש צרצורו מפריע את מנוחתו, אסור לתופסו ולזוקו החוצה"

אומנם ברמ"א סי' שיז' א' כתב שהקושר שני קשרים זה על גב זה אין לקשור ולהתירו בשבת מ"מ נראה דבמקום צערא אין לחוש ומותר להתירו, דאינו אלא איסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו,

וע' ביאור הגר"א אורח חיים סימן שיז' "ומ"מ נראה דלא גזרינן על שבות במקום צערא כמ"ש בסי' שטז' ס"ט".

ועולה מדברי הגר"א שהשווה הצער שיש לו קשר לצער הגוף, ולפי"ז אפשר דבצער ופחד מעכבר לא גזרו על שבות, (ויש שחילקו בן צער הגוף לצער הנפש).

יש להוסיף שצידת עכבר חשיב אצל"ג, וכתב השו"ע שטז' ז' שלצוד נחש שלא ישכנו מותר וע' במ"ב ס"ק כז' שהטעם היות וזה משאצ"ל התירו רבנן במקום היזק, ואף לרמב"ם שס"ל שחשיב במשאצ"ל כתב המ"ב לבאר דס"ל לרמב"ם דלא הוי מלאכה כלל כיון שאין רצונו בעצם הצידה כלל ואדרבא כוונתו רק להבריחו מעליו והוי כמתעסק ואי"ז צידה (ובארנו

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת פינחס

- ב -

והנה כתיב בשמואל א' (טו, ד), 'וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים מאתים אלף וגלי ועשרת אלפים את איש יהודה', - ופירש רש"י 'ויפקדם בטלאים - אמר לכל אחד ואחד, שיקח טלה מצאנו של מלך, ואח"כ מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר בם לא יספר מרוב עכ"ל, - וע"ע ביומא (כב:) שהגמי למדה מהפסוק הנ"ל, שאסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, עיי"ש.

ומעתה להצד שנימא שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע וכנ"ל, אי"כ צ"ב טובא בזה, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות אותם ע"י טלאים, והרי לספור יותר ממאתיים אלף טלאים זו טירחה מרובה מאוד מאוד.

ומדוע שאול המלך לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו תגרש את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - וכמו שהבאנו לעיל, שברכתו של החזו"א שהעין הרע לא תשלוט בבני ברק, גירשה משם את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, וכנ"ל.

- ג -

והנה ידועה מחלוקת הפוסקים, האם מותר לעבור על איסורים, בכדי לרפאות חולה ע"י רפואות סגוליות, או"ד דבכדי לרפאות ברפואות סגוליות אין היתר לעבור על איסורים.

וידוע שנחלקו בדבר זה הפוסקים, האם מותר לכתוב בשבת קמיע, בכדי לרפאות חולה במקום פיקוח נפש, אם לאו, - [ע"י ביברכי יוסף (או"ח סי' שא, ו), ובשו"ת 'אגרות משה' (ח"ח עמ' מא), ובשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ה סי' נה), - והדברים ארוכים, ואכמ"ל בזה].

ומעתה יש לומר, דלדעת הנד דס"ל, דגם בכה"ג שהרפואה הסגולית בדוקה ומנוסה, מ"מ אין לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפואות סגוליות, כיון שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, ולכן אין בכוחה של הרפואה הסגולית, להיחשב כשאר הרפואות הטבעיות, שקיי"ל בהן שבמקום פיקוח נפש דוחים לכל התורה, - הרי שלדעתם מבואר שפיר, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות את ישראל ע"י הטלאים.

כיון שלהצד שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, הרי יעלה שגם אם שאול המלך הי' מברך אותם מלכתחילה, שלא יגרם להם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - אך מ"מ האיסור למנות את ישראל הי' נשאר.

כיון שברכתו לגרש את המזיקים הרי הייתה נחשבת רק כדבר סגולי, וכיון שע"פ דיני התורה יש איסור למנותם מחמת

ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר: שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל יצא צבא בישראל: (כו, א-ב).

הנה יעוי' במש"כ ה'משך חכמה', שכיון שאסור למנות את ישראל, אם לא ע"י דבר אחר, לכן י"ל דגם כאן המניין שמנו את ישראל הי' ע"י מחצית השקל שהיו חייבים לקרבנות הציבור, עיי"ש.

והנה לעת קשה זו שעם ישראל מצפים לישועה, ומכורח המציאות הרשויות קבעו שאין להתפלל בציבור יותר מתשע עשרה איש, בכדי לנסות לצמצם את התפשטות הנגיף ר"ל, - ישנם מן הגבאים של בתי הכנסיות, שמצד אחד דואגים במסירות לשלום הציבור, ומאידיך הם חוששים לקבל קנס מהרשויות באם לא ינהגו בביהכ"ס ע"פ התקנות שנקבעו, ולכן הם מסתובבים בין המניינים, ומונים את ציבור המתפללים שלא יהיו יותר מ"ט איש בחדר אחד.

ובעת הזו חשוב להזכיר, את מה שמוכח בקיצור שו"ע (סי' טו, ג) לגבי מניין עשרה לתפילה בציבור וז"ל, 'צריכים לזהר שלא למנות את האנשים לגולגולותם לידע אם יש מניין, כי אסור למנות את ישראל לגולגולותם אפי' לדבר מצוה, דכתיב 'וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים' (פר"ח), ונוהגין למנותם באמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וגו' שיש בו עשרה תיבות' עכ"ל, - וע"ע במג"א (סי' קנו, ב).

והנה ידוע ומפורסם, שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א רגיל לומר בשם מרן החזו"א זצ"ל, שבעיר התורה 'בני ברק' אין 'עין הרע'! - וע"ע בספר 'ארחות רבנו' (ח"ג עמ' קג), שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ביאר בזה, שבבני ברק אין עין הרע, בגלל ברכתו של מרן החזו"א זצ"ל.

והוא שם עוד, שמרן שליט"א אומר לכל הבאים אליו להתברך בעניין 'עין הרע', שכבר בירך מרן החזו"א זצ"ל, שעין הרע לא תשלוט בבני ברק, וגירש מכאן מרן את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, עיי"ש.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה להצד שנימא שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע (ויש לדון בזה, אך אכמ"ל), - אי"כ יל"ע טובא, מה יהי' הדין בזה לגבי עיר התורה 'בני ברק', שהעין הרע לא שולטת שם.

דיש לדון האם כאשר יתאספו שם לתפילה בציבור, יהי' מותר למנות את הציבור בכדי לדעת אם יש שם מניין, (וכן בנידו"ד בכדי לדעת אם יש שם יותר מ"ט איש), - או"ד דגם בבני ברק איכא איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את הציבור בפה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וכדו'.

סומכין על הנס, לכן גם אם היא מברכס, מ"מ אכתי היא אסור לו למנותם וכנ"ל.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם לדעת הנך דס"ל, דבעלמא מותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, אך מ"מ בנידו"ד גם הם יודו, דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק, משום דקיי"ל דאין סומכין על הנס, וכנ"ל. - [אמנם ע"ע במשי"כ המהרש"א (ח"א קידושין כט ז;), - ואכמ"ל].

- ח -

ולמעשה יעוי' בספר 'שדה צופים' (ב"ב, בהקדמה), שהביא שהגר"א מן שליט"א שאל את מרן הגר"ח"ק שליט"א, דלפי דברי החזו"א דאין עין הרע שולט בבני ברק, אי"כ בב"ב יהי' מותר לקרוא לעלות לתורה, לא ובנו בזה אחר זה, - דכל הטעם דאין לעשות כן, הוא מחשש עין הרע כמשי"כ הרמ"א, ולהני"ל הרי טעם זה התבטל בב"ב.

והשיב מרן שליט"א, 'כל מה שכתוב בשו"ע עלינו לקיים ואין לשנות', ועיי"ש עוד בזה, - ולפי"ז ה"ה נמי בנידו"ד, די"ל דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק.

- ט -

אמנם לכאן יש להקשות בזה קושיא נפלאה, וכדלהלן.

דהנה ידוע שמרן הגר"ח"ק שליט"א רגיל לומר, שהחזו"א אמר שבבני ברק לא יפלו פצצות, - וע"ע במשי"כ בספר 'מעשה איש' (ח"א עמי קעג) וז"ל, 'בספר 'שיחות חיים' (עמי עח) מובא: סיפר לי... שבשנת תש"ח שהיו הפצצות בא"י, וביום אחד הלך הנ"ל להתפלל מנחה בבית מדרשו של החזו"א, ולפני התפילה נשמעה אזעקה, ואז לא היו עדיין מקלטים, והיו נמלטים לפרדס... וגם מבית מדרשו רצו לברוח לפרדס, ואמר להם החזו"א: תישארו כאן לידי.'

'לאחר כמה רגעים נשמעו מטוסים מעל שמי העיר, והמספר הנ"ל מעיד, ששמע איך שהחזו"א לוחש בשקט: 'איך אייס נישט בומבדירן בני ברק' (אני גוזר שלא להפציץ את בני ברק), ואכן הפצצות כולן נפלו על מגרשים ריקים מחוץ לעיר...' ע"כ.

וידוע ומפורסם שבזמן שגורו טילים ר"ל לאיזור גוש דן, מרן הגר"ח"ק שליט"א הורה, שבבני ברק אין שום צורך ללכת למקלטים בעת שנשמעו האזעקות, כיון שהחזו"א אמר, שבבני ברק לא יפלו פצצות!

- י -

וביותר מזה, בימי מלחמת 'צוק איתן', שאלתי קמ"י מרן שליט"א, לגבי מי שנמצא בעיר שמופגזת בטילים ר"ל, ואין לו מקלט ללכת אליו (ויש במקומו סכנת נפשות), האם יהי' מותר לו לישוע לב"ב בשבת? (משום ברכתו של החזו"א), - ומרן שליט"א הירחר מעט, והשיב: מסתבר שכן!

ומעתה יש להקשות טובא בזה, מדוע משום ברכתו של החזו"א, לא הי' צורך ללכת למקלטים בב"ב, והרי קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולפי מה שביארנו לעיל, ברכת צדיק מוגדרת כדבר 'ניסי' היוצא מדרך הטבע, וא"כ צ"ע טובא בזה, מאי שנא מהא דקיי"ל בעלמא, דאין סומכין על הנס, - והארכנו ליישב זה במקום אחר, אך כבר אכמ"ל.

להקלטת תגובות הערות והוספות
קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

חשש סכנה של עין הרע, לכן א"א להתחשב במה שיגרש את המזיקים ע"י דבר סגולי, ואכתי ישאר האיסור למנותם מחמת חשש עין הרע.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם בבני ברק יש איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את מניין העשרה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וכדו'.

- ד -

אמנם לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, משום דס"ל דגם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כרפאות לגבי כל מצוות התורה, והיינו שגדרי התורה נקבעים גם לפי הכוחות הסגוליים שקיימים בעולם, - אי"כ לדעתם לכאן יש מקום לומר, דה"ה נמי בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה יסגולית, ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע.

וא"כ להצד הזה יש מקום לדון, האם בבני ברק יהי' מותר למנות את הציבור, בכדי לדעת אם יש שם מניין וכדו', - כיון שלאחר ברכתו של החזו"א, יש מקום לדון שבבני ברק התבטל האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע, - (ולענין הלכה למעשה ע"י להלן באות ח).

- ה -

אמנם לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - דהרי לכאן לאחר שהי' מברכס שלא תשלוט בהם עין הרע, כבר לא הי' איסור למנותם, כיון שלדעת הנך הפוסקים, הרי גם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כרפאות, לגבי כל מצוות התורה.

וא"כ לכאן ה"ה נמי, בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה יסגולית, ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע, וא"כ לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם, ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, וכנ"ל.

- ו -

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור, לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, האם זהו משום דס"ל, דגם הכוחות הסגוליים הינם כוחות שקיימים בתוך כוחות הטבע, ולכן גם הרפאות הסגוליות נחשבות לענין דיני התורה כשאר הרפאות הטבעיות.

אוי"ד דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, אלא הם נחשבים ככוחות נייסיים שיוצאים מדרך הטבע, ורק מ"מ ס"ל להנך הפוסקים, שבהאי דינא שפיקוח נפש דוחה את כל התורה, לא אכפת לן אם דרך ההצלה היא בדרך טבעית, או שהיא בדרך סגולית, כיון דבמקום פיקוח נפש התורה התיירה לעבור באיסורים בכדי להציל נפש מישראל, בכל דרכי ההצלה כולל בהצלה סגולית.

- ז -

והנה אי נימא כהצד ה'ב' בחקירה הנ"ל, דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, אלא הם נחשבים ככוחות נייסיים שיוצאים מדרך הטבע, אי"כ יש ליישב שפיר את מה שהקשינו לעיל, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם.

דמענה י"ל דהנה קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולכן י"ל דכיון דבעלמא יש סכנה למנות את ישראל, משום דיש בזה עין הרע, לכן גם אם שאול היה מברכס שלא תשלוט בהם עין הרע, מ"מ אכתי הי' אסור לו למנותם, משום דלהני"ל הברכה הסגולית לא נחשבת כדבר שבטבע, אלא היא נחשבת בגדר דבר 'ניסי', וכיון דאין

ניתן לתרום להוצאות הפצת הגליון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס לקרן צרכי הרבים - ולגלול למשבצת המצינות: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"ב ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' אבלות בבין המצרים

גליון 273

גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

אבלות על ירושלים

חומרת הקפידא על מה שלא מתאבלים על ביהמ"ק נורא ואיום, ומסופר בגיטין נו שכל כפר סכניא של מצרים נהרגו, אע"פ שהיו צדיקים, כיון שלא התאבלו על ירושלים. ומפורסם מה שכתב העיב"ץ (סידור בית יעקב דיני תשעה באב ח"ו) שעון זה שלא מתאבלים על ירושלים כראוי דיו להארכת הגלות "והיא בעיני הסיבה יותר גלויה וחזקה לכל השמדות המופלגות והנוראות והמבהילות אשר מצאנו בגלות בכל מקומות פזורינו... לפי שיצא האבל הלו מליבנו..." ע"ש. ובמיוחד בימי בין המצרים כשתקנו חכמים להתאבל על החורבן. כתב במשנה ברורה (סי' תקנא ס"ק קג) "ובכוונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה. עכ"ל (ומקורו במג"א (שם ס"ק מה) ובאר היטב שם).

וכן נהג החפץ חיים (שיחות החפץ חיים עמ' יט ראה בהערה). וכן בקיצור שו"ע (קכב ס"ק א) "ראוי לכל ירא שמים לעשות תיקון חצות בכל יום לאחר חצות היום". ניש לציין בתיקון חצות במשך השנה ראה לשונו (סי' א סעי' ה): "אם אפשר לו להשכים ולומר תיקון חצות מה טוב", ומבאר דתיקון חצות ביום בבין המצרים הוא יותר חיובי. ועי' בס' דרך שיחה (ח"א עמ' תכט) מהגר"ח קניבסקי שליט"א "אבא זצ"ל היה אומר תיקון חצות בשלשת השבועות באמצע היום כדאייתא במ"ב, [וסיפר בשם אביו שבנובהרדוק נהגו לומר תיקון חצות בציבור]. כ"כ בקובץ בית לוי (חוברת י"ג עמ' כב אות א) "נוהגים לומר תיקון חצות כמובא במשנה ברורה".

ובשיבת חכמי לובלין של הגר"ש וואזנר זצ"ל נהגו הישיבה לשבת על הרצפה (עם הפסק מפה - עי' הלי' ת"ב) ולומר תיקון חצות היום בימי בין המצרים, והגר"ש וואזנר זצ"ל היה נוהג לבכות בהתעוררות גדולה (שמענו מהגר"ש שטרן שליט"א). וכן עי' בהליכות שלמה עמ' ת"ב.

ובכף החיים (ס"ק רכ"ב) כתב בשם החיד"א שנהגו לומר בבין המצרים אחר חצי היום תיקון רחל שאומרים אחר חצות הלילה שפסוקים אלו מיוסדים על בכיה והספד על חורבן הבית וכן נהגו בא"י ע"פ רבינו האריז"ל והוא מנהג ותיקין עכ"ל. וכתב בהל' חג בחג בין המצרים (עמ' לה) ומ"מ יזהרו לא לאומרו כשאין אומרים תחנון דהיינו בערב שבת אחר חצות ולא בר"ח אב (וה"א אף לא בער"ח), ואף לא בערב תשעה באב אחר חצות וביום תשעה באב עצמו, והספרדים נוהגים לאומרו בערב תשעה באב אחר חצות עכ"ל.

וכן הובא מהגראי"ל שטיינמן זצ"ל "ראוי לאברכים לומר 'תיקון חצות' בצהרים, כמו שכבר מזכיר במשנה ברורה". ואמר לצלם 'תיקון חצות' ולחלק, ואף על שולחנו היה מונח אז כל התקופה 'תיקון חצות' (כאיל תערוג מכתבי צדיק כתמר).

ובהזדמנות אחרת אמר שאם את המינימום הזה לא נעשה לומר 'תיקון חצות' לפחות בבין המצרים, אם כן כיצד נוכל להגיע לאבלות. גם ביום שישי כ"ז תמוז תשע"ז, נשאל מנכ"ד האם יש ענין לומר תיקון חצות כמובא במשנה ברורה. והשיב בודאי ראוי לעשות כן, וכן אני נהגתי כל השנים, רק בזמן אחרון איני עושה מפני חולשת כוחי. והוסיף אחד מבני ביתו שהרבה פעמים היה מעורר על כך את האברכים לומר כן, וכן הזכיר זאת בשיעורים בשנים קודמות (הו"ד בגליון פרשה המהכימה פי' מטות תשע"ט).

שמענו שלאחרונה קבוצה של אברכים בישיבת מיר עורכים תיקון חצות ליד הישיבה בבין המצרים בשעות הצהריים

בהשתתפות אחד מראשי הישיבה שליט"א. [זה מלבד השיחות מענייני דיומא כל יום בבין הסדרים בימי בין המצרים]. ועי' בהע"ב מס' קרא עלי מועד (פ"ב הע' כד דעכ"פ אין ליפטר בלא כלום).

ריקודים ומחולות בבין המצרים

אסור לעשות ריקודין ומחולות מ"י בתמוז ואילך (מ"ב ס' תקנא ס"ק טז).

לנגן בכלי שיר: וכן אסור לנגן בכלי שיר (כן מבואר בפמ"ג ובה"ל שם ס"ב ד"ה ממעטים וכף החיים (ס"ק מ) בשם עוד אחרונים וכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"א ק"א, ד).

ריקודין ומחולות בסעודת שבע ברכות לחתן: נחלקו גדולי ההוראה אם מותרים בריקודים ומחולות:

י"א רק שירי פה: דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלו ח"ג סוס"י קנ"ז) שאין לעשות בשבע ברכות רק שירי פה שירי מצוה כנהוג. ועי' בס' ארחות רבינו (ח"ב סי' ג) דכתב בשם הגר"י קניבסקי זצ"ל שלא מצא בזה אסור בפוסקים ומ"מ אמר שלא לעשות ריקודים ומחולות ע"ש. ובשו"ת שרגא מאיר (ח"ב, י"ג) הוכיח לאיסור ע"ש.

י"א שמותר לרקוד בלי כלי זמר: וכתב בס' מועדים וזמנים (ח"ח, של"ח) ששמע שנחלקו בזה גדולי תורה ולא הכריעו וסיים ונראה דיש להימנע מזמרה בכלי שיר אפילו בשמיעה מטייפ רק בשירה וריקוד לבד עכ"ל. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ו, ק"ט) נשאל אם מותר לעשות ריקודין ומחולות בשבע ברכות בבין המצרים (ולענין כלי זמר לא נזכר שם) וכתב שם השואל שהגר"מ פיינשטיין זצ"ל התיר, והשיב שם בעל משנה"ל דלדעתו היתר גמור הוא בלי שום פקפוק ומותר לכל הקרואים שם לעשות ריקודים ומחולות.

ובס' אבני ישפה (ח"א סוס"י קי"ג) כתב בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל דריקודין ומחולות מותר אבל בכלי זמר אסור משום שלא רגילים תמיד בסעודת שבע ברכות והוי כמזלזל בבין המצרים עכ"ל.

וביאר הגר"ש אלישיב זצ"ל דהחתן והכלה מותרים לרקוד כיון שזה הרגל שלהם שהתחילו בזמן היתר, ושאר המסובים חייב לשמחם, ולכן מותר מה שרגילים תמיד (הרמ"ד לוי שליט"א).

לשיר בפה במקום מצוה בבין המצרים ובתשעת הימים

בסעודת בר מצוה: כתב בקובץ תשובות (ח"ג סוס"י ל"ה) שיש מקום להתיר אחרי ר"ח אב לומר שירי קודש בפה [אבל בלא כלי זמר ומחולות].

ברית מילה: כתב בס' ישא יוסף (או"ח ח"ג סי' קל"ט) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל דבמקומות שנהגו לשיר, מותר לשיר בפה אף בתשעת הימים.

הכנסת ספר תורה: עוד כתב בס' ישא יוסף (שם) שכדאי לדחות ולא לעשות בתשעת הימים ע"ש. ועי' בתורת המועדים (סי' תקנא עמ' ק"ג), שהביא עובדא (בבין המצרים) שכבר קבעו לעשות הכנסת ס"ת משום יא"צ של התורם והגר"ש אלישיב זצ"ל אמר שיש להתיר לשיר אפילו עם תזמורת. הנחת תפילין: מי שהתחיל להניח תפילין בחיידר ונוהגים שם

² דכתב וז"ל (הגר"ד ספטימוס שליט"א) אע"פ שנתנו פוטרים את עצמנו מלקיים דברי האריז"ל בטענה שאין בכתנו לבכות בימים אלו כל יום חצי שעה מ"מ האם אפשר ליפטר בלא כלום? ואם א"א לבכות אבל אפשר לומר התהילים והפסוקים בלי לבכות, וגם זה שוה הרבה (וידוע דברי הנפש החיים) ואם א"א חצי שעה אז יעשה כפי יכולתו ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים.

³ החפץ חיים נהג לומר תיקון חצות אחר חצות היום בימי בין המצרים, אף שבשאר ימות השנה לא הקפיד על הנהגת המקובלים שהביא לעיל (ס' א ס"ק ט) לומר כל לילה תיקון חצות (כל כתבי הח"ח, שיחות ח"ה עמ' יט). אמנם שפך לבו לפני יוצרו לפעמים לפני אור היום וכו' (ע' סוף ס' כל כתבי הח"ה מדרכי אבי זצ"ל אות ס' מעדות בנו).

ליתן מזונות ולשיר, אפשר לשיר (תורת המועדים שם).

סעודת אירוסין [הנקרא בזמנינו **תנאים**]: מותר לשיר בפה (תורת המועדים שם בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, והביא דבכל סעודת מצוה יש למעט במה שרגילים תמיד). וכן **בהליכות שלמה** (עמי תיב) יש למעט בשירה אבל אין לרקוד.

לשיר לחתן המתארס בישיבה: דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שאם רגילים בכך בכל חתן מותר לשיר, אלא מ"מ ימעטו בשירה (ע' תורת המועדים שם).

וע' **בהליכות שלמה** (שם) דאין לשיר במחיאית כפים וכדומה כנהוג שלא לבא לידי ריקוד עכ"ד. וכן בס' קרא עלי מועד (פ"ב הע' יב) בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל דמותר לשיר לחתן המתארס בבין המצרים ולא לרקוד. ואחר ר"ח אב מן הראוי שלא לשיר לחתן בקבוצה גדולה אלא ישירו לו פעם אחרת עכ"ד. מאידך הגר"ח קניבסקי שליט"א הורה שאין זה נקרא סעודת מצוה ואין היתר לשיר (ע' תורת המועדים שם).

שיר לילדים: ילדים שלא הגיעו לגיל חינוך שיודעים להתאבל על ירושלים א"צ למנוע מהם לשיר (ע' ס' תורת המועדים בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

כדי לנהל גן וקיסנה: ולא עוד אלא שאם יש צורך בשביל לנהל את הגן והקיסנה לשיר להם ולהשמיע להם מוזיקה ונגינה ובלי זה יהיה קשה לנהל את פעולות הקיסנה יש להקל בזה (וראה לזה במה שהתירו מושגי ספינות או מושגי בקרים שאינו אלא לזרזם במלאכתם ס' תקס סעי' יג) [אמת ליעקב עמי רכ"ד הע' 508 וכן הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל שמותר על פי דין לשיר עם הילדים (ע' ס' תורת המועדים שם)].

להרגיע תינוק: וכן מותר לשיר להרגיע התינוק (כ"כ בהלכות ומנהגי מהר"ש אות תקכ"ג שאשנתו של המהר"ש שרה בימי אבלה להרגיע התינוק) (ע' תורת המועדים שם).

שירי ת"ב: והגר"ח קניבסקי שליט"א אמר בכל בהנ"ל שטוב לשיר להם משירי תשעה באב (תורת המועדים שם עמי קיד).

[וצריך שיכוונו בכל הנ"ל לא ליהנות מהשירה (תורת המועדים)].

בנסיעה ובטלפון: כשמשמיעים נישונים במהלך נסיעה באוטובוס אין צריך לאטום אוזניו, וכן מותר להתקשר לטלפון משמשיעים שם נישונים עד שעונים [הטעם בכל זה שאינו מתכוון ליהנות מזה - תורת המועדים מהגר"ח קניבסקי שליט"א].

סעודת סיום מסכת: מצוי שבסוף שנת הלימודים שמסיימים מסכת בימי בין המצרים. וכתב בס' קרא עלי מועד פ"ב הע' יב* בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל דמותר לשיר לכבוד הסיום אבל לא לרקוד וגם לא להפליג בשירים עכ"ד.

מסיבת פרידה: לעשות "מסיבת פרידה" בתשעת הימים לבחור שעובר ישיבה אחרי ט"ב. וכן מצוי שעוברים דירה בבין הזמנים (לקראת שנת הלימודים החדשה), וכן בני חו"ל שחוזרים לחו"ל. ויש לעיין אם מותר לערוך בתשעת הימים או בבין המצרים. והשיב הגר"נ קרליץ זצ"ל שבשבת מותר (ס' קרא עלי מועד שם). והוסיף שאף בזה מותר לשיר רק באופן שיהא ניכר שעיקר השירה היא בשביל שבת. ונשאל האם מותר לעשות מסיבה בימי החול בבין המצרים אם יעשה אחד סיום, והשיב: רק אם חוזרם אז הסיום ולא לעשות מיוחד לכך עכ"ד.

לא חרב ירושלים אלא בשביל שחילול בה אדת השבת

בגמ' שבת קיט מביא ח' דברים שעבורם חרבה ירושלים. ואחד מהם זו חילול שבת. ובתקופה זו של בין המצרים הוא זמן להתבונן ולפשפש בסיבת חורבן בית המקדש, כדי שזוכה בקרוב לבית המקדש בבנינו בבי"א. (וע' מהרש"א שם).

חילול שבת: איתא בגמ' דלא חרבה ירושלים אלא משום חילול שבת - אמר אביי "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת שנאמר 'ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם'.

וכתב החפץ חיים בס' בית ישראל פ"ב, דאם היה כח בחטא זה (של חילול שבת) להחריב את הבנוי, על אחת כמה וכמה שאפשר בכח חטא זה לעכב את הגאולה". מאידך הסגולה היותר בטוחה לקירוב הגאולה היא ע"י שמירת שבת כמו שאמר הנביא ירמיה (פ"יז) ("ח"ח מכתבים ומאמרים נד). וכן במדרש (תנחומא תשא ובזוהר יתרו) אמר הקב"ה אם שמרתם את השבת אני מקבץ גלויותיכם, וכן בחז"ל אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלין (שבת קיח).

[וכן לקראת ראש השנה הבעל"ט שחל בשבת: (לאחר הפסק של 11 שנה משנת תש"ע שחל ר"ה בשבת) איתא בספרים, שבזמן שראש השנה חל בשבת ואין לנו את מצות תקיעת שופר דאורייתא, שזכות שמירת השבת עומדת במקום תקיעת שופר. ולכן בתקופה זו עד ראש השנה הבעל"ט, הוא זמן חשוב

להתחזק בכל עניני שמירת שבת ראה עוד בהע' ג].
נביא בזה כמה חלקים:

1) **לימוד וידיעת הלכות שבת**: ע' בהקדמה לספר משנה ברורה, על החיוב בזה ובשם הייעצות דבש".

2) **לימוד התורה**: ידוע מדברי רבותינו שע"י רפיון וביטול תורה בשבת, עלול לגרום חילול שבת ח"ו אצל הרחוקים. ובשבתות של ק"ץ הארוכים, יש חיוב ללמוד יותר שעות. וכן בבין הזמנים אב, שאם לומדים פחות בימות החול, יש לו דין בעל הבית שצריך לקבוע יותר שעות היום בשבת בלימוד התורה (ע' רמ"א ס' רצ סעי' ב). וזה מלבד החיוב לחדש חידושי תורה בשבת כדאיתא במשנה ברורה שם ס"ק א בשם הזוהר. (ויש לציין בזה שקבלת התורה לכונ"ע היתה בשבת (גמ' שבת)).

3) **הקדמת שבת**: להקדים קבלת שבת, ולא לדחות ההכנות לרגע האחרון (וכן בשבתות הקיץ אם נוסעים מחוץ לעיר), ואם לא קובע לעצמו גדרים בזה, עלול להגיע לידי חילול שבת ח"ו.

4) **דאגה לשמירת שבת אצל אחינו התועים**: בין אם זה בפועל בקירוב רחוקים, או לחזק בממונו העוסקים בדבר. [ע' במכתבים של הגר"ח גריינמן זצ"ל דברים נוראים על החובה שבדבר מגמ' שבת דף נה - ועכ"פ לדאוג שיהיה לו הוראת קבע לאחד המוסדות האלו].

5) **חשמל כשר בשבת**: מי שעוד לא התחבר לחשמל כשר בשבת, בימים אלו של בין המצרים זה זמן הראוי להתחבר לחשמל כשר - ואם עד היום התחבר בלי המוגנים, שיוסיף לחבר גם את המוגנים (שזה בכלל הוצאות שבת ראה עוד בהערה"ה). ואם לאיזה סיבה אין זה בידו, לפחות שיראה להוסיף בתרומות ולעזור בחשמל כשר בבית הכנסת.

גיליונות על קדושת בית הכנסת

לרגל המצב שלדאבנו בתי הכנסת הוגבלו 19 מתפללים, ועת צרה היא ליעקב עם התפשטות המחלה ר"ל: ניתן להשיג קובץ הגיליונות 'לענין הלכה' מתקופה אחרונה על שמירת קדושת בית הכנסת, וכן הלכות הנוגעות עקב מחלת הקורונה (מוצאי פורים פ' כי תשא עד פרשת בלק תשי"פ) - בכתובת מייל בסוף הגליון, ובחלק מקומות ההפצה.

[מבקשים מכל מי שלוקח הקובץ: יש לתרום בעין יפה בנדירים פלוס, 'אוסף גיליונות' - לענין הלכה' לכיסוי ההוצאות].

לתרומות הערות והארות - 08-928-5647

(מ. הרסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com

וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

איתא בגמ' ר"ה דף טז: "אמר ר' יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה מ"ט דלא איערבב שטן". ופ' הריטב"א על ידי הצרות שבאות מתענין ומתריעין בשופרות. וה"מ כשאין תוקעין בפשיעה, אבל כשהוא מחמת האונס כגון ר"ה שחל להיות בשבת דמניעה זו לשם שמים, אין שום עונש בדבר, וכדכתב הבה"ג, וכ"כ הרשב"א והמאירי וכ"כ מהר"ל הל' ר"ה. וע' בתוס' ד"ה שאין דמבואר דבכל אונס מריעין בסופה חוץ אם חל בשבת, וכן ע' במדכ"ס תש"ח. וע' בערוך לנר מה יעשה עני זה שנאנס להנצל מפורענות, נתן הקב"ה רפואה למכה ע"י שרש מתחילתה, ע"י שיכניע את עצמו ויתפלל בהכנעה יתירה. וע' בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א ס' רלו) דכתב לאחד שרצה ללבוש קמיע בשבת כדי להינצל מסכנה, והשיב שמדינת מותר (ע' בשו"ע ס' שח ומ"ב ס"ק קכט), מיהו כיון שאין חשש סכנה קרובה ראוי להשפיע עליו לסמוך בשבת שזכות השבת יועיל במקום הקמיע, וכענין זה בר"ה שחל בשבת לא תוקעין להמתיק הדינים שזכות בשבת רבה מאד ויועיל, ודיו שלובשו בחול.

אחד סיפר לנו שלפני כשנה החליט לקבל על עצמו להברר מזגנים בבית לשבת להשמל כשר, בעלות 13,000 ש"ח למצברים. והסכימו החברה לפרוס 10,000 ש"ח לעשר השלומים בכרטיס האשראי, ועדיין היה חסר 3000 ש"ח. וכישר שהיה יושב בבית המדרש ומסתכל בספר על השמל כשר בשבת להגר"מ מורגנשטרן שליט"א. וכשיצא מהמקום פגש אותו יהודי שראה אותו מתעניין בחשמל כשר, וסיפר לו על גמ"ח מיוחד שנותן 3,000 ש"ח הלוואות עבור חשמל כשר, וראה את זה כאות מן השמים שהגיע הזמן לסדר מזגנים עם חשמל כשר וכן עשה.

לציין לאלו שמחזירים לגרנטור: בתקופה אחרונה היה ירידה גדולה במחירים כל חודש. ולכן הרבה יותר זול כהיום להתחבר למזגן דרך גרנטור.

המעוניין לקבל רשימה מעודכנת של גמ"ח"ם והשמל כשר בשבת במקומות אירוח [בברכת ובעידוד הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א], וכן לברר אפשרויות של מצברים וכל עניני השמל כשר: אפשר לפנות לקו מידע "הוועדה לענייני אנרגיה בשבת"

1599-599-907 או לכתובת bn324143@gmail.com



הפרשה המחכימה

פירושים מנית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת פנחס התש"פ גליון 132

עשיית האמת ללא מורא

שאלה: האם צריך האדם לפחד כאשר מתנהג על פי דרך התורה והאמת?

א. במדבר כה, יא: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את זובתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם". פרש"י (ומקורו בסוטה מג. ב"ב קט: וסנהדרין פב:) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן – לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו (יתרו) עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מִישראל (את זמרי בן סלוא), לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן". ומכאן יש ללמוד שמוטל על האדם לעשות את תפקידו כרצון קונו בלא להתייחס לסובבים אותו, ואפילו שבני אדם מבזים אותו, אל לו להתרגש, כי הקב"ה אוהבו, ואף יתן לו על כך שכר (כמו שנתן לפנחס כאומרו בפסוק יב "הנני נתן לו את בריתי שלום"). ואף שאמרו (יזמא פו.) שצריך שיתקדש שם שמים על ידו, 'שיהא קורא ושונה ומשמש... ויהא משאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו: אשרי אביו ורבו שלימדוהו תורה... ראו כמה נאים דרכיו ומתוקנים מעשיו... אבל מי שקורא ושונה... ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו: אוי לו לפלוני שלמד תורה, ראו כמה מקולקלים מעשיו, ומכוערים דרכיו, וזהו חילול ה'. ומוכת שאדם נמדד כפי מאמר הבריות.

וכן שנינו (אבות ג, ט) "כל שרוח הבריות נוחה הימנו – רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוחה הבריות נוחה הימנו – אין רוח המקום נוחה הימנו" (ועיין בסנהדרין פח: לגבי דיין 'כל מי שהוא חכם... ודעת הבריות נוחה הימנו, יהא דיין בעירו'), מכל מקום דקדקו לומר "רוח הבריות נוחה הימנו", כלומר שלא סובלים ומצטערים ממנו, שהוא דבר הנוגע למידותיו של האדם, אך מה שעושה לעצמו בקיום המצוות כראוי, אף אם אין בני אדם מסכימים עמו, ולועגים לו, אינו נחשב שאינו נח לבריות. וגם מה שאמרו "מה הבריות אומרות עליו", הוא בענין ההתנהגות במידות, כמו שאמרו ש'משאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות', אבל לא על התנהגותו בקיום המצוות, שבזה גם אם הבריות לא נח להם בזה, אין בו שום חסרון אלא בהם. ועוד שכל מעלת 'רוח הבריות נוחה הימנו', היא דוקא כשאינו סותר את חובתו

כלפי שמים וכפי דיני התורה, אך לא במקום שהוא כנגד מצוות התורה, ומפורש אמרו (עדויות ה, ו) 'מוטב לו לאדם שיקרא שוטה כל ימיו, ואל יהי רשע לפני המקום (אפילו) שעה אחת'.

וזהו שכתב הרמ"א (או"ח א, א) 'ואל יבוש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת ה' יתברך'. ואף שהמשנה ברורה (ס"ק ה) הביא בשם הבית יוסף שמכל מקום "לא יתקוטט עמהם, מפני שמידת העזות מגונה מאוד", אבל בביאור הלכה כתב שבמקום שיש שונאים הקמים על ה' ועל משיחו, לא יבוש מהם ויתקוטט עמהם להוכיחם בשער, כמאמר דוד (תהלים קלט, כא) "הלוא משנאיך ה' אשנא, ובתקומיך אתקוטט". אכן כשמחליט כיצד להתנהג בעבודת ה', לא יחליט אם הוא טוב לפי דעת הקהל שסביבו, אלא ילמד ויתדבק אצל החכמים לדעת את הדרך שצריכים להתנהג, וישגיח בכל מעשיו לעשות באמת את רצון ה'. ואז אין לו לירא ולחשוש מ'לעג השאננים הבוז לגאי יונים" (תהלים קכג, ד. וע"ש ברש"י ובמצודות שמדבר על הגויים הסובבים היושבים בשאנן והשקט ומבזים את בני ירושלים המסורלאים בפו).

תשובה: אין לאדם לפחד ממה שמתנהג בדרך התורה האמיתית, ולא ישגיח על החברה שמזלזלת בו ומבזה אותו, אלא יתחזק ברוחו ושכרו שמור לו.

מחאה כנגד גדולים

שאלה: האם ראוי לאדם למחות כשרואה דבר שאינו הגון, גם כשעושים זאת אנשים מכובדים ונעלים?

ב. במדבר כה, יד-טו: "וישם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני. וישם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא". קשה, מדוע הוצרכה התורה לפרט את יחוסו של זמרי, ואף היה נשיא בית אב לשמעוני, וגם מה הוצרכה לספר מי היא האשה המוכה, ובאיזה תפקיד נושא אביה. אלא פרש"י (בפירוש השני) "להודיע שבחו של פינחס, שאף על פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם, לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה". לפעמים אדם חושב לעצמו, כיצד אמחה במקום זה, הלא הם אנשים חשובים וגדולים, ומי אני שאכניס ראשי בין ההרים הגבוהים, ואם אעשה כן וכי יגיבו על כך בשתיקה וכדו'. אבל צריך לדעת, כי עיקר מגמתו של האדם בעולם הוא רק לקיים

(סוטה ג. ובזוהר ח"א קכא) 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', נמצא שהחוטא הוא שוטה ומבוזה ואינו חשוב כלל, ועוד משום שנכשל בתפקידו בעולם הזה, ולא הצליח להתגבר על תאוותיו הבהמיות.

ולכן אפילו בשעה שקירב יוסף הצדיק את בניו מנשה ואפרים לפני יעקב אבינו שיברכם, הגדול ביד ימינו והקטן ביד שמאלו, שיכל יעקב את ידיו באומרו כי אפילו שמנשה הוא הבן הגדול והבכור "וגם הוא יגדל", אולם אפרים שהוא הקטן בגיל "יגדל ממנו" כי יצא ממנו יהושע שינחיל את הארץ 'ילמד תורה לישראל' שהיא עיקר הבריאה וזו הגדלות האמיתית, כמו שנתבאר לעיל (בראשית מח, יט 'הגדולה האמיתית') שהגדלות האמיתית השייכת בבני אדם, אינה בניצוח במלחמות או בשאר פעולות אלא בלימוד התורה וקיום המצוות בלבד.

לדאבונו יש אנשים שבסולם הערכים המעוות שלהם, לפעמים מחשיבים איזה ראש-ממשלה פוקר או נגיד מליונר עם-הארץ, יותר מתלמיד-חכם הבקי בש"ס ופוסקים. אבל הרמב"ם (תפילה ב, א) כתב "בימי רבן גמליאל רבו האפיקורוסין בישראל והיו מצירים לישראל ומסיתין אותן לשוב מאחרי ה', וכיון שראה (רבן גמליאל) שזו גדולה מכל צרכי בני אדם, עמד הוא ובית דינו והתקין ברכה אחת (של 'למלשינים אל תהי תקוה' בתפילת העמידה) שתהיה בה שאלה מלפני ה' לאבד האפיקורוסין, וקבע אותה בתפילה כדי שתהיה ערוכה בפי הכל". מבואר שהנכס הנצרך ביותר לבני האדם, הוא האמונה בתורה וקיום מצוותיה, ומי שחסר לו זאת – הוא המסכן הגדול ביותר.

אם נראה יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, אך הוא עשיר מופלג ויש בידו שדות וכרמים, וקרקעות אין ספור, נכבד את רום ערכו, ואף שנצטער ונאמר: חבל שאינו שומר תורה ומצוות, אבל נבין שיש לו הכל רק שאינו שומר תורה ומצוות. וכן אם נראה תלמיד חכם עני ואביון שאין לו אפילו קורת גג לישון תחתיה, נרחם עליו מאוד ונחשוב כמה מסכן הוא, שהרי אין לו שום דבר בחיים. **אך** גילה לנו הרמב"ם את ההסתכלות האמיתית, דוקא אותו תלמיד חכם, אף שאין לו בית וקורת גג לישון תחתיה, וגם בקושי פרוסת לחם ומים לחץ, נכון שחסר לו בית ואולי אף צרכים מינימליים, אך כל זה הוא 'עולם חולף', ויוכל להסתדר, אבל סוף סוף הוא עשיר גדול בדעת, תלמיד חכם ומקיים את המצוות כראוי, כמה מאושר הוא. משא"כ אותו אדם שאינו שומר תורה ומצוות, הגם שיש לו שדות וכרמים ובתים לאין מספר, והוא עשיר מופלג, אבל חסר לו את 'הגדולה מכל צרכי בני האדם', ואם כן כמה מסכן הוא זה ויש לרחם עליו מאוד, הרבה יותר מאותו התלמיד-חכם, העני והדל.

תשובה: החשיבות האמיתית של האדם, היא אך ורק למי שמרבה בלימוד התורה ובמעשים טובים.

חשובות שמים

שאלה: האם שייך לשאול למה ה' עושה כך וכך?

ד. במדבר כה, יז-יח: "צֹרֵר אֶת הַמַּדְיָנִים וְהַכִּיתֵם אוֹתָם, כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם... עַל דָּבַר פְּעֹר". פרש"י

את רצון ה' ולעשות נחת ליוצרו, וכיון שהוא דואג לכבוד שמים – אין לו לדאוג לכבוד אחרים, כי כל כבוד שתחת ה' אלקים הוא כלא היה, כמו שנאמר "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד השם" (משלי כא, ל), ו'כל מקום שיש חילול ה' – אין חולקין כבוד לרב' (ברכות יט:), כי יש רב גדול מכולם, שהוא הקב"ה ו'כולכם חייבים בכבודי' (ע"פ יבמות ו.). **וזו** פשוט שלא מדובר כשרואה את אחד מגדולי ישראל עושה מעשה שנראה אסור, שבודאי יודע הוא את כל ההלכה וההשקפה, וצריך להיזהר מאוד מלמחות בפניו ולביישו, (אלא יברר תחילה אצלו את טעם מעשהו וכדו'). אבל במקום שידוע לכולם שהוא מעשה עבירה, רק כולם מפחדים לדבר ולמחות, שהרי 'לא נעים' למחות באדם מכובד או חשוב וכדו', בזה 'החלש יאמר גבור אני' ולא ישים לנגד עיניו אלא פחד ה' יתברך בלבד.

גם כשהגיע השר משה מונטיפיורי ועלה על הר הבית (בצורה של 'אהל רוק' וחשב שמוטר באופן כזה), והג"ר שמואל סלנט זצ"ל (רבה של ירושלים) הוכיחו על כך, על אף שכולם נהגו בו כבוד מלכים, וזכה להקים בירושלים כמה שכונות נכבדות, בכל זאת, האמת וההלכה היתה נר לרגליו של רבי שמואל ולכן לא חש מלהוכיחו על כך, ואדרבה השר מונטיפיורי העריכו משום כך שהעיר לו מבלי לפחד (וביקש ממנו שיורחו דרך תשובה על כך), וכיבדו עד מאוד.

ואף כאשר נוגע הדבר לעצמו, אם זה אמת – אין לו להתבייש ויכול להוכיח על כך גם אנשים חשובים, ככתוב (בראשית כא, כה) "והוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך". והגם שמצד דרך ארץ היה לו לאברהם להתנהג בכבוד ובכניעה בפני מלך גרר, אבל כאן לא הרבה להוסיף בשבחו ולהחניף לו וכדו', הוא לא ירא ולא חת, אלא הוכיחו על כך, כי אם נעשה דבר שלא כשורה יש להזהיר על כך – גם אם עומדים בפני מלך. מוכח כנזכר כי אם יכול להעמיד אחרים על הטעות, אין לפחד מכך אף לא ממלך גרר. אדם שחי 'אמת', אינו מתבייש לאומרה, ולכן נקרא 'אברהם העברי' שאפילו כל העולם מעבר אחד, הוא מהעבר השני (כמובא בב"ר מב, ח. והרחבנו בבראשית הנדמ"ח יד, יג 'הליכה בדרך האמת בלא התפעלות מהסביבה'), אם זו האמת יש ללכת עמה בכל מצב, ולא צריך להתבייש מאף אחד. (וראה שם 'תוכחה ללא בושה' מה שכתבנו בזה).

תשובה: גם כשרואים אדם מכובד חוטא, מצוה למחות על כך ולא יחוש לכבוד עצמו אלא לכבוד שמים שהוא גדול יותר מהכל.

חשיבות אמיתית

שאלה: מהי חשיבות האמיתית בבני האדם?

ג. במדבר כה, טו: "וְשֵׁם הָאִשָּׁה... כֹּזְבֵי בַת צֹרֵר רֹאשׁ אֹמֹת בֵּית אֲבִי בְּמֹרֶיךָ הוּא". פרש"י "ראש אומות – אחד מחמשת מלכי מדין, 'את אוי ואת רקם ואת צור' וגו' (להלן לא, ח), והוא היה חשוב מכולם, שנאמר 'ראש אומות', ולפי שנהג בויון בעצמו להפקיר (את) בתו (להחטיא את ישראל כדלעיל בפסוק א, לכן) מְנַאף (הכתוב) שלישי (במלכים)". למדנו מזה שהחוטא הוא מגונה בעצם, אפילו אם יש לו תפקיד חשוב ונבחר. ובפרט שאמרו

"על דבר פעור – שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור, ואת מואב לא ציוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרינן בבבא קמא (לח.)." ורואים עד כמה הקב"ה "קורא הדורות מראש" (ישעיה מא, ד), "מגייד מראשית אחרית" (שם מז, ט), ו'סוף מעשה – במחשבה תחילה' (פיטו לכה דודי), הכל מתוכנן מראש, כל דבר נעשה מדוקדק למה שיצטרכו עוד אלפי שנים. (ועיין בבראשית יד, ז'דיעת העתיד בתורה).

החפץ חיים אמר שלא כל אחד זוכה לראות את הסוף, וסיפר שפעם ראה שבעל הבית אחד זורק בעזות אלמנה עם כל ילדיה לרחוב מפני שלא שילמו לו את שכר הדירה בזמן. ולאחר עשרות שנים שבנו היחיד מת ממחלה על ידי שנשכו כלב שוטה, נתפלאו אנשי העיר על מה עשה ה' ככה לאיש הטוב הזה? אך החפץ חיים אמר שזה היה עונש על מה שעשה לפני עשרות שנים ולא כל אחד זוכה להבין את מעשי ה'.

תשובה: אין לנו לשאול למה ה' עושה כך וכך, כיון שאיננו מבינים חשבונות שמים, וצריך להאמין ולדעת שהכל מתוכנן ומחושבן לפרטי פרטים.

בריאה שלימה לדבר טוב אחד

שאלה: האם שוה לברוא בריאה שלימה לצורך דבר טוב אחד?

ה. במדבר כה, יז-יח: "צִרַר אֶת הַמִּדְיָנִים וְהַכִּיִּתֵם אוֹתָם, כִּי צִוְרִים הֵם לָכֶם... עַל דְּבַר פְּעוֹר." פרש"י "על דבר פעור – (משום) שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור. ואילו את מואב לא ציוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם כדאמרינן בגמרא (ב"ק לח: שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהם, רות ממואב ונעמה העמונית מעמון)". הרי שאפילו שמואב היו ראויים לכליה, השאיר אומה שלימה משום שהיתה אחת שעתידה לצאת מהם ולהתגיייר. ומוזה מוכח שלפעמים כדי להוציא דבר אחד טוב שוה להשאיר את כל הרשעים שסביבותם. וכן הארכנו לעיל (בראשית כב, כג'צירת הבריאה לצדיקים) מכמה ראיות שהקב"ה יכול לברוא את כל העולם, אף בשביל יהודי צדיק אחד שיעשה רצונו בעוד אלפי דורות. תשובה: לפעמים שוה לברוא בריאה שלימה לצורך צדיק אחד בלבד.

השלמת המצב עם ממלא המקום

שאלה: האם יש לאבד עשתונות כשחורב מסתלק לבית עולמו?

ו. במדבר כו, א: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְגו'. רגילים אנו כבר עשרות פעמים שנאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן", ופעמים גם "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן", ואם כן לאחר שאהרן נסתלק לבית עולמו, היה מקום לומר: זהו, חסר במנהיגות, לעולם לא יהיה שייך להשלים את האבידה שנחסר העולם במיתת אהרן וכו', ולחשוב ששוב אין אפשרות של השכנת השכינה כמו שהיה ח"ו, ולא נסתדר בכל מהלך חיינו ומצבנו. אבל באה התורה ואמרה "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן", שום דבר לא נשתנה, כמו שהיה דיבור ה' אל משה ואל אהרן כך יש עכשיו דיבור ה' אל

משה ואל אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן, וכדרך שדרשו חז"ל (ר"ה כה: על הפסוק בדברים יז, ט) "פֶּתַח בְּדוּרוֹ כְּשִׁמוּאֵל בְּדוּרוֹ... אֵין לָךְ לֵיִלֵךְ אֲלֵא אֲצִל שׁוֹפֵט שְׁבִימִי" (וכמו שהרחבנו יותר בדברים ח"ב שם'שאלת רב'. ועיין בקידושין סו: ובסנהדרין כח:). וכן אמרו (עין ע"ז מ: מ:)'דור דור ודורשיו, דור דור ותכמיו, ו'ברוך שמסר עולמו לשומרים'. כל דור לפי מצבו, ואם עכשיו הקב"ה לקח אליו את אהרן, אז כך צריך להיות המצב לכתחילה, שהדיבור יהיה עם משה ועם אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן. וכן כתב בדרשות החתם סופר (לז' אהרן עמ' קכז) "עיקר אמונה אומן בתורת ה' הוא אמונה בחכמיו 'דור דור ודורשיו', ולהאמין בשופט אשר יהיה בימים ההם, כי לא יטוש ה' עמו ויהיה ה' (ביחד) עם השופט שהוא כאשר אמרו חז"ל במסכת מגילה (יא). על הפסוק (ויקרא כו, מד) 'ואף גם זאת בהיותם (בארץ איביהם, לא מאסתים ולא געלתים להפר בריתי אתם)'. וזהו כלל גדול שכל קוטבי התורה סובבים עליה".

וכך יכול לקרות פעמים רבות, לאחר שהרב הגדול זצ"ל מסתלק לבית עולמו, ונתמנה בנו או רב אחר שיהיה תחתיו ממלא מקומו, אנשים אומרים: שוב כבר לא תוכל ההנהגה להסתדר, שהרי אין כמו הרב שנסתלק, בידיעת התורה שלו ובחכמתו העמוקה וכדו'. אבל צריך לדעת, שאם משמים קבעו כך, יש להשלים עם המצב ולדעת שכך רצון ה' כעת שהוא ינהיג, ועם כניסתו לתפקיד ההנהגה, יקבל גם הוא כוחות מיוחדים משמים וסייעתא דשמיא לדעת מה לעשות וכיצד לנהוג בכל דבר. וגם אם נדמה שאינו יודע תמיד להשיב על כל דבר 'כמו שהיה אביו יודע' וכדו', מכל מקום זהו רצון ה' שכך תהיה כעת ההנהגה ויש לקבל את מרותה כפי מה שהיא כעת. ובכלל מה שהקב"ה נטל את נשמת אביו, היה גם החשבון כיצד תראה הנהגת הדור לאחר מכן, כפי שכתבו הספרים על הפסוק (דברים לב, ד) "אל אמונה ואין עול", שלפני כל דבר שעושה, וכל מיתה שממית אדם, הקב"ה מחשב כיצד יהיו כל ההשלכות ממאורע זה (וכמו שהבאנו בדברים ח"ג'דקדוק הדין).

תשובה: אפילו שיש צער גדול ועמוק בהסתלקות הרב הגדול, בכל זאת אין לאבד עשתונות, אלא ידעו נאמנה שהקב"ה יביא מנהיג אחר שימלא את מקומו כפי הנצרך לאותה קהילה ולאותו הדור.

הסתכלות על הצד הטוב

שאלה: כיצד מוטל על האדם להתנהג אם חלילה נאבד לו רכוש או ארעה לו צרה?

ז. במדבר כו, א: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְגו'. פרש"י "ויהי אחרי המגיפה וגו' – משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן, לידע מנין הנותרות". והוא מעין הכתוב לעיל (א, א) "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באחד לחודש... שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם...", ופרש"י (ומקורו בתנחומא במדבר, ד. ובמדב"ר ב, יט) "מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה... וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים". ואפשר לפרשו כפשוטו, שכיון שחלק מתו הוצרך לחזור ולמנותם כדי

אבל עדיין ניתן להסתכל על הצד הטוב שבה. וכדברי הפלא יועץ (ערך ניהום אבליים) שכל אדם שיש לו צרה ל"ע, מצוה לנחמו ולהראותו שיש מצב גרוע יותר ממה שהוא נמצא בו, ושיודה על כך. וכדרך שאמרו חז"ל 'גם זו לטובה' (תענית כא.) ו'כל מה שעושה הקב"ה – הכל לטובה' (ברכות ט).

תשובה: אדם שנאבד לו רכוש או ארעה לו צרה רח"ל, יסתכל על הטוב שגותר לו, יעצימו וישמח בו.

החזרת פקדון הנשמה נקיה

שאלה: כיצד צריך האדם להחזיר את נשמתו ליוצרה?

ח. במדבר כו, א: "ויהי אזרי המגיפה... ש"או את ראש כל עדת בני ישראל". פרש"י "ויהי אחרי המגיפה וגו' – דבר אחר, כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו, מחזירן במנין". כלומר שהנפקד צריך למנות את הפקדונות, ולבדוק ולראות שמחזירים בדיוק כפי שקיבלם.

כעין זה מצינו שכתוב (דברים כח, ו) "ברוך אתה בבוך וברוך אתה בצאתך", ופרש"י (ומקורו בב"מ סוף קז.) "שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם". וכן כתוב (קהלת יב, ז) "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", ודרשו חז"ל (שבת קנב:) "תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה, אף אתה תן אותה לו בטהרה". וכן כתוב (שם ג, ב) "עת ללדת ועת למות", ואמרו בירושלמי (מגילה א, ט) "מהו זה 'עת ללדת ועת למות', אלא אשריו לאדם ששעת מיתתו כשעת לידתו, מה שעת לידתו נקיה, אף שעת מיתתו תהא נקיה". **ומזה נלמד** כמה יזהר האדם להישאר נקי ולא לקלקל ולזהם את נשמתו, כי בכל חטא ועוון שעושה – הוא פוגם בכך את נשמתו, וקשה מאוד לתקנה. וכעין זה כתב בראשית חכמה (שער התשובה א הערה א, בקידוב הלשון) על פי דברי הזוהר (פרשת משפטים צו:) "מאחר שהנשמה היא בתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומסרה לאדם בעולם הזה על כרחא כמבואר שם, והאדם משתמש על ידי הנשמה בצרכי הגוף ולא היתה ירידתה לעולם הזה אלא לתיקון התורה והמצוות כנודע, וזהו שאמר שם: וכי מרגלית טובה שהיתה לי מכרתי לך בחינם שתשתעבד בה בעולם הזה, לפחות מה שביקש הקב"ה ממנו שלא לטנף פקדונו על ידי לכלוכי העבירות, ואם נטנפה (בעבירות) שיפדנה מיד הקליפות (על ידי תשובה), ובזה לא ישלטו בו מלאכי חבלה בגיהנם". ולהלן (דברים ח"ב שם 'לכלוך הנשמה') הרחבנו בזה שהחוטא פוגם בזה בגופו ונשמתו לנצח, לכן יזהר שלא לחטוא, וגם אם נכשל חלילה יתקן תיכף את מעשהו בחרטה על מעשיו ובתשובת המשקל כדי שיוכל להחזיר את נשמתו נקיה וטהורה כלעומת שבאה.

תשובה: על האדם לדאוג שכאשר יגיע זמנו להיפטר מן העולם, יוכל להחזיר את פקדון נשמתו ליוצרה נקיה וטהורה כמו שבאה.

הודעה משמחת

חלוקת ספרי הפרשה המחכימה בתרומה לבתי כנסיות ומדרשות, המעוניין יפנה לטלפון: 025864229

לרמות אשתי החשובה לאה בת רחל, טו להתפלל ולהתחזק במה שאפשר

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לדעת כמה נשאר, אבל בהסתכלות מעמיקה יותר נראה שיש כאן מעין נחמה למאורע המצער שארע, שעל אף שחלקם מתו מכח חטא העגל שם, או מכח המגיפה כאן, מכל מקום בכל פעם שישנה איזו צרה רח"ל, צריך לדעת להסתכל ולשמוח במה שגותר – בחצי הכוס המלאה. בפרט לפי המבואר במקום אחר ש"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", הוא מלשון התנשאות והגדלת חשיבות כל אחד מהם, כאומר: ראו כמה מיוחדים נשארו לנו ברוך ה'.

כמו שכתב החפץ חיים (בסוף ההקדמה לשמירת הלשון) "שמעתי בשם גאון אחד, ששאל אדם אותו: אם לא כיון ברוב התפילה והוא עומד בסוף התפילה, באיזה אופן יעורר את נפשו להתחיל לכוין. והשיבו: משל למה הדבר דומה? לתינוקת אחת, שעמדה על השוק עם סל גדול של ירקות (העולם מספרים זאת בשמו על תפוחים) למכור, ופגע בה אדם אחד והתחיל לחטוף מהסל, נבהלה התינוקת ולא ידעה שום עצה מה לעשות. כשראה זאת פיקח אחד אמר לה, מדוע תעמדי? וכי את רוצה להמתין עד שיחטוף הכל? הנה הוא חוטף גם את חטפי, וכל מה שיעלה בידך יהיה שלך. **כן** הדבר ממש בענין התפילה, היצר מתגבר על האדם ומפיל עליו עצלות ומחשבות זרות, עד שעל ידי זה לא כיון בכמה וכמה ברכות מהתפילה, גם אתה חטוף ורוז את עצמך בכל כוחך לכוין בברכות, אשר עדיין הם לפניך.

כן הדבר ממש בעניננו, היצר נצחך ביום זה בדיבורים אסורים, אתה עמוד והתחזק נגדו למחר לנצחו. ואפילו אם חלילה אם יקרה שינצחך שוב, אף על פי כן חזור והתחזק נגדו להלחם איתו, ובודאי יעזרך הקב"ה שתנצחו, כו 'הבא ליטהר מסייעין אותו' (שבת קד. ויזמא סוף לה: עבודה זרה נה. ומנחות כט:). **כללו** של דבר, כל ימיו של אדם תהיה מלחמה בינו ובין היצר, וזהו כונת חז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע. וזהו שאמר הכתוב 'אם רוח המושל תעלה עליך, מקומך אל תנח' (קהלת י, ד) (עכ"ל הח"ח). וכבר הרחבנו (בסוף דברים ח"ג, קהלת ז, טז-יז 'מעלת הקצת ברוחניות') שאין לאדם לזלזל בשום דבר מצוה, וגם הרואה שלא יקיימה בשלימותה, ישתדל לפחות לקיים חלקה, בפרט שאפשר שלבסוף תתקיים בידו גם כל המצוה.

פעם שאלו את המגיד הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל כיצד הוא שרוי תמיד בשמחה על אף הצרות הרבות שתקפוהו, הוא השיב בדרך צחות כדרכו: כידוע אני נמוך מאוד, וממילא תמיד אני רואה רק את החלק של הכוס המלא. והוא גם כאמור, כי כל דבר שיהיה לאדם, יש בו חלק טוב וחלק רע, כי לעולם אין שלימות, אך היודע על מה להסתכל, מפתח ומרחיב את הטוב שבאותו הדבר, וממילא הוא שמח ומאושר בו, מעין אומרם (אבות ד, א) 'איזהו עשיר? השמח בחלקו'. אדם נמוך ברוחו, אין לו ציפיות, ומודה על כל מה שיש, כי יודע שלא מגיע לו כלום. **וכמו** שהרחבנו (במדבר כד, ב 'עין טובה') שעל האדם מוטל להסתכל על כל המעשים הקורים לו ולזולתו בעין טובה, ותמיד יחפש בהם את הצד הטוב שבמעשה. וכן הרחבנו (בבראשית כו, מב 'ניהום אבליים') שאדם שקרה לו צרה רח"ל, מצוה לנחמו על ידי שיראו לו את הצד הטוב שברע, כלומר על אף שבאמת קרה לו רעה,

מקצת מחובת האבילות על חורבן הבית

ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש² וצער השכינה³, בפרט בבין המצרים ובתשעה באב שהם זמנים המיוחדים להתאבל על ירושלים⁴, ולכן אומרים בהם 'תיקון רחל' אף בימים לאחר חצות⁵, ולכן אף חלק מבני אשכנז שלא החמירו כל השנה לומר 'תיקון-חצות', ב'בין המצרים' הקפידו על כך יותר (ואף אם יהיה זה בלא הרגש)⁶. וכך היו מצטערים על חורבן הבית במשך הדורות⁷, אך לדאבוננו בזמנינו לא ניכר הדבר כל כך⁸, משום הריחוק בינינו לבין הרוחניות והסרון הידיעה למה שהיה בזמן בית המקדש⁹, ובאמת מי שאינו מרגיש בחסרון בית המקדש – מראה שיש לו חסרון ביראת שמים¹⁰, ולכן עלינו ללמוד ולהתבונן בדברים שהיו בזמן שבית המקדש היה קיים, ועד כמה חסרנו בחורבנו ואז נרגיש יותר בחסרוננו¹¹.

² . שולחן ערוך (או"ח ס, א).

³ . כמאמר המגיד לבית יוסף "אשר כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות וכו', ואילו הייתם משערים אחד מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות מהצער אשר אני שרויה בו, לא היתה נכנסת שמחה בלבכם ולא שחוק בפניכם, בזכרכם כי בסיבתכם אני מושלכת בעפר". ובוהר במדרש הנעלם מובא, שלחו בני ארץ הקודש וכו' שאנו רואים בכל יום את ההיכל חרב ושועלי המדבר נכנסים ויוצאים ויענים שורקים בתוכו ואנו רואים ובוכים, ובעוד אנו יושבים נבוכים ופיותינו שוכבים בעפר, אנו שומעים קול נעימות רגילה (של השכינה) בשלש משמרות הלילה, שיורדת ורואה את היכלותיה איך הם חרבים ונטרפים, היא נכנסת מהיכל להיכל וממקום למקום, וגועה ומייללת ובוכה עלינו ועל נפשינו, ואנו מתעוררים לקול נעימות בכייתה ויללותיה, ורוחינו הולך אחריה ופורח אצלה, ולפי שעה פורחת והולכת, ולא שמענו ולא ידענו כלום כי הלכה, ונשארנו נבוכים נרדמים בלי רוח ודעת, צועקים ואומרים איכה.

⁴ . כתב האריז"ל (שער הכוונות דרושי חג השבועות דרוש א) "ענין בין המצרים והם כ"א ימים שבין י"ז לתמוז עד תשעה באב, מנהג טוב וכשר הוא מאוד לכל בעל נפש לשבת באבילות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית, וטעם היות זה אחר חצות היום הוא, כי אז הוא התעוררות הדין בסוד 'כי ינטו צללי ערב' אשר לסיבה זו נשרף ההיכל אחר חצי היום. ודבר זה עושה תועלת גדול' בנפש האדם. וענין (תיקון חצות' של) חצות הלילה, אין צורך להזכירו, כי אפילו בכל שאר הלילות צריך להתאבל על החורבן (עיין בשולחן ערוך סי' א, ובמשנה ברורה שם סי' ט), ומכל שכן בלילות בין המצרים שצריך להוסיף בכיה, ועליו נאמר 'שמחו את ירושלים וגו' שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה' (ישעיהו ס, י). וכן כתב הרמח"ל (קיצור הכוונות, בין המצרים) כי 'באלו הכ"א ימים שיש בין י"ז תמוז לט' באב, צריך לבכות על החורבן בחצות היום, כי באותה שעה הדינים מתגברים הרבה'.

⁵ . כתב החיד"א (יוסף אומץ סי' כא) שנהגו לומר 'תיקון רחל' שאומרים בתיקון חצות בחצות לילה, שפסוקים אלו מיוסדים על בכיה והספד על חורבן הבית. והוסיף שגם בערב תשעה באב אחר חצות יש לומר תיקון חצות, וכן כתב הגר"ח פלאג' (רוח חיים אות ו), וכן הביא הבן איש חי (ש"א פרשת דברים אות כה) והוסיף שאף בליל תשעה באב אחר חצות לילה אומרים 'תיקון רחל', אבל ביום לא אומרים תיקון רחל אף שאומרים בכל יום מיום י"ז בתמוז עד תשעה באב. והקה החיים (תקנא, רכג) כתב שהמנהג לומר תיקון חצות גם בערב תשעה באב. אבל הפרי מגדים (או"ח באשל אברהם תקנא, מה) והביאו הביאור הלכה (תקנא, יד ד"ה בחפיפת) כתב שבערב שבת, וכל שכן בראש חודש, וכן בערב תשעה באב לא אומרים תיקון חצות.

⁶ . כמו שהרחבנו בעמוד הבא.

⁷ . יבנה המקדש להגר"ש ברעוודה (עמ' צב) "בדורות האחרונים, ובפרט בדורנו זה, כל כך נחלשה ההתאבלות הלבבית בקרב העם, עד שראוי להשתומם על זה בתכלית ההשתוממות. אבותינו סיפרו לנו, שברוב תפוצות הגולה... בתשעה באב גופא, היו כל ישראל, מנער ועד זקן, נראים ומרגישים כאבלים ממש, ובשעת אמירת הקינות היו עיניהם זולגים דמעות ממש, מרוב שברון לב וצער ויגון ואנחה... אמנם בזמננו, אוי לאזנים שכך שומעות, אוי לעינים שכך רואות, בפיהם ובשפתותיהם מקוננים, וליבם רחוק מכל רגשי אבילות..."

⁸ . יבנה המקדש דלעיל, סידור היעב"ץ דלהלן. וכן הרחיב באהל רחל (מהגר"ש אויערבאך זצ"ל) במה שלא מחמירים היום בדברים רוחניים, כי בטלו הרגש הלבבות, וכמו שהרחבנו ב'הפרשה המחכימה' (ויקרא א, ז' כוונת הלב').

⁹ . ביבנה המקדש (שם) כתב כמה טעמים לכך, א' משום ההתרחקות מהרוחניות וההתקרבות הגדולה לגשמיות (עמ' צב-צג), ב' הטעות שכאילו כבר נגאלנו (עמ' צח), וג' חוסר הידיעה מצורת החיים שהיתה בזמן בית המקדש (שם עמ' קא).

¹⁰ . הגה"צ רבי שלמה וולבה (עלי שור ח"ב עמ' תד) בשם חידושי הרי"ם (ספר הכות עמ' סא) ועוד, ע"ש. וכן משמע ביסוד ושורש העבודה ¹ שכתב 'נהגו להתאבל בין המצרים, איש איש כפי יראתו מהבורא יתברך שמו'. ומסופר שאצל החתם סופר היו אומרים בציבור את התיקון חצות עם החזן הרב סופר, יום אחד הוצרך להעדר החזן ולכן הגישו בחור אחר להיות במקומו, אך אותו בחור לא בכה בתיקון חצות, אז אמר החתם סופר שכנראה הוא מן הפורקי עול (ויש אומרים שאמר: כנראה הוא מכת שבתאי צבי ימ"ש).

¹¹ . שערי בית ה' (עמ' צג) שתחילה עלינו להבין מדוע בית המקדש 'חסר' לנו, ואחר כך נוכל להתבונן בצער השכינה שמכח זה, עיין שם בהרחבה. ובפלא יועץ (ערך אבילות) כתב "אבלות על חורבן בית המקדש הוא דבר התלוי במעשה, ובפרט בזמן בין המצרים... אמנם לא המעשה עיקר, רק צריך לדעת להיות עין במר בוכה ולב נשבר ונדכה, כאבל אם קודר יאנח בשברון מתנים על צער השמים, והכל לפי הידיעה ולפי רוב האהבה ולפי זכות הנשמה. והן אמת כי דלוננו מאוד, ואין אתנו יודע מה חסרנו ומה אבדנו ומה גרמנו בעוונותינו הרבים, ומהו גלות השכינה, ועד היכן מגיע מקום צערה וצער העליונים והתחתונים, על זה ידו כל הדוים". ולכן עלינו מוטל ללמוד ולהתבונן בספרים בזה, ובה בנין את החסרון הגדול בחורבן ירושלים.

עצם מה שלא מתאבלים על ירושלים גורם לאריכות הגלות רח"ל¹², וירושלים לא תבנה עד שישתוקקו אליה בני ישראל בתכלית התשוקה¹⁵, לכן עלינו להתבונן בדבר יום ויום ולהקפיד בהלכות המזכירות על חורבן הבית¹⁴, להתפלל על כך¹⁵, ולפחות לכוון בתפילות המיוחדות על זה כמו בברכת 'בונה ירושלים' בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון וכדו'¹⁶. גם להתחזק בדברים שבין אדם לחבירו, שכיון שזהו שגרם לחורבן – בודאי יהיה בכוחו לבנותו¹⁷.

© כל הזכויות שמורות. לקבלת העלון בקביעות במייל, ולשאר פרטים על הספרים, הפרשה המחכימה, שלום רב, המושנה המחכימה וכו' טל': 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

¹² סידור היעב"ץ (הל' ת"ב, דלת ב חלקן 1 אות טו) "אלמלא לא היה אלא עוון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך גלותינו, והיא בעיני הסיבה קרובה, היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאנו בגלות, בכל מקומות פזורינו על צוארינו נרדפנו, לא הונח לנו להרגיע בגויים עם שפלותינו עניינו ומרודינו, לפי שיצא האבל הלז מלבנו, בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו (א"ה: כעין זה כתב המשך חכמה ויקרא כו, מד), שכחנו את ירושלים, ולא עלתה על לבבינו. על כן כמת מלב נשכחנו, מדור לדור נוסף יגון על יגונינו ומכאובינו. וכל אהב אמת יודה לדברינו, וכאשר יוכיח הנסיון ביחוד ביום ט"ב המר, מי ומי מתאבל ונאנח על חורבן הבית ושמות ארצינו כראוי ממעמקי הלב, כמה דמעות נשפכות על זאת, ואין צריך לומר בשאר ימי השנה, אין זוכר ואין פוקד, ואין דובר דבר ממנה, אפילו במחשבה לא בא זכרונה, כאילו מקרה היה לנו". והיינו כמו שנתבאר במקום אחר שכן סגולת וטבע הדברים, שכפי ההערכה שיש לאדם על אותו הדבר – כך גם הדבר בעצמו פועל ומשפיע עליו, כדרך שכתוב בדוד 'ולא יחס לו' מחמת שזולזל כביכול בהשפעת הבגדים לכן הוא גם לא נשפע מהם ולא יכל להתחמם על ידם. כך בדבר בנין בית המקדש שכפי ההערכה אליו – כך היא תפקוד ותחזור אליו.

¹³ ספר הכוזרי (נאמר ה סוף אות כז) "גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק והוא מקרב עת בוא תקוננו, כמה שנאמר (תהלים קב, יד) 'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו', זאת אומרת ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה".

¹⁴ כאיסור אמה על אמה זכר לחורבן בכניסה לבית, לשייר מנה אחת בסעודה, השמעת כלי שיר ושאר פרטי הדינים (שנוכרו בשולחן ערוך או"ח סי' תקס).

¹⁵ כתב הרמח"ל (נסילות ישרים, פרק יט) "ויפתלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם: מי אני, ומה אני ספון (החלש) שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו, כאותה ששנינו (סנהדרין לח). לפיכך נברא אדם יחיד, כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה. ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיה נט, טו) 'וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע (מתפלל)... ואמר (ירמיה ל, יז) 'ציון היא דורש אין לה, ופירשו ז"ל (סוכה מא). מכלל דבעיא דרישה (שממה שהתלונן הנביא שלציון-ירושלים אין דורש, מוכח שצריך דרישה אחריה). הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כוחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (אבות ב, טו) 'לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה'... וכמו שכתב בתנא דבי אליהו שהוכרתי (שצריך האדם להיות) ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודן של ישראל".

וכן כתוב (תהלים יד, ב) 'ה' משמים השקיף על בני אדם, לראות היש משכיל דורש את אלקים', הקב"ה מחפש מיהו באמת דורש את אלקים – את גילוי כבוד השכינה. ואולי זה גם מה שאמר (ירמיה ב, ח) 'ותופשי התורה לא ידעו'. ובאמת בעיקר טבע ישראל לדרוש ולבקש על המקדש, כאומרם במדרש (ב"ר יג, ב) אמרו על הפסוק 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ', שכל תפילתם של הבריות היא רק על הארץ, ה' עשה שתוציא הארץ פירות, שתצליח תבואת הארץ, וכדו', וזהו 'וכל שיח' (שאין 'שיחה' אלא תפילה כדלהלן במדרש שם ס, יד) 'השדה' שתתן תבואתה שבוה תלויים חיים. משא"כ 'תפילתן של ישראל אינה אלא על בית המקדש', כלומר: מתי יבנה בית המקדש, שהרי כל טובתם וישועתם היא רק בבנין בית המקדש, שנקרא 'שדה' (במדרש שם כב, ז), ע"ש. אלא שמסתמא חומר הגוף על ידי היצר הרע מנסה להשכיח זאת מהאדם, ועל מי שהצליח עליו היצר אומר הקב"ה: 'ה' משמים השקיף... לראות היש משכיל דורש את אלקים'. ובשחר טוב אמרו שכל אותן אלפי איש שנפלו בימי דוד, לא נפלו אלא משום שלא תבעו על בנין בית המקדש.

¹⁶ עלי טור (ח"ב עמ' תח) 'בשש ברכות אנו מתפללים בשמונה עשרה על הגאולה האחרונה, מחיה המתים, גואל ישראל, מקבץ נדחי עמו ישראל, בונה ירושלים, מצמיח קרן ישועה, המחזיר שכינתו לציון. לכל הפחות שתי הברכות המתייחסות לבנין ירושלים והמקדש נתפלל בבין המצרים בשימת לב מרובה: בונה ירושלים והמחזיר שכינתו לציון. ובברכת המזון מיד אחרי ההודאה על הארץ והמזון אנו מבקשים רחמים על חמשת דברים: על כלל ישראל, על ירושלים וציון, על מלכות דוד והמקדש. הרי אכלנו לשבעה – מיד עלינו להתבונן... התכלית הוא הכלל ישראל והשראת השכינה בתוכו. גם בברכה זו יש לנו לכוון בשימת לב מרובה בזמן בין המצרים, זהו המעט שאנו יכולים לעשות כדי להחיות בקרבנו הדאגה לחרבן בית מקדשנו'. [נראה עוד ביערות דבש (ח"א א תנדפס גם בעלי שור ח"א סוף שער ב) וביסוד ושורש העבודה (ה-ה, ח.י, ז-ז, ט. ג-ג, ח) בדבר מקומות נוספים בתפילה שיש להתפלל עליהם על הגאולה]. ואמרו חז"ל (מדרש תהלים, יז) 'כל אותן אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא שלא תבעו בנין בית המקדש. והלא דברים קל וחומר, ומה אם אלו שלא נבנה בימיהם ולא חרב בימיהם, כך נעשה להם, ונענשו על שלא תבעו בנין בית המקדש. אנו שחרב בימינו והיה בימינו, ואין אנו מתאבלין ולא מבקשים רחמים, על אחת כמה וכמה. לפיכך, התקינו חסידים הראשונים שיהו ישראל מתפללין שלש תפילות בכל יום ויום, אנא, השב שכינתך לציון וסדר עבודה לירושלים (בברכת רצה שבשמונה עשרה). ותקנו בונה ירושלים ה', ברכה בפני עצמה, בתפילה (של שמונה עשרה), וברכת המזון'.

¹⁷ מהר"ל (נתיב לב טוב, א) 'שנאת חינום הגורם להחריב הבית (וימא טו), כל שכן שהוא הסיבה להעמיד החורבן, כי הדבר שהיה גורם חולי לאדם, כל שכן אחר שכבר חלה שמונע ממנו הרפואה כל עוד שלא הסיר הדבר שגרם החולי אל האדם'. וכן כתב החפץ חיים (חובת השמיחה פ"ח טו) 'ובודאי אילו היתה לנו רשות לזה (לבנות את בית המקדש), היה כל אחד מישראל רוצה להוציא מעות ולעסוק בזה בגופו ונפשו לסייע לבנות בית לשם ה'. וא"כ בענייננו שאין צריך להוציא מעות, וגם אין צריך ליסע בעצמו לירושלים בשביל זה, רק לשמור פיו ולשונו שלא לפגמו, וממילא יהיה רחוק מלשון הרע ומחלוקת וכעס ואונאת דברים והלבנת פנים וכו' שכל זה מעכב את בנין הבית, ואנשים כאלו בודאי זכותן גדולה מאוד, ויעזרו לבנין הבית'.

הכל מודים ב'בין המצרים' דבעינן (נמי) להשם...

בס"ד, מובא בפוסקים שגם אלו שלא הקפידו כל השנה לומר 'תיקון-חצות', ב'בין המצרים' הקפידו על כך כדלהלן:
האריז"ל: "בין המצרים... עד תשעה באב מנהג טוב וכשר הוא מאוד לכל בעל נפש, לשבת באבילות אחר חצי היום בכל אלו הימים, ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית... כי אז (אחר חצות) הוא התעוררות הדינין... ודבר זה עושה תועלת גדולה בנפש האדם... ומכל שכן בלילות בין המצרים... ועליו נאמר 'שמחו את ירושלים... כל המתאבלים עליה' (ישעיהו סו, י)" (שער הכוונות דרושי חג השבועות, סוף דרוש א, דף פט ע"ג).

מגן אברהם ומשנה ברורה: "ובכוונות האר"י (ספר הכוונות עמ' ת, שער הכוונות ענין בין המצרים עמוד רה, ופרי עץ חיים שער חג השבועות פ"א) כתב שיתאבל בימים ההם (של בין המצרים) אחר חצי היום, ויבכה כמו חצי שעה" [מגן אברהם (או"ח תקנא, מה. והובא גם בבאר היטב ס"ק מ), משנה ברורה (ס"ק קג) ויסוד ושורש העבודה (ט, סוף יא)].

החתם סופר זצ"ל: בזמנו היו אומרים בציבור את ה'תיקון חצות' עם החזן הרב סופר, יום אחד הוצרך להיעדר החזן ולכן הגישו בחור אחר להיות במקומו, אך אותו בחור לא בכה בתיקון חצות, אז אמר החתם סופר שכנראה הוא מן הפורקי עול (ויש אומרים שאמר: כנראה הוא מכת ש"צ ימ"ש).

החפץ חיים זצ"ל: "היה נוהג בימי בין המצרים לומר 'תיקון חצות' לאחר חצות היום ברוב עם, אף שבשאר ימות השנה לא הקפיד על הנהגת המקובלים (שהביא המשנה ברורה לעיל א, ט) לומר (בציבור וכדו') כל לילה תיקון חצות" (שיחות החפץ חיים עמ' יט, וכל כתבי הח"ח).

הגר"ש גאנצפריד זצ"ל: "וראוי לכל ירא שמים לעשות תיקון חצות בכל יום לאחר חצות היום" (קשו"ע קכב, א).

הסטייפלר זצ"ל: "אבא (בעל הקהילות יעקב) זצ"ל סיפר שבישיבת נובהרדוק היו אומרים בצהריים בבין המצרים חצי שעה תיקון חצות, כמו שכתוב במשנה ברורה. (ואף) אבא זצ"ל היה אומר תיקון חצות בשלשת השבועות באמצע היום (כדאיתא במשנה ברורה)" (עדות בנו הגר"ח קנייבסקי שליט"א בדרך שיחה ח"א עמ' תרט).

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: "שנים רבות נהג רבינו הגרש"ז לפרוש עם עוד יחידי סגולה בצהרי היום לעזרת הנשים שבהיכל ישיבת 'עץ חיים' לאמירת 'תיקון חצות'. ואמר: בצעירותי היו כל הציבור אומרים תיקון חצות, גם הצעירים... [אבל היום לא נהגו כל הציבור לעשות כן, כיון שהאירה בהרגשת החורבן נתמעטה הרבה]" (הליכות שלמה עמוד תיב).

[עוד סיפר הגרש"ז (הובא בספר 'מציון מכלל יופי' מהגר"א נבנצל שליט"א) ששמע מאיש נאמן מארץ הונגריה שבשלושת השבועות התאספו במקומו לשבת על הארץ ולקונן על שריפת בית המקדש, והיתה הזעקה והבכיה של המון העם, עולה עד לרקיע. ואותו האיש אמר, שגודל הבכיה היה כזה שהרגשתו היתה שאינו יודע אם כאשר נחרב הבית, היו בכיות כמו הבכי הזה, ע"כ. וכשהראו הדברים להגר"ח קנייבסקי שליט"א, זלגו עיניו דמעות (י"ק)].

הגר"ש וואזנר זצ"ל: כמובא בקובץ בית לוי (חוברת יג עמוד כב אות ה. ובספר על מועדים עמוד שעג) שנוהגים לומר תיקון חצות כמובא במשנה ברורה.

הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: "ראוי לאברכים לומר 'תיקון חצות' בצהריים של ימי בין המצרים, כמו שכבר מוזכר במשנה ברורה (הנ"ל). ואמר לצלם 'תיקון חצות' ולחלק, ואף על שולחנו היה מונח אז כל התקופה 'תיקון חצות'" (כאיל תערוג בשם כתבי צדיק כתמר). ובהזדמנות אחרת אמר שאם את המינימום הזה לא נעשה לומר 'תיקון חצות' לפחות בבין המצרים, אם כן כיצד נוכל להגיע לאבילות על החורבן. גם ביום שישי בצהריים ז"ך תמוז (בין המצרים) התשע"ז (פחות מחצי שנה קודם פטירתו), נשאל מנכדו: האם יש ענין לעשות תיקון חצות כמובא במשנה ברורה. והשיב: בודאי ראוי לעשות כן, וכך אני נהגתי כל השנים, רק בזמן האחרון איני עושה, מפני חולשת כוחי. והוסיף אחד מבני ביתו שהרבה פעמים היה הרב מעורר על כך את האברכים לומר כן, וכן הזכיר זאת בשיעורים בשנים קודמות.

הרה"ג יוסף דוב ספטימוס שליט"א מתפרח: "אף על פי שאנחנו פוטרים את עצמנו מלקיים (את) דברי האריז"ל בטענה שאין בכוחנו לבכות בימים אלו כל יום חצי שעה, מכל מקום האם אפשר ליפטר בלא כלום? ואם אי אפשר לבכות – אבל אפשר לומר (את) התהלים והפסוקים בלי לבכות, וגם זה שווה הרבה... ואם אי אפשר חצי שעה – אז יעשה כפי יכולתו, ו'אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים' (מנחות קי.)" (קרא עלי מועד פ"ב הע כד).

*והנה בשו"ת רב פעלים (סי' א) כתב שיש מעלה לומר 'תיקון חצות' בכל לילות השנה גם בלא הרגש וכוונה. והגרי"א ויינטרוב זצ"ל כתב (במכתב לישיבת 'גאון יעקב') שבשאר השנה אין לומר בלא הרגש, ובבין המצרים יאמר אף בלא הרגש [ולפחות יאמרו המזמורים בסדר ב'], עכ"ד.

ומה נענה בעת הזאת, והעיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה, הנה ונתחזק. נא להפיץ בבתי כנסיות, המעוניין יקבל במייל: BH5864229@GMAIL.COM

עולם התורה

23N כ"א א"ת 2019

409

שאלת השבוע: חודש תמוז-אב תש"פ (3)

כשיצאו מנשה ואפרים לכיוון הפנימיה, הם ראו דף מתגלגל על הארץ. כאשר רצה אפרים להתכופף כדי להרים את הדף, אמר לו מנשה: "אל תטרח להתכופף, הדבר לא שווה את המאמץ... זה עוד 'פשקוויל' שנכתב נגד אחד העסקנים".

אמר לו אפרים: "תודה שאמרת לי, ומנעת ממני כמה איסורים ע"י קריאת דף זה".

אמר לו מנשה: "מעניין לספור כמה איסורים עבר כותב ה'פשקוויל': הראשון 'לא תלך רכיל בעמך', השני 'לא תשא שמע שוא', השלישי 'השמר בנגע הצרעת'..."

הפסיק אותו מנשה ואמר לו: "אני מסופק אם אתה צודק, בשלמא על שני הלאוין הראשונים בודאי שעוברים גם בכתיבה, שהרי לגבי איסור לא תלך רכיל, כתב הח"ח כלל א' סקי"ב מגמרא סנהדרין דף ל. שהכותב עובר בלא תלך רכיל. וכן גם בלאו דלא תשא שמע שוא, פשוט שכל שמישאו שמע שוא הרי הוא עובר, מה לי בדיבור מה לי בכתיבה. אבל בלאו דהישמר בנגע הצרעת, מניין לך שעוברים עליו גם בכתיבה, והרי הח"ח כתב בלאוין כמ"ח סוף סק"ג: "על המקבל צ"ע אם הוא שותק וכו', אם גם הוא נלקה בצרעת עבור זה, וצ"ע". וטעם הספק נראה שהוא מפני שיתכן שקבלת הצרעת היא דווקא דומיא דמרים, שהיא היתה 'מספר' ולכן לקתה בצרעת, משא"כ 'מקבל' שלא הוי דומיא דמרים ולכן אינו לוקה בצרעת. וא"כ גם כאן יתכן שאין הכותב לשה"ר לוקה בצרעת, שאין זה דומיא דמרים".

א"ל אפרים: "הדבר לא דומה לענייננו, מפני שסיפור לשה"ר וקבלת לשה"ר הוו שני איסורים נפרדים, משא"כ בכתיבת לשה"ר שייסוד האיסור של לשה"ר הוא מחמת שמביא ומגלה גנותו של חברו, מה לי אם מוגנהו בדיבור ומה לי אם מוגנהו ע"י כתיבה, ודומיא דמספר דרך רמז שעובר על האיסור כמבואר בכלל א' ס"ח".
האם צודק אפרים?

- לסיכום: * א. אדם הכותב לשה"ר האם עובר על "הישמר בנגע הצרעת" או לא? (עיין במ"ח לאוין סוף סק"ג וכתוב האם נידונו דומה לשם).
- ב. אדם הכותב לשה"ר במכתב או הכותב 'פשקוויל', איזה 'ארור' הוא מקבל ומדוע? (כלל א' סקי"ב ושער הזכירה פ"ד בסוף ההגהה).
- ג. אדם שהרים 'פשקוויל', האם מותר לו לזרקו שוב על הריצפה? (משנ"ב סימן שמ"ז סק"ז ושער הציון סק"ח).
- ד. האם יש הבדל אם ישנם פשקווילים נוספים בקירבת מקום או לא? (עיין היטב בלשון השער הציון וכתוב סברת לכד).

ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל לכתובת - dudu3266@gmail.com
* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שיים לב! בחודש זה יש אפשרות לענות 13 תשובות!!! הגרלה פנימית בכל ישיבה!

הדף טעון גנייה

שומרים על הפה שומרים על העולם



בכל פנייה ניתן להתקשר לטל 054-8451571 ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

כללי השתתפות:

- א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
 - ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.
 - ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.
 - ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגרלה על דעת המארגנים -

חיים 232 י"א כ"א
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון



מצטרפים לרפבות הלומדים בספר

"עליה לצורך עליה"

ספר הדרכה והכנה לקראת הצעד הראשון בישיבה קטנה

ספר ייחודי שיצא לאור בקיץ שעבר, מעורר עניין רב בקרב הבחורים הצעירים המתכווננים בהתרגשות רבה לפסיעותיהם הראשונות בעולם הישיבות, ובקרב האבות והאימהות, המלאים תפילה ותקווה שהצעד הגדול יעבור על בניהם בהצלחה מירבית, מתוך שמחה ובשלווה נפש.

בפרט בשנה זו, שסדרי עולם השתנו ובתקופה האחרונה עסוקים כולם בהתגוננות מפני המגיפה רח"ל, התכונה והתקווה להתחלת הלימודים בישיבה על הצד הטוב ביותר - משאת נפשו של כל בוגר ת"ת, וגורמת להתעניינות וסקרנות כיצד נראית הישיבה עם שלל מכמניה.

כבר ביאור הראשון בישיבה, נחשף הבחור לעולם חדש הנפרש לפניו "עולם הישיבות". בעולם זה הכל שונה ממה שהורגל - הדמויות, החברה, סדר היום. הוא פוגש דמויות חשובות שעשויות להשפיע על עתידו, ואם ישכיל וידע מה תפקיד כל אחד מהן - יוכל להפיק את מירב התועלת. הוא פוגש בחורים ממקומות ומסגנונות שונים, והתמודדות שנכונה לו - לכבוש מחדש את מקומו בחברה החדשה, היא התמודדות שתופסת את ראשם של בחורים רבים בני גילו. גם הסדרים שונים לגמרי מסדרי הת"ת, ועליו להתכונן לסדר יומו החדש.

מטבע הדברים, שינויים כה רבים מחייבים הכנה יסודית והדגשת פרטים רבים כדי שהנכנס בשערי הישיבה יתמזג אל חיי הישיבה בקלות. אל הצורך הזה נדרש המחבר, הרה"ג בנימין יעקבי שליט"א, כשמאחוריו וותק משני צידי המתרגם: ניסיון של שנים רבות בתפקיד ר"מ בישיבה קטנה, ומאידך בניהול הרוחני בכתות הגבוהות בת"ת הנודע לתהילה "קהילת קמניץ" בשכונת נווה יעקב בירושלים.

מידי שנה מוסר המחבר "ועדים" לכל בני כתות ח' שתכליתם הכרת הישיבה לאגפיה, לתוכנה ולסגולותיה. התעניינותם של התלמידים והצמא לשמוע ולהבין את קסמה, הביאוהו לפני שנים להדפיס קונטרס כצידה לדרך לתלמידיו. וכך בכל שנה גדל הקונטרס והתרחב, ובשלהי שנה שעברה נענה לבקשת משגיחים וראשי ישיבות לצעירים שראו את תועלתו, להוציא את המאמרים כ"ספר" לציבור הרחב. הספר נכתב בלשון קולחת, ובשפה ברורה המתאימה בדיוק לבחורים בני עליה המלאים סקרנות לאתגר חיהם - "הישיבה".

ב"עליה לצורך עליה" יוחדו דברים לכל הנושאים שעשויים לעניין את הבחור, החל מיסודות עולם הישיבות עם ייסוד "אם הישיבות" ואלוז'ין ועד ימינו, היכרות מפורטת עם סדר היום בישיבה, עם הדמויות שהוא עשוי לפגוש בישיבה, עשה לך רב, כיצד לקבל תוכחה, טעם בלימוד, חברה, שאיפות, הפנימייה וחדר האוכל. פרק נרחב "ימי אהבה וימי שנאה" עוסק ביסודיות בהתמודדותו של בחור עם נסיון וקושי, ומשנה סדורה במשנתם של גדולי ישראל, השזורים בדברי חיזוק ונוחם, סיפורים, משלים ומכתבי עידוד. ועוד נושאים רבים ומגוונים. לאורך כל הספר משולבים גם עובדות וסיפורים, וכן חוויות אישיות במסלול הארוך שעשו גדולי ישראל, והתגברותם על נסיונות קשים במשך מעלה הדרך להצלחתם.

במדור מיוחד מובאים מספר נושאים חשובים ממשנתו של חמיו הרה"ג שלמה הופמן זצ"ל, המדברים לבחורי גיל הנערו, אותם שמע מפיו במשך השנים, אשר חלקם אף נדפסו בספרים רבי המכר שיצאו באחרונה.

העיון בספר מכניס את הקורא ל"אווירה של ישיבה" ומחדיר בקרבו שאיפה אמיתית וטהורה לעלות בסולם התורה והמידות, והעיקר, הכרה ברורה ומוחלטת שבית היוצר היחיד בו ניתן לזכות לתואר 'בן תורה', היא אך ורק הישיבה על כל סדריה.

מנסיננם של ראשי הישיבות עולה, כי הצלחתם של בחורים שהגיעו לישיבה אחר שעברו הדרכה והכוונה כראוי, הינה ללא השוואה לאחרים, ומשכך הם צופים כי התועלת שתצמח לקורא היא עצומה ומשמעותית.

הספר מעוטר בהסכמות נלהבות של גדולי התורה, ומרשים ביותר גם בהופעתו החיצונית ובעימוד נעים לעין, יוצא לאור באמצעות 'צוף' הוצאה לאור בראשות הרב נתן פלדמן, ומופץ בחנויות על ידי 'קולמוס' הפצת ספרים.





המוצג המדהיבני

להידור בכבוד בית הכנסת

בימים אלו הושק המוצר החדש:

ביסוי מודעות

שיסייע להימנע מקריאת מודעות פרסום בשבת קודש



בימי החול

שבת קודש

ניתן להזמין לכל גדלי לוחות המודעות

עשוי מבד איכותי ועשיר - ניתן להסיר ולכבס



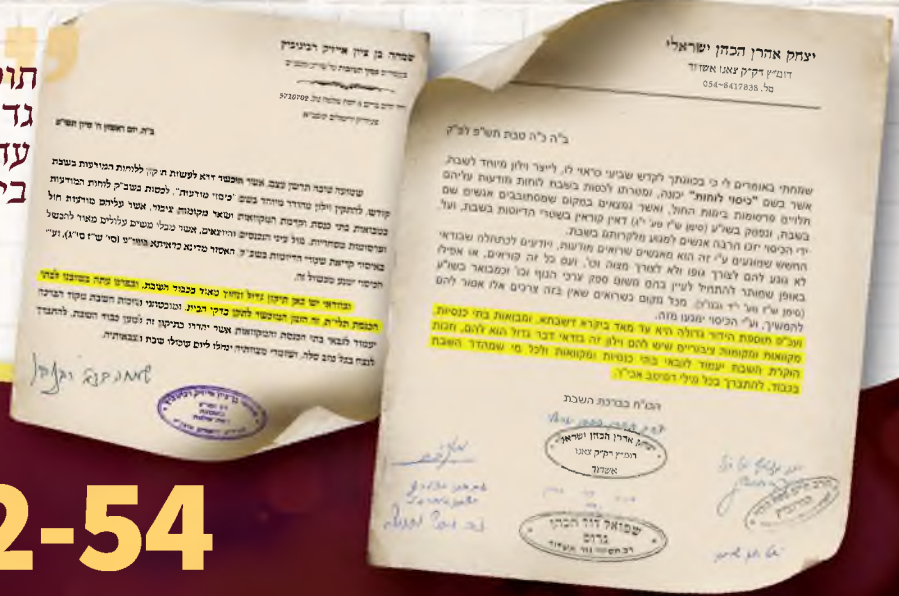
מתקפל בקלות לכד הלוח



מותקן בקלות על לוח המודעות



תוספת הידור גדולה היא עד מאוד ביקרא דשבתא



להזמנות:

058-32-522-54



ספר ימי טוהר
הלכות גדה

מאת הרב הגאון ישראל מאיר אפללו שליט"א



ספר דבר שמואל

פנינים וחידושים על התורה, נביאים
וכתובים שיש ומעשית.

מאת הרב הגאון שמואל פחימה שליט"א



ספר אוצר הדרשות הקצרות

למחנכים ומרצים

על חמשה חומשי תורה
ממסס ע"פ ליומנות אפריון שלמה



ספר בורא רפואות

סגולות ואוצרות הבריאות מהצומח

ציפ המקורות על התורה
מאת הרב הגאון עובדיה בן שלום מלמד שליט"א



ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה!?
בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני
תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שבו החומר לספר נמצא
ועד לתוצאה המוגמרת והמושלמת.



הפצה-לבחירה



הדפסה



עימוד



עריכה



גהה



הקלדה